

สักทอง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal

ปีที่ 27 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2564

Vol.27 No.4 October - December 2021

GTHJ

สถาบัน

วิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ISSN 2408 - 0540 (Print) ISSN 2501 - 1487 (Online)

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 27 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2564 Vol.27 No.4 October-December 2021

ISSN 2408-0845 (Print) ISSN 2651-1487 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรม เผยแพร่แก่นักวิชาการ และบุคคลทั่วไป

ขอบเขต

ตีพิมพ์ทั้งผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ พรหมภัสิต รักษาการแทนอธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวนทอง เขาวงกิตพิงค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัณษา ตันติสันติสม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ศาสตราจารย์ ดร.อารี วิบูลย์พงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัช โพธิ์แก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อธิญวงศ์

อาจารย์ ดร.ชยันต์ วรรณะภูติ
Dr. William James

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดา วงษ์นายะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปจรรย์ ผลประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลี ตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศากร ประคองชาติ
อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Kasem Bundit University
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝ่ายจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ กีก้อง
อาจารย์ประภัสสรา ห่อทอง
นายทวิช ปิ่นวิเศษ
นางสาวนิสาชล จันทระ

ผู้จัดทำและเผยแพร่ กำหนดออก

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ปีละ 4 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

สำนักงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000
โทรศัพท์ 0 5570 6555 ต่อ 1760

http://research.kpru.ac.th/Journal_HSS/

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)
(<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความหรือ
ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 27 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2564 Vol.27 No.4 October-December 2021

ISSN 2408-0845 (Print) ISSN 2651-1487 (Online)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
○ บรรณาธิการแถลง.....	ก
○ บทความวิชาการ	
กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย สุภาวดี ตัวละมุล และชไมมน ศรีสุรักษ์ Dancing to Enhance Executive Function Skill in the Early Childhood Supawadee Tualamoon and Chamaimone Srisurak.....	1
แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร วัลลภ แจ่มเหตุผล, อรุณ รักธรรม, อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ และสมพร เฟื่องจันทร์ Guidelines for Garbage Management : A Case Study of Bang Bon District Office, Bangkok Metropolis Wanlop Janghetpol, Arun Ractham, Udomvit Chaisakulkiet and Somporn Fuangchan.....	15
○ บทความวิจัย	
คุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัด คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นันทวัน นุนารต, อีรพจน์ นนบเนียน, หทัยทิพย์ สิชฌนทกสมิต และธานี เกสทอง Characteristics and Guidelines for the Development of the Processional School Administrators in Nakhon Sawan Area Under the office of Basic Education Commission Nuntawat Nunart, Teerapod Nabnean, Hataitip Sikhuntagasamit and Thanee Gesthong.....	25
การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องเปรียบเทียบกับ ธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทยตามทฤษฎีสถานทรัพยากร พัชรภา สิงห์ธนสาร Increasing The Competitiveness of The Canned Food Exporters Compared to The Dry Food Exporters in Thailand by Resource-Based Theory Phatcharapha Singtanasarn.....	33
อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สุประวีณ แสงอรุณเฉลิมสุข, เอี่ยมพร พุ่มมวงค์, พชรวลี กนิษฐเสน และชัตนารี มีสุขโข Ethnic Identities Reflects Through Storytelling to Promote Community-Based Tourism Suprawee Sang-Arunchalaemsuk, Euamporn Foutemwong, Pacharavalee Kanittasen Chatnaree Meesukko.....	53

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต อัจฉรีย์ พิมพิมูล และวชิระ โมราชาติ The Development of the Learning Achievement Test in Innovation and Educational Information Technology Course of Undergraduate Students in Education Ajcharee Pimpimool and Wachira Morachat.....	65
Moves of Electronics and Telecommunication Engineering English Research Article Abstracts Published in Thai Journals Yanumart Saengsai.....	82
การพัฒนาแผนกลยุทธ์การส่งออกกล้วยไข่กำแพงเพชรสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ชาลี ตระกูล และราตรี สิทธิพงษ์ Developing Strategic Plan to Export “Kluai Khai Kamphaeng Phet” to AEC Market Charlee Trakul and Ratri Sittipong.....	93
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย กมลรจน์ วงษ์จันทร์หาญ และจิตติมา วรณศรี The Development Model for Cultural Competency of Thai Nursing Students Kamonroj Wongchanhan and Jitima Wannasri.....	103
แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ขวัญฤทัย โพธิ์เสน และอัจฉรา ศรีพันธ์ Educational Management Guidelines for Knowledge-Based Cultural Tourism Development in Ban Tak district, Tak province Kwanruthai Photisen and Atchara Sriphan.....	113
ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ : กรณีศึกษาชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ทวิทรัพย์ แสงนุภาพ และกัลยา วัฒยากร Attitudes and Participation of Tourists on the Smoke Free Beach Project : a Case Study of Bangsaen Beach, Chon buri Province Thaweesap Saengnuphab and Gullaya Wattayakorn.....	129
การค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร สาลินี สิงห์ศรี และอลงกรณ์ อรรคแสง Cross-national Prostitution of Migrant Women a Case Study of Mueang Mukdahan District, Mukdahan Province Salinee Singsorn and Alongkorn Akkasaeng.....	146

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

อิทธิพลของกระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี
และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สาวิตรี พรหมรักษา และดารณี เอื้อชนะจิต

The Influence of Internal Control Processes Affecting Quality of Accounting
Information and Efficiency in the Operation of the Organization

Sawitri Promraksa and Daranee Uachanachit..... 155

พัฒนาการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี

วีรพงษ์ ตามกลาง และณฐกรณ์ รัตนชัยวงศ์

Development Worship Dance for Thao Suranaree

Weerapong Tamklang and Nataporn Rattanachaiwong..... 170

ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

อารีวัลย์ บุญยัง และสรร ถวัลย์วงศ์ศรี

Creative Drama for Understanding in Gender Diversity

Areewan Boonyang and Sun Tawalwongsr..... 184

- คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....
- แบบฟอร์มการส่งบทความ.....
- แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่.....
- จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....
- ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.....

กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย

Dancing to Enhance Executive Function Skill in the Early Childhood

สุภาวดี ตัวละมุล*

Supawadee Tualamoon

ชไมมน ศรีสุรักษ์**

Chamaimone Srisurak

Received : September 15, 2020

Revised : October 5, 2020

Accepted : October 21, 2020

บทคัดย่อ

การคิดเชิงบริหาร (EF) เป็นการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองส่วนหน้า จะเกิดได้ต้องมีการฝึกทักษะผ่านกิจกรรมแบบ Active Learning เริ่มต้นพัฒนาทักษะดังกล่าวได้ดีที่สุดในระดับปฐมวัยเนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สมองมีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุด กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนใช้ท่วงท่าการเต้นตามท่วงทำนองของเสียงเพลงเพื่อเป็นการฝึกสมองให้มีทักษะการคิดเชิงบริหาร นักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าว แล้วพบว่า กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยได้ บทความนี้มุ่งหวังที่จะสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการคิดเชิงบริหารและแนวทางในการนำกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กได้เติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศในอนาคต

คำสำคัญ : ทักษะการคิดเชิงบริหาร / การเต้นสร้างสรรค์ / เด็กปฐมวัย

*นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Master of Education students Learning Management Science Chiang Mai Rajabhat University

**อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer of the Master of Education Program Learning Management Science Chiang Mai Rajabhat University

ABSTRACT

Executive thinking is a high-level function of the frontal brain. In order to develop skills through an active learning activity. The development of Executive thinking skill should begin from early childhood. Because it is the time that the brain has the highest rate of growth. Creative dance activities are activities that encourage students to use dance moves following the music in order to train the brain to have the Executive thinking skill. Several researchers have studied this mentioned activity and found that creative dance activities can improve Executive thinking skill in the early childhood. This article aims to raise awareness of the importance of Executive thinking skill and to provide a guideline of using creative dance activities in the development of Executive thinking skills in early childhood. So that the children can grow up to become the qualified population of the country in the future.

Keywords : Executive Thinking Skill / Creative Dance / Early Childhood

บทนำ

ทักษะความคิดเชิงบริหาร (Executive Function Skill : EF) เป็นทักษะเฉพาะที่เกิดจากการทำงานของสมองส่วนหน้า (frontal lobe) ที่ทำหน้าที่ควบคุม จัดระเบียบ ตรวจสอบความคิดและ ควบคุมพฤติกรรมเพื่อบังคับเป้าหมาย ความสามารถในการเข้าใจพฤติกรรม และอารมณ์ของผู้อื่นด้วย ทำให้บุคคลตระหนักถึงผลของการกระทำของตนในอนาคต สามารถตั้งเป้าหมายในชีวิต และดำเนินการเพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย ยิ่งไปกว่านั้นทักษะการคิดเชิงบริหารจะช่วยให้เกิดความตระหนักในการเตรียมพร้อม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การมีความยืดหยุ่น และการให้ความร่วมมือ (Kaushanskaya, et al., 2017) ดังนั้นทรัพยากรบุคคลที่มีทักษะความคิดเชิงบริหารจะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ ที่ช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

การพัฒนาทักษะความคิดเชิงบริหารควรเริ่มต้นตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวัยที่สมองกำลังเจริญเติบโต จากการศึกษาการทำงานของสมอง ของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-5 ปี พบว่าการพัฒนาทางสมองของเด็กจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยน้ำหนักสมองของเด็กวัยนี้จะเพิ่มขึ้นจนเป็นร้อยละ 80 ของน้ำหนักสมองตอนเป็นผู้ใหญ่ ส่งผลให้เด็กมีความสามารถหลายด้านได้แก่ การประสานการทำงานของอวัยวะภายนอกของร่างกาย การรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ การสร้างความจำด้านภาษา ความคิดเชิงเหตุผลและจินตนาการ (Visser, et al., 2015) ยิ่งไปกว่านั้นทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยจะเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่ดีในอนาคต (Chartisthian, Meesomsarn, & Chaiyakan, 2017)

อย่างไรก็ตามการศึกษาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กไทยในวัย 2-6 ปี เกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงบริหาร พบว่าเด็กไทยมีคะแนนพัฒนาการทักษะการคิดเชิงบริหารโดยรวมต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยเล็กน้อยไปจนถึงล่าช้ามาก (T score <45) เด็กเล็กที่มีพัฒนาการทักษะการคิดเชิงบริหารล่าช้ากว่า หรือมีความ

บกพร่องกว่าเกณฑ์เฉลี่ยจะมีปัญหาในควบคุม กำกับพฤติกรรมของตนเอง มีความหุนหันพลันแล่น ใจร้อน สมาธิสั้น วอกแวกง่าย ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อการเรียน การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในอนาคต (Pantoon, 2011) ในช่วงเด็กปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่เด็กจะได้พัฒนาทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงบริหาร ถ้าเด็กไม่ได้รับการสนับสนุนที่ควร ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารก็จะล่าช้าหรือสูญเสียไป ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสมองและการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเวลาต่อไปด้วย (Hanmethee, 2015) เด็กที่มีทักษะการคิดเชิงบริหารที่ดีจะมีการปรับตัวที่ดี และมีความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียน (Clancy, 2002) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความคิดยืดหยุ่น คิดนอกกรอบ แก้ปัญหาได้หลากหลาย รู้จักผิดถูกและสามารถรับรู้หรือคาดการณ์ผลของการกระทำ มีพฤติกรรมมุ่งสู่เป้าหมาย และการยับยั้งชั่งใจและการควบคุมตนเป็นบ่อเกิดวินัยที่ดี ฝึกให้เด็กได้ปฏิบัติตามกฎกติกา รู้จักคุณค่าของสิ่งที่ทำ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Chartisthian, Meesomsarn, & Chaiyakan, 2017) ดังนั้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

ในการสร้างกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้สมองเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะความคิดเชิงบริหาร ควรคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของสมอง และมีการวางแผนการใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ความสนใจของเด็ก รวมถึงต้องคัดสรรกิจกรรมที่จะให้สอดคล้องกับทักษะทางความคิดที่ต้องการพัฒนาด้วยดังที่ Harvard University, Center of developing child. (2014) ได้แนะนำกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การใช้ในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยไว้หลายด้านซึ่งด้านหนึ่งที่เด็กชอบและได้เล่นอย่างสนุกสนานประกอบเสียงดนตรี คือ กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ (Creative dance) กิจกรรมที่ใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายให้สอดคล้องกับท่วงทำนอง และ จังหวะของเสียงเพลง ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีนักวิจัยนำกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย อาทิ เช่น Ziereis & Jansen. (2015) ได้นำกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ไปใช้ในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารในเด็กสมาธิสั้น พบว่าเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการคิดเชิงบริหารเพิ่มขึ้นภายใน 12 สัปดาห์ Rossberg-Gempton, Dicknson, & Gray. (1999) ทำการศึกษาผลของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อสุขภาพจิต ทักษะการรู้คิดและทักษะทางสังคม เปรียบเทียบระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรม และพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรม การเต้นสร้างสรรค์ ไม่สามารถเพิ่มทักษะการรู้คิดในผู้ใหญ่ แต่สามารถเพิ่มทักษะการรู้คิดในเด็กได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมและเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ และยังช่วยเพิ่มทักษะในการเคลื่อนไหวที่ดีอีกด้วย

จากผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมเต้นสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารได้ อย่างไรก็ตามการนำกิจกรรมเต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทยยังมีอยู่น้อย บทความนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทักษะการคิดเชิงบริหาร และการนำกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย เพื่อที่จะเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงบริหาร

ทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function Skill: EF) ได้ถูกค้นพบและนิยามโดย Karl H. Pribarm ในปี ค.ศ. 1973 จากการที่มีผู้ป่วยถูกแทงเหล็กเสียบเข้าบริเวณกลีบหน้าผาก หลังจากที่เขาได้รับการรักษาจนหายดีแล้วพบว่า พฤติกรรมของเขาจากที่เคยเป็นคนนิสัยดี กลายเป็นคนที่ชอบพูดโกหก โอ้อวด ทะเลาะวิวาทกับคนอื่น ๆ อยู่เสมอ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีพฤติกรรมข่มขู่ผู้อื่น และ ลักทรัพย์ เป็นต้น ทำให้นักวิชาการให้ความสนใจ ทำการศึกษาการให้ควมสนใจ ทำการศึกษาสมองส่วนหน้ากันมากขึ้น (Goldstein & Naglieri, 2014)

ต่อมานักวิจัยจำนวนหนึ่งได้ให้ความสนใจทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นต้นกำเนิดของ พฤติกรรมที่เด็กเล็กบางคนสามารถปรับตัวได้ดีและทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้โดยไม่ไขว่เขวไปตามสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งความสามารถดังกล่าวนี้ได้ถูกเรียกว่า “ทักษะการคิดเชิงบริหาร” (Miyake & Friedman, 2012) โดยที่เด็กจะค่อยๆพัฒนาความสามารถในการเพิกเฉยต่อสิ่งๆที่ทำให้ไขว่เขว ไปจากจุดมุ่งหมาย ความสามารถยับยั้งการตอบสนองที่ไม่เหมาะสม และความสามารถแยกแยะระหว่างชุดของงานต่างๆ ออกจากกัน แล้วผสมรวมความสามารถเหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นได้ ซึ่งทักษะการคิดเชิงบริหารจะมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กเมื่อเติบโตขึ้นในอนาคต (Weiland, Barata & Yoshikawa, 2014)

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและให้ความหมายของ ทักษะการคิดเชิงบริหาร เพิ่มเติมไว้ อาทิเช่น Clancy. (2016) กล่าวว่า ทักษะการคิดเชิงบริหาร หมายถึง ความสามารถทางสมองได้แก่ ความสามารถของหน่วยความจำ ความสามารถในการยับยั้งต่อสิ่งเร้าและความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนความคิด ซึ่งแต่ละคนแต่ละคนจะมีระดับของความคิดเชิงบริหารแตกต่างกัน ซึ่งความคิดเชิงบริหารเป็นรากฐานของการควบคุม พฤติกรรมและการกำกับ ตนเอง รวมถึงทักษะด้านการรู้คิด เพื่อหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ผิดพลาดซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ในแง่ของจิตวิทยานั้น ในขณะที่ นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของทักษะการคิดเชิงบริหารไว้ว่าเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หน่วยความจำ การควบคุมและยับยั้งการตอบสนอง ซึ่งไม่ถูกต้อง และ ความคิดยืดหยุ่น ความสามารถในการรับรู้เหล่านี้มีความสำคัญในการประสานงานกับแหล่งข้อมูล ที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (Fuster, 2015) สำหรับในมิติของประสาทวิทยา Saengsawang. (2016) ให้ความหมายของทักษะการคิดเชิงบริหารไว้ว่า เป็นความสามารถในการทำงานของ สมองส่วน Prefrontal Cortex ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการกำกับควบคุมความคิด อารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้เป็นอย่างดี ในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ทักษะการคิดเชิงบริหารเป็นการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองส่วน Prefrontal Cortex ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถ ควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมาย (Goal directed behaviors)

การเรียนรู้ของสมองและองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย

สมองสามารถมีการเรียนรู้และมีการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ของสมองนั้นมีหลักการตามแนวคิดของ Caine & Caine (1994) ดังนี้

1. การเรียนรู้ของสมองเกี่ยวข้องกับสรีระทั้งหมดของร่างกาย
2. ความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้
3. การแสวงหาความหมายและความเข้าใจของมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เพื่อตอบสนอง

ความต้องการค้นหาความหมายของสิ่งต่างๆ

4. สมองเรียนรู้ทั้งจากสิ่งที่สนใจและจากสิ่งที่อยู่รายล้อม
5. การเรียนรู้ของสมองเป็นไปตามพัฒนาการของร่างกาย
6. การเรียนรู้ที่ซับซ้อนเป็นไปได้ดีขึ้นในสถานการณ์ที่ทำหาย แต่ประสิทธิภาพในการเรียนจะลดลง

หากเกิดการคุกคาม ความกลัว ความเหนื่อยล้าหรือหมดหนทาง

7. สมองแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะและมีศักยภาพที่แตกต่างกันซึ่งเกิดจาก พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

จากหลักการเรียนรู้ของสมองดังกล่าว ผู้จัดการศึกษาจึงควรคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของสมอง ที่สอดคล้องกับการทำงานของสรีระของเด็ก มีการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ รวมถึงคำนึงถึงความแตกต่างของความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อที่จะสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ช่วยให้สมองของเด็กเกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร

ในการศึกษาเกี่ยวกับ ทักษะการคิดเชิงบริหารนั้นจำเป็นต้องศึกษาในหลายมิติเพื่อให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ สำหรับการพิจารณาถึงองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงบริหาร สำหรับเด็กเล็กวัย 2-6 ปี โดยอ้างอิงจากแบบวัดพฤติกรรมที่เป็นความบกพร่องของการคิดเชิงบริหาร ที่เรียกว่า BRIEF-P (Behavioral Rating Inventory of Executive Functions-preschool version) ได้แบ่งองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กออกเป็น มี 5 องค์ประกอบคือ (Goldstein & Naglieri, 2014)

1) การหยุด หรือการยับยั้ง (Inhibitory control) เป็นความสามารถในการยับยั้งพฤติกรรมตนเอง ไม่ให้มีการตอบสนองแบบหุนหันพลันแล่น มีการคิดก่อนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รวมถึงการยับยั้งความคิดฟุ้งซ่านในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง ควบคุมให้มีสมาธิจดจ่อในเรื่องที่กำลังทำ

2) การเปลี่ยนความคิด (Shift) หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนความคิดได้ไม่ ยึดติดความคิดเดียว สามารถคิดนอกกรอบได้ และสามารถทำงานหลายอย่างสลับไปมาได้ ความสามารถในการเปลี่ยนความคิดได้จะพัฒนาช้ากว่าความจำขณะทำงานและความสามารถในการหยุด/ยับยั้งพฤติกรรม

3) ด้านการควบคุมอารมณ์ (Emotional control) เป็นความสามารถของเด็กในการ ควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

4) ความจำขณะทำงาน (Working memory) หมายถึงความสามารถในการจำ ข้อมูลไว้ในใจ แล้วนำมาใช้ในการคิดแก้ปัญหา และ

5) การวางแผนจัดการ (Plan หรือ Organize) หมายถึง ความสามารถในการวางแผนงานให้เสร็จ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงเป้าหมาย เมื่อเกิดปัญหาหรือสิ่งที่เราอื่น ๆ ไม่ทำให้วอกแวก และลืมนัดหมายของการทำงาน

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของ ความคิดเชิงบริหาร ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นวัยรุ่นและ ผู้ใหญ่ที่มีความสมดุลทางอารมณ์ อีกทั้งยังมีความสามารถในการบริหารจัดการทั้งชีวิตส่วนตัว และชีวิตการทำงานให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ได้

ทักษะการคิดเชิงบริหารเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนต่อเนื่องเป็นขั้นตอน เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ในประเทศไทย แนวทางสำคัญที่ผู้ใหญ่สามารถสร้างให้แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ (RLG Institute, 2017)

- 1) การสร้างความผูกพันและไว้วางใจให้เกิดขึ้นในเด็ก ทำให้เด็กเป็นที่รัก รู้สึกปลอดภัยในความดูแลของผู้ใหญ่
- 2) การดูแลสุขภาพทางกายภาพของสมองให้แข็งแรง การกินอิ่ม นอนหลับเพียงพอ การได้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ การได้รับอากาศบริสุทธิ์ ล้วนมีส่วนในการสร้างความแข็งแรงทางกายภาพให้กับสมอง ทำให้เป็นฐานที่ดีในการทำงานของความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำของเด็กต่อไป
- 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เหมาะสม รวมถึง
 - สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและน่าอยู่ของสถานที่ทั้งที่บ้านและโรงเรียน การมีกิจวัตรประจำวันที่สม่ำเสมอ
 - สภาพแวดล้อมทางอารมณ์จิตใจและสังคม เช่น บรรยากาศที่ร่มเย็น รื่นรมย์ให้มีความสุขหรือสนุกสนาน หรือเด็กรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ด้วย
 - สภาพแวดล้อมทางความคิด ที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้ กระตุ้นพลังจินตนาการ ส่งเสริมให้กล้าคิดกล้าทำ เป็นต้น

4) การได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะเน้นที่การได้ลงมือทำด้วยตนเอง หรือการเข้าไปมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งรอบตัว สำหรับเด็กปฐมวัย คือ การเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play-Based Learning) ทำให้เด็กมีโอกาสได้ฝึกคิดด้วยตนเอง ฝึกสังเกต ได้คิดค้นวางแผน และทดลองหรือลงมือทำ ระหว่างทำได้เห็นอุปสรรคปัญหา แล้วหาทางแก้ไข และสรุปบทเรียนด้วยตนเอง

5) การเรียนรู้ทักษะทางสังคม-อารมณ์ เน้นให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้เล่นกับเพื่อน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ รู้จักอารมณ์ตนเอง และกำกับอารมณ์ตนเองให้เป็นปกติได้ รู้จักเข้าใจคนอื่น อยู่กับคนอื่นได้ มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น ๆ และสามารถจัดการสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความปลอดภัย การมีค่านิยมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม เป็นต้น

กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย

กิจกรรมที่สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารนั้นควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวต้องไม่เพิ่มความเครียดให้กับเด็กแต่ช่วยให้เด็กสามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้เด็กมีการเคลื่อนไหวร่างกาย และมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Hanmethee, 2015) สำหรับกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยนั้น Harvard University, Center of developing child. (2014) ได้แบ่งกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยไว้ 4 ประเภทได้แก่ การเล่นตามจินตนาการ การเล่าเรื่อง การให้เด็กเล่นเกมบางประเภท และกิจกรรมเกี่ยวกับเพลงและการเคลื่อนไหว ในบทความนี้ กล่าวถึงกิจกรรมเกี่ยวกับเพลงและการเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการคิดเชิงบริหาร คือ กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ (Creative Dance) หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า การคิดสร้างสรรค์ประกอบจังหวะ หมายถึง การคิดแบบการเต้นที่แปลกใหม่ โดยอาศัยการเคลื่อนไหวเบื้องต้น เช่น การเดิน การวิ่งสลับเท้า การกระโดด การเขย่ง มาประกอบเป็นแบบในการเต้น ซึ่งอาจใช้เพลงไทยสากล ไทยพื้นเมือง ไทยลูกทุ่ง หรืออาจเป็นเพลงสากลต่างชาติมาประกอบจังหวะ (Siriwanbutr, 2013) มาจากแนวคิดการศึกษาด้านการเคลื่อนไหวของ Rudolf Von Laban (Craine & Mackrell, 2020) ซึ่งเน้นในถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเต้นสร้างสรรค์ เช่น สนุกสนานทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้เทคนิคการเต้นบัลเล่ต์ และการเต้นสมัยใหม่ เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้การเต้นเป็นเครื่องมือ และแสดงความรู้สึกผ่านทางการเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และแสดงออกทางการเต้นสร้างสรรค์ด้วยท่วงท่าของตน นอกจากนั้น กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานสำหรับเด็กๆ ในการเคลื่อนไหวผ่านดนตรี เพื่อพัฒนาทักษะทางกายภาพ กระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ในการเคลื่อนไหวเด็กๆ จะได้ เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้งานส่วนประกอบของร่างกาย การใช้พื้นที่รอบตัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และยังหมายถึงรวมถึง การคิด ทำแผนที่แปลกใหม่ โดยใช้การเคลื่อนไหวพื้นฐาน อาทิเช่น การเดิน การวิ่ง สลับเท้า การกระโดด การเขย่ง มาประกอบเป็นแบบในการเต้น เข้าจังหวะกับเสียงเพลง (Pauls & Archibald, 2016) นอกจากนี้ การเต้นสร้างสรรค์ยังช่วยเพิ่มพัฒนาการทางสังคมผ่านการเล่นจินตนาการและการทำกิจกรรมร่วมกันและสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เต้นร่วมกันผ่านการแสดงความคิดเห็นและการยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Gilbert, 2015)

ประโยชน์ของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์

กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กร่วมกันการออกแบบท่าเต้นจากส่วนต่างๆ ของร่างกาย จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยการเคลื่อนไหวและ ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม นอกจากนี้การเต้นสร้างสรรค์ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดจินตนาการและความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกัน การยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Gilbert, 2015) การนำการ

ต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัยจะทำให้เด็กได้รับประโยชน์ในหลายด้าน คือ (Best, Miller, Naglieri, 2011)

1. เกิดความเชื่อมั่นและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองจากความสำเร็จในการทำกิจกรรม และมีความนับถือตนเองเพิ่มขึ้น
2. เกิดความตระหนัก และ การรับรู้ความรู้สึกต่างๆ จากสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาด้านสังคม เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตที่ต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นๆ ในสังคม
4. การพัฒนาทางกายภาพ ทำให้กล้ามเนื้อเกิดความยืดหยุ่นและความแข็งแรง เนื่องจากการเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้ออกกำลังกายสร้างความสมดุลที่จะทำให้เกิดบุคลิกภาพที่ดี
5. การรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกายของตนเอง การรับรู้เกี่ยวกับร่างกายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับขนาดของร่างกาย และขนาดของพื้นที่
6. การต้นสร้างสรรค์ช่วยลดความตึงเครียด และทำให้เกิดการผ่อนคลายเพิ่มขึ้น
7. การให้ความเคารพในพื้นที่ของผู้อื่น ชื่นชมและเคารพในความแตกต่างของเพื่อนในชั้นเรียน

การนำกิจกรรมต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย

ในการนำกิจกรรมการต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารสำหรับเด็ก จำเป็นต้องมีการวางแผน และการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (McGowan, 2018)

1. การอบอุ่นร่างกาย (Warm-up) ก่อนเริ่มการทำกิจกรรมการต้นสร้างสรรค์ ผู้สอนควรให้นักเรียนมีการอบอุ่นร่างกายด้วยท่าบริหาร หรือท่าโยคะง่ายๆ เพื่อยืดเหยียดกล้ามเนื้อไปพร้อมกับเสียงเพลง โดยที่อาจจะให้นักเรียนร้องเพลงตามไปด้วย การยืดกล้ามเนื้อแบบโยคะจะทำให้กล้ามเนื้อเด็กเกิดความยืดหยุ่นและแข็งแรง สามารถรักษาสมดุลในการทรงตัวได้ดี
2. การสำรวจองค์ประกอบของการเต้น (Explore dance concepts) ภายหลังจากการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแล้ว จะเป็นขั้นตอนการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะเริ่มขึ้น ในด้านของเนื้อหา วัตถุประสงค์ กฎกติกา และ บทบาทของนักเรียนแต่ละคน รวมถึงให้นักเรียนได้ทำการสำรวจ พื้นที่ และ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการต้นสร้างสรรค์
3. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม (Relationships) โดยผู้สอนอาจให้นักเรียนแนะนำตัวเองกับเพื่อนๆ การจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนสร้างความรู้จักและความคุ้นเคยและอาจมีการจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้รู้จักกันดียิ่งขึ้น และทำงานด้วยกันได้ดียิ่งขึ้น
4. การพัฒนาทักษะการเต้นขั้นพื้นฐาน (Dance skills) ผู้สอนแนะนำท่าการเต้น และขั้นตอนการเต้นที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งทักษะการเต้นนี้จะมีความท้าทายที่นักเรียนต้องเผชิญและใช้ความพยายามในการทำใหสำเร็จ และเมื่อเกิดความสำเร็จแล้วนักเรียนจะเกิดความภาคภูมิใจ และการยอมรับในตนเอง

5. การใช้ดนตรี (Music) ดนตรีเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการต้นสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยจังหวะและ ท่วงทำนองของดนตรี ซึ่งควรเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน การประเมินผล และ สรุปผล ในกรณี ที่ผู้สอนต้องการวัดผลจากการจัดกิจกรรมต้นสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงบริหาร ผู้สอนต้องมีการ พัฒนาเครื่องมือวัดทักษะการคิดเชิงบริหาร ซึ่งในเด็กเล็กอาจใช้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรม ในขณะที่เด็กโตขึ้น อาจใช้ในลักษณะของแบบสอบถามเพื่อวัดทักษะการคิดเชิงบริหาร และความพึงพอใจต่อกิจกรรมต้นสร้างสรรค์ ซึ่งผลสรุปจากการกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมต้นสร้างสรรค์ต่อไป

จากกิจกรรมการต้นสร้างสรรค์ที่กล่าวมา ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกิจกรรมเป็น กิจกรรมที่สนุกสนาน มีการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ ทำให้เด็กที่ฝึกกิจกรรมนี้ได้ฝึกทักษะทางสังคม การ เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะยืดหยุ่นความคิดการพัฒนาทักษะการเดินขั้นพื้นฐานและการใช้ดนตรี เด็กต้องใช้สมาธิจดจ่ออยู่กับจังหวะเพลงและเคลื่อนไหวไปตามการเคลื่อนไหวที่กำหนดเท่านั้นทำให้เกิดทักษะ การยับยั้งชั่งใจ นอกจากนี้ การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจองค์ประกอบของการเดินยังทำให้เด็กที่เข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาทักษะความจำด้วย ดังนั้น การนำกิจกรรมต้นสร้างสรรค์มาใช้ในเด็กปฐมวัยช่วยพัฒนาทักษะ ยืดหยุ่นความคิด ทักษะการยับยั้งชั่งใจและทักษะความจำซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการคิดเชิงบริหาร

ผลของการใช้การต้นสร้างสรรค์ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารจากผลงานวิจัย

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของสมองที่แสดงให้เห็นว่า สมองของมนุษย์สามารถมีการเรียนรู้และพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ทางร่างกายโดยรวม ดังนั้นกิจกรรมการต้นสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำท่าเต้นที่สอดคล้องกับจังหวะและความหมายของเพลงนั้นจะ ช่วยฝึกทักษะการคิดเชิงบริหารให้กับสมอง โดยการฝึกฝนหน่วยความจำ การควบคุมตนเอง การมีสมาธิอยู่กับ งานที่ทำ การยับยั้งตนเองไม่ให้ไขว่เขว และการมีทักษะทางสังคม เป็นต้น โดยนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษา ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการนำกิจกรรมการต้นสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารดังนี้

Gothe, Keswani, & McAuley. (2016) ได้นำกิจกรรมโยคะไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร ในเด็ก เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมโยคะพบว่า เด็กนักเรียนมีความเครียดที่ลดลง และมีการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร ในส่วนของความจำเพื่อการใช้งาน Kimberly, et al. (2016) ได้ ทำการศึกษาผลของการเข้าร่วมการเต้นรำแบบบอลรูม ที่มีต่อการรู้คิด อารมณ์ สังคมและสมรรถภาพทางกาย พบว่า การมีส่วนร่วมในรูปแบบการเต้นรำร่วมกันมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในสมรรถภาพทางกาย อารมณ์ สังคม และความมั่นใจในตนเองและอาจเกิดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นเมื่อบุคคลได้ร่วมเต้นรำกันบ่อยครั้งและมี ช่วงเวลานานขึ้น Chronopoulou & Riga. (2012) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหวที่มีต่อ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล พบว่า เด็กมีพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ได้แก่ เด็ก สามารถแสดงออกถึงความรู้สึกภายในของตนเองมากขึ้นอย่างอิสระ เด็กมีความสนใจในการค้นและทดลองและ ใช้คำถามเป็นปกติ Rossberg-Gempton, Dickson & Gray. (1999) ทำการศึกษาผลของกิจกรรมการเต้น

สร้างสรรค์ที่มีต่อสุขภาพจิต ทักษะการรู้คิดและทักษะทางสังคม เปรียบเทียบระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรม และพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรม การเดินสร้างสรรค์เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ไม่สามารถเพิ่มทักษะการรู้คิดในผู้ใหญ่ แต่สามารถเพิ่มทักษะการรู้คิดในเด็กได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมการเดินสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มทักษะทางสังคม และเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ และยังช่วยเพิ่มทักษะในการเคลื่อนไหวที่ดีอีกด้วย

สำหรับการศึกษาในประเทศนั้น Chuenrit. (2007) ได้ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมประกอบเพลงคุณธรรมตามพระราชดำรัส เพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กของเด็กปฐมวัย โดยนักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที ผลการที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวพบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความมีวินัยเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม Sriprasert & Kheovichai. (2017) ได้นำกิจกรรมการเดินบัลเลต์มาใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กสมาธิสั้น ในระดับประถมและได้พบว่าเด็กสมาธิสั้นมีพัฒนาการดีขึ้นในทุกด้านคือ มีสมาธิจดจ่อ การควบคุมอารมณ์ดีขึ้น รู้จักการเข้าสังคม มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น มีการเคลื่อนไหวที่สมดุล และ มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง Thanomkitti. (2016) ได้นำโปรแกรมการเดินแอโรบิกไปใช้ในการส่งเสริมสมาธิให้แก่เด็กชั้นอนุบาล 3 โดยทำกิจกรรมครั้งละ 20 นาที ทั้งหมด 7 ครั้งแบ่งเป็น 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ผลการทดลองใช้โปรแกรมดังกล่าวพบว่า กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมการเดินแอโรบิก มีความสามารถทางด้านสมาธิมากขึ้น แตกต่างจากกลุ่มควบคุม

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเดินสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจสามารถนำมาใช้พัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยได้จริงและยังมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ที่ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ด้านประสบการณ์สำคัญของเด็กปฐมวัยว่าควรสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และจัดให้มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆกัน โรงเรียนและครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเดินสร้างสรรค์ได้ง่ายๆ โดยมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้ อันดับแรกคือ ชี้นำครูพูดคุยทำความเข้าใจกับเด็กในการทำกิจกรรมการเดิน มีการสร้างข้อตกลงก่อนเริ่มทำกิจกรรม และให้เด็กอบอุ่นร่างกายก่อนทำกิจกรรม เช่น การวิ่งอยู่กับที่ สะบัดมือ และการโดดตบ ตาม จากนั้นจึงนำเด็กเข้าสู่ขั้นตอนดังนี้

1. ให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายไปทั่วๆ บริเวณอย่างอิสระตามจังหวะ เมื่อได้ยินสัญญาณ "หยุด" ให้หยุดเคลื่อนไหวในท่ายืนทันที เพื่อเป็นการทดสอบความ จดจ่อใส่ใจ และพร้อมที่จะเริ่มกิจกรรมต่อไป

2. ให้เด็กทำท่าประกอบเพลง อย่างอิสระโดยครูเปิดโอกาสให้เด็กได้ลองคิด ท่าทางประกอบร่วมกับครู ตามจินตนาการ สามารถนำรูปแบบการเดินบัลเลต์หรือการเต้นสมัยใหม่มาปรับใช้ในชั้นตอนนี้ จากนั้นก็จะเป็นขั้นสรุปกิจกรรมโดยให้เด็กได้ยืดกล้ามเนื้อ เพื่อเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อจากนั้น พูดคุยกับเด็กถึงกิจกรรมหรือร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับท่าทางการเดินที่ได้เดินไป เช่น เราทำท่าทางอะไรไปบ้าง ทำไมถึงต้องใช้ท่ายืน สำหรับเพลงท่อนนี้ เป็นต้น

ครูและผู้ปกครองสามารถวัดผลและประเมินผลจากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมการเดินสร้างสรรค์อย่างง่าย ๆ คือการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรม

สรุป

ความคิดเชิงบริหารเป็นการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองส่วน Prefrontal Cortex ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมาย (Goal directed behaviors) ความคิดเชิงบริหาร เป็นทักษะที่ควรพัฒนาดังแต่ในปฐมวัยทั้งนี้เพราะในช่วงที่เด็กมีอายุ 3-5 ปี ซึ่งมีการพัฒนาการทางสมองอย่างรวดเร็ว ทักษะการคิดเชิงบริหารมีความสำคัญและมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กเมื่อเติบโตขึ้น นักวิชาการได้แบ่งทักษะการคิดเชิงบริหารออกเป็น 5 องค์ประกอบคือ 1) การหยุด หรือการยับยั้ง (Inhibitory control) เป็นความสามารถในการยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนเอง 2) การเปลี่ยนความคิด (Shift) 3) ด้านการควบคุมอารมณ์ (Emotional control) 4) ความจำขณะทำงาน (Working memory) และ 5) การวางแผนจัดการ (Plan หรือ Organize) โดยที่องค์ประกอบดังกล่าวเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นวัยรุ่นและ ผู้ใหญ่ที่มีทักษะการคิดเชิงบริหารและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ได้ สำหรับกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยที่สำคัญคือ การใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว ประกอบเสียงเพลงซึ่งกิจกรรมการเดินสร้างสรรค์ถือเป็น หนึ่งในกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบเสียงเพลง ซึ่งสนับสนุนให้นักเรียนใช้การเดินรำเป็นเครื่องมือ ในการแสดงความรู้สึกผ่านทางการเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง ช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และแสดงออกทางการเดินอย่างสร้างสรรค์ด้วยท่วงท่าของตน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ 8 ขั้นตอนคือ การอบอุ่นร่างกาย การสำรวจองค์ประกอบของการเดิน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม การพัฒนาทักษะ การเดินขั้นพื้นฐาน การใช้ดนตรี การสร้างสรรค์ท่าเต้น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การประเมินผล และสรุปผล

การนำกิจกรรมการเดินสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร เป็นที่สนใจของนักวิจัยจำนวนมาก ซึ่งได้มีการนำกิจกรรมดังกล่าวมาทดลองใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยและพบว่ากิจกรรมดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความจำ การมีสมาธิจดจ่อ การควบคุมอารมณ์ ทักษะการเข้าสังคม และ ความรู้สึภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความแข็งแรงและความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อของเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นกิจกรรมการเดินสร้างสรรค์ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความน่าสนใจ ในการนำมาใช้พัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเติบโตเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

References

- Best, J. R., Miller, P. H., & Naglieri, J. A. (2011). Relations between executive function and academic achievement from ages 5 to 17 in a large, representative national sample. *Learning and Individual Differences*, 21(4), 327-336.

- Caine, R. N., & Caine, G. (1994). **Making connections: Teaching and the human brain.** Menlo Park, Calif : Addison-Wesley.
- Chartisthian, C., Meesomsarn, K. & Chaiyakan, A. (2017). **Enhance discipline for early childhood.** Bangkok : Pluspress.
- Clancy, B. (2002). School readiness : Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of children's functioning at school entry. **American psychologist**, 57(2), 111-127.
- Clancy, B. (2016). Developmental science and executive function. **Current directions in psychological science**, 25(1), 3-7.
- Chronopoulou, E. & Riga, V. (2012). The contribution of music and movement activities to creative thinking in pre-school children. **Scientific Research**, 3, 196-204.
- Chuenrit, K. (2007). **Self-Discipline development of young children experienced through music activities following His Majesty The King's speech.** Master's thesis, Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Craine, D. & Mackrell, J. (2010). **The Oxford Dictionary of Dance.** (2 nd ed.). New York : Oxford University Press.
- Fuster, J.M. (2015). **The prefrontal cortex.** Amsterdam : Academic Press.
- Gilbert, A.G. (2015). **Creative dance for all ages : a conceptual approach.** (2 nd ed.). Champaign, IL : Human Kinetics.
- Goldstein, S. & Naglieri, J.A. (2014). **Handbook of executive functioning.** New York : Springer.
- Gothe, N. P., Keswani, R. K. & McAuley, E. (2016). Yoga practice improves executive function by attenuating stress levels. **Biological Psychology**, 121, 109-116.
- Hanmethee, S. (2015). **EF (Immune life and drug prevention).** Bangkok : Rakluk Book.
- Harvard University, Center of developing child. (2014). **Enhancing and practicing executive function skills with children from infancy to adolescence.** Cambridge : Harvard University.
- Kaushanskaya, M., et al. (2017). The relationship between executive functions and language abilities in children : A latent variables approach. **Journal of Speech, Language, and Hearing Research**, 60(4), 912-923.

- Kimberly, et al. (2016). Dancer perceptions of the cognitive, social, emotional, and physical benefits of modern styles of partnered dancing. **Complementary therapies in medicine**, 26, 117-122.
- McGowan, J. (2018). **What is creative dance? : Jennifer McGowan's creative dance center**. [Online]. Available : <http://jvmcgowan.tripod.com/whatiscreativedance.html>. [2020, August 30].
- Miyake, A. & Friedman, N.P. (2012). The nature and organization of individual differences in executive functions: Four general conclusions. **Current Directions in Psychological Science**, 21(1), 8-14.
- Pauls, L.J. & Archibald, L.M.D. (2016). Executive functions in children with specific language Impairment : A meta-analysis. **Journal of Speech, Language, and Hearing Research**, 59(5), 1074-1086.
- Pantoon, N. (2011). **The Results of movement activities and applied hermit exercise (Rusie Dutton) rhythms for the physical development of preschool children**. Master's thesis, Graduate School, Srinakharinwirot University.
- RLG Institute. (2017). **Executive Functions = EF**. Bangkok : RLG Institute.
- Rossberg-Gempton, I.V., Dickson, J. & Gray, P. (1999). Creative dance : potentiality for enhancing social functioning in frail seniors and young children-Creative movement and older adults. **The Arts in Psychotherapy**, 5(26), 313-327.
- Saengsawang, T. (2016). **Executive Function: Scales and Development Guidelines for Elementary Students**. Dissertation, Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Siriwanbutr, P. (2013). **Developmental psychology theory**. (6 th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Sriprasert, P. & Kheovichai, K. (2017). A Model of ballet dancing activity for enhancement an appropriate behavior of children with attention deficit hyperactivity disorder in primary education. **Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences, and Arts**, 10(2), 2235-2249.
- Thanomkitti, R. (2016). **Effect of aerobic dancing program on preschoolers' attention**. Master's thesis, Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Vissers, C., et al. (2015). Executive functioning in preschoolers with specific language impairment. **Frontiers in Psychology**, 6, 1-8.

- Weiland, C., Barata, M. C. & Yoshikawa, H. (2014). The cooccurring development of executive function skills and receptive vocabulary in preschool-aged children : A look at the direction of developmental pathways. **Infant and Child Development**, 23(1), 4-21.
- Ziereis, S. & Jansen, P. (2015). Effects of physical activity on executive function and motor performance in children with ADHD. **Research in Developmental Disabilities**, 38, 181-191.

แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

Guidelines for Garbage Management : A Case Study of Bang Bon District

Office, Bangkok Metropolis

วัลลภ แจ้งเหตุผล*

Wanlop Janghetpol

อรุณ รักรธรรม**

Arun Ractham

อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ**

Udomvit Chaisakulkiet

สมพร เพื่องจันทร์**

Somporn Fuangchan

Received : June 5, 2020

Revised : July 15, 2020

Accepted : August 18, 2020

บทคัดย่อ

ปัญหาขยะมูลฝอยถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตบางบอนเป็นสำนักงานเขตหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มีปัญหาขยะมูลฝอยด้วยเช่นกัน เนื่องจากสภาพพื้นที่ของเขตบางบอนเป็นพื้นที่กึ่งชนบทและเขตชุมชนเมือง มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ในความเจริญดังกล่าวก็ทำให้มีปัญหามลพิษตามมา ดังนั้น สำนักงานเขตบางบอนจึงต้องมีแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยไม่ให้เพิ่มสูงขึ้น จึงมีการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่แหล่งกำเนิด ด้วยการนำขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามคุณสมบัติของขยะมูลฝอย แต่ละประเภท นำไปรีไซเคิล

*นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Public Administration College of Innovation Management Rajamangala University of Technology
Rattanakosin

**อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Lecturer at the College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงสัตว์ ทำน้ำชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้ดี คือ การลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ การเลี่ยง ลด ใช้ซ้ำ และการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ การกำจัดดังกล่าวเรียกว่า วิธี 1A 3Rs คือ Avoid, Reduce, Reuse, และ Recycle

คำสำคัญ : ปัญหาขยะมูลฝอย / สำนักงานเขตบางบอน / การบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ABSTRACT

Garbage management problem is a major problem in Bangkok Metropolis. Bang Bon District which is an area in Bangkok Metropolis has the same problem. As a semi-rural and urban area with an economic, social, and cultural growing characteristics, Bang Bon District increases its population and garbage. Therefore, Bang Bon District Office develops guidelines for garbage management to control garbage increase by encouraged all sectors of its population to participate in sorting out each type of garbage at its own source utilized according to its property in the form of recycling, compost, animal feed, and bio-fermented water, etc. The efficient method that Bang Bon District Office uses to manage the garbage problem is to reduce and control the amount of garbage at its own source according to academic principle in terms of 1A and 3Rs - Avoid, Reduce, Reuse, and Recycle.

Keywords : Garbage Problems / Bang Bon District Office / Garbage Management

บทนำ

สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 27.8 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.64 เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร การส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริโภคที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในหลายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2561 มีแนวโน้มดีขึ้น มีการจัดการด้วยการคัดแยก ณ ต้นทางและนำกลับไปใช้ประโยชน์ 9.58 ล้านตัน (ร้อยละ 34) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 13 ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์จากขยะรีไซเคิลและทำปุ๋ยอินทรีย์ ขยะมูลฝอยชุมชนอีกจำนวน 10.88 ล้านตัน (ร้อยละ 39) ถูกกำจัดอย่างถูกต้อง ส่วนที่เหลือเป็นขยะที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้องประมาณ 7.36 ล้านตัน (ร้อยละ 27) แนวโน้มการจัดการขยะที่ดีขึ้นเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) บนแนวคิด 3R-ประชารัฐมุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้า

ทางด้านเทคโนโลยีจึงมีการประดิษฐ์ และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ให้มากขึ้นทำให้ลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดปริมาณของเหลือทิ้งเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองและชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะหรือองค์ประกอบของขยะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญและลักษณะวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ปัญหาจากของเหลือทิ้งหรือขยะมูลฝอยเป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ เป็นแหล่งพาหะนำโรค และทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินการที่ผ่านมาของการจัดการขยะมูลฝอยไม่ได้คำนึงถึงการเตรียมพร้อมในการบริหารจัดการในระยะยาว เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านโครงสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ การดำเนินการส่วนใหญ่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีลักษณะต่างคนต่างทำ การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางมีจำกัดและไม่ต่อเนื่อง รวมถึงยังคงมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่และบริเวณรอบพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่บูรณาการร่วมกัน รวมถึงมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยหลายฉบับ และแต่ละฉบับมีมาตรการในการบังคับใช้ที่แตกต่างกัน รวมถึงหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายไม่ได้อยู่ในสังกัดเดียวกัน ทำให้วิธีการดำเนินงานหรือแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนกันในด้านภารกิจ และความไม่สอดคล้องของกฎหมายต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการจึงทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (Secretarial of the House of Representatives, 2019)

กรุงเทพมหานครจัดเป็นอันดับหนึ่งที่เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นต่อวันมากที่สุดของประเทศไทยจากข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอย โดยสำนักสิ่งแวดล้อม ระบุว่าในปีงบประมาณ 2561 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560-เดือนเมษายน 2561) มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยได้ถึง 2.23 ล้านตัน เฉลี่ยได้ถึงวันละ 10,525 ตัน ซึ่งนับว่าสูงที่สุดในรอบ 8 ปี ที่ผ่านมา และแนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยกรุงเทพมหานครก็มีโอกาสที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของเมืองในเขตชั้นนอกและชั้นใน โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้เส้นทางรถไฟฟ้า และการเพิ่มจำนวนของผู้คนที่เข้ามาทำงานไปจนถึงนักท่องเที่ยวเห็นได้จากปี พ.ศ. 2560 ปริมาณขยะในกรุงเทพมหานครมีการเพิ่มขึ้นถึง 5.65% จากปี พ.ศ. 2556 เมื่อพิจารณากระบวนการคัดแยกวัสดุ ประเภทนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก เป็นต้น ยังคงเป็นการคัดแยกอย่างไม่เป็นทางการ โดยธุรกิจรีไซเคิลเป็นผู้รวบรวมวัสดุ เพื่อนำกลับสู่กระบวนการผลิตมาใช้ใหม่ทดแทนวัตถุดิบการผลิตสินค้าที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นระบบที่ไม่เป็นทางการ และการคัดแยกจึงขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชน ทำให้การคัดแยกวัสดุรีไซเคิลออกจากขยะทั่วไปยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร เนื่องจากพบว่ามีขยะรีไซเคิลถูกทิ้งรวมไปกับขยะทั่วไปในปริมาณ 10-15% ของขยะทั่วไป รวมทั้งประชาชนยังคงทิ้งขยะไม่ตรงตามวันเวลาและจุดที่กำหนด ส่งผลให้กระบวนการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยของ กรุงเทพมหานคร จึงทำได้ยาก ยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (The Network, 2563)

โดยเฉพาะเขตบางบอนมีสภาพพื้นที่เป็นกึ่งชนบทและเขตชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ผังเมืองเขตบางบอนส่วนใหญ่เป็นที่ดินประเภทชนบท และเกษตรกรรม

บางส่วนเป็นที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่การปกครองเขตบางบอนแบ่งออกเป็น 4 แขวง คือ แขวงบางบอนเหนือ แขวงบางบอนใต้ แขวงคลองบางบอน และแขวงคลองบางพราน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทไม้ดอกและทำสวนผลไม้ แต่ในสภาพปัจจุบันความเจริญของธุรกิจได้เข้าสู่ท้องถิ่นมากขึ้น พื้นที่เกษตรบางส่วนถูกเปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ปัญหาน้ำเน่าเสียปัญหาทางเท้าชำรุด และการเข้ามาประกอบอาชีพของแรงงานต่างถิ่น เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เขตบางบอนต้องพบเจอกับปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย โดยปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเขตบางบอนได้ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่แหล่งกำเนิดด้วยการนำขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามคุณสมบัติของขยะมูลฝอยแต่ละประเภท เช่น นำไปรีไซเคิล หมักทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ ทำน้ำชีวภาพ เป็นต้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ไขขยะมูลฝอยตกค้างโดยเฉพาะชุมชนที่รเก็บขยะมูลฝอยเข้าไม่ถึงได้ดำเนินการจ้างอาสาสมัครชักลากขยะมูลฝอยในชุมชน จากการศึกษางานบริการสาธารณะของสำนักงานเขตบางบอนในเรื่องการลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิดจนถึงการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ การเลี้ยง ลด ใช้ซ้ำ และการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (1A 3Rs) มีโครงการและงบประมาณ ดังนี้ (Bang Bon District Office, 2019)

ตารางที่ 1 แสดงโครงการการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะของเขตบางบอน

โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)
โครงการอาสาสมัครชักลากมูลฝอยในชุมชน	29,900
โครงการส่งเสริมการแปรรูปขยะเศษอาหารเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์	50,000
กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยอันตรายในพื้นที่เขตบางบอน	ไม่ใช้งบประมาณ
กิจกรรมเปิดทางน้ำไหล จัดเก็บขยะและวัชพืชในคู คลอง และลำกระโดงในพื้นที่เขตบางบอน	ไม่ใช้งบประมาณ
กิจกรรมลอกท่อระบายน้ำในพื้นที่เขตบางบอน	ไม่ใช้งบประมาณ

ที่มา : Bang Bon District Office. (2019)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น มีประโยชน์ทั้งด้านนโยบาย ด้านวางแผนไปปฏิบัติบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนเจ้าหน้าที่และประชาชนได้รับความพึงพอใจ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม จึงมีความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ ประชาชน สังคมและพร้อมจะนำเสนอแนะแนวทางการปรับนโยบาย การวางแผน วัตถุประสงค์ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์และพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิภาพต่อไป

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

1. นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579

นโยบายนี้จัดทำขึ้นตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นกรอบนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างบูรณาการในระยะ 20 ปีข้างหน้า 2) ให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการระยะกลาง (5 ปี) และสามารถนำไปขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเป็นไปอย่างเหมาะสม เป็นเชิงรุก และมีประสิทธิภาพ 3) เพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาประเทศ รวมถึงสามารถรองรับและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและภูมิภาค โดยมี 4 นโยบายหลักสำคัญ คือ 1) นโยบายจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุลเป็นธรรมและยั่งยืน 2) นโยบายสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน 3) นโยบายยกระดับมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) นโยบายที่สร้างความเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Natural Resources and Environment, 2017)

2. กฎกระทรวงสุทธลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

กฎกระทรวงฉบับนี้อาศัยอำนาจตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการสาธารณสุขมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมหรือกำกับดูแลสำหรับกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว สมควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการการควบคุมหรือกำกับดูแลการกำจัดมูลฝอยทั่วไปให้ถูกสุทธลักษณะ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสุขภาพและอนามัยของประชาชนและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนและวิธีดำเนินการเพื่อตรวจสอบควบคุมหรือกำกับดูแล หรือแก้ไขสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวง สุทธลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไป เน้นความสำคัญตั้งแต่การคัดแยก การเก็บ การขน การกำจัด ซึ่งแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ มูลฝอยทั่วไป มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ มูลฝอยติดเชื้อ และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน โดยให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยคัดแยกมูลฝอยที่อย่างน้อยต้องคัดแยกเป็นมูลฝอยทั่วไป และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน โดยให้คัดแยกมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ออกจากมูลฝอยทั่วไปด้วย และจัดให้มีผู้ปฏิบัติงานซึ่งทำหน้าที่ เก็บ และขนมูลฝอยทั่วไป และจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานดังกล่าว (Secretariat of the House of Representatives, 2019)

3. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

ประกาศฉบับนี้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง และมาตรา 34/1 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคเจ็ดแห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศไว้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต้องดำเนินการตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน โดยจัดให้มีระบบจัดการและกำจัดมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นๆ ได้ ราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์สร้างความรับรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดปริมาณ และคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีความตระหนักรู้และรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอย รวมตลอดทั้งเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ (Secretariat of the House of Representatives, 2019)

แผนการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

แผนการลดปัญหาขยะมูลฝอยสำนักงานเขตบางบอน ได้ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2562 ของสำนักงานเขตบางบอน โดยการนำแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปีระยะที่ 2 (พ.ศ. 2561-2565) มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดไว้ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 มหานครปลอดภัยด้านที่ 2 มหานครสีเขียว สะดวกสบายด้านที่ 3 มหานครสำหรับทุกคนด้านที่ 4 มหานครกระชับด้านที่ 5 มหานครประชาธิปไตย ด้านที่ 6 มหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้ และด้านที่ 7 การบริหารจัดการเมืองมหานครซึ่งในการดำเนินการมีสถานการณ์สำคัญที่นำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย มาตรการ และโครงการ/กิจกรรม ส่วนแผนการลดปัญหาขยะมูลฝอยนั้นอยู่ในแผนปฏิบัติการ ด้านที่ 1 คือ ต้องการให้เขตบางบอนเป็นมหานครปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานราชการเขตบางบอนได้มีการระดมความคิดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยแยกการบริหารจัดการออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสำนักเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ได้ทำการออกกฎระเบียบให้ประชาชนได้ฝึกการมีวินัย การสร้างจิตสำนึกและร่วมมือกันทิ้งขยะไว้ในที่ที่จัดไว้ให้ นอกจากนั้นฝ่ายบริหารยังต้องทำความเข้าใจและสื่อสารการสร้างจิตสำนึกวางแผนระยะยาวให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจโดยการอบรมวิธีการลดขยะมูลฝอยต้นทางวิธีการการนำขยะมูลฝอยไปใช้เป็นประโยชน์ และร่วมประสานงานกับองค์กรต่างๆ ให้เข้ามาดูแลประชาชน หากมีปัญหาให้รีบแก้ไขทันที โดยต้องมีการประสานงานและบริหารกันเป็นระบบ และร่วมมือกันจัดการขยะมูลฝอยให้ได้ตามแผนที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ของสำนักเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้อง ได้ ร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหา แนะนำการแยกขยะมูลฝอยให้กับประชาชน เพื่อลดขยะมูลฝอยปลายทาง มีการประสานงานที่ดีให้ความสะดวกกับประชาชน และมีการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยการเข้าไปสอบปัญหาของประชาชน

ทำความเข้าใจกับประชาชน และช่วยแก้ปัญหา โดยชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจและร่วมมือกันแก้ปัญหาขยะมูลฝอย และสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชน

กลุ่มที่ 3 ประธานชุมชน สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันสร้างแผนการอบรมและร่วมมือกันช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนโดยทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ในเรื่อง การต้องเร่งการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน การบริหารการเก็บขยะมูลฝอยและปริมาณถังขยะที่ไม่พอ โดยประธานชุมชนจะดำเนินการขอถังขยะจากสำนักงานเขตบางบอนเพิ่มเติม และมีการเก็บขยะมูลฝอยด้วยรอบที่ไวขึ้น นอกจากนี้ประธานชุมชน จะต้องร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานโดยการสร้างนิสัรู้คุณค่าขยะมูลฝอย ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ส่งเสริมการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นนิสัย มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในการลดขยะมูลฝอย เพิ่มถังขยะป้องกันขยะมูลฝอยล้นถัง การแก้ไขปัญหาต้องเร็วขึ้นและมีการวางแผนที่ดี จัดอบรมวิธีการลดขยะมูลฝอย และแนะนำการแยกขยะมูลฝอยต่างๆ ให้กับประชาชน เพื่อให้แผนการลดปัญหาขยะมูลฝอยเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการลดและคัดแยกขยะ ดังนี้

1. แบ่งการจัดการของเสียในภาคประชากรเป็นประเภทต่างๆ โดยขอความร่วมมือให้ประชาชนคัดแยกขยะตามสีของถังขยะ ได้แก่

1.1 ถังขยะสีเขียว ใส่ขยะย่อยสลายได้หรือขยะอินทรีย์ คือ ขยะจำพวก เศษอาหาร เศษ ใบไม้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร สามารถนำไปผลิตเป็นพลังงานประเภทต่างๆ เช่น Biogas, Biomass นอกจากนี้ยังสามารถผลิตปุ๋ยได้ด้วย

1.2 ถังขยะสีเหลือง ใส่ขยะรีไซเคิล หรือบางคนเรียกว่า ขยะแห้ง เป็นขยะที่ย่อยสลายได้ยากเช่น แก้ว กระดาษ โลหะ สามารถนำไปรีไซเคิลได้ เพื่อนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่อีกครั้ง

1.3 ถังขยะสีแดง ใส่ขยะอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่างๆ เช่น สารพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรคหรือเปลี่ยนแปลงพันธุกรรม วัตถุธรรมชาติไวไฟ วัตถุกัดกร่อน เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ เป็นต้น ควรนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี เพื่อไม่ให้รั่วซึมลงแหล่งน้ำ หรือชั้นผิวดิน

1.4 ถังขยะสีฟ้า ใส่ขยะทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่น เป็นขยะที่นอกเหนือจากขยะย่อยสลายได้ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะย่อยสลายยาก ไม่คุ้มค่าต่อการนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ซองขนม กล่องโฟม จำเป็นต้องหาวิธีกำจัดอย่างถูกวิธี (Community Development Office, 2018)

โดยประชาชนสำนักงานเขตบางบอนที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจะต้องมีถังขยะเพื่อรองรับขยะมูลฝอย หากยังไม่มีต้องดำเนินงานตามคู่มือประชาชนโดยยื่นเอกสารเพื่อดำเนินการยื่นขอถังขยะ เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร รับเรื่องร้องเรียนแล้วเจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาตรวจสอบสถานที่เส้นทางการเดินรถตรวจสอบจำนวนถังรองรับมูลฝอย ประเมินปริมาณมูลฝอย จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และจัดรถยนต์ให้บริการพร้อม แล้วเสร็จภายใน 3 วัน ซึ่งการ

ดูแลรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่และมีการจัดเก็บมูลฝอยประชาชนควรจะต้องมีการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งโดยการรวบรวมมูลฝอยใส่ถุง มัดปากถุง ให้เรียบร้อย ก่อนนำขยะมูลฝอยมาแยกตามถังขยะสีต่างๆ แล้วรอเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานครเข้ามาดำเนินการจัดเก็บ ส่วนอาคารสถานที่ที่ยังไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการจัดเก็บมูลฝอย จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่รับทราบในเบื้องต้น ต่อจากนั้นจึงรวบรวมมูลฝอยมาตั้งวางรอการจัดเก็บตามกำหนดที่สำนักงานเขตพื้นที่บางบอนนัดวัน เวลาไว้ ทั้งนี้การจัดเก็บมูลฝอยทั่วไปเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารต้องชำระค่าธรรมเนียมตามข้อบัญญัติที่กำหนดไว้ด้วย (Bang Bon District Office, 2019)

2. มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอยหรือของเสียแต่ละประเภทให้ชัดเจน เช่น การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล การเผาในเตาเผาการหมักทำปุ๋ยและการหมักทำก๊าซชีวภาพ การกำจัดแบบผสมผสาน ซึ่งสำนักงานเขตบางบอนได้มีการใช้มาตรการการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ การเลียง ลด ใช้ซ้ำ และการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (1A 3Rs) ดังนี้ (Bang Bon District Office, 2020)

A: AVOID คือ การเลี่ยงใช้พลังงานอย่างไร้ค่า คือการตัดสินใจที่จะเลี่ยงใช้ เลี่ยงบริโภคสิ่งต่างๆ ที่มีโทษต่อผู้ใช้ เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญทำให้สิ้นเปลืองพลังงาน ด้วยการเลี่ยงใช้สินค้าประเภท “ใช้แล้วทิ้ง” เลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น กล่องโฟม ถูพลาสติก เลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของสาร CFC และเลี่ยงกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ การเผาขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย เป็นต้น

R: REDUCE คือ การลดจำนวนการใช้พลังงานที่สิ้นเปลือง การเลือกที่จะลดการใช้หรือลดการบริโภคให้น้อยลง ในสินค้าบางประเภทที่ทำจากทรัพยากรที่หายาก ลดการใช้น้ำมัน เช่น ใช้การเดินแทนการใช้รถยนต์ในระยะใกล้ ลดปริมาณการใช้น้ำ เช่น ปิดน้ำตอนที่กำลังโกนหนวด แปรงฟัน หรือฟอกสบู่ และใช้สินค้าเติมใหม่ (Refill) เพื่อลดปริมาณขยะ

R: REUSE คือ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำอีกครั้ง เป็นการเลือกใช้และบริโภคให้คุ้มค่าที่สุดโดยสินค้าและของใช้หลายๆ อย่างที่ใช้แล้วสามารถนำกลับมาใช้ได้ก็ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ซ้ำได้ เช่น การเลือกใช้ผ้าเช็ดหน้า แทนการใช้กระดาษทิชชู เลือกใช้ภาชนะที่ใช้ได้นานและนำมาใช้ซ้ำได้อีก เช่น ใช้ถุงผ้าในการจ่ายตลาด และนำของใช้แล้วมาทำให้เกิดประโยชน์ เช่น ขวดนำมาทำเป็นแจกันใส่ดอกไม้

R: RECYCLE คือ การแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการเลือกใช้และบริโภคสินค้าหรือสิ่งของที่สามารถนำไปรีไซเคิลหรือแปรรูปใช้ใหม่ได้ง่าย หรือใช้สินค้าที่ผ่านกระบวนการรีไซเคิลมาแล้ว และสนับสนุนกระบวนการรีไซเคิลในรูปแบบต่างๆ เช่น แยกกระดาษ โลหะ แก้ว พลาสติก ก่อนนำไปเข้ากระบวนการรีไซเคิล (Ministry of Energy, 2020)

3. มีการกำหนดหน้าที่และภาระของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดขยะมูลฝอย ปัจจุบันประชาชนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการขยะมูลฝอยอยู่แล้ว เช่น การห้ามทิ้งมูลฝอยในที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือการเสียค่าธรรมเนียมใน

การจัดการกับมูลฝอยให้แก่ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ซึ่งสำนักงานเขตบางบอนมีการเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บและขนขยะทั่วไปประจำรายเดือนกับประชาชน โดยมีข้อกำหนดการเก็บค่าธรรมเนียม ดังนี้ (Bang Bon District Office, 2020)

3.1 วันหนึ่งไม่เกิน 20 ลิตร เดือนละ 20 บาท

3.2 วันหนึ่งเกิน 20 ลิตร แต่ไม่เกิน 500 ลิตร และขนทุกๆ 20 ลิตรหรือเศษของแต่ละ 20 ลิตร เดือนละ 20 บาท

3.3 วันหนึ่งเกิน 500 ลิตร แต่ไม่เกิน 1 ลูกบาศก์เมตร เดือนละ 2,000 บาท

3.4 วันหนึ่งเกิน 1 ลูกบาศก์เมตร ค่าเก็บและขนทุกๆ ลูกบาศก์เมตร หรือเศษของลูกบาศก์เมตร เดือนละ 2,000 บาท

สรุป

พื้นที่ของเขตบางบอนเป็นพื้นที่กึ่งชนบทและชุมชนเมือง เป็นเขตความเจริญของธุรกิจ มีประชาชนหลากหลายอาชีพ ที่เป็นทั้งแรงงานไทยและแรงงานต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัย ทำให้เกิดปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จึงเป็นภารกิจที่ใหญ่พอสมควร นอกจากการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดี คือ การลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ด้วยการเล็ง ลด ใช้ซ้ำ และการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งเรียกว่า วิถี 1A 3Rs คือ Avoid, Reduce, Reuse และ Recycle แล้วการได้รับความร่วมมือในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และประชาชนทุกฝ่ายนั้นว่ามีความสำคัญยิ่ง

References

- Bang Bon District Office. (2019). **Performance Plan for the Year 2019**. Bangkok : Bang Bon District Office.
- _____. (2020). **A guide for the public in general waste collection services in homes Public health facilities, high-rise market buildings and government offices in Bang Bon District**. Bangkok : Bang Bon District Office.
- Community Development Office. (2018). **Bins of each color What does it mean?**. [Online]. Available : <https://www.cdd.go.th> [2563, May 25].
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2017). **National Environmental Promotion and Preservation Policy 2017-2036**. [Online]. Available : <https://www.egov.go.th/en/government-agency/35/> [2020, May 25].
- Ministry of Energy. (2020). **Avoiding, reducing, reuse and recycling (1A 3Rs)**. [Online]. Available : http://www.e-report.energy.go.th/EPPO_files/media-01.pdf [2020, May 25].

Secretariat of the House of Representatives. (2019). **Waste management in Thailand.**

Bangkok : Secretariat of the House of Representatives.

_____. (2019). **Waste management in Thailand.** Bangkok : Office of the Secretariat of the House of Representatives.

The Network. (2020). **Bangkok and the city overflowing garbage problem.** [Online].

Available : [http://www.ngobiz.org/home/2019/Bangkok With the overflowing garbage problem in the city](http://www.ngobiz.org/home/2019/Bangkok%20With%20the%20overflowing%20garbage%20problem%20in%20the%20city) [2020, May 25].

คุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์
สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Characteristics and Guidelines for the development of the Professional
school Administrators in Nakhon Sawan Area under the office of Basic
Education commission

นันทวัช นุนารต*

Nuntawat Nunart

ธีรพจน์ แบนเนียน**

Teerapod Nabnean

หทัยทิพย์ ลิขันทกสมิต***

Hataitip Sikhuntagasamit

ธานี เกสทอง***

Thanee Gesthong

Received : July 30, 2020

Revised : October 19, 2020

Accepted : November 18, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนการวิจัย มี 2 ระยะ คือ 1) การศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในเขตจังหวัดนครสวรรค์จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 655 คน และครูผู้สอน 8,560 คน รวมทั้งสิ้น 9,215 คน 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Lecturer of Educational Technology and Innovation Program, Faculty of Education, Nakhon Sawan
Rajabhat University

**อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Lecturer of the Faculty of Agricultural Technology and Industrial Technology Nakhon Sawan
Rajabhat University

***อาจารย์ประจำสาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Lecturer of Basic Education Program, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามอายุราชการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.1) ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องมีการจัดการวางแผน กลยุทธ์ระหว่างบุคคล ผู้บริหารและทีมงานจัดการสถานศึกษาภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ 2.2) ด้านวิชาการ ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับงานวิชาการ และพัฒนาครูให้เน้นการจัดการเรียนรู้ ศูนย์กลางเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 2.3) ด้านการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองในด้านองค์ความรู้ในศาสตร์การบริหารสมัยใหม่แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กร ผู้บริหารควรสนใจ หาเวลาศึกษาหาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องหลักการสำคัญ เพื่อการจัดการในสถานศึกษาเป็นสำคัญ 2.4) ด้านการจัดระบบผู้บริหารควรจัดระบบ ตรวจสอบและส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร การศึกษาเพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ 2.5) ด้านสังคมและชุมชนผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองในการบริหารเวลา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในระบบการบริหารจัดการ การทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดนมีการติดตามและประเมินผล เน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 2.6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาล ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อันจะส่งผลต่อความมีภาวะผู้นำ

คำสำคัญ : คุณลักษณะ / ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to study the level of the characteristics of the professional school administrators based on the opinions of administrators and teachers in the schools under the office of basic education commission in Nakhon Sawan Province. 2) to study guideline to develop of the characteristics of the professional school administrators under the office of basic education commission in Nakhon Sawan Province. The research process has 2 phases: 1) study the level of the characteristics of the professional school administrators In Nakhon Sawan province, classified by 655 school administrators and 8,560 teachers, totally 9,215 people. 2) study guideline to develop of the characteristics of the professional school administrators in Nakhon Sawan Province, informants were 9 experts. The research instrument were a questionnaires and Structured Interviews. The data were analyzed to calculate percentage, mean, standard deviation, t-test and ANOVA. The findings of this research were as follows: 1) the level of the characteristics of the professional school administrators based on

the opinions of administrators and teachers as a whole were at a high level, when compared said characteristics as the position in general was also found different at a .05 level of statistical significance; however, it had no difference when classified by official age. 2) the guideline to develop of the characteristics of the professional school administrators in Nakhon Sawan Province: 2.1) management administration; administrators must have strategic planning arrangements interpersonal, school administrators and management team under new public management 2.2) academic; administrators should be aware of the importance of academic work and develop teachers to focus on research-based learning. 2.3) Self-development; administrators should develop themselves in the knowledge of modern management and apply in the organization, administrators should be interested in finding time to learn about, especially the important principles. For management in schools is important 2.4) System management; administrators should organize the system examine and promote the use of technology and innovation in educational administration in order to be able to manage the organization toward high performance organization. 2.5) Society and communities; administrators must develop themselves in time management for the community participation in the management system activities related to the community by following up and evaluating focus on participation in all sectors 2.6) Morality and Ethics, administrators should act in accordance with good governance behave as a role model which will affect leadership.

Keywords : Characteristics / Professional School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และมีการแข่งขันกันสูง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาซึ่งถือว่าการศึกษเป็นเครื่องมือในการสร้างคน การบริหารและการจัดการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จำเป็นต้องอาศัย ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินการจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้การบริหาร สถานศึกษาจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) อาชีพหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี คุณลักษณะ มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะเป็นผู้นำทางด้านการบริหาร อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 53 มาตรา กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหาร การศึกษามีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้ การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ กำหนด มาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน และ จรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ให้ครู

ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การบริหารและการจัดการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ถ้าโรงเรียนจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะส่งผลถึงประชาชนส่วนใหญ่ให้มีคุณภาพด้วยบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การศึกษามีคุณภาพที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องไม่ใช่เป็นแต่ผู้บริหารตั้งแต่ก่อนแต่ต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ"ด้วยคำกล่าวที่ว่า "ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร"จากคำกล่าวนี้นับบอกสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และมีการแข่งขันกันสูง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาซึ่งถือได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการสร้างคน การบริหารและการจัดการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จำเป็นต้องอาศัย ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญและมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินการ จึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้ การบริหารสถานศึกษาจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) อาชีพหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำ

ดังนั้นผู้บริหารที่มีคุณลักษณะมืออาชีพจำเป็นต้องมีคุณลักษณะผู้บริหารด้านต่างๆเพราะการบริหารการศึกษาจะมีลักษณะ แตกต่างไปจากเดิมโดย สถานศึกษาจะมีอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองมากขึ้นทำให้ผู้บริหาร การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ เพื่อบริหารจัดการการศึกษาในรูปแบบใหม่จึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพเข้ามาบริหาร จัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (Office of the Basic Education Commission, 2010, p 12) จากเหตุผล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การบริหารและการพัฒนา การศึกษาบรรลุผลสำเร็จและเป็นผู้นำทางการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเชิงจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methodology) กำหนดขั้นตอนการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ในเขตจังหวัดนครสวรรค์
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยกำหนดประชากรในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในเขตจังหวัดนครสวรรค์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจําแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 655 คน และครูผู้สอน 8,560 คน
รวมทั้งสิ้น จํานวน 9215 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและครูในเขตจังหวัดนครสวรรค์สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (Srisa-ard, 2011, p.43)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการและแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสณภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบสำรวจรายการ Check List) จํานวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในจังหวัดนครสวรรค์ จํานวน 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการ 2. ด้านวิชาการ 3. ด้านการพัฒนาตนเอง 4. ด้านการจัดระบบ 5. ด้านสังคมและชุมชน 6. ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scales) โดยกำหนดค่าระดับคะแนน 5 ระดับ (Srisa-ard, 2011, p.121) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จํานวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จํานวน 6 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์เนื้อหาแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย แหล่งข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จํานวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.47) ด้านสังคมและชุมชน ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.46) ด้านการจัดระบบ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.44) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.42) ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.47) และด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.47)

2. ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดการวางแผนต่อกลยุทธ์ และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และต้องมีทีมงานที่บริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐในสถานการณ์ปัจจุบัน

2.2 ด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับงานวิชาการ และพัฒนาครูให้เน้นการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน PBL

2.3 ด้านการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในองค์ความรู้ในศาสตร์การบริหารสมัยใหม่แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กร ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องหลักการบริหารจัดการในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

2.4 ด้านการจัดระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบส่งเสริมที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้เพื่อที่จะให้สามารถบริหารจัดการองค์กรและชุมชนสู่ความเป็นเลิศด้านการพัฒนาระบบ

2.5 ด้านสังคมและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองในการบริหารเวลาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในระบบการบริหารจัดการ การทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมชุมชนและยังควรต้องมีการติดตามและประเมินผล เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและทุกภาคส่วน

2.6 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรประพฤติตนและปฏิบัติตน ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะแบบอย่างที่ดี อันจะส่งผลดีต่อความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีข้ออภิปราย

1. คุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อรรถวิทย์ไชยเสนา (2557 : 102-111) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพกับคุณภาพงานวิชาการตามความ

คิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็น ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพอยู่ในระดับมาก

2. ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดวางแผนกลยุทธ์และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการสร้างทีมงานให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับงานวิชาการ และพัฒนาครูให้เน้นการจัดการเรียนรู้ ศูนย์กลางเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน PBL ด้านการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในด้านองค์ความรู้สมัยใหม่แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กร และผู้บริหารควรสนใจ หาเวลาศึกษาหาความรู้ เพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาเป็นสำคัญ ด้านการจัดระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการระบบ การตรวจสอบและส่งเสริมที่เกี่ยวกับ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการบริหารการศึกษาเพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการ องค์กรสู่ความเป็นเลิศ ด้านสังคมและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองในการบริหารเวลาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในระบบการบริหารจัดการ การทำกิจกรรมต่าง ๆ อันส่งผลต่อความมีภาวะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งการยอมรับความคิดเห็นนี้ไม่ใช่เป็นความคิดเห็นของตนเองเพียงคนเดียว ซึ่งผู้บริหารควรที่จะเป็นผู้คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ครูและควรมีการทำงานแบบโปร่งใสยุติธรรม ฉะนั้นควรมีการสร้างและพัฒนาทีมงาน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล และผลประโยชน์ของเด็กนักเรียนเป็นสำคัญ และควรบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจพร้อมกับสร้างความเข้าใจ มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการภายในองค์กร
2. ด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในทุกๆ ด้านมี วิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่มองการณ์ไกลและอีกทั้งยังใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น เช่น การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาและรวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
3. ด้านการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาตนเองและ ควรรู้จักการยอมรับข้อแตกต่างของบุคคลและการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ การเรียนลักษณะออนไลน์ (Online Learning)
4. ด้านการจัดระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดการที่เป็นระบบ และจัดการระบบงานโครงสร้างงานและเชื่อมโยงบูรณาการและให้มีความสอดคล้องกันกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน รวมถึง มีความเชี่ยวชาญในองค์กรและมีการจัดระบบทำงานตามลำดับขั้นตอนและ ควรยึดหลักคุณธรรมให้มากที่สุด

5. ด้านสังคมและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเข้าถึงกับสังคมชุมชนในพื้นที่ได้และ ควรให้ความร่วมมือกับสังคมชุมชน เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและควรมีนุชย์สัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน

6. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเป็นผู้มีความยุติธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีการให้ความเสมอภาคกับทุกคนทุกฝ่าย และควรมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการบริหารงานอย่างความโปร่งใส เป็นแบบอย่างตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างและพัฒนาทีมงาน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล และผลประโยชน์ของทุกคน และควรบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจพร้อมกับสร้างความเข้าใจ มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการภายในองค์กร

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถ วิสัยทัศน์พันธกิจ ที่มองการไกลและอีกทั้งยังใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการศึกษา

References

- Chaisena, O (2014). **Relationship between the characteristics of professional administrators and the academic work quality according to the opinions of educational institution administrators under Nongkhai Primary education service area office 1**. Thesis in Graduate Study of Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University.
- National Library of Thailand Cataloging in Publication Data. (2009). **Thai Dictionary (Complete & Updated)**. Bangkok : Se-education.
- Office of the Basic Education Commission. (2010). **World-class standard school**. Bangkok : Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.
- Srisa-ard, B. (2011). **Introduction to Research**. (8 th ed.). Bangkok : Suriyasan.
- Wisetwisai, S. (2016). **The study of the characteristic and the guide for developing professional administrators Under Kalasin Provinvial Administrative Organization**. Thesis in Graduate Study of Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University.

การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องเปรียบเทียบกับ
ธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทยตามทฤษฎีฐานทรัพยากร
Increasing The Competitiveness of The Canned Food Exporters Compared to
The Dry Food Exporters in Thailand by Resource-Based Theory
พัชรภา สิงห์ธนาสาร*
Phatcharapha Singtanasarn

Received : April 2, 2020

Revised : November 19, 2020

Accepted : December 3, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องกับอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทยภายใต้ทฤษฎีฐานทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อม กรอบแนวคิดในการวิจัยได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีฐานทรัพยากร ความได้เปรียบในการแข่งขัน และความสามารถในการแข่งขัน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลสำหรับการศึกษา ได้จากแบบสอบถาม จำนวน 110 ฉบับ (โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง จำนวน 58 บริษัท และธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง/อบแห้งจำนวน 52 บริษัท) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรในธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การมุ่งใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางตรงต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เช่นเดียวกันกับธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง ในขณะที่การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย (1) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Lecturer in Economics Nakhonsawan Rajabhat University

(2) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการสร้างคุณค่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทยเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏอิทธิพลในธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทย

คำสำคัญ : ทฤษฎีฐานทรัพยากร / ธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง / ธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง / ความสามารถในการแข่งขัน / ความได้เปรียบในการแข่งขัน

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the influence of resources and capabilities of organizations under the Resource-Based theory on the competitiveness of the canned food export businesses and dried food export businesses in Thailand both directly and indirectly. The conceptual framework of this study was derived from the study of concepts and theories related to Resource-Based View (RBV), the competitive advantage and the competitiveness. This study employed the quantitative research methodologies. The results were obtained from 110 questionnaires (58 from the canned food export businesses and 52 from dried food export businesses). The researcher used Structural Equation Modeling (SEM) as the techniques to analyze the data. The research findings are as follows: The resources and capabilities of the organization of the canned food export businesses include: (1) skill (2) motivation (3) working culture (4) partnership with suppliers and (5) customer relationship and postponement have positive influences on the competitive advantage but have positive indirect influences on the competitiveness through the competitive advantage same as dried food export businesses. As strategic competitive advantage consists of (1) the cost advantage and (2) the differentiate advantage have direct influence on the competitiveness of the canned food export businesses in Thailand but have not direct influence on the competitiveness of dried food export businesses in Thailand.

Keywords : Resource-Based Theory / The Canned Food Exporters / The Dry Food Exporters / Competitiveness / Competitive Advantage

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำหรับประเทศไทยโลกาภิวัตน์ทำให้ปัจจัยต่างๆ ที่เดิมไม่ถือว่าเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศมีความเป็นสถาบันมากขึ้น มีองค์กรระดับโลกที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการเศรษฐกิจโลกเพิ่มมากขึ้น เช่น องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อตกลงการค้าระหว่าง

ประเทศเพิ่มมากขึ้น เพราะจะส่งผลกระทบต่อการค้าและการผลิตของไทยอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้อุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยยังถูกกำหนดและกดดันด้วยข้อกำหนดต่างๆ ด้านคุณภาพ ต้นทุน การส่งมอบ และมาตรฐานระดับโลก สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นทางเลือกสำหรับผู้ผลิตสินค้าแต่เป็นเส้นทางที่ต้องเดินตามข้อบังคับของลูกค้า และถึงแม้ว่าจะดำเนินการได้ครบตามข้อกำหนดต่างๆ ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับการค้าระหว่างประเทศของไทย เพราะการกีดกันทางการค้าด้วยข้อกำหนดต่างๆ ส่งผลให้ผู้ประกอบการในประเทศต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนตนเองไปสู่การแข่งขันที่ต้องใช้ความเร็ว (speed-based competition) แทนการแข่งขันในเชิงขนาด (scale-based) (Brzozowski, 2011) อาศัยความเชื่อมโยงและเข้าถึง (gaining assets network) (Kiyosaki, 2010) อีกทั้งยังให้ความสำคัญต่อผู้บริโภค (consumption base) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเป็นอย่างมาก หากประเทศไทยไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยล้าหลังประเทศอื่นๆ ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว โดยเฉพาะความจำเป็นในการเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคการผลิตและบริการให้สามารถยืนหยัดแข่งขันได้ในเวทีโลก และการปรับปรุงสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นจึงมีมติมอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กพข.) ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาว โดยอุตสาหกรรมอาหารเป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าได้เพิ่มขึ้น และนารายได้เข้าประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดโลกในอุตสาหกรรมอาหารประมาณร้อยละ 2.4 และเป็นผู้ส่งออกอาหารมากเป็นอันดับ 7 ของโลก แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมอาหารของไทยยังต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการในการดำเนินธุรกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออก และความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารของไทย จึงควรศึกษาว่าจะมีปัจจัยใดบ้างที่จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน เพื่อจะได้สามารถกำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารของไทยได้ในอนาคต โดยการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ส่งออกภายใต้โลกแห่งการแข่งขันในปัจจุบัน พบว่าทำได้หลายวิธีคือ แนวคิดความสามารถในการแข่งขันของทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องทรัพยากรในกิจการ (resource-based theory) (Grant, 1991) โดยมีข้อสมมติว่าทรัพยากรขององค์กรต้องมีความแตกต่างกัน และไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้จึงจะเป็นที่มาสำคัญของความได้เปรียบในการแข่งขัน (Wernerfelt, 1989) และความได้เปรียบนั้นจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อทรัพยากรนั้นไม่สามารถลอกเลียนแบบ หรือไม่สามารถหาทรัพยากรทางเลือกอื่นที่จะมาทดแทนเพื่อให้อยู่ในตำแหน่งของความได้เปรียบเดียวกันได้ โดยจากงานวิจัยของ Singtanasarn. (2018) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรภายใต้ทฤษฎีฐานทรัพยากรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม พบว่าสินค้าที่มีผู้ส่งออกมากเป็นอันดับแรก และอันดับที่สองคือ อาหารกระป๋อง/อาหารในภาชนะบรรจุ และอาหารแห้ง/อบแห้ง นอกจากนี้ยังพบด้วยว่าทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การมุ่งเน้นบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการ

ดำเนินการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน แต่เป็นการศึกษาในภาพรวม งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาว่าอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรภายใต้ทฤษฎีฐานทรัพยากรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องมีความแตกต่างจากของธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องกับอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทยภายใต้ทฤษฎีฐานทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อม

สมมติฐานของการวิจัย

H1: ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางตรงต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทย

H2: ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทยผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

H3: ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่ง

สินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทย

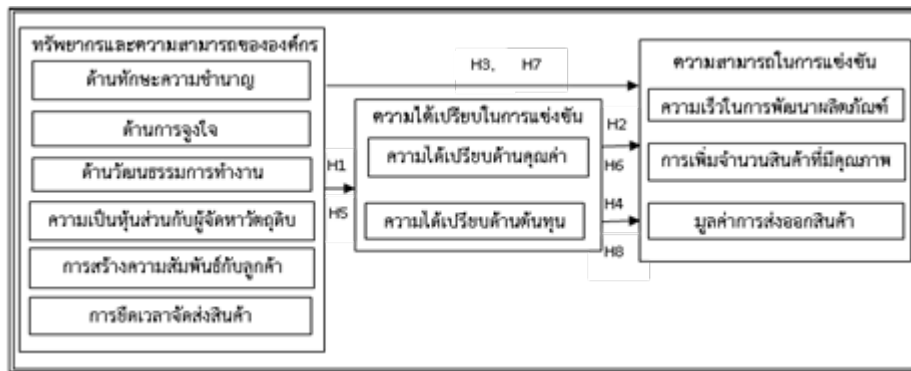
H4: การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย (1) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และ (2) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการสร้างคุณค่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทย

H5: ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางตรงต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห่งในประเทศไทย

H6: ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห่งในประเทศไทยผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

H7: ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรประกอบด้วย (1) ทักษะความชำนาญของบุคลากรภายในองค์กร (2) การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจ (3) วัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการ (4) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ (6) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิม มีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห่งในประเทศไทย

H8: การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย (1) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และ (2) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการสร้างคุณค่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห่งในประเทศไทย

ภาพที่ 1 กรอบสมมติฐานงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมของ Singtanasarn. (2018) ด้วยแบบสอบถามมาต่อยอด ประชากรของงานวิจัยคือผู้บริหารธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยซึ่งนำมาจากบัญชีรายชื่อผู้ส่งออกสินค้าประเภทอาหารของกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ปี 2554 จัดทำเป็นกรอบของประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 1,534 บริษัท จำแนกตามรายการสินค้า ประกอบด้วย (1) อาหารกระป๋อง/อาหารในภาชนะบรรจุ (1102 บริษัท) และ (2) อาหารแห้ง/อบแห้ง (432 บริษัท) ซึ่งมีข้อมูลจากตัวอย่างผู้ส่งออกอาหารกระป๋อง/อาหารในภาชนะบรรจุ จำนวน 58 บริษัท และผู้ส่งออกอาหารแห้ง/อบแห้งจำนวน 52 บริษัท

โครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยหรือกับคู่แข่ง เป็นคำถามที่ให้เลือกคำตอบแบบมีน้ำหนัก มาก-น้อยแตกต่างกัน (rating scale) โดยใช้แบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (likert scale) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินจากการดำเนินกิจการในปัจจุบันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทย เป็นคำถามที่ให้เลือกคำตอบแบบมีน้ำหนัก มาก-น้อยแตกต่างกัน (rating scale) โดยใช้แบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (likert scale) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทรัพยากรและความสามารถขององค์กร ได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินจากการดำเนินกิจการในปัจจุบันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทย เป็นคำถามที่ให้เลือกคำตอบแบบมีน้ำหนัก มาก-น้อยแตกต่างกัน (rating scale) โดยใช้แบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (likert scale) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของธุรกิจและผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยข้อคำถามที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบ (1) ความตรงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว (2) ความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (tryout) กับตัวอย่างที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเหมือนกับตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยจำนวน 30 ราย ซึ่งควรมีค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ ได้ค่า Corrected Item Total Correlation ไม่ต่ำกว่า 0.361 ผลการวิเคราะห์ห้อยู่ระหว่าง 0.363 ถึง 0.917 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ (3) วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ผลการทดสอบ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.831 ถึง 0.958 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

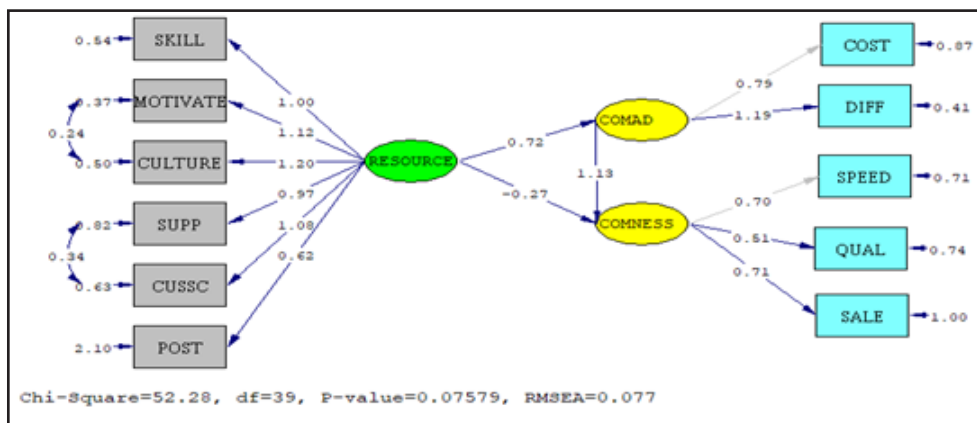
1. การตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง/อาหารในภาชนะบรรจุ มีค่าความเบ้สูงสุด เท่ากับ -1.23 และค่าความโด่งสูงสุด เท่ากับ 2.16 ส่วนธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง/อบแห้ง มีค่าความเบ้สูงสุด เท่ากับ -1.25 และค่าความโด่งสูงสุด เท่ากับ 2.52 แสดงว่า การแจกแจงของตัวแปรของทั้งธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง/อาหารในภาชนะบรรจุ และธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง/อบแห้ง เป็นการแจกแจงปกติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

2. การทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังการปรับแต่งพบว่า มีความสอดคล้องในระดับดีโดยมีดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit index) ที่ยอมรับได้ในระดับดีซึ่งจะเห็นได้ว่า เส้นทางความสัมพันธ์ตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง/อาหารในภาชนะบรรจุ มีค่า Chi-square เท่ากับ 52.28 ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า p-value เท่ากับ 0.076 χ^2/df มีค่าเท่ากับ 1.34 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องค่า GFI, ค่า CFI และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.86, 0.96 และ 0.08 ตามลำดับ ส่วนธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง/อบแห้ง มีค่า Chi-square เท่ากับ 40.58 ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า p-value เท่ากับ 0.203 χ^2/df มีค่าเท่ากับ 1.19 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องค่า GFI, ค่า CFI และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.87, 0.97 และ 0.06 ตามลำดับ

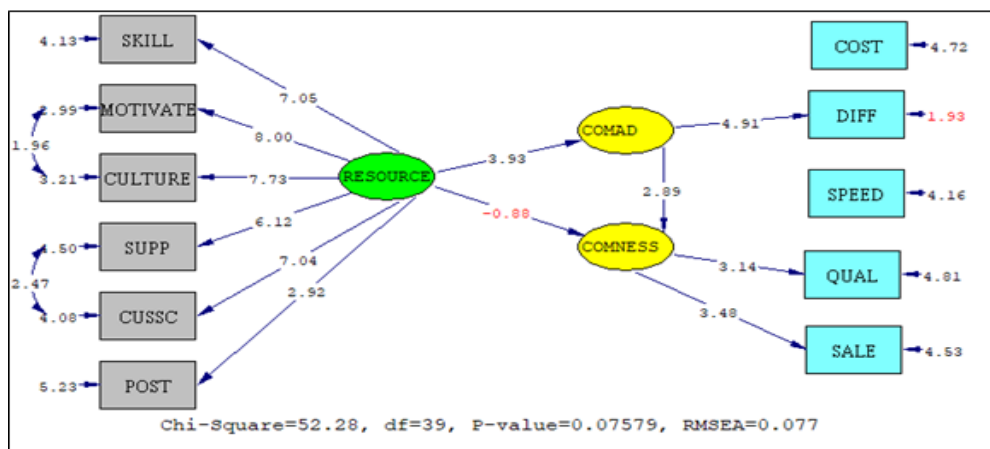
3. ผลการทดสอบตามวัตถุประสงค์ เป็นดังนี้

ตารางที่ 1 ชื่อตัวแปรและอักษรย่อในการวิเคราะห์

ชื่อตัวแปรภาษาไทย	ชื่อตัวแปรภาษาอังกฤษ	อักษรย่อ
ด้านทักษะความชำนาญ	skill	SKILL
ด้านการจูงใจ	motivation	MOTIVATE
ด้านวัฒนธรรมการทำงาน	working culture	CULTURE
ด้านความเป็นหุ้นส่วนกับผู้จัดหาวัตถุดิบ	partnership with suppliers	SUPP
ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	customer relationship	CUSsc
การปฏิบัติการด้านการยืดเวลาจัดส่งสินค้า	postponement	POST
ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน	cost advantage	COST
ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านคุณค่า	differentiate advantage	DIFF
ความเร็วในการพัฒนาผลิตภัณฑ์	speed of new product development	SPEED
คุณภาพ	quality	QUAL
มูลค่าการส่งออก	sales	SALE
ทรัพยากรและความสามารถขององค์กร	resource and capability	RESOURCE
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	competitive advantage	COMAD
ความสามารถในการแข่งขัน	competitiveness	COMNESS

ภาพที่ 2 โมเดลสมการเชิงโครงสร้างทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง / อาหารในภาชนะบรรจุ ในประเทศไทย

ภาพที่ 3 ค่า t-value ของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง / อาหารในภาชนะบรรจุ ในประเทศไทย จากภาพที่ 2 และภาพที่ 3 รูปแบบความสัมพันธ์ที่ได้รับการปรับแต่งแล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงนำรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยมาสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋อง / อาหารในภาชนะบรรจุ ในประเทศไทย

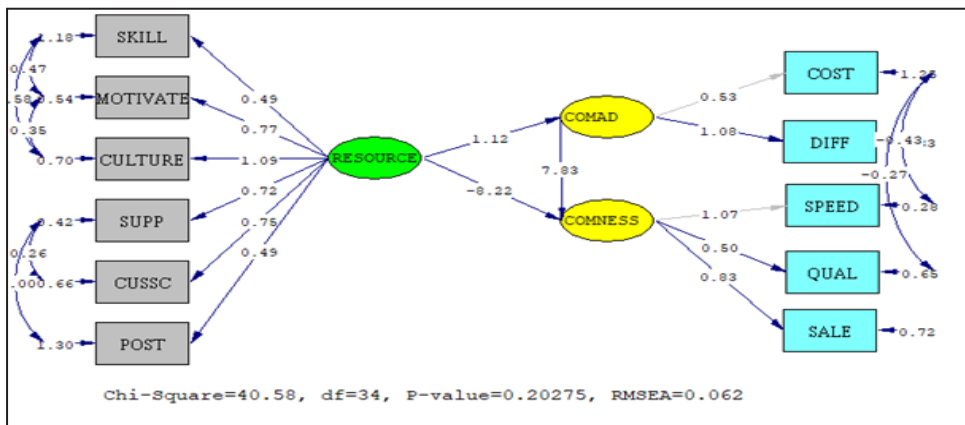
ตัวแปรผล	COMAD			COMNESS		
ตัวแปรเหตุ	DE	IE	TE	DE	IE	TE
RESOURCE	0.72**	-	0.72**	-0.27	0.81*	0.54**
COMAD	-	-	-	1.13**	-	1.13**

หมายเหตุ: DE=Direct Effect, IE=Indirect Effect, TE=Total Effect, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

จากผลการทดสอบข้างต้นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทยพบว่า

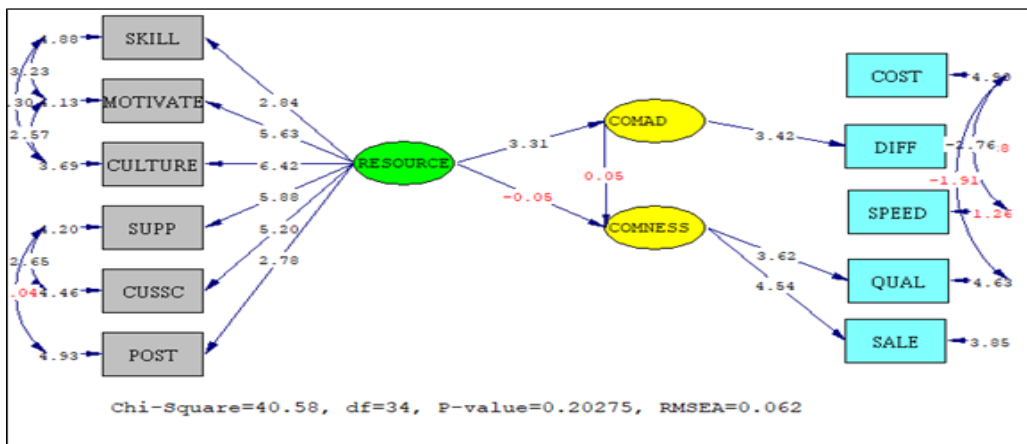
1) ทรัพยากรและความสามารถขององค์กร มีอิทธิพลทางตรงแบบมีนัยสำคัญต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีอิทธิพลทางตรงแบบไม่มีนัยสำคัญ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมแบบมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

2) การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงแบบมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

ภาพที่ 4 โมเดลสมการเชิงโครงสร้างทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง / อบแห้ง ในประเทศไทย

จากภาพที่ 3 รูปแบบความสัมพันธ์ที่ได้รับการปรับแต่งแล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถแสดง ค่า t-value ในภาพที่ 5 จึงนำรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทย สรุปได้ดังตารางที่ 3

ภาพที่ 5 ค่า t-value ของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้ง / อบแห้ง ในประเทศไทย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปรผล	COMAD			COMNESS		
ตัวแปรเหตุ	DE	IE	TE	DE	IE	TE
RESOURCE	1.12**	-	1.12**	-8.22	8.75*	0.53**
COMAD	-	-	-	7.83	-	7.83

หมายเหตุ: DE=Direct Effect, IE=Indirect Effect, TE=Total Effect, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

จากผลการทดสอบข้างต้นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห่งประเทศไทยพบว่า

- 1) ทรัพยากรและความสามารถขององค์กร มีอิทธิพลทางตรงแบบมีนัยสำคัญต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีอิทธิพลทางตรงแบบไม่มีนัยสำคัญ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมแบบมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน
- 2) การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงแบบไม่มีนัยสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบของงานวิจัยที่นำมาอภิปรายผลนี้เป็นผลของการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ โดยนำเสนอการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่าเพื่อศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องกับอิทธิพลของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทยภายใต้ทฤษฎีฐานทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อม

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ทรัพยากรและความสามารถขององค์กร มีอิทธิพลทางตรงต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทย เช่นเดียวกับธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทย

สามารถอธิบายได้ดังนี้

จากงานวิจัยในอดีตพบว่า ทุนมนุษย์ขององค์กรเป็นที่มาของความเปรียบเทียบในการแข่งขัน (Barney, 1991) ภายใต้ข้อสมมติว่าทุนมนุษย์ขององค์กรมีความแตกต่างกัน และความได้เปรียบในการแข่งขันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลเหล่านั้นสามารถเพิ่มคุณค่าในกระบวนการผลิต อีกทั้งมีลักษณะเฉพาะที่ยากจะหาสิ่งอื่นทดแทนหรือลอกเลียนแบบได้ สอดคล้องกับงานของ Jackson. & Schuler. (1995) ที่ว่า การปฏิบัติการภายใต้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ โดย Barney. (1991) ได้กล่าวถึงการลงทุนในทุนมนุษย์ว่าสามารถช่วยลดความน่าจะเป็นในการเลียนแบบได้โดย

คุณภาพที่แตกต่างจากคู่แข่งชั้นของพนักงานขององค์กร เมื่อต้องมีการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ เช่น ใช้การฝึกอบรมการสร้างทีม การคัดเลือกพนักงานที่มีคุณภาพโดยกระบวนการคัดเลือก ที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ก็จะทำให้ได้พนักงานใหม่ที่มีคุณภาพและทักษะชำนาญ จากงานวิจัยของ Avirutha. & Watphuangkeaw. (2017) พบว่าทักษะความชำนาญมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพผลการดำเนินงานขององค์กรด้านการบริหารความสัมพันธ์ สอดคล้องงานวิจัย Ismail., et al. (2012) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรองค์กรได้แก่การพัฒนาทุนมนุษย์ ความสามารถขององค์กรด้านการพัฒนาทักษะด้านการทำงาน รวมถึงระบบการทำงานได้แก่การบูรณาการเครือข่ายการทำงานล้วนมีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ นอกเหนือจากทักษะความชำนาญแล้วการจูงใจบุคลากรภายในองค์กรให้ทำงานด้วยความเต็มใจถือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความได้เปรียบกว่าคู่แข่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Rfou. & Trawneh. (2009) พบว่า องค์กรที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลด้วยการสร้างแรงจูงใจในการทำงานซึ่งจะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ตลอดจนวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรเองก็ช่วยให้พนักงานพัฒนาความสามารถของตน รวมถึงมีงานวิจัยในอดีตที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของพนักงานมีผลบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการทำงาน (Wagner, 1994) นอกจากนี้วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ตัดสินใจ รวมถึงมีการทำงานเป็นทีมเพื่อให้บุคลากรสามารถระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาซึ่งโครงสร้างงานดังกล่าวทำให้องค์กรสามารถประหยัดงบประมาณในการจ้างทีมงานภายนอก และสามารถหาวิธีการที่จะลดต้นทุนได้อย่างเหมาะสมจึงมีผลให้ต้นทุนของกิจการลดลงได้ สอดคล้องงานวิจัยของ Meksuwan. (2017) พบว่าวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันจากการสร้างคุณค่าหรือการสร้างแตกต่างของสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งและการตอบสนองที่รวดเร็ว ด้วยการใช้กลยุทธ์การสร้างควมได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งวัฒนธรรมการทำงานแบบนี้ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรจึงเหมาะทั้งกับการวางตำแหน่งกลยุทธ์ของกิจการที่ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และการวางตำแหน่งกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านคุณค่าโดยการสร้างความแตกต่างกิจการก็จำเป็นต้องปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มีลักษณะที่สนับสนุนให้คนทำงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในองค์กร

นอกจากนี้ Kaleka. (2002) พบในงานวิจัยว่า ความสามารถขององค์กรด้านความสัมพันธ์กับผู้จัดการวัตถุดิบก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน โดยความร่วมมือกับผู้จัดการวัตถุดิบที่สำคัญ ที่เต็มใจจะแบ่งปันความรับผิดชอบเพื่อให้ได้สินค้าที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Pommi. & Wanarat. (2015) พบว่าการเป็นพันธมิตรกับผู้ส่งมอบวัตถุดิบมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้จัดการวัตถุดิบ เริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดทางเลือกที่มีประสิทธิภาพด้านต้นทุนมากขึ้นด้วยการช่วยเลือกส่วนประกอบและเทคนิคที่ดีที่สุด และช่วยหาวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์นั้น รวมถึงความสามารถขององค์กรด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศที่ย่อมส่งผลต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพ (Akroush, 2012)

นอกจากนี้การยืดเวลาการจัดส่งสินค้าทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่างๆของผลิตภัณฑ์เพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงความต้องการของลูกค้า และเกิดความแตกต่างในการปรับความต้องการ นอกจากนี้ องค์กรยังสามารถลดต้นทุนของโซ่อุปทาน เพื่อคงความไม่แตกต่างในสินค้าคงคลัง ทั้งนี้งานวิจัย Ozcelik, et al. (2016) พบว่าระบบการทำงานประสิทธิภาพสูง (HWPS: High performance work system) ที่ประกอบด้วยทักษะการทำงานของพนักงาน แรงจูงใจต่อพนักงานส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบขององค์กร รวมถึงวัฒนธรรมขององค์กรในรูปแบบของทุนด้านองค์กรจะเป็นตัวขับเคลื่อนความได้เปรียบทางการแข่งขัน อย่างยั่งยืนให้กับองค์กร โดย Li, et al. (2006) พบว่าการพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันทั้งด้านราคา คุณภาพ และความยืดหยุ่นขององค์กร

2) ทักษะและความสามารถขององค์กร ไม่มีอิทธิพลทางตรง แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทยผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เช่นเดียวกับธุรกิจส่งออกอาหารแห้งในประเทศไทย

สามารถอธิบายได้ดังนี้

ซึ่งจากงานวิจัยในอดีตพบว่าผลการประกอบการขององค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสรรหา การคัดเลือกด้วยการทดสอบที่เที่ยงตรง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการฝึกอบรมพนักงาน (Koch an McGrath, 1996) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสรรหา การฝึกอบรม การส่งเสริม ผลประโยชน์ แรงจูงใจ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัย (Katou. & Budhwar, 2006) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระบบการจ่ายผลตอบแทน และกับการประเมินผลการดำเนินงาน รวมถึงวิธีการทำงานที่ถูกสร้างในที่ทำงานนั้นทำให้องค์กรสามารถใช้ทักษะความชำนาญและการจูงใจพนักงานเพื่อยกระดับผลการประกอบการขององค์กรได้ เช่น ระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมของพนักงาน ระบบการผลิตแบบทีม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือการปฏิบัติการภายใต้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติการภายใต้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ไม่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Huselid. (1995) ได้มีการกล่าวถึงทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่าไม่ได้มีความสัมพันธ์กับผลการประกอบการทางการเงินแบบเส้นตรง องค์กรจึงต้องเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรมนุษย์กับกระบวนการนำกลยุทธ์ไปใช้ ในทฤษฎีการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ได้มีการจับคู่อย่างเหมาะสมระหว่าง สถาปัตยกรรมทรัพยากรมนุษย์กับกลยุทธ์ทางเลือก เช่น การวางตำแหน่งกลยุทธ์ของ Porter เช่น การสร้างความแตกต่าง และผู้นำทางต้นทุน ทำให้การนำกลยุทธ์ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Becker & Huselid, 2006) งานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติการทางทรัพยากรมนุษย์และผลการประกอบการได้บ่งบอกว่าการปฏิบัติการทางทรัพยากรมนุษย์จะมีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อทำเป็นระบบ เชื่อมโยงกัน เช่น งานของ Wright, et al. (1996) ที่พบว่าการปฏิบัติการทางทรัพยากรมนุษย์ เช่น การคัดเลือก การประเมิน และการจ่ายผลตอบแทนไม่มีความสัมพันธ์กับผลการประกอบการทางการเงินเมื่อพิจารณาแยกส่วน แต่เมื่อทำงานเป็นระบบสัมพันธ์กันกลับมีผลอย่างมาก สอดคล้องกับ Tsai, et al. (2013) งานวิจัยพบว่า

โครงสร้างขององค์กรไม่สามารถช่วยให้องค์กรเป็นองค์กรที่ยั่งยืนได้ ดังนั้นองค์กรหรือบริษัทต้องพยายามประยุกต์ความสามารถและสมรรถนะขององค์กร อาทิเช่น ทุนมนุษย์ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการความรู้ นวัตกรรมและอื่นๆ โดยมีความได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นตัวคั่นกลางเพื่อส่งผลให้องค์กรเกิดความยั่งยืน สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

เช่นเดียวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน จากงานวิจัยในอดีตพบว่าสามารถยกระดับผลการปฏิบัติงาน (Zhao, Flynn & Roth, 2006) คือช่วยลดต้นทุน ปรับปรุงศักยภาพการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ รวมถึงสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร และในขณะเดียวกัน ก็ส่งผลต่อผลการประกอบการขององค์กรด้วย สอดคล้องกับ Anatan. (2014) พบว่า การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ และ การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้า ส่งผลต่อความสามารถขององค์กรโดยมีความได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นตัวคั่นกลางส่งผ่าน สำหรับงานวิจัยของ Fraj, et al. (2015) พบว่าความสามารถขององค์กร เช่นการมุ่งเน้นการเรียนรู้ ไม่มีผลกระทบทางตรงต่อความสามารถขององค์กรแต่จะส่งผลกระทบเพียงทางอ้อมต่อองค์กรเท่านั้นด้วยการผ่านตัวกลางอย่างการพัฒนา นวัตกรรมหรือการใช้กลยุทธ์ตามสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อสร้างเงื่อนไขให้ได้รับความได้เปรียบทางการแข่งขัน

3) การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องในประเทศไทย

สามารถอธิบายได้ดังนี้

เนื่องจากความได้เปรียบในการแข่งขันมักถูกใช้อธิบายสัมพันธ์กับผลการประกอบการของคู่แข่งกัน ภายใต้เงื่อนไขของตลาดขณะนั้น (Peteraf & Barney, 2003, p.313) จากงานวิจัยของ Piercy, Kaleka. & Katsikeas. (1998) ได้ใช้ SPP framework ของ Day. & Wensley. (1988) คือความได้เปรียบในการแข่งขัน (competitive advantage) มาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลการประกอบการจากการส่งออก จากการศึกษาถึงการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมและหน่วยธุรกิจในประเทศกำลังพัฒนา กรณีศึกษาอุตสาหกรรมปศุสัตว์ในประเทศชิลี พบว่าความสามารถในการแข่งขันสามารถพัฒนาได้โดยการเพิ่มศักยภาพของความได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้ Piercy, Kaleka. & Katsikeas. (1998) พบว่าองค์กรที่ใช้กลยุทธ์ความได้เปรียบด้านต้นทุน และด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำต้องใช้การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า (customer relationship) ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกค้าสามารถทำให้องค์กรผลิตสินค้าที่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง สร้างค่านิยมที่ยั่งยืนให้กับลูกค้า และสร้างคุณค่าให้กับสินค้าเพื่อมอบให้กับลูกค้า สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพด้านเวลา และประสิทธิภาพการจัดการที่สัมพันธ์กับต้นทุนของหน่วยธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าและปรับปรุงผลการประกอบการทางธุรกิจ (Chen & Paulraj, 2004) สอดคล้องกับงานวิจัย Teeratansirikool, et al. (2013) ที่พบว่าการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และสอดคล้องกับงานวิจัย Kamboja. & Rahmanc. (2015)

พบว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านราคา นวัตกรรมสินค้าที่สร้างคุณค่าที่แตกต่าง คุณภาพสินค้า และช่วงเวลาในการนำเสนอสินค้าสู่ตลาด มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuo, et al. (2017) พบว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจการส่งออก Container shipping

อีกทั้งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทาน สามารถยกระดับผลการปฏิบัติงาน (Zhao, Flynn. & Roth, 2006) คือช่วยลดต้นทุน ปรับปรุงศักยภาพการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ รวมถึงสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร และในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อผลการประกอบการขององค์กรด้วยดังเช่นงานวิจัยของ Li, et al. (2006) ที่พบว่า การจัดการโซ่อุปทาน มีความสัมพันธ์ทางตรงกับผลการดำเนินงานของกิจการ และทางอ้อมโดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน

ในขณะที่ ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรของธุรกิจส่งออกอาหารทั้งอาหารกระป๋องและอาหารแช่แข็ง ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Akroush. (2012) พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าไม่ส่งผลต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะด้านความสามารถในการแข่งขันด้านความเร็วในการเสนอสินค้าสู่ตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า พันธมิตรด้านการค้าไม่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในด้านคุณภาพของสินค้า ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง (Pommi & Wanarat, 2015) นอกจากนี้ยังพบว่า วัฒนธรรมองค์กรไม่ได้ส่งผลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน แต่ส่งผลทางอ้อมเชิงบวกผ่านนวัตกรรมองค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuenchoksan, Rungsrisawat. & Pungnirund. (2018) รวมถึงงานวิจัยของ Yu., et al. (2018) พบว่าการพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินขององค์กร ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากทรัพยากรและความสามารถขององค์กรที่มีอยู่อาจจะไม่ตอบสนองต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาทำให้องค์กรต้องมีการปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะธุรกิจส่งออกที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกได้แก่ เศรษฐกิจ การผันผวนทางการเงิน การเมืองเป็นต้น ทั้งนี้จากผลการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรขององค์กรได้แก่ เงินทุน ทักษะ และทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งองค์กรต้องตัดสินใจว่าเวลาใดควรมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์

โดยที่การดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห่งในประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Teeratansirikool, et al. (2013) พบว่าความได้เปรียบทางด้านต้นทุนไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ด้านมูลค่าการส่งออก คุณภาพการส่งออกและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และงานวิจัย Lorenzon, et al. (2018) และ Anatan. (2014) พบว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในธุรกิจอุตสาหกรรมไวน์ในสเปน ที่ใช้กลยุทธ์ด้านต้นทุนและด้านสร้างความแตกต่างไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานที่เหนือกว่า เนื่องจากสินค้าบางประเภทไม่สามารถสร้างความแตกต่างจากผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายได้ย่อมทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาได้ ส่งผลให้ไม่อาจจะ

ใช้กลยุทธ์ด้านราคาหรือด้านคุณค่าที่แตกต่างย่อมไม่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าทรัพยากรและความสามารถขององค์กรจะไม่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรโดยตรง อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่ก็จะพบว่าทรัพยากรและความสามารถขององค์กรจะส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันซึ่งเป็นการส่งผลทางอ้อมที่ต้องอาศัยตัวส่งผ่าน เพราะบางครั้งทรัพยากรและความสามารถบางอย่างต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการใช้งาน อาทิเช่นทักษะไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน แต่อาจส่งผลต่อกำไรบริษัทก็ต่อเมื่อถูกนำมาสร้างผ่านการอบรม หรือพัฒนา ก่อนหรืออาจต้องผ่านตัวคั่นกลางขององค์กรเช่น knowledge transfer ก่อนนำไปสู่ความสามารถทางการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของทรัพยากรและความสามารถขององค์กรภายใต้ทฤษฎีฐานทรัพยากรที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยซึ่งสามารถเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถของธุรกิจ รวมถึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้ อีกทั้งรูปแบบการวิเคราะห์นั้นธุรกิจในอีกหลายภาคส่วนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันสำหรับภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในบริบทของการแข่งขันรูปแบบเดียวกันหรือรูปแบบที่คล้ายกันได้
2. ประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ผลการวิจัยครั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการกำกับดูแลส่งเสริมธุรกิจภาคการส่งออกสินค้าของประเทศ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางกลยุทธ์เพื่อพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมธุรกิจภาคการส่งออกอาหารของประเทศได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น ซึ่งจะประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ในโอกาสต่อไป
3. ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการด้านการส่งออก ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการส่งออกอาหารของไทยสามารถประเมินความสามารถในการแข่งขันในอนาคตของตนเอง และได้ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกอาหารในประเทศไทยในตลาดการค้าโลก รวมถึงสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในอนาคตได้นอกจากนี้อุตสาหกรรมส่งออกสินค้าอื่น ๆ ที่อยู่ในบริบทของการแข่งขันที่คล้ายกันก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ไม่ครอบคลุมตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายของรัฐบาล สภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของตลาดส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดที่เป็นตลาดส่งออกหลักและตลาดที่มีศักยภาพสูงในอาหารแต่ละประเภท รวมถึงปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน โดยอัตราแลกเปลี่ยนนั้นมีผลกระทบต่อต้นทุนของสินค้า โดยภาพรวมแล้วปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจมีผลต่อความสามารถในการ

แข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารแห้งและอาหารกระป๋องในประเทศไทย นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาทางสถิติที่ไม่ใช่เป็นการศึกษาเชิงทดลอง อาจเป็นไปได้ว่าจะไม่ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญได้ทั้งหมด ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไป จึงควรพิจารณานำปัจจัยดังกล่าวมาศึกษาพร้อมด้วย ซึ่งจะทำให้ภาพรวมของการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยมีความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นปัญหาของธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งได้มากยิ่งขึ้น

References

- Akroush, M.N. (2012). Organizational capabilities and new product performance; The role of new product competitive advantage Competitiveness Review. **An International Business Journal**, 22(4), 343-365.
- Al-Rfou, A. & Trawneh, K. (2009). Achieve Competitive Advantage through Job Motivation. **Journal of Society and Science**, 20(2), 105-107.
- Anatan, L. (2014). Factors Influencing Supply Chain Competitive Advantage and Performance. International. **Journal of Business and Information**, 9(3), 311-334.
- Avirutha, A. & Watphuangkeaw, K. (2017). The Relationship Management Skills and the Relationship Building of the Buyers and the Suppliers Affecting the Relationship Management Effectiveness on Lazada (Thailand). **Veridian E-Journal Silpakorn University**, 10(2), 1163-1179.
- Barney, J.B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. **Journal of management (Jofm)**, 17(1), 99-120.
- Becker, B.E. and Huselid, M.A. (2006). Strategic human resources management : Where do we go from here?. **Journal of Management**, 32, 898-925.
- Brzozowski, Len. (2011, February 1). **Sun Tzu to Toyota-The essence of speed based competition, special report**. [Online]. Available : http://www.xavierleadershipcenter.com/wp-content/uploads/2011/02/1SunTzutoToyota_TheEssenceofSpeedBasedCompetition.pdf [2011, September 20].
- Chen, I.J. & Paulraj, A. (2004). Towards a theory of supply chain management : The constructs and measurements. **Journal of Operations Management**, 22(2), 119-150.
- Chuenchoksan, S., Rungsisawat, S. & Pungnirund, B. (2018). The Influence of Organizational Culture and Innovation on the Competitiveness of Thai Leather Industry. **SSRU Graduate Studies Journal**, 11(1), 14-26.

- Day, G.S. & Wensley, R. (1988). Assessing advantage: A framework for diagnosed competitive superiority. **Journal of Marketing**, 52(2), 1-20.
- Fraj, E., Matute, J. & Melero, I. (2015). Environmental strategies and organizational competitiveness in the hotel industry: The role of learning and innovation as determinants of environmental success. **Tourism Management**, 46, 30-42.
- Grant, R.M. (1991). **The resource-based theory of competitive advantage: Implications for strategy formulation**. California Management Review, No.Spring, pp.114-35.
- Huselid, M.A. (1995). The impact of human resource management practices on turnover, productivity, and corporate financial performance. **Academy of management journal**, 38, 635-672.
- Ismail, A.I., et al. (2012). The Relationship Between Organisational Resources, Capabilities, System And Competitive Advantage. **Asian Academy of Management Journal**, 17 (1), 151-173.
- Jackson, S. & Schuler, R. (1995). Understanding human resource management in the context of organizations and their environments. **Annual Review of Psychology**, 46, 237-264.
- Kaleka, A. (2002). Resources and capabilities driving competitive advantage in export markets: Guidelines for industrial exporters. **Industrial Marketing Management**, 31(3), 273-283.
- Kamboja, S. & Rahmanc, P.G.Z. (2015). A resource-based view on marketing capability, operations capability and financial performance: An empirical examination of mediating role. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 189, 406-415.
- Katou, A. & Budhwar, P. (2006). The effect of human resource management systems on organizational performance: Test of a mediating Model. **International Journal of Human Resource Management**, 17(7), 1223-1253.
- Kiyosaki, Robert. (2011). **The Business of the 21st Century**. [Online]. Available : <http://daveanddawncook.com/theres-8-assets-you-gain-thru-network-marketing-heres-1/> [2011, September 20].
- Koch, M.J. & McGrath, R.G. (1996). Improving labour productivity: Humanresource management policies do matter. **Strategic Management Journal**, 17(5), 335-354.
- Kuo, S.Y., Lin, P.C. & Lu, C.S. (2017). The effects of dynamic capabilities, service capabilities, competitive advantage, and organizational performance in container shipping. **Transportation Research Part A**, 95, 356-371.

- Li, Suhong S, et al. (2006). The impact of supply chain management practices on competitive advantage and organizational performance. **Omega**, **34**, 107-124.
- Lorenzon, J.R.F., MazaRubio M.T. & Garcés, S.A. (2018). The competitive advantage in business, capabilities and strategy. What general performance factors are found in the Spanish wine industry?. **Wine Economics and Policy**, **7**, 94-108.
- Meksuwan, A. (2017). The Competitive Advantage of Agricultural Processing Industry SMEs Entrepreneurs in Upper Northern Region, Thailand. **Journal of Yala Rajabhat University**, **12**(Special Issue), 13-26.
- Ozçelik, G, Meryem Aybas, M. & Uyargil, C. (2016). High Performance Work Systems and Organizational Values: Resource-based View Considerations. **Social and Behavioral Sciences**, **235**, 332-341.
- Peteraf, M.A. & Barney, J.B. (2003). Unraveling the resource-base tangle. **Managerial and Decision Economics**, **24**(4), 309-323.
- Piercy, N.F., Kaleka, A. & Katsikeas, C.S. (1998). Sources of competitive advantage in high performing exporting companies. **Journal of World Business**, **33**(4), 378-393.
- Pommi, C. & Wanarat, S. (2015). A Structural Equation Modeling of Supply Chain Management and Trade Partnership on Competitive Advantage. **MUT Journal of Business Administration**, **12** (2), 35-53.
- Singtanasarn, P. (2018). **Increasing the Competitiveness of the Canned Food Export Business and Dried Food Export Business in Thailand Using the Resource-Based Theory**. Nakhonsawan : Faculty of Management Science, Nakhonsawan Rajabhat University.
- Teeratansirikool, L., et al. (2013). International Journal of Productivity and Performance Management Emerald Article: Competitive strategies and firm performance: the mediating role of performance measurement. **International Journal of Productivity and Performance Management**, **62**(2), 168-184.
- Tsai, M.S., Tsai, M.C. & Chang, C.C. (2013). The Direct and Indirect Factors on Affecting Organizational Sustainability. **Journal of Management and Sustainability**, **3**(4), 67-77.
- Wagner, J.A. (1994). Participation's effect on performance and satisfaction : A reconsideration of research evidence. **Academy of Management Review**, **19**, 312-330.
- Wernerfelt, B. (1989). From critical resources to corporate strategy. **Journal of General Management**, **14**, 4-12.

- Wright, P.M., et al. (1996). **The role of human resources practices in petro-chemical refinery performance**. Paper presented at the 1996 Academy of Management meeting, Cincinnati, OH.
- Yu, W., et al. (2018). Data-driven supply chain capabilities and performance: A resource-based view. **Transportation Research Part E**, 114, 371-385.
- Zhao, X., Flynn, B.B. & Roth, A.V. (2006). Decision sciences research in China: A critical review and research agenda—foundations and overview. **Decision Sciences**, 37(4), 451-496.

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Ethnic Identities Reflects Through Storytelling to Promote Community-Based Tourism

สุประวีณ์ แสงอรุณเฉลิมสุข*

Suprawee Sang-Arunchalaemsuk

เอี่ยมพร 푸เต็มวงศ์**

Euamporn Foutemwong

พชรวดี กนิษฐเสน**

Pacharavalee Kanittasen

ชัตนารี มีสุขโข***

Chatnaree Meesukko

Received : November 17, 2019

Revised : October 7, 2020

Accepted : October 21, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ลักษณะร่วมและลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าชาติพันธุ์ลาหู่ ชุมชนปากาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชาติพันธุ์ขมุ ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ และชาติพันธุ์ปาดะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นเรื่องเล่าของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน แหล่งข้อมูล คือ ตัวแทนกลุ่มผู้นำแบบเป็นทางการในชุมชน คือ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการในชุมชน คือ ปราชญ์ชุมชน ผู้อาวุโส ผู้ที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่วัยแรกเริ่ม จำนวน 30 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) เรื่องเล่าชาติพันธุ์ลาหู่ ขมุ และปาดะญอ มีลักษณะร่วมกัน คือ วิถีชีวิตที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และเรื่องเล่าเกี่ยวกับประเพณีกินข้าวใหม่ 2) ลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าพบว่า

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lecturer in the Department of Thai for Communication for Foreigners Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lecturer in English Program Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University

***อาจารย์ประจำสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lecturer in Biology Department Faculty of Science Lampang Rajabhat University

เรื่องเล่าชาติพันธุ์ลาหู่ มีลักษณะเด่นผ่านเรื่องเล่าคือเรื่องการจักสานไม้ไผ่ ส่วนชาติพันธุ์ขมุมีลักษณะเด่นผ่านเรื่องเล่าคือวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ขณะที่ชาติพันธุ์ปาเกอะญอมีลักษณะเด่นผ่านเรื่องเล่าคือวิถีการทอผ้าที่เอว

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์/ เรื่องเล่า/การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ABSTRACT

The objective of research was to analyze the common and distinctive characters of ethnic identity via the storytelling of 1) Lahu from Pakasantisuk Community, Baan Maejam, Mueang Pan District, 2) Khmu from Huai Tad Community, Baan Jampui, Mae Moh District, and 3) Karen from Baan Pongnamron Soerm Ngam District, Lampang Province in order to promote the community-based tourism. The resource derived from the official representatives of community that were community leaders, and informal representatives such as local wisdom, elder, who settled down at first phase for 30 people. The research tool was questionnaire then analyzed by descriptive analysis. The result found that 1) the storytelling from Lahu, Khmu, and Karen had common characters about closed-to-nature lifestyle and tradition of Kin-Khaw-Mai were in common. 2) the distinctive characters of identity were told via storytelling were bamboo weaving of Lahu's, closed-to-nature lifestyle of Khmu's, and backstrap loom of Karen.

Keywords : Ethnic Identity / Storytelling / Community-based Tourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัตลักษณ์ คือ การแสดงตัวตนของปัจเจกชน หรือกลุ่มคน เป็นผลผลิตมาจากกลุ่มคนภายในชุมชนที่มีแนวทางปฏิบัติที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงไปบ้างเนื่องจากอัตลักษณ์มีลักษณะเป็นพลวัตแต่มีลักษณะเฉพาะของตนเองหรือคล้ายคลึงกัน บ่งบอกถึงการเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นและมีการดำรงอยู่ (Fakao, 2010, p.11) ฉะนั้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงเป็นลักษณะเด่นที่แสดงถึงตัวตนของชาติพันธุ์นั้นๆ ซึ่งแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นให้ประจักษ์แก่คนกลุ่มอื่น ดังที่ Ministry of Culture. (2003, p.75) อธิบายว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) หมายความว่า ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่ร่วมกันของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะวัฒนธรรมเชิงกายภาพ เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือน หรือด้านภาษา ตำนาน ความเชื่อ และลักษณะพิธีกรรม รวมทั้งการเรียกชื่อของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่นด้วย

เรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์มักมีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่งโดยใช้วิธีการเล่าเรื่องมากกว่าการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นเรื่องเล่าจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทราบถึง

เรื่องราวความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมอันสะท้อนถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มชนที่สืบทอดกันมายาวนาน ดังที่ Punnotok. (1994, p.39) กล่าวว่า เรื่องเล่า เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทหนึ่ง หมายถึงเรื่องราวที่จดจำและเล่าสืบทอดกันมา จากปากต่อปาก ผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ผ่านยุคหนึ่งสู่อีกยุคหนึ่งต่อไปไม่รู้จบ จนถึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และไม่สามารถสืบทอดต่อผู้เล่าครั้งแรกได้

ทั้งนี้ชาติพันธุ์มักมีเรื่องเล่าผ่านความทรงจำของคนในชุมชน ซึ่งมีวิธีการสืบทอดเรื่องราวผ่านความทรงจำชุมชน ประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตในชาติพันธุ์ของตนได้น่าสนใจ การนำเรื่องเล่าทำเป็น story สำหรับส่งเสริมชุมชนให้ภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยนำมาเป็นจุดเด่นและคัดสรรเป็นเรื่องเล่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเสน่ห์เพราะเรื่องเล่ามีประเด็นที่น่าสนใจที่เป็นจุดเด่น คือ มีการอ้างอิงถึงประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ บุคคล ช่วงเวลาและเหตุการณ์ รวมถึงความสัมพันธ์อันดีงามที่เกิดขึ้นระหว่างการเล่าเรื่องเหล่านั้น

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่นำเสนอผ่านเรื่องเล่าจึงเป็นเรื่องราวที่อยู่ในความทรงจำของชุมชนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความหวงแหนและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสมาชิกในชุมชน ซึ่งแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน ทำนองเดียวกับ Rocharungsat. (2013, p.138) ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน คือการสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลัก จึงจำเป็นต้องสร้างให้คนเกิดความรัก ความภูมิใจ หวงแหน การรู้จักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ตนมีอยู่เสียก่อน จึงจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนมีเอกลักษณ์ มีเสน่ห์ และทำให้คนในชุมชนมีความต้องการที่จะนำเสนอความภาคภูมิใจในสิ่งต่างๆ ไปยังคนภายนอกและสามารถถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่โอบล้อมไปด้วยภูเขา ตามเขตภูเขามีกกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากการวิจัยการสืบค้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน: บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ และบ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง พบว่าชาติพันธุ์ลาหู่ ชุมชนปาคาสันตีสูข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชาติพันธุ์ขมุ ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ และชาติพันธุ์ปายเกอะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ล้วนเป็นชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ มีกลิ่นอายวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่ยังไม่มียุคใดสืบค้นเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในชุมชน คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมุ่งนำเสนออัตลักษณ์เด่นจากเรื่องเล่าชาติพันธุ์ ลาหู่ ขมุ และปายเกอะญอ และสังเคราะห์เรื่องเล่าของชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอันจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ลักษณะร่วมของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าชาติพันธุ์ลาหู่ ชุมชนป่าคาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชาติพันธุ์ขมุ ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะและชาติพันธุ์ปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นเรื่องเล่าของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อสังเคราะห์ลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าชาติพันธุ์ลาหู่ ชุมชนป่าคาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชาติพันธุ์ขมุ ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะและชาติพันธุ์ปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นเรื่องเล่าของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. แหล่งข้อมูล คือ ตัวแทนกลุ่มผู้นำแบบเป็นทางการในชุมชน คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการในชุมชน คือ ปราชญ์ชุมชน ผู้อาวุโส ผู้ที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่แรกเริ่ม ในพื้นที่ชุมชนป่าคาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม หมู่ที่ 1 ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน หมู่ที่ 1 ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องเล่าของชุมชน ด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

- 3.1.1 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมมุขปาฐะ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่ากลุ่มชาติพันธุ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์

- 3.1.2 ติดต่อผู้นำชุมชน เพื่อช่วยแนะนำผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มผู้นำแบบเป็นทางการในชุมชน กลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการในชุมชน กลุ่มผู้ที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่เริ่มแรก และกลุ่มประชาชนที่อาศัยในชุมชน พร้อมนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการลงสัมภาษณ์

- 3.1.3 เก็บข้อมูลภาคสนามตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและบันทึกเสียงพร้อมกับบันทึกภาพเก็บรวบรวมข้อมูลไว้

3.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 3.2.1 ถอดคำพูดจากแบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียงให้เป็นภาษาไทยกลาง แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้

3.2.2 นำเสนอข้อมูลต่อชุมชนโดยการจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อย โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการในชุมชน และชาวบ้าน เพื่อทบทวนความถูกต้องของข้อมูล โดยผู้วิจัยมีการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม พร้อมบันทึกเสียงและบันทึกภาพ

3.2.3 วิเคราะห์อัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าชาติพันธุ์ลาหู่ ชุมชนป่าคาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอมืองปาน ขมุชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ และป่าเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง แล้วเสนอรายงานผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ประเด็น คือ (1) เรื่องเล่าความเป็นมาของชาติพันธุ์เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับชุมชนโดยสังเขป (2) ลักษณะร่วมของชาติพันธุ์ลาหู่ ขมุ ปาเกะญอผ่านเรื่องเล่าอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ (3) ลักษณะเด่นของชาติพันธุ์ลาหู่ ขมุ ปาเกะญอผ่านเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

1. เรื่องเล่าความเป็นมาของชาติพันธุ์

ชุมชนป่าคาสันติสุข ตั้งอยู่ที่บ้านแม่แจ่ม หมู่ที่ 1 ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนของชาติพันธุ์ลาหู่ที่คนในชุมชนล้วนเป็นเครือญาติกัน จากคำบอกเล่าของ Wiwatphong. (2019, May 10) ให้ข้อมูลว่า บรรพบุรุษได้เล่าต่อกันว่าเดิมทีเดิยวนั้นอาศัยอยู่ในเขตทิเบต แล้วได้อพยพลงมาอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่เชียงตุงก่อนแล้วจึงเข้าไปอยู่ที่เมืองสาด ซึ่งอยู่ในเขตประเทศพม่า ใกล้กับประเทศไทย ประมาณปี พ.ศ. 2503 ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ที่ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ก่อนจะกระเจาแยกกันไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย ต่อมาได้ชักชวนกันให้ย้ายมาอยู่รวมกัน ณ ชุมชนแห่งนี้ รวมเวลาที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ได้ 35 ปีแล้ว ชาวลาหู่ในชุมชนแห่งนี้นับถือศาสนาคริสต์ ประเพณีของชุมชนจึงมีลักษณะปรับเปลี่ยนประเพณีดั้งเดิมเข้ากับศาสนาคริสต์ ขณะเดียวกันก็มีความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ของตน ส่วนอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมเพาะปลูกพืชเมืองหนาว ได้แก่ แมคคาเดเมีย และกาแฟ นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริม คือ การจักสานไม้ไผ่ การทอผ้า และการปักผ้า

ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีชาติพันธุ์ขมุ จากคำบอกเล่าของ Manee. (2019, April 1) ให้ข้อมูลว่าเดิมทีอยู่ที่หลวงพระบาง ประเทศลาว แต่เนื่องจากภาวะสงครามในประเทศลาว จึงต้องอพยพจากหลวงพระบางมาอยู่ที่แขวงหลวงน้ำทา และแขวงบ่อแก้ว โดยมีทหารอเมริกันให้ความช่วยเหลือในการอพยพ แต่ด้วยยากลำบากอันเป็นผลกระทบจากสงคราม จึงพากันอพยพข้ามมาอยู่ในประเทศไทยที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ก่อนจะกระเจาแยกกันไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย หลังจากนั้นจึงเข้ามาอยู่ที่ชุมชนห้วยตาดได้ประมาณ 40 ปี ชาวขมุชุมชนห้วยตาดเดิมนับถือผี หลังจากย้ายเข้ามาอยู่ที่ชุมชนห้วยตาดแล้วได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามชาวปาเกะญอซึ่งอยู่ในชุมชนมาก่อน ประเพณีของชุมชนจึงมีลักษณะปรับเปลี่ยนไปตามประเพณีของชาวคริสต์ และยกเลิกประเพณีดั้งเดิม ส่วนอาชีพไม่ได้เปลี่ยนไปจากอดีตมากนัก คือ การปลูกข้าว เก็บหน่อไม้ เก็บของป่า มีการทำลอบดักสัตว์ไว้รอบไร่นา

และในป่าสำหรับเป็นอาหารและล่าสัตว์ ช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวผู้หญิงจะเข้าป่าไปหาของป่า เช่น ขุดเผือก ขุดมัน ตัดหวาย หรือหาปู หาปลาตามห้วยหนอง

ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน หมู่ที่ 1 ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนของชาติพันธุ์ปาเกะญอ ชาติพันธุ์ปาเกะญอ จากคำบอกเล่าของ Jaiyathi. (2019, April 27) ให้ข้อมูลบอกว่า ชาวปาเกะญอในชุมชน อพยพมาจาก 4 พื้นที่ คือ บ้านห้วยข้าว บ้านปาก่อ บ้านหนองหลัก อำเภอเถิน ปัจจุบันคือ อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน และบ้านแม่เลี้ยงพัฒนา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง โดยการเดินทางมาเขาเขามาตั้งรกรากในบริเวณบ้านโป่งน้ำร้อน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เดิมทีนั้นอยู่กันกระจัดกระจายไปตามที่ทำกินของตน ต่อมาจึงรวมตัวกันตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นประมาณ ปี พ.ศ. 2483 ชาวปาเกะญอในชุมชนนี้นับถือศาสนาพุทธผสมกับความเชื่อเรื่องผี ประเพณีดั้งเดิมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผียังคงสืบสานและดำรงอยู่ในชุมชน ส่วนหลักคือทำไร่ ทำนา และหาของป่า มีการปลูกทั้งข้าวไร่และข้าวนาตอน หลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว มักทำไร่ปลูกถั่วและหอม แล้วจึงปลูกถั่วลิสง ข้าวโพด และปลูกเตยหนุมนเวียนกันไปในรอบปี นอกจากนี้ยังมีการหาของป่าตามฤดูกาลอีกด้วย

2. ลักษณะร่วมของชาติพันธุ์ลาลู ชุม ปาเกะญอผ่านเรื่องเล่าอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์

เรื่องเล่าชาวลาลู ชุมชนปากาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชาวชุม ชุมชน ห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมะ และชาวปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง สะท้อนถึงลักษณะร่วมอันเกิดจากวิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิม หากแต่มีพลวัตที่ทำให้อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เหลือไว้เพียงความทรงจำ พบลักษณะร่วมผ่านเรื่องเล่าอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์คือ วิถีชีวิต และประเพณีกินข้าวใหม่ ดังนี้

2.1 เรื่องเล่าวิถีชีวิต

วิถีชีวิตที่อาศัยธรรมชาติ ทำการเกษตร มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความผูกพันกับธรรมชาติ สะท้อนผ่านเรื่องเล่าของชุมชนที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ 3 ชาติพันธุ์อย่างชัดเจน กล่าวคือ ชาวลู ชุมชน ห้วยตาด มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเกิดว่าการทำคลอดในอดีตสตรีชาวลูที่จะคลอดบุตรจะเป็นผู้ทำคลอดด้วยตนเอง โดยขณะที่ทำคลอดมารดาจะตัดสายสะดือและนำไปใส่กระบอกไม้ไผ่ ใช้ผ้าปิดปากกระบอก แล้วนำไปผูกไว้ที่ต้นไม้โดยจะเลือกต้นไม้ที่สูงใหญ่เพื่อให้ทารกได้เจริญเติบโตอย่างต้นไม้ต้นนั้น เช่นเดียวกับชาวปาเกะญอที่มีเรื่องเล่าว่าในอดีตจะทำคลอดเองที่บ้าน หลังจากใช้ไม้ไผ่ตัดสายสะดือแล้วจะนำกระดูกใส่กระบอกไม้ไผ่นำไปแขวนไว้ที่ต้นไม้ในป่า อาจจะแขวนทิ้งไว้เลยหรือรอไม่กี่รอบให้ครบ 7 วันแล้วนำไม้ไปสอยกระบอกใส่รกให้ตกลงมาก็ได้ โดยมีวิธีการเลือกต้นไม้เล็กสำหรับแขวนกระบอกใส่รกเพราะเชื่อว่าเด็กจะเติบโตไปพร้อมกับต้นไม้ และต้นไม้ที่มีกระบอกแขวนอยู่จะไม่มีผู้ใดตัดด้วย หากตัดก็จะต้องกลับมาผูกข้อมือทำขวัญให้เด็กเจ้าของรกรานั้นด้วย ขณะที่เรื่องเล่าของชาวลาลูที่สะท้อนถึงความผูกพันกับธรรมชาติจะแฝงอยู่ในลายปักผ้า ได้แก่ ลายภูเขา ลายแม่น้ำ ลายดอกไม้ เป็นต้น เรื่องเล่าเหล่านี้ล้วนเป็นกุศโลบายในการอนุรักษ์ป่า ที่สร้างให้คนหวงแหน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของต้นไม้ และให้อยู่ร่วมกันกับธรรมชาติโดยไม่อยากทำลายป่า

2.2 เรื่องเล่าผ่านประเพณีเฉลิมฉลองการกินข้าวใหม่

เรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เกี่ยวกับประเพณีที่มีลักษณะร่วมของทั้ง 3 ชาติพันธุ์ คือ ประเพณีกินข้าวใหม่ เป็นประเพณีการเฉลิมฉลองของคนในชุมชนหลังการเก็บเกี่ยวข้าวซึ่งเป็นอาชีพหลักดั้งเดิม กล่าวคือทั้ง 3 ชาติพันธุ์ในอดีตมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมคือความเชื่อเรื่องผีที่ช่วยให้การปลูกข้าวได้ผลผลิตดี ดังนั้น ประเพณีกินข้าวใหม่ของชาวลำหู่ชุมชนป่าคาสันติสุข ในอดีตจัดขึ้นเพื่อขอบคุณเจ้าป่าเจ้าเขาที่ช่วยดูแลข้าวที่ปลูกไว้ ปัจจุบันชุมชนป่าคาสันติสุขเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ คนในชุมชนไม่ได้ปลูกข้าวแต่ปลูกกาแฟแทน เนื่องจากภูมิประเทศไม่เหมาะกับการปลูกข้าว ประเพณีกินข้าวใหม่จะจัดในช่วงเดือนพฤศจิกายนซึ่งเป็นช่วงของการเริ่มเก็บกาแฟ โดยทุกคนจะนำกาแฟไปรวมไว้ที่โบสถ์แล้วขายให้กับผู้ที่มารับซื้อ และจะนำรายได้ทั้งหมดมอบให้กับทางโบสถ์เพื่อเป็นการขอบคุณพระเจ้าแล้วคนในชุมชนจะรับประทานอาหารร่วมกัน

ประเพณีทานข้าวใหม่ของชาวปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน จัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนมกราคมของทุกปี ทุกครัวเรือนจะทำข้าวจี ข้าวหลาม และของต่างๆ ทำบุญให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือในหมู่บ้าน โดยทุกครัวเรือนจะนำของที่เตรียมไว้สำหรับทำบุญใส่รวมกันลงในตะกร้าที่ทางหมู่บ้านวางไว้ในบริเวณวัดตามจำนวนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะทำบุญไปให้ ทั้งนี้เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้รับสิ่งที่ทำบุญไปให้แล้วคุ้มครองผู้ที่ทำบุญให้หลังจากเสร็จพิธีกรรมแล้วคนในชุมชนจะรับประทานอาหารร่วมกัน

เช่นเดียวกับชาวลำหู่ ชุมชนห้วยตาดในอดีต มีประเพณีขึ้นบ้านใหม่กินข้าวใหม่เช่นกัน ซึ่งจัดหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว โดยมีการเชิญหมอผีมาทำพิธีเรียกขวัญและผูกข้อมือให้บุตรหลาน นอกจากนี้จะมีการปั้นข้าวเหนียวจุ่มน้ำแกง 3 ก้อนวางไว้ในถาดอาหารก่อนรับประทานอาหาร หรืออาจจะใส่ไว้ในตะกร้าสานต่างหากก็ได้ แล้วจึงเรียกผีทั้ง 3 ได้แก่ ผีปู่ตายาย ผีบ้านผีเรือน และผีเจ้าที่ที่ดูแลไร่นาให้มารับประทานข้าวใหม่ด้วยกัน เพื่อระลึกถึงบุญคุณและขอบคุณที่ได้ช่วยปกป้องรักษาดูแลในช่วงปีที่ผ่านมา ปัจจุบันชาวลำหู่ชุมชนห้วยตาดนับถือศาสนาคริสต์จึงยกเลิกประเพณีนี้ไปเพราะขัดความเชื่อทางศาสนา แต่ยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับการเฉลิมฉลองหลังฤดูการเก็บเกี่ยว คือ งานบุญข้าว ซึ่งคนในชุมชนจะทำอาหารมารับประทานร่วมกัน

เห็นได้ว่าทั้ง 3 ชุมชนมีเรื่องเล่าประเพณีการฉลองหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเหมือนกัน แต่ด้วยชาวลำหู่ชุมชนป่าคาสันติสุข และชาวลำหู่ชุมชนห้วยตาดได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ชาวลำหู่ จึงได้ปรับเปลี่ยนประเพณีดั้งเดิมจากการขอบคุณเจ้าป่าเจ้าเขาเป็นการขอบคุณพระเจ้า ขณะที่ชาวลำหู่ได้ยกเลิกและคงไว้เพียงการรับประทานอาหารร่วมกันในชุมชน อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญในประเพณีนี้ที่ยังคงอยู่คือการที่คนในชุมชนได้มารับประทานอาหารร่วมกัน

3. ลักษณะเด่นของชาติพันธุ์ลำหู่ ขมุ ปาเกะญอผ่านเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

3.1 วิถีเกี่ยวกับการทอผ้า ชาวปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน

วิถีเกี่ยวกับการทอผ้าชาวปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อนเป็นวิถีชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิม มีเรื่องเล่าว่าในอดีต ชุมชนมีการแสวงหาป่าฝ้าย Dokphuchai. (2019, April 30) เล่าว่า ในอดีตชุมชนมีการปลูกฝ้ายสำหรับทอผ้า ฉะนั้นผู้ทอผ้าทุกคนจะปั่นฝ้ายสำหรับทอผ้าเอง ซึ่งจะปั่นฝ้ายหลังรับประทานอาหารเย็นที่ระเบียงบ้าน

ด้วยความมืดในเวลากลางคืนประกอบกับมีเพียงแสงไฟจากเตาไฟหรือตะเกียงเท่านั้น การมีเพื่อนมานั่งพูดคุยด้วยขณะทำงานจึงทำให้รู้สึกสบายใจผ่อนคลายจากความกลัว ฉะนั้นเมื่อชายหนุ่มชอบพอหญิงสาวคนใดก็จะไปคุยเป็นเพื่อนจนกว่าหญิงสาวจะปั่นฝ้ายฝ้ายหญิงเสร็จไม่ว่าจะดึกเพียงใดก็ตาม

เกี่ยวกับวิธีการทอผ้านี้ Tankon (2019, May 11) เล่าถึงอัตลักษณ์ผ้าทอกีเอาจาว ชาวปาเกะญอที่สืบทอดต่อกันมายาวนานว่า ปัจจุบันการทอผ้าจะนิยมซื้อด้ายที่จัดทำสำเร็จแล้วมาทอผ้า ทำให้การปั่นด้ายสำหรับทอผ้าจะไม่มีการสานต่อเนื่องจากชุมชนไม่ได้ปลูกฝ้ายแล้ว แต่ยังคงมีการย้อมสีใช้เองอยู่ ซึ่งสีที่ใช้จะเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติทำให้ลายผ้าสวยงาม ได้แก่ เปลือกไม้ประดู่ ให้สีแดง ขมิ้นให้สีเหลือง ยอดใบสักให้สีน้ำตาลแดง นอกจากนี้ยังมีการปลูกฝ้ายสำหรับตกแต่งเสื้อ มีวิธีการเลือกเก็บลูกฝ้ายซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการทำให้ลูกฝ้ายใช้งานได้นานคือ ชุมชนจะเลือกเก็บลูกฝ้ายที่ไม่แก่ หรืออ่อนจนเกินไป โดยปกติเสื้อที่ตกแต่งด้วยลูกฝ้ายจะใช้เวลาเฉพาะหญิงที่แต่งงานแล้วเท่านั้น แต่ปัจจุบันไม่นิยมเสื้อปักฝ้ายเนื่องจากมีน้ำหนักมากกว่าการตกแต่งด้วยการปักด้าย เรื่องเล่าเกี่ยวกับวิธีการทอผ้าเรื่องการปลูกฝ้ายและแล้วสาวปั่นฝ้ายที่หายไปจากชุมชนแล้ว แต่เรื่องเล่าเหล่านี้ยังอยู่ในความทรงจำของชุมชนที่ผู้บอกภาษาได้เล่าด้วยความสุขและมีรอยยิ้มที่ได้ผ่านเรื่องราวของอัตลักษณ์แบบปาเกะญอที่ทรงคุณค่านี้ ขณะเดียวกันวิธีการย้อมผ้า การทอผ้ากีเอาจาว และการปักผ้าก็ยังสืบทอดถึงปัจจุบัน

3.2 วิถีชีวิต ชาวขมุ บ้านจำปุย

วิถีชีวิต ชาวขมุ บ้านจำปุย นับเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย โดยส่วนมากแล้วชาวขมุมักอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ ผูกพันกับป่า นอกจากการปลูกข้าวแล้ว สิ่งที่น่าสนใจในเรื่องเล่าคือการประกอบอาชีพ หาของป่า สิ่งสำคัญคือวิถีชีวิตเหล่านี้หลอมรวมเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้ชุมชนเกิดความรักสามัคคีและความเป็นปึกแผ่น Wilai. (2019, March 31) เล่าเกี่ยวกับวิธีการปลูกข้าวว่า สมัยก่อนในฤดูเก็บเกี่ยวชาวขมุจะไม่ใช้เคียวเกี่ยวข้าวเหมือนชาติพันธุ์อื่น แต่จะใช้มือรูดเมล็ดข้าวจากรวงแทน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้เคียวเกี่ยวข้าวแล้ว วิถีชีวิตในรอบปีนอกจากปลูกข้าวและผลไม้แล้วจะปรับจ้างทั่วไป หรือไม่ก็เก็บหน่อไม้ คือ หน่อไม้ซาง หน่อไม้หุ้มไฟซึ่งเป็นคำเรียกหน่อไม้ที่เกิดหลังจากการเผาป่า โดยทั่วไปหน่อไม้หุ้มไฟจะออกตามไร่ หน่อไม้ไร่จะออกตามห้วยรวมถึงไปตีผึ้ง และเก็บของป่าตามฤดู เช่น เห็ด ผักหวาน และไข่มดแดง

ความผูกพันกับธรรมชาติสะท้อนผ่านเรื่องเล่าหลายเรื่องนอกจากเรื่องเล่าประเพณีการเกิดเกี่ยวกับการนารกของเด็กแรกเกิดใส่กระบอกไม้ไผ่ไปแขวนไว้ที่ต้นไม้ใหญ่ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับประเพณีแต่งงาน Manee. (2019, April 1) ได้เล่าว่า หลังจากวันแต่งงานคู่บ่าวสาวมีสิ่งที่จะต้องทำร่วมกันตามประเพณี คือในคืนวันที่แต่งงานเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะยังไม่มีความสัมพันธ์กันสามภรรยา จนกว่าทำภารกิจในวันรุ่งขึ้นก่อนและจะข้ามขั้นตอนนี้ไม่ได้ คือจะต้องไปจับปูที่ล่าห้วยด้วยกันเพื่อทำการเสี่ยงทายว่า ฐานะของคู่ในอนาคตจะเป็นอย่างไร โดยการนำเส้นผมของทั้งสองฝ่ายไปมัดไว้ที่ก้ามปูแล้วปล่อยปูลงพื้น หากปูตัวนั้นเดินไปในน้ำมีความหมายว่าต่อไปทั้งคู่จะมีฐานะร่ำรวย แต่ถ้าปูเดินไปที่ไปไม้แห้งทำนายว่าต่อไปจะมีความยากลำบากในการทำมาหากิน หลังจากนั้นจะนำปูที่จับได้กลับมาทำอาหารให้บิดามารดาของเจ้าสาวรับประทาน สะท้อนถึงความเชื่อของชุมชนเรื่องการเสี่ยงทายและยังเป็นการทดสอบความอดทนและความขยันของคู่สามีภรรยาที่เพิ่ง

แต่งงานใหม่อีกด้วย นอกจากนี้พบว่าในนิทานเกือบทุกเรื่องของชาวมุข ชุมชนห้วยตาด ยังเป็นเรื่องที่ตัวละครมีชีวิตที่เกี่ยวพันกับการเข้าป่าหาของป่าเพื่อยังชีพ ปัจจุบันแม้แต่เรื่องเล่าเกี่ยวกับอาหารก็มักจะมีเรื่องเกี่ยวกับการหาอาหารป่า การใช้หญ้าไม้ยั้งสัตว์เพื่อเป็นอาหาร เหล่านี้ถือเป็นอัตลักษณ์เด่นที่สามารถใช้เป็นเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างน่าสนใจ

3.3 การจักสาน อัตลักษณ์เด่นของชาวลahu

การจักสานไม้ไผ่ ของชาวลahu ชุมชนปากาสันติสุข เป็นวิธีดั้งเดิมโดยทั่วไปผู้ชายจะเป็นผู้มีหน้าที่ตัดไม้และผ่าไม้เหล่านั่น ส่วนผู้หญิงจะเป็นคนสาน Sansuttiwong. (2019, May 10) การตัดไม้ไผ่จะต้องเลือกวันในการตัดเพื่อให้ได้ไม้ไผ่ที่มีคุณภาพและมีความเหนียวทนทาน โดยจะเลือกตัดในวันแรม 7-9 ค่ำเชื่อว่าไม้จะอุ่มในระดับพอดี เพราะหากตัดไม้ในช่วงข้างขึ้นไม้จะดูน้ำไว้เยอะเชื่อว่าเนื้อไม้หวานจะทำให้มีมอดมากแต่หากไม้มีน้ำน้อยเกินไปก็จะทำให้เนื้อไม้แห้งเปราะแตกง่าย ส่วนการทำให้เครื่องจักสานมีลายสวยจะต้องนำไปแช่น้ำในน้ำขี้เถ้า ซึ่งเป็นไปไม้ชนิดหนึ่งอยู่ในป่าเบญจพรรณโดยนำไปหมักให้เน่าจนน้ำหมักมีสีดำ จากนั้นก็นำเครื่องจักสานที่สานเสร็จแล้วลงไปแช่ได้ 1-2 วัน เครื่องจักสานที่แช่ไว้ก็จะได้ลายเฉพาะที่สวยงามเป็นอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาของชาวลahu ที่มีความโดดเด่นในการจักสาน

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับอาหารที่กล่าวถึงการจักสานว่า ในการทำหน่อไม้ดองของชาวลahu ในอดีต Wiwatphong. (2019, September 10) เล่าว่า การทำหน่อไม้ดองของชาวลahu ในอดีตจะทำในป่าโดยจะตัดไม้ไผ่มาสานเป็นตะกร้าใบใหญ่ขนาดเท่ากับตะกร้าที่ใช้ใส่พายหลัง แล้วใช้ใบตองสาดปูรอบด้าน จากนั้นนำหน่อไม้มาหั่นเป็นชิ้นบางๆ ใส่ลงไปในตะกร้าแล้วนำใบตองสาดมาปิดปากตะกร้าไว้แล้วนำก้อนหินที่มน้ำหนักมากมาทับไว้เพื่อให้หน่อไม้ไหลออกไป หลังจากนั้นอีก 1 เดือนจะกลับมาแบกตะกร้าขึ้นกลับบ้าน แม้ปัจจุบันชุมชนจะไม่ได้ทำหน่อไม้ดองแบบนี้แล้ว แต่เรื่องราวเหล่านี้ยังเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการจักสานที่สะท้อนถึงความเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางการจักสานอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวลahu ได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านลักษณะร่วมของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่า พบว่า ชาติพันธุ์ลาหู่ ชุมชนปากาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชาติพันธุ์มุข ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอแม่เมะ และชาติพันธุ์ปาเกะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง มีเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่มีลักษณะร่วมเกี่ยวกับวิถีชีวิตในอดีต คือ วิถีความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดธรรมชาติและวิธีการปลูกข้าวเนื่องจากมีอาชีพหลักดั้งเดิมที่คล้ายคลึงกัน มีความเชื่อเกี่ยวกับผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมเหมือนกัน จึงปรากฏลักษณะร่วมที่คล้ายกัน ขณะเดียวกันก็มีเมื่อวิถีความเชื่อเปลี่ยนไปประเพณีดั้งเดิมจึงต้องเปลี่ยนไปเพื่อไม่ให้ขัดต่อความเชื่อใหม่ บางชุมชนจึงได้ปรับความเชื่อใหม่กับความเชื่อเก่าให้เข้ากันอย่างเหมาะสม ดังเช่น ชาวลahu ชุมชนปากาสันติสุข ที่แม้ว่าปัจจุบันได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์แล้ว แต่ก็ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้โดยการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมให้สอดคล้องกับความเชื่อในคริสต์ศาสนาแทน ดังปรากฏเรื่องเล่าประเพณีกินข้าวใหม่ที่เปลี่ยนจากการขอบคุณเจ้าป่าเจ้าเขาที่ช่วยดูแลชุมชนมาเป็นการขอบคุณพระเจ้า ต่างจากชาวมุข ชุมชนห้วยตาดที่ได้ยกเลิกพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีไปหมดสิ้น เนื่องจากเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์ จึงไม่ต้องการที่จะจัดพิธีกรรมแบบดั้งเดิมซึ่ง

ขัดต่อความเชื่อของคนส่วนใหญ่ในชุมชน และต่อมาได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้วิถีชีวิตในอดีตจึงเหลือไว้เพียงเรื่องเล่าอยู่ในความทรงจำ ที่ชุมชนได้แต่คาดหวังในการรื้อฟื้นให้ลูกหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้า และความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์

ด้านลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่า พบว่า ชาติพันธุ์ป่าอะเงอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอสริมงามมีลักษณะเด่นเกี่ยวกับวิถีการทอผ้า มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิถีการทอผ้าเรื่องการปลูกฝ้าย การปั่นฝ้าย การย้อมสี การทอผ้าที่เอว การปักผ้าและการแอมสาวปั่นฝ้าย แต่ปัจจุบันการปลูกฝ้าย การปั่นฝ้ายและการแอมสาวปั่นฝ้ายเป็นเพียงเรื่องเล่าที่อยู่ในความทรงจำเท่านั้น ส่วนชาวขมุ ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย อำเภอมะเมาะ มีลักษณะเด่นเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การหาของป่า ซึ่งมักปรากฏในนิทาน รวมถึงเรื่องเล่าเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย เป็นต้น ขณะที่ชาวลาวผู้ชุมชนป่าคาสันติสุข บ้านแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน มีลักษณะเด่นเกี่ยวกับการจักสาน มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาการเลือกวันตัดไม้ไผ่ การรักษาไม้และทำลวดลายให้สวยงามเป็นอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาชาติพันธุ์ลาหู่

จากการสังเคราะห์ลักษณะร่วมและลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าพบว่า มีเรื่องเล่าที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ได้อย่างน่าสนใจหากมีการนำเรื่องเล่ามาเป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน รวมถึงการนำเรื่องเล่ามาทำเป็นเรื่องเล่าประกอบผลิตภัณฑ์ของชุมชนจะเป็นการหนุนเสริมและเพิ่มมูลค่าให้สินค้าของชุมชน ดังที่ Khiaomaneerat. (2018, p.23) ได้กล่าวถึงชุมชนที่มีการนำเรื่องเล่ามาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ว่าชาวบ้านมีการปรับตัวโดยนำเอาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งองค์กรและกระบวนการอัตลักษณ์โดยทำวัฒนธรรมเป็นสินค้า จากการสร้าง รื้อสร้าง ผลิตซ้ำ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านภู ซึ่งชาวบ้านภูนั้นได้เลือกตกแต่งและสร้างเรื่องราวให้ผูกติดกับสินค้า จึงผสานผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนและพื้นที่ และถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลาจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ประเด็นลักษณะร่วมและลักษณะเด่นผ่านเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อร้อยเรียงเป็นเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้ ชุมชนจะต้องรับรู้ข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในรากวัฒนธรรมของตนเอง ขณะเดียวกันชุมชนต้องสืบทอดให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้เรื่องราวอันทรงคุณค่านี้ ผ่านเรื่องเล่าเพื่อให้เรื่องราวเป็นเรื่องเล่าชุมชนที่โดดเด่นและน่าสนใจ การจะนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Khomwhan. (2014, p.129) กล่าวว่า การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชน เพราะนอกจากจะแสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนแล้ว อัตลักษณ์ชุมชนยังเป็นเรื่องมีคุณค่า และสามารถนำมาเป็นทุนในการพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์ได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับชุมชนและอาจนำไปสู่การต่อยอดเพื่อการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งและมีศักยภาพต่อไป

สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับผู้มาเยือน นักท่องเที่ยวจะมีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมและเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรและวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง ส่วนเจ้าของชุมชนจะได้รับผลตอบแทน คือ การดูแลรักษาทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ตลอดไป ด้วยการบันทึกองค์ความรู้ ฟื้นฟู รักษา สืบสาน ประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น และยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

(Manirochana, 2017, p.45) ฉะนั้นการสืบค้นเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จะทำให้คนในชุมชนได้ทราบถึงรากเหง้า และประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์อันทรงคุณค่า นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน และสามารถที่จะส่งต่อเรื่องเล่าให้กับคนรุ่นต่อไปได้เล่าสืบต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถบอกต่อให้กับผู้มาเยือนได้รู้จักและเข้าใจในอัตลักษณ์ของตนได้ เรื่องเล่าจึงเป็นการส่งเสริมท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างน่าสนใจ ดังที่ Sutthinarakorn, et al., (2018, p.88) ได้กล่าวถึง ทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ คนในชุมชนเข้ามำกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน บนรากฐานของความเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทในการคิด การตัดสินใจวางแผนการดำเนินงาน สรุปบทเรียนเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล ควรนำข้อมูลเรื่องเล่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไปเป็นบทเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้บุตรหลานได้เข้าใจรับรู้รวมทั้งเป็นการเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่น ให้บุตรหลานหรือเยาวชนในชุมชน และผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนชุมชนนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการสืบค้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าโดยเลือกกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางเพื่อเชื่อมโยงและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ควรมีการศึกษาอัตลักษณ์เด่นของชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชาติพันธุ์อื่น

References

- Dokphuchai, Y. (2019, April 27). Villager of Baan Pongnamron Soerm Ngam District, Lampang Province. Interview.
- Fakao, S. (2010) **Maintaining the Cultural Identity of the Tai Yai Community through Transitions in Mae Hong Son Province.** Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture.
- Jaiyathi, S. (2019, April 27). Villager of Baan Pongnamron Soerm Ngam District, Lampang Province. Interview.
- Khiaomaneerat, P. (2018). Ban Phu : The Phutai Ethnic Identity and Development Administration in the Context of Sustainable Cultural Tourism. **Nakhon Phanom University Journal**, 8(2), 86-89.

- Khomwhan, N. (2014). The Study of Community Identity of Bangplee Old Market, Samutprakan Province. **Valaya Alongkorn Review**, 4(2), 125-144.
- Manee, K. (2019, April 1). Villager of Baan Jampui Mae Moh District , Lampang Province. Interview.
- Manirochana, N. (2017). Community Based Tourism Management. **Journal of International and Thai Tourism**, 13(2), 25-46.
- Ministry of Culture. (2003). **Ethnic and Myth**. Bangkok : Printing of The Express Transportation Organization of Thailand (E.T.O).
- Punnotok, T. (1994). **North-Eastern Thai Literature**. Bangkok : Ramkhamhaeng University.
- Rocharungsat, P. (2013). **Community Tourism**. (2 nd en.). Bangkok : Odeon Store.
- Sansuttiwong, S. (2019, May 10). Villager of Baan Maejam Mueang Pan District, Lampang Province. Interview.
- Sutthinarakorn, W., et al. (2018). Development of Community-based Tourism Routes in Trat Province Connecting with Cambodia and Vietnam Based on Its Local Identity. **Princess of Naradhiwas University Journall of Humanities and Social Sciences**, 5 (extra), 86-99.
- Tankon, S. (2019, May 11). Villager of Baan Pongnamron Soerm Ngam District, Lampang Province. Interview.
- Wilai, Ch. (2019, March 31). Villager of Baan Jampui Mae Moh District , Lampang Province. Interview.
- Wiwatphong, S. (2019, May 10 and 2019 September 10). Villager of Baan Maejam Mueang Pan District, Lampang Province. Interview.

การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ
ทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

The Development of the Learning Achievement Test in Innovation and
Educational Information Technology Course of Undergraduate Students in
Education

อัจฉรีย์ พิมพิมุล*

Ajcharee Pimpimool

วชิระ โมราชชาติ*

Wachira Morachat

Received : June 27, 2020

Revised : September 28, 2020

Accepted : October 21, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และนักศึกษาจำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าระดับความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินความคิดเห็นได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของการจัดลำดับความยากง่ายของเนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา 6 บทเรียน 46 เนื้อหาย่อย ความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 2) ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ข้อสอบผ่านการประเมินจำนวน 60 ข้อ มีค่าความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์ อยู่ในช่วง 0.60 ถึง 1.00 และ 3) ผลการประเมินค่าระดับความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.77 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

คำสำคัญ : การพัฒนาแบบทดสอบ / แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน /
วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

*อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

lecturer in digital technology for education, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

ABSTRACT

This research aims at the development of the learning achievement test in Innovation and Educational Information Technology course of undergraduate students in Education. Samples of 5 experts and 30 students are used in this research. Statistics used for data analysis are including mean, standard deviation, the index of item objective congruence of the learning achievement test, difficulty, discrimination, and Cronbach's alpha coefficient. The results revealed that 1) the overall opinion towards content quality evaluation carried out by experts including suitability evaluation of the content sequence, is at the highest level with mean of 4.73, and the overall opinion for suitability evaluation of lesson contents, comprising 6 major lessons, and 46 minor lessons, is at the highest level with mean of 4.91, 2) the development of learning achievement test resulted in the approval test consisted of 60 assessments, and the consistency index (IOC) is between 0.60 and 1.00, and 3) the quality evaluation of difficulty is between 0.23 and 0.77; the discrimination is between 0.20 and 0.80, and the reliability is 0.93.

Keywords : Test Development / Learning Achievement Test / Innovation and Educational Information Technology Subject

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวัดผลประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องทำควบคู่กันไปกับการเรียนการสอน โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือการวินิจฉัยความรู้พื้นฐาน และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนและใช้ผลการประเมิน เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนบริหารจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา หลักการที่สำคัญในการวัดผลต้องกระทำอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับคุณภาพของผู้เรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตร Ruangram. (2013) สอดคล้องกับ Panprasert. (2014) การประเมินผู้เรียนนั้นต้องใช้การทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนด้วยเสมอ การวัดและประเมินผลจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะติดตาม ตรวจสอบ ว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ทั้งยังสะท้อนประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูว่าประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ Ngamsert. (2017) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดความรู้ความสามารถหรือทักษะของผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ รายวิชาในหลักสูตร ส่วนใหญ่จึงเป็นการวัดความรู้ทางสมอง (กระบวนการทางพุทธิปัญญา : Cognitive Process) เครื่องมือที่ใช้วัดส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (Teacher-made Test) เพื่อใช้เป็นสิ่งวัดกระตุ้น ยั่วยุ หรือชักนำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาในการตอบสนองต่อข้อสอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่า เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ อยู่ในระดับ

ใด บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนกำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ สามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ แต่การจะสร้างแบบทดสอบให้มีคุณภาพได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการวัดและประเมินผลการศึกษา อันประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับประเภทของแบบทดสอบ การวางแผนการสร้างข้อสอบ หลักการเขียนข้อคำถามและตัวเลือก การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ รวมทั้งการเลือกใช้ข้อสอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่มุ่งวัด

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 2/2562 ที่ผ่านมาจะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามีความแตกต่างกันมากและยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้เกิดจากองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล เมื่อพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดปรนัยแบบเลือกตอบที่ใช้อยู่ พบว่า 1) สัดส่วนของข้อสอบแต่ละบทแตกต่างกันมาก ข้อสอบมีทั้งยากเกินไป ผู้เรียนตอบถูกน้อยมากและง่ายเกินไป ผู้เรียนตอบถูกเกือบทุกคน ทำให้การแยกแยะหรือการจำแนกผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ไม่ดีเท่าที่ควร 2) ข้อสอบที่นำมาใช้วัดผลยังไม่ครอบคลุมการกระจายของจำนวนข้อสอบตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื่องจากขาดการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและขาดการหาคุณภาพของแบบทดสอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังที่ Panhoon. (2016) กล่าวว่า การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้ การเลือกหรือพัฒนาเครื่องมือประเมิน การตัดสินผลการประเมิน และการนำผลการประเมินไปใช้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการพัฒนาหรือการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ เพราะถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการประเมินผู้เรียน เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ กระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการที่จะทำให้แบบทดสอบที่สร้างมานั้นมีคุณภาพ สามารถแยกแยะ จำแนกผู้เรียน ที่มีความสามารถต่างกันได้อย่างชัดเจน และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้วัดความรู้ความสามารถของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยมีแนวคิดในการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา รหัสวิชา 1033705 เป็นกลุ่มวิชาชีพครูบังคับ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนต้องเรียน เพราะมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานที่ต้องใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการศึกษา มาเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพด้านการสอนหรือด้านอื่นๆ ของตนเองในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษารายละเอียดจากคำอธิบายรายวิชาชาวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา รหัสวิชา 1033705 จำนวน 3(2-2-5) หน่วยกิต เป็นวิชาในกลุ่มวิชาชีพครูบังคับ ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยใช้เนื้อหาในส่วนการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาแต่ละบทเรียนให้ครอบคลุมตามคำอธิบายรายวิชาชาวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

3. การจัดลำดับความยากง่ายก่อนหลังของเนื้อหาที่ใช้สำหรับการสอนให้มีความเหมาะสมเพื่อนำไปใช้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 บทเรียน 46 หัวข้อย่อย ดังนี้

บทที่ 1 พื้นฐานทางชาวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

บทที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและประยุกต์สู่การสอน

บทที่ 3 การสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์

บทที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการศึกษา

บทที่ 5 การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

บทที่ 6 การวิเคราะห์ปัญหาการใช้ชาวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ

4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาแต่ละบทเรียนและมีการแบ่งเนื้อหาย่อยที่สำคัญในลักษณะของแผนภูมิปะการัง (Coral Pattern)

5. วิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยวิเคราะห์ชนิดของวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เจตพิสัย (Affective Domain) และระดับของวัตถุประสงค์แต่ละชนิดที่ต้องการวัด 3 ด้านคือ พื้นความรู้ ความจำ (Recalled Knowledge) ประยุกต์ความรู้ (Applied Knowledge) และนำความรู้ไปใช้ (Transfer Knowledge) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ แสดงรายละเอียดการวิเคราะห์จุดประสงค์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์วัตถุประสงค์

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	ระดับ			ชนิด			ข้อสอบ ข้อที่
	R	A	T	C	P	Af	
1. พื้นฐานทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา							
1.1 บอกลักษณะของนวัตกรรมการศึกษาได้	✓			✓			1 - 6
1.2 บอกลักษณะของเทคโนโลยีการศึกษาได้	✓			✓			7 - 9
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ประยุกต์สู่การสอน							
2.1 ยกตัวอย่างแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สำคัญของนักจิตวิทยาแต่ละกลุ่มได้		✓			✓		10 - 17
3. การสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์							
3.1 จำแนกลักษณะของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้	✓			✓			18 - 21
3.2 บอกลักษณะเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้	✓			✓			22 - 26
3.3 บอกลักษณะเทคโนโลยีเกี่ยวกับการสื่อสารได้			✓				27 - 34
4. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการศึกษา							
4.1 บอกลักษณะเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้กับการเรียนการสอนได้	✓			✓			35 - 37
4.2 บอกลักษณะการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายได้	✓			✓			38 - 41
4.3 แยกแยะองค์ประกอบของเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอนได้			✓		✓		42 - 45
5. การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต							
5.1 บอกความแตกต่างโปรแกรมสืบค้นแต่ละชนิดที่นิยมได้		✓				✓	46 - 49
5.2 แก้ปัญหาเทคนิคการค้นคืนสารสนเทศได้			✓		✓		50 - 52
6. การวิเคราะห์ปัญหาการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศ							
6.1 วิเคราะห์ทฤษฎี กระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาได้		✓			✓		53 - 55
6.2 บอกความแตกต่างของการจัดการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบได้		✓				✓	56 - 60

ระดับของวัตถุประสงค์

R = พื้นความรู้ ความจำ

A = ประยุกต์ความรู้

T = นำความรู้ไปใช้

ชนิดของวัตถุประสงค์

C = พุทธิพิสัย

P = ทักษะพิสัย

Af = เจตคติ

6. จัดทำคู่มือข้อมูลจำเพาะรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อใช้ประกอบการประเมินเนื้อหาแต่ละบทเรียน

7. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาบทเรียนคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

7.1 แบบสอบถามสำหรับประเมินความเหมาะสมในการจัดลำดับก่อนหลังของบทเรียน

7.2 แบบสอบถามสำหรับประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาบทเรียน รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

8. สร้างแบบสอบถามสำหรับตรวจสอบความสอดคล้องของข้อสอบแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) โดยมีข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

ระยะที่ 2 กระบวนการพัฒนาแบบทดสอบ

1. จัดทำหนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีประสบการณ์ด้านเนื้อหาบทเรียนคอมพิวเตอร์ ในสถาบันอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 10 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

2. นำส่งเอกสารให้ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 1) หนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ฉบับ 2) คู่มือเอกสารรายละเอียดเนื้อหาบทเรียนวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการประเมิน 3) ข้อสอบปรนัยจำนวน 60 ข้อ และ 4) แบบสอบถามจำนวน 3 ชุด

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับวัตถุประสงค์ (IOC)

5. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 60 ข้อ มาทดสอบกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่เคยลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้มาแล้วในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 4 ห้องเรียน (Section) คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) ได้กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่เรียนใน Section 3 มีจำนวน 30 คน

6. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดสอบของนักศึกษา และนำผลจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากง่าย และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

สรุปผลการวิจัย

ผลการการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยนำเสนอผลการประเมินดังนี้

1. ผลการจัดลำดับความยากง่ายก่อนหลังของเนื้อหาแต่ละบทเรียน ที่ได้จากการศึกษาในระยที่ 1 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญสามารถแก้ไขหรือจัดลำดับใหม่ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งผลปรากฏว่าผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความคิดเห็นสอดคล้องในการจัดลำดับความยากง่ายก่อนหลังของเนื้อหา ตามข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในแบบประเมิน สามารถแสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมการจัดลำดับความยากง่ายก่อนหลังของเนื้อหา

รายการประเมินการจัดลำดับเนื้อหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
บทที่ 1 พื้นฐานทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด
บทที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและประยุกต์สู่การสอน	4.80	0.45	มากที่สุด
บทที่ 3 การสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์	4.60	0.89	มากที่สุด
บทที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
บทที่ 5 การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	4.40	0.89	มาก
บทที่ 6 การวิเคราะห์ปัญหาการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ	4.80	0.45	มากที่สุด
สรุปภาพรวม	4.73	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการจัดลำดับความยากง่ายก่อนหลังของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายบทเรียน พบว่า บทเรียนที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ บทที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการศึกษา มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 บทคือ บทที่ 1 พื้นฐานทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา บทที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและประยุกต์สู่การสอน บทที่ 6 การวิเคราะห์ปัญหาการใช้ นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) บทที่ 3 การสื่อสาร ข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.89) และบทที่ 5 การสืบค้น ข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.89) ตามลำดับ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาจำนวน 6 บทเรียน และ 46 เนื้อหาย่อย แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา

รายการประเมินเนื้อหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
บทที่ 1 พื้นฐานทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา			
1.1 การนิยามนวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 คุณลักษณะของนวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 ประเภทของนวัตกรรมการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.5 ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.6 เป้าหมายของเทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.7 ประโยชน์ของเทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.8 ความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.9 การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	5.00	0.00	มากที่สุด
บทที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและประยุกต์สู่การสอน			
2.1 ธรรมชาติของการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 กระบวนการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม	5.00	0.00	มากที่สุด
2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม	5.00	0.00	มากที่สุด
2.6 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม	5.00	0.00	มากที่สุด
2.7 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.97	0.17	มากที่สุด
บทที่ 3 การสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์			
3.1 ความหมายของการสื่อสารข้อมูล	4.40	0.89	มาก
3.2 เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 เทคโนโลยีการสื่อสาร	4.80	0.45	มากที่สุด
3.4 ช่องทางการสื่อสาร	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 เครือข่ายคอมพิวเตอร์	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินเนื้อหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3.6 สถาปัตยกรรมเครือข่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
3.7 อุปกรณ์เชื่อมต่อ	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.83	0.36	มากที่สุด
บทที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการศึกษา			
4.1 ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 ลักษณะสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.80	0.45	มากที่สุด
4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4 การเรียนการสอนผ่านเครือข่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
4.5 ประเภทของการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
4.6 เกณฑ์การพิจารณาเลือกใช้บทเรียนบนเครือข่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
4.7 องค์ประกอบของเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
4.8 ห้องเรียนเสมือนจริง	4.60	0.89	มากที่สุด
4.9 ห้องเรียนกลับด้าน	4.60	0.89	มากที่สุด
รวม	4.87	0.39	มากที่สุด
บทที่ 5 การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต			
5.1 ความหมายการสืบค้นสารสนเทศ	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการค้นคืนสารสนเทศ	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 รายชื่อโปรแกรมสืบค้นที่ได้รับนิยม	4.80	0.45	มากที่สุด
5.4 ประโยชน์ของโปรแกรมสืบค้น	5.00	0.00	มากที่สุด
5.5 ประเภทของโปรแกรมสืบค้น	5.00	0.00	มากที่สุด
5.6 เทคนิคการค้นคืนสารสนเทศ	5.00	0.00	มากที่สุด
5.7 กลยุทธ์การสืบค้นสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.97	0.17	มากที่สุด
บทที่ 6 การวิเคราะห์ปัญหาการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ			
6.1 วิเคราะห์ทฤษฎีและกระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
6.2 การสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมินเนื้อหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
6.3 การเรียนรู้ผ่านบทเรียน MOOCs	5.00	0.00	มากที่สุด
6.4. การจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็ม	4.60	0.89	มากที่สุด
6.5 เทคโนโลยีการเรียนรู้ผ่าน eDLTV	5.00	0.00	มากที่สุด
6.6 การจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	4.60	0.89	มากที่สุด
6.7 การจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ	4.60	0.89	มากที่สุด
รวม	4.83	0.48	มากที่สุด
สรุปภาพรวม	4.91	0.18	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ภาพรวมทุกบทเรียนมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายบทเรียน พบว่า บทเรียนที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ บทที่ 1 พื้นฐานทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาคือค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 บทคือ บทที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นสากลและประยุกต์สู่การสอนกับบทที่ 5 การสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.17) บทที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารทางการศึกษา มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.39) และมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 บทคือ บทที่ 3 การสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.36) กับบทที่ 6 การวิเคราะห์ปัญหาการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.48) ตามลำดับ

3. ผลการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำเสนอรายละเอียดของการประเมินดังนี้

3.1 ความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC)

ผลการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แบบทดสอบจำนวน 60 ข้อ และหาค่าความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า ได้แบบทดสอบที่ผ่านการประเมินมีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งถือว่าเป็นข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์

จุดประสงค์	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.1	1	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
	2	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	3	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	4	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	5	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	6	1	1	1	0	0	3	0.6	ใช้ได้
1.2	7	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
	8	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	9	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
2.1	10	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	11	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	12	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	13	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	14	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	15	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	16	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	17	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3.1	18	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	19	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	20	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	21	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3.2	22	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
	23	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
	24	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

จุดประสงค์	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
3.2	25	1	1	-1	1	1	3	0.6	ใช้ได้
	26	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3.3	27	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
	28	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
	29	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
	30	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	31	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	32	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	33	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	34	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
4.1	35	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	36	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	37	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
4.2	38	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	39	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	40	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	41	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
4.3	42	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	43	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	44	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	45	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
5.1	46	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	47	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	48	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	49	1	1	1	0	1	4	0.8	ใช้ได้
5.2	50	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	51	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

จุดประสงค์	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
5.2	52	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
	26	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
6.1	53	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	54	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	55	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
6.2	56	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	57	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	58	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	59	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
	60	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

3.2 ความยากง่ายและอำนาจจำแนก

ผลการหาความยากง่ายและอำนาจจำแนก จากการทำข้อสอบของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เคยเรียนวิชานี้มาแล้วในภาคเรียนที่ 2/2562 จำนวน 30 คน พบว่า 1) ค่าระดับความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.77 ซึ่งถือว่าเป็นข้อสอบที่มีระดับความยากง่ายเหมาะสม และ 2) ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 ซึ่งถือว่าเป็นข้อสอบที่มีระดับอำนาจจำแนกเหมาะสม รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

จุดประสงค์ที่	ข้อที่	p	r	สรุปผล	จุดประสงค์ที่	ข้อที่	p	r	สรุปผล
1.1	1	0.50	0.40	ใช้ได้	1.1	5	0.27	0.20	ใช้ได้
	2	0.73	0.70	ใช้ได้		6	0.60	0.50	ใช้ได้
	3	0.40	0.30	ใช้ได้	1.2	7	0.63	0.50	ใช้ได้
	4	0.70	0.60	ใช้ได้		8	0.27	0.30	ใช้ได้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

จุดประสงค์ ที่	ข้อที่	p	r	สรุปผล	จุดประสงค์ ที่	ข้อที่	p	r	สรุปผล
1.2	9	0.43	0.40	ใช้ได้	3.3	29	0.53	0.40	ใช้ได้
2.1	10	0.37	0.30	ใช้ได้	3.3	30	0.63	0.50	ใช้ได้
	11	0.77	0.80	ใช้ได้		31	0.43	0.40	ใช้ได้
	12	0.30	0.30	ใช้ได้		32	0.43	0.40	ใช้ได้
	13	0.53	0.40	ใช้ได้		33	0.53	0.50	ใช้ได้
	14	0.63	0.50	ใช้ได้		34	0.47	0.40	ใช้ได้
	15	0.50	0.40	ใช้ได้	4.1	35	0.33	0.30	ใช้ได้
	16	0.67	0.60	ใช้ได้		36	0.50	0.40	ใช้ได้
	17	0.57	0.50	ใช้ได้		37	0.73	0.80	ใช้ได้
3.1	18	0.67	0.60	ใช้ได้	4.2	38	0.33	0.30	ใช้ได้
	19	0.30	0.30	ใช้ได้		39	0.67	0.60	ใช้ได้
	20	0.70	0.60	ใช้ได้		40	0.40	0.40	ใช้ได้
	21	0.63	0.50	ใช้ได้		41	0.50	0.40	ใช้ได้
3.2	22	0.67	0.60	ใช้ได้	4.3	42	0.63	0.60	ใช้ได้
	23	0.60	0.50	ใช้ได้		43	0.70	0.60	ใช้ได้
	24	0.47	0.40	ใช้ได้		44	0.23	0.20	ใช้ได้
	25	0.73	0.80	ใช้ได้		45	0.40	0.40	ใช้ได้
	26	0.57	0.50	ใช้ได้	5.1	46	0.70	0.60	ใช้ได้
3.3	27	0.33	0.30	ใช้ได้		47	0.67	0.60	ใช้ได้
	28	0.60	0.50	ใช้ได้		48	0.70	0.60	ใช้ได้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

จุดประสงค์ ที่	ข้อที่	p	r	สรุปผล	จุดประสงค์ ที่	ข้อที่	p	r	สรุปผล
5.1	49	0.57	0.50	ใช้ได้	6.1	55	0.57	0.50	ใช้ได้
5.2	50	0.67	0.60	ใช้ได้	6.2	56	0.53	0.50	ใช้ได้
	51	0.60	0.50	ใช้ได้		57	0.67	0.60	ใช้ได้
	52	0.60	0.50	ใช้ได้		58	0.63	0.60	ใช้ได้
6.1	53	0.43	0.40	ใช้ได้		59	0.70	0.60	ใช้ได้
	54	0.33	0.30	ใช้ได้		60	0.77	0.80	ใช้ได้

3.3 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูงถือว่าเป็นแบบทดสอบที่เชื่อถือได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้แบบทดสอบเป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ และนำแบบทดสอบไปประเมินเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินจำนวน 5 คน และนำผลลัพธ์จากการประเมินแบบทดสอบที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ได้แบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจำนวน 60 ข้อ และมีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งถือว่าเป็นข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยได้วิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาหลักและเนื้อหาย่อย ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ แล้วนำแบบทดสอบมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Surpare. (2015, p.42) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนแบบปรับเหมาะร่วมกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณและทักษะการเขียนโปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ผลการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ จำนวน 30 คน ที่เคยเรียนวิชานี้มาแล้ว มีค่าระดับความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.77 มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 เนื่องจากมีกระบวนการสร้าง

แบบทดสอบตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และนักศึกษาเคยเรียนเนื้อหามาแล้ว ทำให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถทำแบบทดสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Simmatun. (2009) ทำวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยอาศัยแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบมีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20-0.80 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ความยากง่ายพอเหมาะ และค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.48 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่า 0.95 ถือว่าเป็นแบบทดสอบที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น นำมาใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จึงเป็นผู้เรียนที่มีความเหมาะสมที่สุดในการทดสอบครั้งนี้ ดังนั้นสำหรับผู้ที่ต้องการนำแบบทดสอบไปใช้กับผู้เรียนที่แตกต่างจากเดิม ควรศึกษารายละเอียดต่าง ๆ และปรับใช้ให้เหมาะสมหรือใกล้เคียงกับแต่ละรายวิชาหรือกลุ่มผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด เนื่องจากแบบทดสอบที่ใช้เป็นแบบปรนัยเพียงอย่างเดียว ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูปแบบอื่น ๆ เช่น แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบจับคู่ เพื่อทดลองเปรียบเทียบหลากหลายรูปแบบ จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อไป

References

- Ngamsert, S. (2017). **Development of Achievement Tests**. RTNA Journal of Social, Humanities, and Education 4(1), 48-66.
- Panhoon, S. (2016). **Assessment for Improving Students' Learning**. Journal of Education, Burapha University. 27(2), 13 - 29.
- Panprasert, T. (2014). **The Development of Thai Language Achievement Test for Grade 6 Accordance to Core Basic Education Curriculum B.E. 2551**. Veridian E-Journal. Graduate School, Silpakorn University, 7(1), 261-279.
- Ruangram, M. (2013). **The Development of Achievement Test in Thai Language Subject According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 for Grade 8 Students**. Master's thesis, Silpakorn University.
- Simmatun, P. (2009). **A Development of Web-based Collaborative Instructional Model based on Constructivist Theory for Undergraduate Students**. Doctoral Dissertation King Mongkut's University of Technology North Bangkok.

Surpare, K. (2015). Development of Adaptive Blended Learning with Social Networks Model to Enhance Computation Thinking Skill and Writing Program Skill. Doctoral Dissertation King Mongkut's University of Technology North Bangkok.

Moves of Electronics and Telecommunication Engineering English Research Article Abstracts Published in Thai Journals

Yanumart Saengsai*

Received : September 11, 2020

Revised : October 16, 2020

Accepted : November 3, 2020

ABSTRACT

Writing research article (RA) abstracts in English is one of the requirements for science and technical educational researchers who need to promote their studies nationally and internationally. It is one of those challenging tasks apart from other research article sections. As English has practically become an international language, most published RAs are written in English. This places difficulties on Nonnative speaking of English (NNS) in EFL settings. The objective of this study is to identify the moves of Electronics and Telecommunication Engineering English RA abstracts published in Thai journals. Forty English abstracts were purposively selected from Electronics and Telecommunication Engineering journals published in Thailand to form a corpus. The analysis was conducted using Hyland's (2000) which included Electrical Engineering abstract moves framework. The findings of this study demonstrate that the analyzed abstracts tend to take a mismatched structure rather than the modeled framework. Although the findings reveal a difference between the actual practice and the chosen framework, this can imply that the writers in this particular discipline chose to present their work in ways that fail to conform to a universal framework. The present study suggests that its results can serve as an additional guideline for novice researchers to help them be able to write English RA abstracts properly in their field.

Keywords : Move Analysis / Discourse Analysis / Genre Analysis / RA Abstracts

*English Lecturers of English for International Communication Department, Faculty of Technical Education,
Rajamangala University of Technology Isan, Khon Kaen Campus

Introduction

Research articles (RAs) published in international research journals are a major means for researchers to disseminate their reports to their discourse communities (Zhang, et al., 2012). English has practically become an international language, and it cannot be denied that most published research articles are written in English. An English abstract accompanying a research article is one of the requirements from both international and national journals as well. In the context of globalization and international research collaborations, the ability to read and /or write RAs in English is crucial for academic and professional success in science and technology (Kanoksilapatham, 2015). For those people who work in universities across Thailand that aim to be promoted as senior professors, they are expected to conduct research studies, write research reports, and publish their research in the English language.

In my workplace, Rajamangala University of Technology Isan, Khon Kaen campus, Electronics and Telecommunication Engineering (ETE) is one of the first departments with its famous reputation in engineering. Before it became a department under the university administration in 2006, this program was founded as a division under Rajamangala Institute of Technology in 1988 and has a long-standing reputation since then. Because of its popularity, the program attracts students across the northeast region of Thailand. Moreover, qualified instructors with a PhD degree work in the department. The researchers in this particular discipline have to deal with the studies about design, integration, application of circuits and devices used in the transmission, devices and systems that transmit electronic or optical signals across long distance (Dulger, 2006). Much of the research in this field is written in English. To understand the move of RA English abstracts written in this particular discipline, ETE English research article abstracts are selected.

From a preliminary interview with non-native English speaking (NNES) instructors/ researchers of Electronics and Telecommunication Engineering discipline holding a PhD degree, they revealed that to make progress on their academic careers, they must conduct and write their research in English. This places much difficulty on them and emphasizes the problem realization made by NNES researchers when they write the papers to be published in English (Cheung, 2010). Interestingly, to help them overcome the disadvantages of publishing their research, identifying the move structure of RAs progressively is important. Therefore, the researchers of this present study will focus the move analysis on the Electronics and

Telecommunication Engineering English RA abstracts published in Thai journals as guidance for further studies.

Writing abstracts is one of those endless and challenging tasks apart from other sections, i.e., Introduction, Methodology, Results, and Conclusion. An abstract is an explanation or factual summary of a much longer report, and it is meant to give the readers an exact and concise knowledge of the full article (Bhatia, 1993). In addition, the most important function of the abstract is to inform prospective readers about the exact content of the article (Arsyard, 2014). Readers will determine the value of the research by reading abstracts whether the study is useful to draw the readers' attention (Hyland, 2000; Martin, 2003). Therefore, a well-written RA abstract will promote the text attached to it more effectively (Ren & Li, 2011).

Move analyses of RA abstracts have been found numerously and published in international journals. Many of which include Bhatia (1993), Brenton (1996), and Hyland (2000) on a range of disciplines, Lorés (2004) on Linguistics, Kanoksilapatham (2009) on Biochemistry, Ren and Li (2011) on Applied Linguistics, and Saengsai and Pramoolsook (2017) on Sciences and Engineering. With this regard, abstracts have concisely been recognized as one of the most common means of communication (Kanoksilapatham, 2009).

According to the popularity of RA abstract move analyses as mentioned earlier, however, there are a few studies on RA abstracts showing the results on abstracts published in Thai journals, i.e., Saengsai et al. (2016) on Scientific RA abstracts which are published only in one Thai journal. From the preliminary observation, evidence of the move analysis on RA abstracts in Electronics and Telecommunication Engineering published in Thai journals has not been revealed. To help NNES researchers write a proper abstract to get published effectively in the ETE discipline, the writers need to know the structures of English RA abstracts.

Objective of the Study

The objective of this study is to identify moves in Electronics and Telecommunication Engineering English research article abstracts published in Thai journals.

Materials and Methods

1. Selection and Corpus Management

Forty English abstracts were purposively selected from five Electronics and Telecommunication Engineering journals published in Thailand during 2012-2015. The selected

abstracts are reliable and available to be downloaded online of peer-reviewed open access journals ranked in Tie 1 and Tie 2 by Thai Journal Citation Index Center (TCI), namely, 1) RMUTI Journals, 2) Suranaree Journal of Science and Technology, 3) Engineering Journal, 4) ECTI Journal, and 5) KKU Engineering Journal. In addition, the journals' list in this present study corresponds to the criteria of the corpus selection, following the general identification of sources from texts to be collected by Nwogu (1997) – representativeness, reputation, and accessibility. To designate a corpus, the selected abstracts were indicated as ETE1-ETE40 for ease of reference and anonymity of each abstract.

2. Analysis Methods

Following the five-move framework suggested by Hyland (2000) which analyzes the abstracts from various disciplines including the Electrical Engineering field, the framework offers an account of abstract writing that reflects the writers' negotiation with the significance of their research internationally. Unlike the abstract framework of Bhatia (1993) which corresponds to the organization of the paper itself: *Introduction-Methods-Results-Conclusion*, Hyland's (2000) framework separates the writer's purpose from the introduction because this represents a very different role to the introduction's purpose. Therefore, this five-move framework was employed to investigate the RA abstract move of the corpus. Tables 1 and 2 below are move classification of RA abstracts (Bhatia, 1993; Hyland, 2000), respectively. To identify the move, searching for organization where communicative purposes of the writers were located. The sentence-level analysis was also used as some moves can be realized by one sentence or more or even by the whole paragraph to show only one move. Therefore, a sentence or a group of them was identified into the same move until the new move was uncovered. The move classification was then validated by using the inter-rater method to ensure the reliability of the results of the study. This process was done by two researchers with PhD degrees from English Language Studies and Electronics and Telecommunication Engineering disciplines.

Table 1 English RA Abstract Framework (Bhatia, 1993, adapted from pp.78-79)

Move	Function of move
Introducing purpose (<i>I</i>)	Outlines the objectives or goals of the experiment. This move gives a precise indication of the author's intention, thesis or hypothesis which forms the basis of the research being reported.
Describing methodology (<i>M</i>)	Provides a good indication of the experiment design, including information on data, procedures and methods. The author gives a good indication of the experimental design, including information on the data, procedures or method(s) in this move.
Summarizing results (<i>R</i>)	Offers observations and findings and suggests solutions to the problem. This is an important aspect of abstracts where the author mentions his observations and findings.
Presenting conclusions (<i>C</i>)	Interprets results and draw conclusions. This move is meant to interpret results and draw inferences. It typically includes some indication of the implication and applications of the present findings.

Table 2 English RA Abstract Framework (Hyland, 2000, adapted from p.67)

Move	Function of move
Introduction (<i>I</i>)	Establishes context of the paper and motivates the research or discussion.
Purpose (<i>P</i>)	Indicates purpose, thesis or hypothesis, outlines the intention behind the paper.
Method (<i>M</i>)	Provides information on design, procedures, assumptions, approach, data, etc.
Product (<i>Pr</i>)	States main findings or results, the argument, or what was accomplished.
Conclusion (<i>C</i>)	Interprets or extends results beyond scope of paper, draws inferences, points to applications or wider implications.

3. RA Abstracts Move Frequency Classification

To classify the move frequency, the abstract analysis was based on Kanoksilapatham (2005). For instance, if one move is found in all forty abstracts accounting for 100%, it is considered as 'obligatory', 60-99% is regarded as 'conventional', and below 60% is

considered as ‘optional’. However, a move that was not identified in Hyland’s (2000) framework will not be determined as a new move in the corpus unless it is found at 50% or above (Nwogu, 1997). An analysis of Electronics and Telecommunication Engineering RA abstracts moves published in Thai journals was then revealed.

4. Inter-rater Reliability

This analysis method was done collaboratively by two coders. It is the extent to which a measuring method yields the same repeated results on repeated trials. In this process, the simple method of reporting inter-reliability, ‘Percent Agreement’ proposed by Frisby (2017) was used to ensure the reliability of abstracts in Scientific RAs published only in one journal published in Thailand. The criterion between two coders who code the same units is concerned with whether they agreed to the precise samples assigned to a given variable. Raters should be individual with some linguistic sophistication. Following Kanoksiplatham (2005), the researcher from English Language Studies invited the other researcher from the Electronics and Telecommunication Engineering discipline to help confirm the reliability and validity of RA abstracts’ move results. The findings from the two coders were then compared and discussed to reach 100% agreements.

Results and Discussion

The analysis of the present study reveals that 40 abstracts have the average word count of the corpus of 155 words, pointing out that the ETE journal publishers might likely limit the words of abstracts for the writers, and the number is less than the standard length at 200 words approximately suggested by Hyland (2000). Undoubtedly, all abstracts are located at the first part of the corpus. This indicates that the writers who want to publish their work in research articles, they have to prepare the related contents to this requirement section capably. Moreover, sixteen abstracts are written by Thais and 24 abstracts are written by writers from other countries in Asian. This emphasizes the importance of writing abstracts in English to promote knowledge around the globe. In terms of the move analysis, many of the Electronics and Telecommunication Engineering English RA abstracts are written by using a four-move structure (60%), which appears in 24 of 40 abstracts. The four most frequent moves are written differently in dissimilar sequences of the *Introduction, Purpose, Methodology, Products* (IPMPPr) from 14 abstracts. The *Purpose, Methodology, Products, Conclusion* (PMPrC) sequence from 8 abstracts, and the *Purpose, Methodology, Introduction, Products* (PMIPr) from 2 abstracts. Surprisingly, only four abstracts (10%) contain five moves as presented in the

Hyland's (2000) framework. The result of four most frequent moves corresponds to the study in Hyland (2000) and Saengsai & Pramoolsook (2017), revealing that the four-move structure is a principle move for Engineering RA abstracts of the studies. Although 24 abstracts of the present study are written in different sequences of a four-move structure, *Purpose* (P), *Methodology* (M), *Products* (Pr), and *Introduction* (I) Moves are found more than 60% of the corpus. These four dominant moves of IPMP in the corpus can probably be the case in the Electronics and Telecommunication Engineering English RA abstracts published in Thai journals. For the frequency classification of I,P,M,Pr moves, *Purpose* (P) is obligatory (100%), *Methodology* (M), *Products* (Pr), and *Introduction* (I) are conventional (90%, 80%, 70%), severally. However, the *Conclusion* (C) is optional as it is the only move found less than 60%. The results of this study demonstrate that the abstracts analyzed tend to take a four-move structure rather than following the five-move framework. Most of them begin the abstract with the *Introduction* (I) move. This can stress that the writers of the corpus establishing context of the paper and motivating the research of discussion as the first part of the section, then indicating purposes in their research, following with providing the information on design, procedures as well as closing the RA abstracts with the *Product* (Pr) move to point to applications for further studies. For example:

I Move: "Long term evolution (LTE) technology is the most likely candidate for the next generation of mobile wireless communication. One drawback of LTE is interference from neighboring cells, so called inter-cell interference..... (ET10)

Pr Move: "The obtained results show that the soft FFR technique including beam forming is the best choice for LTE systems. (ET10)

I Move: "Logic macro programming paradigms for wireless sensor networks (WSNs) are rule-based abstractions for programming a network as a whole..... (ET24)

Pr Move: "Our analysis reveals several important aspects that should be considered when designing such systems. (ET24)

As mentioned earlier, the four-move structure (60%) were written as the main sequence in the ETE corpus of this present study, however, only four abstracts strictly resemble the model. Even though the findings show differences between the actual practice and the selected framework, this can be indicated that the Electronics and Telecommunication Engineering researchers prefer to present their work in ways that fail to comply with a universal framework (Saengsai et.al, 2016; Saengsai & Pramoolsook, 2017). Table 3 below shows the findings on the moves of the English RA abstracts in ETE published in Thai journals of the present study.

Conclusion

Writing RA abstracts in English is one of those challenging tasks apart from other research article sections. The main aim of this present study is to identify moves in Electronics and Telecommunication Engineering English RA abstracts published in Thai journals. A five-move framework proposed by Hyland (2000) was employed to investigate the English RA abstracts in this corpus. The results revealed that the abstracts are written by using a four-move structure (60%) in dissimilar sequences of I-P-M-Pr, P-M-Pr-C, and P-M-I-P-R, respectively. However, only four abstracts resemble the model of I-P-M-Pr-C. It can be concluded that the analyzed abstracts tend to take a mismatched structure rather than conforming the framework. Following Kanoksilapatham (2005), the *Purpose Move* is found as obligatory (100%). *Methodology*, *Products*, and *Introduction Moves* are conventional (90%, 80%, 70%), respectively. However, the *Conclusion* is the only move occurred lower than 60%. In this present study, the writers from this particular discipline mostly selected a four-move structure to be written in their English RA abstracts to get published in Thai journals. The result of this resembles the study in Hyland (2000) and Saengsai & Pramoolsook (2017), showing that the four-move structure is a principle move for Engineering RA abstracts. However, the sequence of move employed by the ETE writers is distinct from those mentioned. Therefore, the I-P-M-Pr as the most favored move sequence can possibly be the circumstance of ETE English RA abstracts. This can point of that the writers of this field mostly begin the abstracts with the *Introduction* move to establish context of the paper and motivate the research to be conducted, then finally end the section with the *Product* move to state main findings and make arguments to what was achieved. As revealed by many of them from Electronics and Telecommunication Engineering field, to make progress in their professional careers they have to conduct and write the research in English. However, they are facing difficulties in their English research writing. This can be similar to the situation of Asian novice writers as well (Bunton, 2002; Paltridge & Starfield, 2007; Min et al. 2013; Saengsai & Pramoolsook, 2017).

Recommendation for Further Studies

The results of this present study can initiatively be a guideline for the ETE researchers to write English RA abstracts properly. However, it has its limitation in that the present study can only be generalized to Electronics and Telecommunication Engineering English RA abstracts published in five Thai journals only. Therefore, more ETE journals published nationally and internationally should be analyzed. In terms of pedagogical implications, knowledge on writing English RA abstracts is crucial to raise awareness for EAP researchers in ways that abstracts are organized and

to express their certain purposes. Clear genre writing instructions with formal training by a university on the moves helps shape NNS writer's knowledge of writing the research in their particular discipline. For clearer picture of how the writers pen their abstracts, analyzing the similar study from more journals apart from the corpus of this present study should be conducted. Moreover, for better insights and qualitative data on writing process and perspectives from the abstract section, it is suggested that discourse-based interviews and linguistics features analyses from a wide range of disciplines should be conducted. This would give more interesting results.

References

- Arsyad, S. (2014). The discourse structure and linguistic features of research article. Abstracts in English by Indonesian Academics. **The Asian ESP Journal**, 12, 191-217.
- Bhatia, V.K. (1993). **Analysing genre: Language use in professional settings**. New York : Longman.
- Brenton, F. (1996). Rhetoric in competition : The formation of organizational discourse in conference on college composition and communication abstracts. **Written Communication**, 13(3), 355-384.
- Bunton, D. (2002). Generic moves in Ph.D. thesis introductions', in J. Flowerdew (Ed.). **Academic discourse** (pp. 57-75), Harlow, England : Longman.
- Cheung, Y.L. (2010). First publications in refereed English journals : Difficulties, coping strategies, and recommendations for student training. **System**, 38, 134-141.
- Dulger, U. (2006). **Electronic and Telecommunication Engineering Concepts in Industrial Product Design with a Case Study of Cellphone**. Unpublished Master's thesis, Izmir Institute of Technology, Turkey.
- Frisby, C.N. (2017). Sacrificing Dignity for Publicity: Content Analysis of Female and Male Athletes on "Sports Illustrated" and "EPN Magazine" Covers from 2012-2016. **Advances in Journalism and Communication**, 5, 120-135.
- Hyland, K. (2000). **Disciplinary discourse: Social interactions in academic writing**, Harlow. England : Longman.
- Kanoksilapatham, B. (2005) Rhetorical structure of biochemistry research articles. **English for Specific_Purposes**, 24, 269-292.
- Kanoksilapatham, B. (2009). Generic structure of research article abstracts in sciences. **Journal of English Studies**, 4, 95-111.

- Kanoksilapatham, B. (2015). Distinguishing textual features characterizing structural variation in research articles across three engineering sub-discipline corpora. **English for Specific Purposes**, 37, 74-86.
- Lorés, R. (2004). On RA abstracts: From rhetorical structure to thematic organization. **English for Specific Purposes**, 23, 280-302.
- Martin, P.M. (2003). A genre analysis of English and Spanish research paper abstracts in experimental social sciences. **English for Specific Purposes**, 22(1), 25-43.
- Min, H., Phoon, S. & Mohamad, A. (2013). Novice writers in Asian academia: Insights on writing issues. **The South East Asian Journal of English Language Studies**, 3, 47-60.
- Nwogu, K.N. (1997). The medical research paper : Structure and functions. **English for Specific Purposes**, 16(2), 119-138.
- Paltridge, B. & Starfield, S. (2007). **Thesis and dissertation writing in a second language**. Wiltshire : Antony Rowe Ltd.
- Ren, H. & Li, Y. (2011). A comparison study on the rhetorical moves of abstracts in published research articles and master's foreign-language theses. **English Language Teaching**, 4, 162-166.
- Saengsai, Y. & Pramoolsook, I. (2017). Move analysis of Science and Engineering PhD abstracts : Variations between the two disciplines in a Thai university. **Burapha Journal of Humanities and Social Sciences**, 25(47), 305-326.
- Saengsai, Y., Issara, M. & Suwadee, P. (2016). **Move analysis of English scientific research article abstracts published in a Thai journal**, Paper presented at International Conference on English Language Studies, Amphoe Muang. Mahasarakam : Mahasarakam University.
- Zhang, B., Bui Thi Thuc, Q. & Pramoolsook, I. (2012). Moves and linguistic realizations: English research article abstracts by Vietnamese agricultural researchers. **The Asian ESP Journal**, 8(3), 126-149.

การพัฒนาแผนกลยุทธ์การส่งออกกล้วยไข่กำแพงเพชรสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน Developing Strategic Planto Export “KluaiKhaiKamphaengPhet” to AEC Market

ชาลี ตระกุล*

Charlee Trakul

ราตรี สิทธิพงษ์*

Ratri Sittipong

Received : May 26, 2019

Revised : July 20, 2019

Accepted : December 14, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำกลยุทธ์ด้านการตลาดกล้วยไข่กำแพงเพชร สู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตลาด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และ SWOT Matrix ผลการศึกษา พบว่าจุดแข็งของกล้วยไข่กำแพงเพชร คือ รสชาติดี เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ แต่ยังมีจุดอ่อน คือ ปริมาณผลผลิตมีไม่เพียงพอที่จะส่งตลาดต่างประเทศเพราะการเผชิญกับลมพายุในช่วงที่ใกล้จะเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นประจำทุกปี ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่ามีโอกาสที่สำคัญคือ ตลาดยังมีความต้องการทั้งในและนอกประเทศ ราคาดี มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ มีพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกกล้วยไข่ ตลอดจนภาครัฐมีการส่งเสริมเพิ่มพื้นที่ให้ปลูกกล้วยไข่มากขึ้นและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐาน GAP แต่พบอุปสรรค คือ ราคาผลผลิตยังคงถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง ขาดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ดังกล่าวสามารถนำมากำหนดกลยุทธ์ในการส่งออกกล้วยไข่ได้ดังนี้ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO-Strategy) คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกล้วยไข่เพื่อการส่งออกให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การจัดโรดโชว์ เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม 2) กลยุทธ์เชิงรับ (WT-Strategy) ได้แก่ สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยไข่มากขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูแลให้การสนับสนุนในด้านการผลิตและด้านการตลาด และส่งเสริมการแปรรูปกล้วยไข่เพื่อเพิ่มมูลค่า 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST-Strategy) ได้แก่ การพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไข่ที่มีรสชาติดีแต่ต้นกล้วยไข่เตี้ยลงเพื่อไม่ให้โคนล้มได้ง่ายเมื่อโดนพายุ และส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่และ 4) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO-Strategy) ได้แก่ การพัฒนาการผลิตกล้วยไข่เพื่อให้ได้คุณภาพและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาด การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไข่

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

คำสำคัญ: การพัฒนา / กลยุทธ์การส่งออก / ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ABSTRACT

The purpose of this research was to set the strategic plan for the marketing of “KluaiKhai KampaengPhet” (Golden Banana) to AEC Market. This research was qualitative and quantitative research. Data collection was done by a questionnaire and indepth - interview conducted with related persons with marketing. The data were analyzed using descriptive statistic and SWOT Matrix. The results revealed that the strength of “KluaiKhai KampaengPhet” (Golden Banana) was the goog flavor which met the customer’ need and be famous both inside and aboard. The weakness was insufficient products for exporting because of damaged products from the storm. The internal environments were as follows; the opportunity was found that the products were as follows : the opportunity was found that the products were on the demand of both inside and aboard markets. The price was high. It’s taste was unique. The areas was suitable for KluaiKhai planting. Moreover, the government sector promoted more KluaiKhaiplanting and increased production efficiency to reach Good Agricultural Practice Standard (GAP). The threat was found that the product price was set by the middleman. Administrative information data was not good enough. SWOT Analysis could be used to set the export strategies as follows : (1) Offensive Strategy (SO-Strategy) was found that production efficiency for exporting should be increased to meet market’s demand, Roadshow was set for public relation of products and also shown cultural connection. (2) Defensive strategy (WT-strategy) was found that related organization should motivate the agriculturists to plant KluaiKhai (Golden Banana) with supporting of production and marketing. Increasing the price with promoting KluaiKhai (Golden Banana) processing. (3) Preventive Strategy (ST-Strategy) was found that old taste of breed should be developed to be shorten to escape from the storm. KluaiKhai agriculturists should be supported to form their groups. (4) Corrective Strategy (WO-Strategy) was found that KluaiKhai (Golden Banana) production should be developed both the quality and sufficient quantity for market’s needs. Technological production and KluaiKhai (Golden Banana) breed should be improved.

Keywords : Developing / Export Strategies / AEC Market

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งการบริโภคในประเทศและการส่งออกไปยังต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 300 ล้านบาท ปัจจุบันความนิยมบริโภคกล้วยในประเทศและต่างประเทศทั่วโลกเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่หันมาให้ความสำคัญต่อสุขภาพและสรรพคุณทางยาของกล้วย ส่งผลให้ราคากวายเป็นสูงขึ้น กระทั่งเกษตรกรฯ จึงส่งเสริมเกษตรกรเพิ่มพื้นที่ปลูกกล้วยและขยายแปลงใหญ่สำหรับกล้วยไข่ เนื้อที่ให้ผล ปี 2559 เพิ่มขึ้นจากปี 2558 เนื่องจากการส่งออกกล้วยไข่ไปจำหน่ายยังต่างประเทศมากขึ้นทุกปี จึงทำให้เกษตรกรขยายเนื้อที่ปลูกในพื้นที่ว่าง ปลูกแซมสวนทุเรียนยางพารา เนื้อที่ให้ผล 57,461 ไร่ ผลผลิต 129,658 ตัน ผลผลิต/ไร่ 2,256 กิโลกรัม ทั้งนี้ การส่งออกกล้วยไข่ไปตลาดจีนคิดเป็น 60% ประกอบด้วยมณฑลเสฉวน มณฑลเจ้อเจียง มณฑลเจียงซู และมณฑลอานฮุย ที่มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะช่วงเทศกาลตรุษจีน ตลาดที่มีศักยภาพ ได้แก่ เวียดนาม เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง (Matichon, 2560)

ในอดีตจังหวัดกำแพงเพชรเป็นแหล่งปลูกกล้วยไข่ในลักษณะเชิงการค้าที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ แต่ในปัจจุบันการปลูกกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จนเหลือความสำคัญเป็นเพียงพืชวัฒนธรรมที่มีสัญลักษณ์คือ การจัดงาน “สารทกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร” ในแต่ละปี เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัด ความโดดเด่นของคุณภาพกล้วยไข่กำแพงเพชรในอดีต ทำให้จังหวัดกำหนดเป็นคำขวัญที่ว่า “กรุพระเครื่อง เมืองคนแกร่ง กล้วยไข่หวาน น้ำมันลานกระบือ เลื่องลือมรดกโลก” ทั้งนี้เพราะกล้วยไข่กำแพงเพชรมีความแตกต่างทั้งในรูปลักษณะของผลภายนอกและรสชาติหอมหวาน เนื้อแน่นแตกต่างจากกล้วยไข่ในจังหวัดอื่นๆ กล้วยไข่จัดว่าเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพทางการตลาดสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศจีนที่ได้รับความนิยมในการบริโภคสูงและนับวันจะมีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (Office of Agricultural Economics, 2556) แต่จากสภาพการณ์ที่ปรากฏ กับทั้งการพูดคุยกับเกษตรกร พบว่าพื้นที่ในการปลูกกล้วยไข่ลดลงเรื่อยๆ จึงทำให้ผลต่อปริมาณผลผลิตที่มีจำนวนน้อยลงตามพื้นที่เพาะปลูกที่ลดลง ทำให้ไม่สามารถไขว่คว้าโอกาสทางการตลาดให้กับเกษตรกรได้ ประกอบกับการเผชิญปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก การประสบปัญหาลมพายุในช่วงที่ผลผลิตใกล้จะเก็บเกี่ยวได้ ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย เกษตรกรประสบปัญหาภาวะการขาดทุนซ้ำซาก ปีแล้วปีเล่า จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่หันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่า

จากสภาพการณ์ดังกล่าว จึงทำให้คณะผู้วิจัยได้พูดคุยกับเกษตรกรที่จะทำให้อายุกล้วยไข่กำแพงเพชรเป็นทั้งพืชเศรษฐกิจและพืชวัฒนธรรม เพราะมีโอกาสทางการตลาดค่อนข้างสูงทั้งในและต่างประเทศ หันมาร่วมมือกันเพื่อที่จะพัฒนาผลผลิตกับการเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้นพอที่จะส่งออกไปต่างประเทศได้และเป็นแนวทางการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่จังหวัดกำแพงเพชร ดังนั้นการวางแผนการตลาดส่งออกจากการวิเคราะห์ตลาดโดยวิธี SWOT Analysis หรือการวิเคราะห์กลยุทธ์ทำให้มีข้อมูลและแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมาย สามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนของผู้ปลูกกล้วยไข่ให้มันน้อยที่สุดได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อจัดทำกลยุทธ์การตลาดกล้วยไข่กำแพงเพชรสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ปัจจัยสนับสนุนตลาดกล้วยไข่ในตลาดอาเซียน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชร ปีการเพาะปลูก 57/58 ที่มีพื้นที่ปลูก 10 ไร่ขึ้นไปจากอำเภอเมือง อำเภอขามเฒ่า อำเภอลานกระบือ อำเภอลองลาน อำเภอลองขลุง อำเภอพรานกระต่าย อำเภอไทรงาม อำเภอโกสัมพีนคร และอำเภอทรายทองวัฒนาจำนวน 157 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การส่งออกกล้วยไข่กำแพงเพชรสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการพัฒนาแผนกลยุทธ์การส่งออกสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการจัดทำร่างกลยุทธ์ โดยการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำร่างพัฒนาแผนกลยุทธ์และจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ใช้เทคนิค SWOT Analysis ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน 1 คน ตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ จำนวน 1 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ จำนวน 2 คน ผู้ส่งออกจำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ได้ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการทำกลยุทธ์การส่งออกสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ต่อไป

2. การพัฒนากลยุทธ์การส่งออกสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการนำเสนอข้อมูลที่ได้ออกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมาจัดทำกลยุทธ์โดยใช้เทคนิค SWOT Matrix จับคู่จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และเชิญผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันพัฒนากลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ มาตรการ และตัวชี้วัดวิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผลการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ SWOT Matrix

1. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์การตลาดกล้วยไข่ พบว่า

1.1 ปัจจัยภายใน พบว่า จุดแข็ง (Strengths) คือ 1) กล้วยไข่มีความโดดเด่นในด้านรสชาติที่มีรสชาติดี หวาน หอม เนื้อกล้วยไข่ละเอียดนุ่ม เปลือกบาง ขนาดลูกเล็ก 2) เป็นที่ต้องการของตลาด 3) ชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ 4) เกษตรกรมีการช่วยเหลือตนเองและพยายามต่อสู้กับภัยพิบัติธรรมชาติ 5) เป็นสินค้าที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เอื้อต่อตลาดต่างประเทศ จุดอ่อน (Weaknesses) คือ 1) ผลผลิตบางฤดูกาลมีไม่เพียงพอที่จะส่งตลาดต่างประเทศ ทำให้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอตลอดปี 2) ผลกล้วยกลายเป็นจุดสีน้ำตาล 3) เกษตรกรปลูกกล้วยไข่น้อยลง และหันไปปลูกพืชอย่างอื่นแทน เช่น อ้อย มันสำปะหลัง เนื่องจากประสบปัญหาภัยธรรมชาติ และผลตอบแทนจากพืชอื่นที่ดีกว่า 4) เกษตรกรขาดความรู้และเทคนิคการเกษตรกรรมสมัยใหม่

ขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกที่ถูกต้อง 5) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านการตลาด อำนาจการต่อรองราคา 6) ขาดสื่อประชาสัมพันธ์ของดีกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร

1.2 ปัจจัยภายนอก พบว่า โอกาส (Opportunities) คือ 1) ตลาดยังมีความต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ 2) เนื่องจากปริมาณผลผลิตมีน้อย ราคาจึงดีมาก 3) กล้วยไข่กำแพงเพชรมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ 4) จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการเกษตร 5) สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดกำแพงเพชรเหมาะสมต่อการปลูกกล้วยไข่ซึ่งเป็นพืช Geographic 6) ภาครัฐส่งเสริมเพิ่มพื้นที่ปลูกกล้วยไข่มากขึ้นและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP อุปสรรค (THREATS) คือ 1) ผลผลิตออกในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่มีลมพายุ ทำให้ต้นโคนล้ม ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 2) ขาดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการสนับสนุน 3) ขาดการรวมกลุ่มการผลิตที่เข้มแข็ง 4) การส่งออกกล้วยไข่มีปัญหาเนื่องจาก มีขั้นตอนยุ่งยาก 5) ราคากล้วยไข่พ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนด ราคาขึ้นอยู่กับคุณภาพกล้วยไข่ กล้วยไข่ที่ไม่มีลายจะราคาดีกว่ากล้วยไข่มีลาย

จากการวิเคราะห์ SWOT สามารถนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ SWOT Matrix เพื่อหากลยุทธ์ที่เหมาะสมซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เชิงแก้ไข และกลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกล้วยไข่เพื่อการส่งออกให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด 2) การจัดโรดโชว์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม

กลยุทธ์เชิงรับ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยไข่มากขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูแลให้การสนับสนุนในด้านการผลิตและด้านการตลาด 2) ส่งเสริมการแปรรูปกล้วยไข่เพื่อเพิ่มมูลค่า

กลยุทธ์เชิงป้องกัน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไข่ที่ยังมีรสชาติเดิมแต่ต้นกล้วยไข่เตี้ยลงเพื่อไม่ให้โคนล้มได้ง่ายเมื่อโดนพายุ 2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO-Strategy) ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การพัฒนาการผลิตกล้วยไข่เพื่อให้ได้คุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาด 2) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต 3) การพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไข่ให้มีผลผลิตออกนอกฤดูกล่มพายุ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของกล้วยไข่กำแพงเพชร นำไปสู่การจัดทำกลยุทธ์การตลาดกล้วยไข่ พบว่า

สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งที่มีความสำคัญ คือ กล้วยไข่มีความโดดเด่นในด้านรสชาติที่มีรสชาติดี หวาน หอม เนื้อกล้วยไข่ละเอียดนุ่ม เปลือกบาง ขนาดลูกเล็ก เป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากความอร่อย มีเอกลักษณ์และความมีชื่อเสียงของกล้วยไข่กำแพงเพชร จึงได้รับความยอมรับจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศจนกลายเป็นพืชสัญลักษณ์ประจำจังหวัดกำแพงเพชร กล้วยไข่ที่ปลูกในจังหวัดกำแพงเพชร

ได้รับการยอมรับจากผู้ที่เคยบริโภคว่ามีรสหวาน เนื้อนุ่มตลอดทั้งผล ทั้งนี้เนื่องมาจาก ในการปลูกมีการคัดเลือกพันธุ์กล้วยไข่เฉพาะสายพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดกำแพงเพชร และดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ที่มีสภาพดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกกล้วยไข่ ดังที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2560) ที่ว่า ชุดดินของจังหวัดกำแพงเพชรเหมาะสมกับการปลูกกล้วยไข่ โดยมีแร่ไมก้าหรือก้อนปูนปะปน อีกทั้งมีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกกล้วยไข่ ประกอบกับการคัดเลือกพันธุ์ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวอย่างพิถีพิถัน และกรรมวิธีผลิตที่ได้มาตรฐานทำให้กล้วยไข่ที่ปลูกในจังหวัดกำแพงเพชรมีรสชาติและลักษณะที่แตกต่างไปจากกล้วยที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดอื่น กล่าวคือ มีรสชาติหวาน เนื้อกล้วยมีสีครีมอมส้ม เนื้อแน่น เปลือกบาง ผลมีขนาดกลางและเล็ก

จุดอ่อนที่มีความสำคัญ คือ ผลผลิตบางฤดูกาลมีไม่เพียงพอที่จะส่งตลาดต่างประเทศ ทำให้ผลผลิตมีไม่สม่ำเสมอตลอดปี และผลกล้วยกลายเป็นจุดสีน้ำตาล ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ล้มเลิกการปลูกเพราะต้องคอยระวังเรื่องภัยธรรมชาติ ซึ่งเป็นช่วงที่มีพายุฝนลมแรง ทำให้ต้นกล้วยหักเสียหาย ประกอบกับกล้วยไข่ให้ผลผลิตปีละครั้งถ้าเสียหายก็ขาดทุนหมดเกษตรกรจึงหันไปปลูกพืชอื่นทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร โสมคำภา (2561) ที่พบว่าจังหวัดกำแพงเพชรมีเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่เป็นอาชีพหลักหลายพื้นที่และในแต่ละพื้นที่มีปัญหาในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เช่น สภาพดิน ปริมาณน้ำ ภัยธรรมชาติ พันธุ์กล้วยไข่ การดูแลรักษาระหว่างการปลูก การใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ราคาขายส่ง ขายปลีก จึงส่งผลต่อการปลูกกล้วยที่ลดลง ผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมีจำนวนลดลงแต่ปริมาณความต้องการบริโภคสูงขึ้นแต่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ล้มเลิกการปลูกเพราะต้องคอยระวังเรื่องภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะลมที่ส่งผลกระทบต่อหักโค่นของต้นกล้วยไข่เมื่อเริ่มตกเครือ ส่วนผลกล้วยที่ผิวเป็นจุด ๆ นั้น ไม่ใช่เกิดจากโรคแมลงหรือเน่าเสีย แต่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นกล้วยไข่พันธุ์แท้ของจังหวัดกำแพงเพชร ผิวเมื่อสุกแล้วสีเหลืองสดใส แก่จัดผิวจะตกกระเป็นสีน้ำตาลดำ รสชาติหวาน ไม่มีรสเปรี้ยว เนื้อแน่นเหนียวตลอดทั้งลูก เปลือกบางจึงไม่เหมาะกับการส่งออก ผิดกับพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งลูกใหญ่ที่ปลูกในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อส่งออก แต่รสชาติต่างกันมาก

สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสที่สำคัญ คือ ตลาดยังมีความต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากกล้วยไข่ไทยมีรสชาติหอมและอร่อย มีขนาดพอเหมาะ จึงได้รับความยอมรับจากผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลาดที่สำคัญ คือ จีน ฮองกง และไต้หวัน โดยเฉพาะตลาดประเทศจีนและฮองกง มีการสั่งซื้อมากที่สุด ดังนั้นการผลิตกล้วยไข่ให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออกจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรหรือผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญในเรื่องขั้นตอนกรรมวิธีผลิตที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเพื่อการส่งออกให้มีความสวยงามทันสมัยเพื่อดึงดูดใจลูกค้า เพิ่มช่องทางการตลาดดิจิทัลหรือการตลาดออนไลน์ซึ่งจะช่วยให้กล้วยไข่ของไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

สำหรับอุปสรรค คือ ผลผลิตออกในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่มีลมพายุ ทำให้ต้นโค่นล้มไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เนื่องจากภัยธรรมชาติที่มีปัญหาต่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ คือ ลมพายุฤดูฝนในเดือนสิงหาคมถึงกันยายน เป็นช่วงที่กล้วยไข่กำลังตกเครือให้ผลผลิตทำให้เกิดความเสียหายกับสวนกล้วยไข่ เกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่ในแต่ละพื้นที่ก็ควรพิจารณาสภาพพื้นที่ของตนว่ามีปัญหาความเสี่ยง

เรื่องลมหรือไม้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สันติพงษ์ ศุภกิจเจริญ (2557) ที่พบว่าปัญหา และอุปสรรคของเกษตรกรที่จะปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชรได้แก่ ปัญหาความเสี่ยงทางภัยธรรมชาติสูง ปัญหาการขาดแคลนตลาดรองรับผลผลิต ปัญหาความต้องการของผู้บริโภค ปัญหาด้านราคา ปัญหาต้นทุนสูง ปัญหาขาดแคลนนํ้า ปัญหา ด้านเงินทุน ปัญหาเรื่องการดูแลรักษา และปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกที่ถูกต้อง

กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกล้วยไข่เพื่อการส่งออกให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เนื่องจากในปัจจุบันกล้วยไข่ของไทยนับว่าเป็นผลไม้ที่ผู้บริโภคมีความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะตลาดจีนซึ่งความต้องการของผู้บริโภค มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งตลาดจีนนับเป็นตลาดส่งออกผลไม้ขนาดใหญ่ที่สุดสำหรับไทย และการที่จะทำให้อายุของประเทศไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดนั้น ผู้ผลิตและผู้ส่งออกต้องให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตกล้วยไข่ที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย เป็นที่ยอมรับ ผ่านการรับรองมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค มีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและทันสมัย 2) การจัดโรดโชว์เพื่อประชาสัมพันธ์คำวิทัศน์ประวัตักกล้วยไข่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม กลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยไข่มากขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูแลให้การสนับสนุนในด้านการผลิตและด้านการตลาด ตลอดจนหาวิธีช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ให้รอดพ้นจากลมพายุ เนื่องจากผลผลิตเพื่อการส่งออกนั้นพบจุดอ่อนคือมีปัญหาทั้งด้านปริมาณผลผลิตที่มีน้อย ไม่เพียงพอต่อการส่งออกเนื่องจากมีอุปสรรคคือพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไข่ลดลง เกษตรกรหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนเพราะประสบปัญหาภัยธรรมชาติทุกปี โดยเฉพาะลม ส่งผลให้ต้นกล้วยหักล้มเสียหายในช่วงที่กล้วยไข่กำลังเติบโตและช่วงกล้วยไข่กำลังตกเครือ เกษตรกรจึงเกิดความท้อแท้ 2) ส่งเสริมการแปรรูปกล้วยไข่เพื่อเพิ่มมูลค่า พร้อมกับพัฒนาทักษะ ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปกล้วยไข่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้ โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดเป็นหลัก

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO-Strategy) ได้แก่ 1) การพัฒนาการผลิตกล้วยไข่ เพื่อให้ได้คุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาด 2) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เนื่องจากผลผลิตของกล้วยไข่กำแพงเพชรรูปลักษณะภายนอกยังไม่เป็นที่ต้องการของต่างประเทศ เพราะผู้บริโภคต่างประเทศมีความรู้สึกลัวว่าผิวของกล้วยไข่ไม่สะอาดเพราะมีลายจุดสีน้ำตาลอ่อนหรือน้ำตาลเข้มอยู่ทั่วไปตามผิวของเปลือกกล้วยไข่ อันเป็นลักษณะเฉพาะของผลผลิตกล้วยไข่กำแพงเพชร ซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคต่างประเทศ แต่สำหรับภายในประเทศ ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจดีว่าเป็นลักษณะเฉพาะของกล้วยไข่กำแพงเพชรนั้นจะมีผลลูกเล็กตกกระทั่วบริเวณผิวภายนอก เนื้อนุ่ม มีรสชาติหอมหวานกว่ากล้วยไข่จากแหล่งผลิตอื่นๆ ดังนั้นการที่จะนำผลผลิตสู่ตลาดต่างประเทศได้ นักวิจัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องหาวิธีนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิต ที่จะทำให้อายุของผลผลิตมีลักษณะอย่างที่คุณบริโภคต่างประเทศต้องการ ซึ่งลำพังเกษตรกรเองคงไม่สามารถที่จะพัฒนาผลผลิตได้ 3) การพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไข่ให้มีผลผลิตออกนอกฤดูกาลมพายุ เพื่อที่จะนำผลผลิตสู่ตลาดต่างประเทศได้ กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 1) การพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไข่ที่ยังมีรสชาติเดิมแต่ต้นกล้วยไข่เตี้ยลงเพื่อไม่ให้โคนล้มได้ง่ายเมื่อโดนพายุ 2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่เพื่อเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระหว่างเกษตรกรให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inthasang & Atnawung. (2012, pp.101-102) ที่กล่าวว่า ต้นแบบการบริหารกลยุทธ์การตลาด สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนเพื่อการค้าระดับประเทศสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ดังนี้ 1) ผู้นำหน่วยงานภาครัฐที่ต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ ศาสตร์วิชาการแขนงต่างๆ ลงสู่ชุมชน เช่น หลักการบริหารจัดการ การบริหารการตลาด การจัดการด้านต้นทุน การออกแบบ การบริหารการผลิต และ ด้านงบประมาณ เป็นต้น ลงเข้าไปสู่ชุมชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุน การให้คำปรึกษา แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยคิดหาหนทาง แนวทาง วิธีการ หรือกระบวนการที่จะพัฒนาคุณภาพของผลผลิตในชุมชนที่ออกสู่สังคม ให้เป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ 2) ผู้นำชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น กลุ่ม OTOP ที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) มุ่งมั่น ตั้งใจ ตระหนักในการเป็นผู้ประกอบการมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพราะชุมชนที่มีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถเข้าถึงความรู้ โดยสามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงพัฒนา บริหารจัดการกิจกรรมในชุมชนตลอดเวลา ชุมชนนั้นก็สามารถแข่งขัน สามารถสร้างความมั่งคั่ง ยั่งยืน พาชุมชนให้อยู่ ดี มีสุขได้ 3) ความร่วมมือ ทั้งผู้นำหน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนร่วมแรงร่วมใจดำเนินงานอย่างเข้มแข็งเต็มที่ โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ตรงกันที่มาจากการยอมรับร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา มีการพัฒนาไปในทางที่ดี หากทุกคนไม่มีความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน ก็จะทำให้ชุมชนไม่พัฒนาไม่เข้มแข็งและไม่ยั่งยืน และอาจทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Un-Chitti. (2015, p.62) เรื่องกลยุทธ์การแข่งขันพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ ของผู้ประกอบการไทยในตลาดโลก พบว่า ความสำคัญต่อกลยุทธ์ด้านการสร้างความแตกต่างเรียงลำดับจากมากที่สุด คือมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม รองลงมาคือ บรรลุภัณฑ์ของสินค้า บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของสินค้า พัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ความน่าเชื่อถือของตัวแทนจำหน่าย มีการนำเสนอสินค้าใหม่ๆ ให้กับลูกค้าเสมอ และมีการจัดทำเว็บไซต์ และจัดแสดงสินค้าตามงานต่างๆ เพื่อเข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการวางแผนเพื่อพัฒนาการผลิตกล้วยไข่กำแพงเพชร โดยมีแนวทางของการพัฒนา ดังนี้
 - 1.1 เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตกล้วยไข่กำแพงเพชร เพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อจะได้หาแนวทางการพัฒนาการผลิตข้างต้น
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยให้ความรู้และช่วยในการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต ไม่ว่าในเรื่องของการป้องกันโรค การลดต้นทุนการผลิตกล้วยไข่กำแพงเพชร

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อไว้ใช้เป็นทุนในการชดเชยเมื่อเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ เช่น การประกันราคา หรือการประกันผลผลิต ซึ่งมักจะประสบภาวะเสียหายจากลมพายุ ซึ่งเป็นช่วงที่ใกล้จะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้ว

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการปลูกกล้วยไข่ในช่วงเวลาที่จะมีผลผลิตออกมาไม่ตรงกับช่วงลมพายุ และให้มีผลผลิตที่ตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอาจให้มีการเจรจาตกลงซื้อขายล่วงหน้า ก่อนที่เก็บเกี่ยวผลผลิต

2. การวางแผนพัฒนาการตลาด

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผนสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยไข่เพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกกล้วยไข่

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตในรูปแบบต่างๆ อาทิ การอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของเทคโนโลยีในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาวิธีหรือทำวิจัยที่จะให้ผลผลิตกล้วยไข่ออกนอกฤดูกาลที่ไม่ตรงกับช่วงลมพายุที่เข้ามาในจังหวัดกำแพงเพชร เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่อดใจกับลมพายุที่เข้ามาพัดกระหน่ำในช่วงที่กำลังจะเก็บผลผลิตได้ อาจจะต้องหาแปลงทดลองนำร่อง โดยลักษณะของการทำวิจัยแปลงตัวอย่าง เพื่อนำร่องไปยังแปลงอื่นๆ

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาวิธีที่จะให้ผลผลิตกล้วยไข่กลับมาเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชรให้ได้ แทนที่ประชาชนทั่วไปคนรุ่นใหม่จะรู้จักกล้วยไข่ในลักษณะของพืชวัฒนธรรมผ่านงานประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะงานสารทไทยกล้วยไข่ ซึ่งเป็นงานประจำปีของจังหวัดกำแพงเพชร

2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเปรียบเทียบผลกำไรที่ได้จากการปลูกพืชชนิดอื่นกับการปลูกกล้วยไข่ว่ามีผลกำไรแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร ให้เห็นเป็นรูปธรรม

2.6 ควรให้ความรู้กับเกษตรกรในเรื่องการตลาดการส่งออก การส่งเสริมการขาย การมีตราหรือยี่ห้อ การใช้บรรจุภัณฑ์ การตลาดออนไลน์ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.7 การทำการตลาดในช่วงแรก ควรทำการตลาดภายในประเทศเสียก่อน แล้วจึงค่อยวางแผนพัฒนาไปตลาดต่างประเทศ

3. สนับสนุนระบบการประกันภัยผลผลิตเพื่อลดความเสี่ยงเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาใช้ในการพัฒนาอาชีพไปพร้อมๆ กัน ทั้งเกษตรกรเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนา ได้เรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

2. ควรมีการทำวิจัยการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกล้วยไข่อย่างยั่งยืน และเพียงพอ ต่อความต้องการของตลาด รวมทั้งการพัฒนาผลผลิตให้ออกนอกฤดูกาลที่มีลม พายุ การผลิตในแต่ละฤดูกาล เพื่อลดปัญหาการโคนล้มของต้นกล้วยไข่

Reference

- Department of Intellectual Property. (2017). **Geographical Indication Registration “Kamphaeng Phet Bananas”**. [Online]. Available : <https://www.ipthailand.go.th> [2020, May 3].
- Inthasang, C. & Atnawung, P. (2012). **Marketing Strategy Model for Community Product to Develop National Trade to Sustainability (Case Study : Community product are lower than three stars in WangnamkhiaodistrictNakhonRatchasima)**. Master's thesis, Rajamangala University of Technology Isan.
- Office of Agricultural Economics. (2013). **Basic information on agricultural economy Year 2012 Abstract**. [Online]. Available : <http://www.oae.go.th> [2014, May 7].
- Somkhampha, S., et al. (2018). **Cost and Return for Planting Banana, Case Study in Sa Kaeo Subdistrice Muang Districe Kamphaeng Phet Province**. Master's thesis, Faculty of Management Science Kamphaeng Phet Rajabhat University.
- Suphakitcharone, S., et al. (2013). **Factors affecting the farmers acceptance to grow pisang mas in Kamphaengphet Province**. Master's thesis, Chiang Mai University.
- Thai banana popular around the world A KasetPromoting the growing area, raising "Ban Lat" model. (2018, March 25). Thai banana popular around the world A KasetPromoting the growing area, raising "Ban Lat" model In **Matichon**. [Online]. Available : <http://prachachat.net> [2018, March 25].
- Un-Chitti, S. (2015). **Basic Competition strategy effected on the success of exporting organic agricultural products of Thai businessman in Word Market**. Bangkok : Bangkok University.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

The Development Model for Cultural Competency of Thai Nursing Students

กมลรจน วรจันทรหาญ*

Kamonroj Wongchanhan

จิตินา วรณศรี**

Jitima Wannasri

Received : July 1, 2020

Revised : September 28, 2020

Accepted : December 3, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า 1). สมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ได้แก่ ด้านความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ด้านทักษะในการพยาบาลผู้ที่มีแตกต่างทางวัฒนธรรม ด้านสัมพันธภาพในการดูแลผู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านปฏิกิริยาตอบสนองต่อผู้รับบริการ และด้านการปกป้องสิทธิของผู้รับบริการ 2). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะฯ ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ประเมินความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ วางแผนการพัฒนาสมรรถนะ ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ และประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ โดยมีวิธีการพัฒนาสมรรถนะทั้งหมด 14 วิธี วิธีที่สามารถนำไปพัฒนาได้ทุกสมรรถนะ ได้แก่ การเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) 3). ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุดและมากตามลำดับ

คำสำคัญ: สมรรถนะ / สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม / นักศึกษาพยาบาลไทย

*นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาดุขบัณจิตต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program Students (Educational Administration) Faculty of Education, Naresuan University

**อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Associate Professor, Faculty of Education, Naresuan University

ABSTRACT

This research mainly aims to develop models for cultural competency for Thai nursing students. The study consisted of 3 steps as follows: The 1st step involved the investigation on cultural competency and its development models for Thai nursing student. The 2nd step focused on creation of development models for cultural competency for Thai nursing students. The 3rd step emphasized the feasibility of application of those development models for cultural competency for Thai nursing students. The research revealed that 1) The cultural competency for Thai nursing students were 6 competencies: cultural diversity realization, cultural diversity knowledge, nursing skills for patient of different culture, relationship in caring patient of different culture, response to service recipient, and protection of rights of service recipient. 2) The process for competency development included 4 steps as follows: evaluate the need of competency development, make competency development plan, implement competency development plan, and evaluate the result of competency development. There were 14 methods applied in competency development. The method that can be developed in all competencies included authentic learning. 3) The suitability and the possibility of development models for cultural competency for Thai nursing students was rated at highest level and the feasibility of the models was rated at high level.

Keywords : Competency / Cultural Competency / Thai Nursing Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรวมกลุ่มประเทศอาเซียนหรือที่เรียกกันว่าประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ 8 สิงหาคม 2510 ที่ประเทศไทย จึงเกิดเป็นปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน ระหว่างประเทศในภูมิภาค อำนวยความสะดวก เสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัย การเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกีดกันอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ เสาหลักที่ 1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community : ASC) เสาหลักที่ 2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และเสาหลักที่ 3 ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) (The Department of ASEAN Affairs, Ministry of foreign affairs, 2013) การศึกษาของประเทศรวมถึงการศึกษาทางการแพทย์บาลอยู่ในเสาหลักที่ 3 คือ ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) นโยบายหรือวัตถุประสงค์หลักของทั้ง 3 เสาหลักนั้นจะมีความเชื่อมโยงระหว่างกันคือจะส่งผลต่อแผนการดำเนินงานของทั้ง 3 เสาหลักซึ่งก็หมายความว่าทั้งสามเสาหลักจะมีความเกี่ยวข้องกัน

วัตถุประสงค์ของเสาหลักที่ 2 คือการทำให้ภูมิภาคนี้มีความมั่นคง มั่งคั่งสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ จุดเน้นในการพัฒนา ได้แก่ การเป็นตลาดฐานการผลิตร่วม จะทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงานฝีมือ เสรี มีการสร้างเสริมขีดความสามารถการแข่งขัน มีการเปิดเสรีการค้าบริการ 4 สาขา คือ e-ASEAN สุขภาพท่องเที่ยว โลจิสติกส์ (The Department of ASEAN Affairs, Ministry of foreign affairs, 2013) และสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น คือ การทำข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement : MRA) ทำให้ 8 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ สาขาวิศวกรรม สาขานักสำรวจ สาขานักบัญชี สาขาสถาปัตยกรรม สาขาบริการท่องเที่ยว สาขาทันตแพทย์ สาขาแพทย์ และสาขายาบาล สามารถจดทะเบียนหรือขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศอาเซียนอื่นๆ ข้อตกลงของเสาหลักที่ 2 ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาไทยรวมทั้ง การศึกษาทางการพยาบาล

ประเทศไทยจึงมีโอกาเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (Educational Hub) และเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) เนื่องจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการเปิดเสรี จึงทำให้มีการเคลื่อนย้ายของคนและการเคลื่อนย้ายวิชาชีพได้อย่างอิสระมากขึ้น สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม การมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่างๆ ด้านระบบบริการสุขภาพจะมีผู้เข้ารับบริการด้านสุขภาพที่เป็นชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น ความแตกต่างทางเชื้อชาติจะทำให้คนมีรูปแบบการดูแลสุขภาพที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อมีการย้ายถิ่นมักเกิดปัญหาคุณภาพในการดูแลผู้ย้ายถิ่นต่ำเมื่อเทียบกับการดูแลผู้ที่อยู่ในสังคมวัฒนธรรมหลัก เป็นผลมาจากการที่พยาบาลขาดความรู้และทักษะในการดูแลผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรม (Jirwe, Gerrish & Emami, 2010, cited in Songwatthana., 2014)

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่ออนาคตการทำงานของพยาบาลไทยทั้งด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ความมั่นคงในวิชาชีพ จึงต้องสร้างความตระหนัก เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรสาธารณสุข โดยเฉพาะพยาบาลซึ่งเป็นหนึ่งใน 8 วิชาชีพที่ทำข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement : MRA) ให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาคมอาเซียน สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ คือ ความรู้ ความสามารถ และเจตคติของพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่จะทำให้สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ตามขอบเขตของวิชาชีพได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สภาการพยาบาล (Thailand Nursing and Midwifery Nursing Council, 2013) กำหนดสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพไว้ 8 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านจริยธรรม จรรยาบรรณและกฎหมาย 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ 4) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ การจัดการ และการพัฒนาคุณภาพ 5) สมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัย 6) สมรรถนะด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพ 7) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และ 8) สมรรถนะด้านสังคม รายละเอียดของสมรรถนะแต่ละด้านนั้นจะมีกล่าวถึงการมีสมรรถนะในการดูแลให้ตรงกับความต้องการ ค่านิยม วัฒนธรรมของผู้รับบริการแทรกอยู่บ้าง แต่ไม่ได้มีการระบุชี้เฉพาะถึงสมรรถนะในการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมไว้ นอกจากนั้นสถานศึกษาทางการพยาบาลยัง

ไม่มีรูปแบบการสอนที่เน้นสมรรถนะทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งหลักสูตร (Siriphan & Songwanthana, 2014)

การพยาบาลเชิงวัฒนธรรม (Cultural Nursing) คือ การปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะ และลักษณะทั่วไปที่เกี่ยวกับความแตกต่างในแง่ต่างๆ ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน และสังคม (Jaruwanno, 2012) การที่จะเป็นพยาบาลผู้ที่สามารถให้การพยาบาลแก่ผู้ที่มีวัฒนธรรม แตกต่างกับตนได้นั้น พยาบาลควรจะได้รับเตรียมความพร้อม คือ มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างเป็นอย่างดี ไลงิงเจอร์ (Leininger, 1997) กล่าวว่า การไม่เข้าใจวัฒนธรรมของผู้รับบริการเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการดูแลที่มีคุณภาพ เนื่องจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการสื่อสารที่ไม่ใช่เพียงแค่ภาษาที่ต่างกัน แต่ยังรวมถึงภาษาท้องถิ่น สำนวน โทนเสียง การสัมผัส สีหน้า อารมณ์ ร่างกายที่สัมพันธ์กับการสื่อสาร และการสบตา ปัญหาด้านเวลา การปรับตัวเรื่องการพักผ่อน ปัญหาเรื่องความแตกต่างด้านชีววิทยา เช่น โครงสร้างทางสรีระ สัตว์ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร เป็นต้น

มีการศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่าพยาบาลมีความรู้และทักษะบางประการ ที่จำเป็นในการดูแลผู้รับบริการที่มีความต่างทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับพอใช้ถึงปานกลาง แต่ยังคงพบปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการให้บริการ เช่น การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ความรู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับคนต่าง วัฒนธรรม เป็นต้น (Inpalat, et al., 2016, Iamwuthiwattana & Siriphan, 2017, Nawsuwan, et al., 2019) จากสถานการณ์และประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของพยาบาล เนื่องจากความเข้าใจในความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมของพยาบาลและผู้รับบริการจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกัน การให้บริการทางการพยาบาลที่ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม (Songwanthana, 2014) เช่นเดียวกับไลงิงเจอร์ (Leininger, 1995) ที่เสนอว่าการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลเพื่อให้การพยาบาลที่เหมาะสมแก่ผู้รับบริการ ที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมนั้น ควรเริ่มส่งเสริมตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาลและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเมื่อจบเป็นพยาบาล ดังนั้นฝ่ายการศึกษาทางการพยาบาลต้องมีการเตรียมตัวรองรับในการผลิตบัณฑิตพยาบาลวิชาชีพ และพัฒนาศักยภาพของพยาบาลไทยให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมเพื่อที่จะให้การปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ โดยควรจัดให้มีการส่งเสริมตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาลและควรมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม และแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง (ร่าง)รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย และนำแบบประเมินตรวจสอบความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย ได้แก่ รองคณบดีหรือรองผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลฝ่ายวิชาการ จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประเมินตรวจสอบความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ นำแบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยให้ผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล และอาจารย์พยาบาล จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ประเมินความเป็นไปได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 4 ชุด ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 รายละเอียดดังนี้

1) ตารางสังเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม

2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

3) แบบประเมินความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

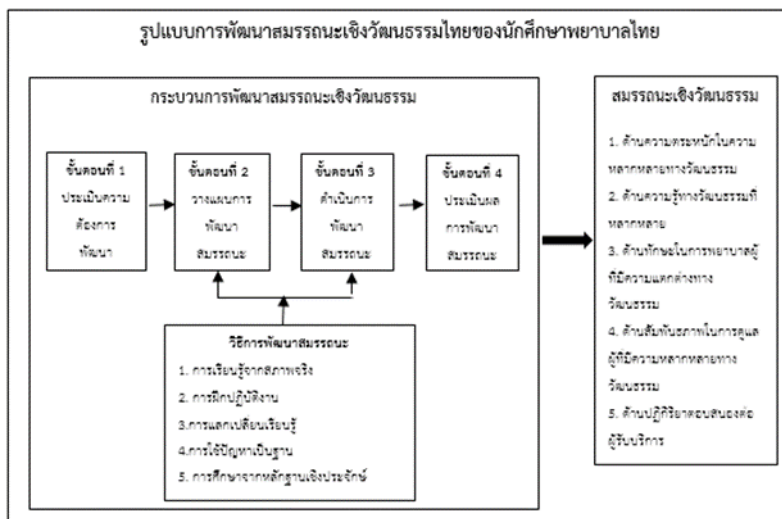
งานวิจัยนี้ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เลขที่ 105/59 ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือการเข้าร่วมวิจัยจนถึงชี้แจงให้ทราบถึงการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมโครงการวิจัยจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อกลุ่มตัวอย่าง คำตอบและข้อมูลทุกอย่างของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับและนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเท่านั้น

ภายหลังได้รับเอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรถึง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย จากนั้นดำเนินการเก็บ ข้อมูลวิจัย โดยขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ขั้นตอนการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลกลับทางไปรษณีย์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย สมรรถนะ เชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะเชิง วัฒนธรรม มี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม (cultural diversity realization) 2) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย (cultural diversity knowledge) 3) ทักษะใน การพยาบาลผู้ที่มีแตกต่างทางวัฒนธรรม (nursing skills for patient of different culture) 4) ด้าน สัมพันธภาพในการดูแลผู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (relationship in caring patient of different culture) 5) ด้านปฏิกิริยาตอบสนองต่อผู้รับบริการ (response to service recipient) และ 6) ด้านการปกป้อง สิทธิของผู้รับบริการ (protection of rights of service recipient) องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนา สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ประเมินความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) วางแผนการ พัฒนาสมรรถนะ 3) ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ และ 4) ประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม 14 วิธี ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) 2) การฝึกปฏิบัติงาน (Internship) 3) การศึกษาจากต้นแบบ (Role Model) 4) การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) 5) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) 7) การสะท้อนคิด (Reflective) 8) การสัมมนา (Seminar) 9) การศึกษาดูงาน (Field trip) 10) การศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence based learning) 11) การใช้กรณีศึกษา (Case Study) 12) การฝึกอบรม (Training) 13) การฟังบรรยาย (Lecture) และ 14) การมอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้า (Assignment)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยและการประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบฯ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง วิธีการที่เหมาะสมในการ พัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยสามารถใช้ได้หลากหลายวิธี โดยพบว่าวิธีการที่สามารถ ใช้พัฒนาได้ทุกสมรรถนะ ได้แก่ การเรียนรู้จากสภาพจริง วิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาหลายสมรรถนะได้แก่ การฝึกปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ปัญหาเป็นฐาน การศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ รายละเอียด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลประจำสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล จำนวน 100 คน ที่มีต่อความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ พบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากโดยภาพรวม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย มีประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

สมรรถนะด้านความรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จากผลการศึกษาพบว่าควรมีการส่งเสริมสมรรถนะด้านนี้ให้แก่ นักศึกษาพยาบาลและความรู้ที่ควรเพิ่มเติม ได้แก่ การมีความรู้ในวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ภาษาประจำชาติ ค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความรู้ในวัฒนธรรมของชนชาติอื่นที่เข้ามารับการรักษาทั้งด้านพฤติกรรมสุขภาพ ค่านิยม มารยาททางสังคม มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพเฉพาะทั้งทางกายภาพ ชีวภาพของบุคคลที่เข้ารับการรักษามีความรู้ความเข้าใจในความเชื่อเรื่องการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการ มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิผู้ป่วย มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษาของผู้รับบริการ มีความรู้ในศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพยาบาลและการดูแลที่ครอบคลุมแก่ผู้รับบริการ เห็นได้ว่าความรู้ที่ควรเพิ่มนั้นสนับสนุนการให้ความสำคัญของความเป็นปัจเจกบุคคล แปลว่านอกจากการให้การพยาบาลตามองค์ความรู้ทางการพยาบาลแล้ว นักศึกษาพยาบาลยังต้องให้การดูแลตามวัฒนธรรมความเชื่อของผู้รับบริการ เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากขึ้น ดังที่ Campinha-Bacote. (2002) พยาบาลควรมีความรู้ทางวัฒนธรรมและศึกษาความเข้าใจของผู้ป่วยเกี่ยวกับการเจ็บป่วย ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วย ศึกษาการปฏิบัติต่อกันในครอบครัว เพื่อให้การดูแลได้อย่างสอดคล้อง ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Siriphan & Choodam, 2015) (Jeh-alee & Jeasoh,

2019) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะด้านความรู้ต่ำกว่าด้านอื่นๆ เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนทางการพยาบาลเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพในแง่มุมต่างๆตามหลักวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความรู้ทางวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการได้

สมรรถนะด้านการปกป้องสิทธิของผู้รับบริการ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลต้องมีมนุษยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพในการให้การพยาบาล มีความเอื้ออาทรให้การพยาบาลอย่างเท่าเทียม สามารถเป็นผู้แทนผู้ป่วยในการต่อรองเพื่อรับการรักษายาพยาบาลที่เหมาะสมตามสิทธิ ให้อิสระแก่ผู้รับบริการในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เคารพการตัดสินใจและให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุดในการนำสมรรถนะด้านนี้ไปใช้พัฒนานักศึกษาพยาบาลไทย เนื่องจากพยาบาลต้องปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน รวมถึงพิทักษ์สิทธิของผู้รับบริการได้สอดคล้องกับวัฒนธรรมหรือบริบทของผู้รับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพต่อสมรรถนะการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมของ (Inpalat, et al., 2016) พบว่าสมรรถนะที่พยาบาลวิชาชีพให้ความสำคัญมากที่สุด คือ สมรรถนะด้านจริยธรรมรวมถึงการพิทักษ์สิทธิผู้รับบริการ

วิธีการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย จากผลการวิจัยพบว่าวิธีที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำมาพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยมีด้วยกัน 14 วิธี สอดคล้องกับ (Prosen, 2015) ที่กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมควรมีการเตรียมวิธีการสอนให้หลากหลายและไม่จำเป็นต้องใช้ 1 วิธีต่อ 1 สมรรถนะ โดยวิธีการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) เป็นวิธีที่เหมาะสมในการนำไปพัฒนาสมรรถนะได้ทุกด้าน นอกจากนั้นยังมีวิธีการฝึกปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ปัญหาเป็นฐาน และการศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่มีความเหมาะสมเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ (Siriphan & Songwanthana, 2014) ซึ่งกล่าวถึงวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลพบว่า วิธีการที่จะนำมาพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลสามารถทำได้หลายวิธี การจัดให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสภาพจริงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลได้ดี เช่น การส่งนักศึกษาเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน ซึ่งสามารถทำได้ทั้งในประเทศ ต่างประเทศ จะช่วยให้นักศึกษาดูการเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่จะเพิ่มความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษาทางการพยาบาล ควรพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางการพยาบาลทุกระดับให้เน้นเรื่องสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการดูแลผู้รับบริการ การพัฒนาสมรรถนะสามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาวิชาทางการพยาบาลและสามารถพัฒนาต่อเนื่องเมื่อเป็นพยาบาลแล้ว

2. ผลการวิจัยได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ การสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) กับการศึกษาทางการแพทย์ ดังนั้นสถาบันการศึกษาทางการแพทย์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรการศึกษาทางการแพทย์ โดยนำสมรรถนะที่ได้จากงานวิจัยไปกำหนดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) และเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดสิ่งที่แต่ละรายวิชาต้องการ/คาดหวังให้นักศึกษาพยาบาลได้รับเมื่อเรียนครบตามเนื้อหาวิชา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกรายวิชา เริ่มตั้งแต่การกำหนดสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละชั้นปี เช่น สมรรถนะด้านความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะที่ควรพัฒนาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 โดยนำกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ 4 ขั้นตอนมาใช้ เริ่มจากการประเมินความต้องการในการพัฒนา วางแผนการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 6 ด้าน ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะโดยนำวิธีการที่เหมาะสมกับสมรรถนะด้านนั้นๆมาใช้ จากนั้นจัดให้มีการประเมินสมรรถนะเป็นระยะเพื่อการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา โดยการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะไปใช้กับรายวิชาทางการแพทย์พยาบาล
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม
3. ควรมีการทำวิจัย Systematic review เรื่องวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล
4. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

References

- Campinha-Bacote, J. (2002). The Process of Cultural Competence in the Delivery of Healthcare Services : A Model of Care. **Journal of Transcultural Nursing**, 13(3), 181-184.
- Inpalat, A., et al. (2016). A Study of Registered Nurses' Opinions on Transcultural Nursing Competencies, Udonthani Hospital. **Journal of Sakon Nakhon Hospital**, 19(2), 1-11.
- Jaruwanno, R. (2012). **Cross Cultural Development : Issues and Trends in Nursing Profession**. (2 nd ed.). Bangkok : Sahaprachaphanit Registered Ordinary Partnership.
- Jeh-alee, H. & Jeasoh, J. (2019). The Transcultural Competency of the Nursing Student, Faculty of Nursing Pattani Campus. **Academic Services Journal, Prince of Songkla University**, 30(2), 148-154.
- Kusoom, W., et al. (2012). **Trends & Issue of Nursing Profession**. (2 nd ed.). Bangkok : Sahaprachaphanit Registered Ordinary Partnership.

- leamwuthiwattana, J. & Siriphan, S. (2017). Cultural Competency of Registered Nurses of Obstetric Department in Naradhiwasrajanagarindra Hospital. **The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health**, 4(3), 14-28.
- Leininger, M. (1995). Teaching Transcultural Nursing in Undergraduate and Graduate Programs. **Journal of Transcultural Nursing**, 6(2), 10-26.
- Leininger, M. (1997). Transcultural Nursing Research to Transform Nursing Education and Practice : 40 Years. **Journal of Nursing Scholarship**, 29(4), 341-347.
- Nawsuwan, K., et al. (2019). Cultural Competences of Registered Nurses under Nursing Workforce Increase Project for Southern Border Provinces. **Region 11 Medical Journal**, 33(3), 517-528.
- Prosen, M. (2015). Introducing Transcultural Nursing Education: Implementation of Transcultural Nursing in the Postgraduate Nursing Curriculum. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 174, 149-155.
- Siriphan, S. & Songwanthana, P. (2014). Teaching methods for Enhancing Cultural Competency of Nursing Students Based on Theoretical Concepts of Campinha-Bacote. **Princess of Naradhiwas University Journal**, 6(1), 146-157.
- Siriphan, S. & Choodam, S. (2015). A Development of an Instructional Model Emphasizing Cultural Competency of Nursing Students for Antenatal care in Three Southern Border Provinces of Thailand. **Nursing Journal of the Ministry of Public Health**, 25(1), 54-69.
- Songwatthana, P. (2014). Nursing Research Across Cultures: Research Concepts and Issues. **Thai Journal of Nursing Council**, 29(4). 5-21.
- Thailand Nursing and Midwifery Nursing Council. (2013). **Competencies of Registered Nurses**. (2 nd ed.). Bangkok : Siriyod Printing.
- The Department of ASEAN Affairs, Ministry of Foreign Affairs. (2013). **ASEAN Mini Book**. (3 rd ed.). Bangkok : Page Maker Co.,Ltd.

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้
อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

Educational Management Guidelines for Knowledge-Based Cultural Tourism
Development in Ban Tak district, Tak province

ขวัญฤทัย โพธิ์เสน*

Kwanruthai Photisen

อัจฉรา ศรีพันธ์**

Atchara Sriphan

Received : June 5, 2020

Revised : November 4, 2020

Accepted : February 4, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3. เพื่อสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาয়ร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก และตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการจัดการศึกษาด้วยการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งบทความนี้ขอเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ ที่ปรากฏในการศึกษาทั้ง 3 ระบบในพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า

*นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาพัฒนศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education students Education Development Branch Faculty of Education Naresuan University

**อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer of the Department of Education Naresuan University

แนวทางการจัดการศึกษาในระบบ มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษานานาชาติชุมชน (Community-Based Education) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของการศึกษานานาชาติการทำงาน (Work-Based Education) แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ได้มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษานานาชาติของความสุข (Happiness Based Education)

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการศึกษา / พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้

ABSTRACT

The purposes of the study 1) to study the tourism situation and the potential of cultural tourism management 2) to study the current conditions in educational management for cultural tourism development and 3) to establish educational management guidelines for cultural tourism development based on the knowledge base of Ban Tak District, Tak province. The study was carried out by using the qualitative research procedure which was divided into three steps as follows; Step 1: Study and analyze of tourism situation and cultural tourism management potential by means of in-depth interview. Step 2: Study and analyze the current conditions by means of in-depth interview. Step 3: Establish educational management guidelines for cultural tourism development based on Ban Tak district, Tak province. Data from steps 1 and 2 were utilized to draft educational management guidelines for cultural tourism development based on district knowledge Ban Tak, Tak Province The suitability of the educational management approach by using focus group discussions was examined by seven experts selected by purposive selection. The findings indicated was classified into three systems, The results of the study were also found that there were three main issues on an educational management guidelines for cultural tourism development based on Ban Tak district, Tak province by emphasizing on community-based education, work-based education, and happiness based education.

Keywords : Educational Management Guidelines /
Knowledge-Based Cultural Tourism Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาและเร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย “ทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยในอนาคต พัฒนาไปสู่ความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืนโดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนภาคเหนือ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้นได้มุ่งเน้นคือการพัฒนาให้

เป็นฐานเศรษฐกิจสร้งสรคมูลค่างสูง คือ พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความยั่งยืน มีธุรกิจบริการต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวบริการสุขภาพและการศึกษาที่ได้มาตรฐาน

ดังนั้น การกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในระยะ 3 ปีถัดจากนี้ไป จึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้ภารกิจที่จะต้องดำเนินการควบคู่และเกื้อหนุนกันไปทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการและด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (Bank of Thailand, 2018) กรมการท่องเที่ยวได้มีแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศในด้านของนโยบายที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวทางภาคเหนือเป็นสำคัญนั้น คือ 1) เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน 2) บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก 3) เร่งพัฒนา บุคลากร ฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจำหน่ายสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง 4) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ 5) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวซึ่งในข้อที่ 3 นั้นประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่หลายแห่งซึ่งนับว่าเป็นทุนที่สามารถต่อยอดในการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะมรดกวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางภาคเหนือ

จากแผนพัฒนาภาคเหนือในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (Northern Bureau of Economic and Social Development Office of the National Economic and Social Development Board, 2018) ได้กล่าวถึงสภาวะแวดล้อมของภาคเหนือ ในจุดแข็งอยู่ 5 ประการซึ่ง 1 ใน 5 ประการนั้นได้กล่าวถึงศักยภาพที่สำคัญของการท่องเที่ยวภาคเหนือ คือ เป็นฐานทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้สำคัญของภาค โดยภาคเหนือมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายที่สามารถพัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในภาค และเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะการจัดกลุ่มการท่องเที่ยว (Cluster) อาทิ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เชิงนิเวศน์ และเชิงสุขภาพ

การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมจุดอ่อนของภาคเหนือมีข้อค้นพบ 4 ประการโดยจุดอ่อนที่สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยตรงคือ ภาคเหนือมีข้อจำกัดด้านแรงงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลง แรงงานส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษา ขาดความรู้และทักษะที่สนับสนุนการพัฒนาตามศักยภาพและโอกาสของภาคที่สำคัญ คือ ความรู้และทักษะในด้านภาษาเพื่อการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการต่างๆ เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องทุ่นแรงที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมตามภูมิสังคม

ด้านปัญหาและประเด็นท้าทาย ของการพัฒนาภาคเหนือ 3 ลำดับแรกคือ

1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายระดับสากล มีทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติโดดเด่นแต่พื้นที่ท่องเที่ยวค่อนข้างกระจุกตัว

2) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์และมรดกความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม ของสถาบันการศึกษาจำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้อย่างคุ้มค่า

3) ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับอนุภูมิภาคต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ผู้ประกอบการในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในห่วงโซ่การผลิต/การค้าในอนุภูมิภาค และสินค้าส่งออกขายแดนส่วนใหญ่มาจากนอกภาค จึงไม่สร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับภาคได้

แนวคิดและทิศทางการพัฒนาภาคเหนือเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ภาคเหนือมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ที่มีการฟื้นฟู สืบสานและสร้างสรรค์พัฒนาสู่การผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการต่อเนื่องให้มีคุณภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน และกระจายประโยชน์อย่างทั่วถึง รวมทั้งต่อยอดการผลิตสินค้าและบริการที่มีศักยภาพสูงด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรม จากการสรุปผลการดำเนินงานและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมในส่วนของภูมิภาค ภาคเหนือ ในปี 2561 นั้นจะเห็นได้ว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคปัญหาที่พบนั้นทำให้สอดคล้องในเรื่องของการท่องเที่ยวที่มีส่วนในการพัฒนาภูมิภาคและด้านวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาภูมิภาคให้บรรลุตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาตินั้น จังหวัดตากเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น โดยจุดเน้นทางยุทธศาสตร์ (Positioning) ของจังหวัดตาก ตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561-2564 ในเรื่องของการท่องเที่ยว เป็นประเด็นสำคัญอันดับแรก จังหวัดตากมีศักยภาพด้านความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว ศิลปะ วัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ต้นศตวรรษเป็นต้นมา เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น และถูกแทรกแซงจากวัฒนธรรมภายนอก มีผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ ปรับเปลี่ยนไปสู่สภาวะความเป็นสมัยใหม่และถูกกลืนกลายเป็นแบบแผนวัฒนธรรมส่วนกลางมากขึ้น (Laochokchaikul, 2014) ซึ่งชาวอำเภอบ้านตากเป็นประชากรส่วนหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดพระบรมธาตุหรือวัดพระเจ้าทันใจ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเชิญชวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทย ทำให้ชุมชนอำเภอบ้านตาก ต้องปรับตัวตั้งรับกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงให้ได้ทัน ไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ได้เปลี่ยนไป ทำให้เกิดปัญหาการสูญเสียองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาทางเศรษฐกิจ (Office of the Ministry of Culture of Tak Province, 2013)

จากวิกฤตดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นโอกาสในการแก้ปัญหา โดยการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทุนเดิมของชาวอำเภอบ้านตากที่มีอยู่แล้ว แต่ยังขาดรูปแบบที่เหมาะสมและชัดเจนในการเผยแพร่ จึงไม่สามารถเพิ่มคุณค่าด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นคือ การขาดแนวทางในการจัดการในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการศึกษาเพื่อให้คนในชุมชนได้มีฐานความรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก รวมถึงสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ ที่เหมาะสมให้กับชุมชนได้มีฐานความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ เพื่อจะนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องตามนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัยตามรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สํารวจภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมของชุมชน จากการสำรวจชุมชน เก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยร่วมสังเกต พฤติกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมประเพณี พิธีกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 1 ได้แก่ ประชาชนในชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนา ผู้รู้ภูมิปัญญา และปราชญ์ชาวบ้าน โดยเลือกจากตำบลละ 5 คน รวม 7 ตำบล เป็นจำนวน 35 คน ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 2 ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน จำนวน 20 คน โดยเลือกจากนักท่องเที่ยวได้เข้าสู่หมู่บ้านในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูล และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว คือ ภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตาก เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดตาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ได้แก่ มีคฤเทศก์บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดตาก สมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดตาก ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน และได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งงานวิจัยและสถิติที่เกี่ยวข้อง สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อทราบถึงพัฒนาการทางการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวของชุมชนจากนั้นนำข้อมูลไปศึกษาต่อในส่วนของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานความรู้

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ สํารวจภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมของชุมชนด้านการศึกษา จากการสำรวจสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยร่วมสังเกตการทำกิจกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว คือ ภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตาก เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดตาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ได้แก่ มัคคุเทศก์บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดตาก สมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดตาก ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 4 ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษา คือ ภาครัฐ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ผู้บริหารการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยนำผลการวิจัยใน ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเป็นกรอบในการยกร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากนั้นผู้วิจัยนำร่างแนวทางเสนอให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปดำเนินการปรับปรุง แก้ไขเป็นร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก นำร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ไปตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการจัดการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ระหว่างกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และข้อเสนอแนะปรับปรุง ของร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยขอสรุปผลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามตามวัตถุประสงค์และนำเสนอเพียงการสร้างแนวทางการจัดการศึกษาที่ปรากฏอย่างชัดเจนในการศึกษาทั้ง 3 ระบบในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาวะการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สามารถสรุปได้ตามประเด็นทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1.1) ด้านพื้นที่ คือ ในพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น อำเภอบ้านตากมีทัศนียภาพที่สวยงาม มีแม่น้ำและภูเขาล้อมรอบ มีเส้นทางหลักสายเอเชียเป็นทางผ่าน มีการขยายถนนเพื่อความสะดวกในการเดินทาง สามารถรองรับการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวได้ แต่ก็ยังมีการเกิดอุบัติเหตุในการสัญจร เนื่องจากไม่มีป้ายจราจรที่ชัดเจน ให้ผู้คนที่สัญจรไปมาไม่สะดวก มีนักท่องเที่ยวเข้าออกพื้นที่เป็นจำนวนมากเนื่องจาก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และมีสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมเช่น วัดพระบรมธาตุหลวงพ่อกันใจ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว

1.2) ด้านการจัดการ ประกอบไปด้วย 4 ด้าน 1) ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ควรมีการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นระบบและมีการประชาสัมพันธ์ซึ่งต้องมีผู้นำด้านการท่องเที่ยว 2) ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง มีการให้บริการและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดผู้ให้ข้อมูลทางด้านที่พักและการบริการที่พักรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการบริการแบบโฮมสเตย์ 3) ด้านการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับควรต้องมีการจัดการให้เป็นระบบ และ 4) ด้านการจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรพัฒนาด้านการดำเนินการควบคุมกิจการท่องเที่ยวอย่างจริงจังเนื่องจากไม่มีผู้นำทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อำเภอบ้านตาก เป็นอำเภอที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ พืช หรือสมุนไพร และหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อ ของอำเภอบ้านตาก ก็คือเครื่องจักสาน จากไผ่ลาน ไม่ว่าจะเป็นหมวกไผ่ลาน กระเป๋าไผ่ลาน สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ดี ซึ่งเอกลักษณ์ในเรื่องนี้ทำให้มีกลุ่มแม่บ้านชุมชนตำบลสมอโคน ได้จัดตั้งกลุ่มฝีมืออาชีพ ทำหมวกสานไผ่ลานจำหน่าย รวมถึงให้ความรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน มีการจัดกิจกรรมที่โดดเด่นของอำเภอบ้านตาก เช่นการแสดงสาธิตการจักสานไผ่ลาน การแสดงสาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน การแสดงสาธิตการทำครกหินแกรนิต เป็นต้น มีประเพณี วัฒนธรรมที่โดดเด่นเอกลักษณ์สำเนียงการพูดแบบชาวบ้านตากที่ชัดเจน พูดกันเป็นปกติกับทุกคน ทุกวันมีพิธีกรรม และการละเล่นที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นในภาคเดียวกันมีงานประเพณีท้องถิ่นที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น ประเพณีขึ้นธาตุเดือนเก้า , งานเข็นครกหินแกรนิตขึ้นภูเขา ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นควรจะมีรูปแบบที่ชัดเจนที่สามารถถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลังได้และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวได้ทุกเมื่อที่เข้ามาในพื้นที่ของอำเภอบ้านตาก

1.4) ด้านการมีส่วนร่วม ในชุมชนอำเภอบ้านตาก แบ่งเขตการปกครองได้อย่างชัดเจน แต่เมื่อมีกิจกรรมงานประเพณีเกิดขึ้นก็จะให้ความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ทั้งชุมชนและองค์กร ผู้นำชุมชนเข้มแข็งประสานงานกับชุมชนได้และมีการประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรจากส่วนกลางหรือจังหวัดมีการจัดทำเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สรุปประเด็น การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

2.1 ด้านพื้นที่

2.1.1) การศึกษาในระบบสถานศึกษาในแต่ละแห่งตั้งอยู่ในเขตชุมชน ในหมู่บ้านซึ่งทำให้สะดวกในการเดินทางและติดต่อราชการ รวมถึงสถานศึกษายังตั้งอยู่ในพื้นที่และอยู่ในเส้นทางใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ทำให้สามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีในอำเภอได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทั้งการเดินทางโดยรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสาร

2.1.2) การศึกษานอกระบบสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตั้งอยู่ในเขตชุมชน สามารถเดินทางไปยังเส้นทางทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้สะดวก เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว การศึกษานอกระบบมีอาคารรองรับการดำเนินการติดต่อราชการซึ่งเป็นอาคารเดียวกับห้องสมุดประชาชนอำเภอบ้านตาก ทำให้ไม่สะดวกในการบริหารจัดการ หรือการเตรียมกิจกรรม รวมถึงการดำเนินการจัดกิจกรรมภายในบริเวณสำนักงาน

2.1.3) การศึกษาตามอัธยาศัย ตั้งขึ้นและดำเนินงานอยู่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและบริหารงานดำเนินงานตามนโยบายรูปแบบการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

2.2 ด้านการจัดการ

2.2.1) การศึกษาในระบบ ผู้บริหารส่วนใหญ่ที่อยู่ในปัจจุบัน จะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเป็นเวลานาน ทำให้ซึมซับและเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี มีส่วนร่วมในชุมชนทำให้สามารถนำองค์ความรู้กิจกรรมในชุมชน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่นอกจากจะดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาแล้วยังให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการมีส่วนร่วมกับทางชุมชนเป็นอย่างดี ด้วยนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ที่มีโครงการ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน จึงทำให้มีการประสานงานและมีส่วนร่วมกับทางชุมชน อีกทั้งโรงเรียนก็ต้องขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชนในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย จึงทำให้ผู้บริหารทุกท่านในการศึกษาในระบบให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเป็นอย่างดี รวมถึงการให้ความร่วมมือกับทางหน่วยงานอื่นๆ ของชุมชน คือ ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ทางสถานศึกษาให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในทุกด้าน

2.2.2) การศึกษานอกระบบ ได้ดำเนินการตามลำดับของการทำงาน โดยได้มีผู้บริหารได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาและของรัฐบาลใช้ในการบริหารการจัดการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและชุมชน เป็นหน่วยงานหลักให้กับชุมชนในการส่งเสริมการศึกษาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ได้ให้การสนับสนุนและบุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงานเข้าร่วมในการรักษาความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมหรืองานประเพณีของท้องถิ่น จัดอาสาสมัครให้การสนับสนุนบริการตรวจเช็คสภาพรถและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่มีปัญหาในการเดินทาง จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลในการท่องเที่ยว และให้คำปรึกษาในการพัฒนา และสนับสนุนส่งเสริมในการดำเนินงานของสถานที่พักต่างๆ ให้กับผู้ประกอบการที่พัก และนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาที่พักที่

ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก และมีบทบาทที่สำคัญกับชุมชนและท้องถิ่นอีกด้วย เพราะเป็นผู้ประสานงานและดำเนินงานช่วยเหลือที่นอกจากการจัดการศึกษาให้กับชุมชนแล้วยังสนับสนุนในการจัดกิจกรรมของชุมชนเกือบทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นงานสำคัญ ประเพณี หรือ งานประจำปีที่จัดขึ้น

2.2.3) การศึกษาตามอัธยาศัย บทบาทของการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ได้ดำเนินการตามลำดับของการทำงาน เช่นเดียวกับการศึกษานอกระบบโดยได้มีผู้บริหารได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาและของรัฐบาลใช้ในการบริหารจัดการสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและชุมชน เป็นหน่วยงานหลักให้กับชุมชนในการส่งเสริมการศึกษาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.3.1) การศึกษาในระบบสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นการวิจัยได้มีการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยรับนโยบายจากเขตพื้นที่การศึกษาและแนวทางการปฏิบัติในโครงการต่างๆ จากเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนั้นโรงเรียนยังได้ตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายของภาครัฐ และนโยบายท้องถิ่น ด้วยการสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น โดยโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกปีการศึกษา ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษานั้นก็มีการเชื่อมโยงกับท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปด้วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยมีรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่สอดแทรกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในรายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีได้มีการสอดแทรกเกี่ยวกับการทำอาหารพื้นบ้าน การประดิษฐ์สิ่งของจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในวิชาการงานอาชีพ และกิจกรรมในช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นหลากหลายกิจกรรม เช่น การทำกระทงกะลา การทำกระทงส่งเข้าประกวดกับทางชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยกับทางหน่วยงานของอำเภอ กิจกรรมปั่นแรลลี่ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ ณ กาดต้าตง เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยมีคณะครูและนักเรียนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3.2) การศึกษานอกระบบ การศึกษานอกระบบมีการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยหน่วยงาน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม โดยการรับนโยบายและต่อยอดพัฒนาฝีมือบูรณาการกับอาชีวศึกษา ทำให้นักศึกษา กศน. มีสมรรถนะได้อาชีพ โดยให้ทำงานภายใต้แผนพัฒนาระดับภาค มีการส่งเสริมด้านภาษาอังกฤษ เพราะใช้ในการประกอบกิจการอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมท่องเที่ยว นวัตกรรมเกษตร ให้การสนับสนุนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น

2.3.3) การศึกษาตามอรรถาธิบายกิจกรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ได้ดำเนินการตามหลักการของการศึกษาตามอรรถาธิบาย โดยมีผู้บริหารของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบาย (กศน.) เป็นผู้นำนโยบายและแนวทางในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการศึกษาตามอรรถาธิบายจะมีทิศทางการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับการศึกษานอกระบบ ดำเนินการร่วมกับผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ประชาชนชาวบ้าน ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีป ซึ่งประชาชนชาวบ้านผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการนำกล่าวคำขอขมาแม่น้ำก็ได้กล่าวให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้กล่าวตาม การประดิษฐ์กระทงกะลา การฟันทินกา ที่มีการสาธิตการทำในประเพณีลอยกระทง ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ความสนใจและร่วมทำกิจกรรมด้วย

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม

2.4.1) การศึกษาในระบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ประเพณี และกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุกสถาบันในการศึกษาในระบบ มีการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมทั้งผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของทางชุมชน และร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ตอบรับการเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมของทางชุมชนทุกกิจกรรมทำให้การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ ซึ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางครั้งมีความจำเป็นที่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมทำให้งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินกิจกรรม ซึ่งต้องมีการของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น หรือต้องมียกงบประมาณสนับสนุนมาให้พร้อมกับการดำเนินกิจกรรม

2.4.2) การศึกษานอกระบบ การบริหารจัดการในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในกิจกรรมต่างๆ ได้ดำเนินการตามนโยบายขององค์กร โดยส่วนใหญ่แล้วการศึกษานอกระบบเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของชุมชน เนื่องจากมีบุคลากร และผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้มีประสบการณ์ที่สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานของท้องถิ่น นอกจากนั้นการดำเนินกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม บางครั้งอยู่นอกเหนือจากโครงการที่ได้วางแผนไว้ ทำให้ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรมได้ จึงต้องมีการของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่จัดกิจกรรมขึ้น และหน่วยงานของภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

2.4.3) การศึกษาตามอรรถาธิบายการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมของการศึกษาตามอรรถาธิบายเป็นไปในรูปแบบและทิศทางเดียวกับการศึกษานอกระบบ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีผู้บริหารและบุคลากรในการดำเนินงานกลุ่มเดียวกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่จัดขึ้นของชุมชนนั้นเป็นไปในรูปแบบเดียวกันกับการศึกษานอกระบบ

3. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากการเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามรูปแบบการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากผลที่ได้และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ที่ปรากฏในปัจจุบันนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ประกอบด้วยการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ด้านหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษาและการวัดและประเมินผล

แนวทางการจัดการศึกษาในระบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษานานาชาติชุมชน (Community-Based Education) มีความหมายเช่นเดียวกับการเรียนรู้ฐานชุมชน (Community-Based Learning) ซึ่งจากแนวทางการจัดการศึกษาที่ปรากฏทั้ง 3 องค์ประกอบนั้น ได้เน้นในเรื่องของการศึกษานานาชาติชุมชน ทั้งนโยบายการจัดการศึกษา การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นที่ชัดเจน ที่ต้องอาศัยชุมชน และผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านได้เข้ามาช่วยและสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น ต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนจึงจะทำให้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษานานาชาติการทำงาน (Work-Based Education) เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาอยู่กับผู้ถ่ายทอดความรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้รู้ในท้องถิ่น อาศัย การฝึกงาน การฝึกทักษะ การทำงานร่วมกันในการให้ข้อมูลในการเรียนรู้ เกี่ยวกับอาชีพ เป้าหมายสำคัญคือการศึกษาก่อนการผสมผสานกับคุณค่าตามมาตรฐานอุตสาหกรรม โดยระบุไว้ในหลักสูตรว่าจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ตามบริบท เพื่อส่งเสริม ความต่อเนื่องของหลักสูตรจากโปรแกรมและการฝึกอบรมซึ่งแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบนี้เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่นแล้วนำไปพัฒนาทักษะจนชำนาญและไปสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้

แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษานานาชาติความสุข (Happiness Based Education) ซึ่งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนี้ทั้ง 3 องค์ประกอบได้มีปัจจัยในการจัดการศึกษา คือ เน้นผู้เรียนที่ต้องการเรียนตามความต้องการเมื่อผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการก็จะทำให้ผู้เรียนมีความสุข มีเป้าหมายที่ชัดเจน แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนี้จึงจัดหลักสูตร และกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนโดยตรงเพราะเป็นเรื่องของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่คุ้นเคย เมื่อศึกษาแล้วตอบสนองวัตถุประสงค์เป้าหมายของผู้เรียนคือ สามารถศึกษาและนำไปพัฒนาต่อยอด

สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้ตามที่ต้องการ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้มีความสุขกับการเรียนและการใช้ชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตากมีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

ผลการศึกษาศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก พบว่า สภาพการณ์การท่องเที่ยวและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Klindee Plee. (1998, pp.32-33) ที่กล่าวถึง การพิจารณาศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย หลักเกณฑ์พิจารณาที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Nantawan Na Ayudhya, 2009)

ศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตากได้มีจุดเด่นและข้อได้เปรียบในเรื่องของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงภาษาที่ชาวบ้านได้ใช้กันอยู่ปัจจุบัน ที่เป็นเอกลักษณ์ทำให้สามารถต่อยอดดำเนินการศึกษาในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในประเด็นที่หลากหลาย รวมถึงศักยภาพของหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในการท่องเที่ยวได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการพัฒนาพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ประกอบด้วย 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยได้ศึกษาตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สารเนื้อหาในการศึกษา 2) ผู้ถ่ายทอดความรู้ 3) สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา 4) รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา 5) ผู้บริหารและบุคลากรที่ให้การสนับสนุนการศึกษา 6) เงินทุนสนับสนุน 7) สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม 8) ผู้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (Chalermchai, et al., 2000)

ในการจัดการศึกษาของอำเภอบ้านตาก เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการศึกษาได้ครบทั้ง 3 ระบบและได้เปรียบพื้นที่อำเภออื่นในจังหวัด ในส่วนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการจัดการศึกษาได้และสามารถศึกษาได้ตามความต้องการรวมถึงการศึกษาที่สามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ได้ เนื่องจากมีความพร้อมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในเรื่องดังกล่าว

3. การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) รูปแบบการจัดการเรียน

การสอนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา และ การประเมินผล ในทั้ง 3 รูปแบบการจัดการศึกษา คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องสอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และผลแนวทางที่ได้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Chanasit. & Sangraksa. (2018) โดยแนวทางการจัดการศึกษาในระบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษาบนฐานชุมชน (Community-Based Education) เนื่องจากการศึกษาในระบบนั้นจำเป็นต้องอาศัยชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และชุมชนเองก็ต้องการพัฒนาชุมชนจากผู้มีความรู้ในระบบการศึกษาโดยอาศัยความรู้จากลูกหลานที่เข้าเรียนได้นำความรู้มาพัฒนาชุมชนต่อไป แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของการศึกษาบนฐานการทำงาน (Work-Based Education) เนื่องจากแนวการจัดการศึกษารูปแบบนี้ผู้เรียนมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการเรียนเพื่อจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ การศึกษาบนฐานของความสุข (Happiness Based Education) เนื่องจากผู้ศึกษาในระบบนี้เพียงต้องการใช้เวลาในการเรียนรู้ให้มีความสุขและอยากมีความสุขกับการเรียนรู้จึงจะสามารถนำความรู้ที่นำมาพัฒนาความวัตถุประสงค์ของตนเอง

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เมื่อพิจารณาแนวทางทั้งหมดในการจัดการศึกษาที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวคิดวิธีการสอนผู้ใหญ่ หรือ "Andragogy" ซึ่งเป็นแนวความคิดในการเรียนการสอน ที่พยายามจะชี้ให้เห็นความแตกต่างออกไปจากวิธีการสอนเด็ก เนื่องจากการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและต้องอาศัยประสบการณ์และภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี เป็นฐานความรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรเชื่อมโยงในด้านการดำเนินนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และสะท้อนความต้องการจริงของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น หน่วยงานการท่องเที่ยวจังหวัด หน่วยงานวัฒนธรรมต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและแนวทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ ให้กับหน่วยงานด้านการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัยการอาชีพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการเปิดหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

2. หน่วยงานและบุคคลทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ เนื่องด้วยการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นยังไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นในรูปแบบของการจัดการศึกษาที่เป็นฐานความรู้ในท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพ ส่วนราชการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพด้านการจัดการศึกษาทำความเข้าใจนโยบายการศึกษา นโยบายการท่องเที่ยวและทิศทางการท่องเที่ยว เพื่อวางแผนกำหนดวิธีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่การศึกษาในแต่ละพื้นที่

3. ควรกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์และวิธีการในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมร่วมกันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ในรูปแบบต่างๆ โดยใช้ความสามารถและความพร้อมของการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้ในพื้นที่นั้นๆ เป็นระบบและประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้
2. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบสื่อและนวัตกรรมที่ใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานความรู้
3. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น

References

- Bank of Thailand. (2018). **Business Trend Report**. Bangkok : n.p.
- Chalermchai, Y., et al. (2000). **Research report on the model and development of family education in Thai society**. Bangkok : Sweet pepper graphics.
- Chanasit, K. & Sangraksa, N. (2018). Guidelines for the development of tourist attractions Culture of Khlong Dan Floating Market, Ranot District, Songkhla Province. **university academic journal Thonburi**, 12(28), 163-176.
- Chittangwattana, B. (2005). **Sustainable tourism development**. Bangkok : Press and design.
- Kaset Siri, C. (1997). **Thai Way : Cultural Tourism**. Bangkok : The Trajectory Project.
- Khuiyaphai, K. (2009). **Cultural Tourism: A Case Study of Ban Luang Nuea, Luang Nuea Subdistrict, Doi Saket District. Chiang Mai Province**. Bangkok : Chiang Mai University.

- Klindeplee, J. (1998). Evaluation of potential of tourist destinations for ecotourism: a case study of Sai Yok National Park. Kanchanaburi province. **Environmental Management Course Term Paper**. Bangkok : Office of Graduate Studies National Institute of Development Administration.
- Laochokchaikul, K. (2014, July-December). The process of managing cultural attractions in the old market and floating markets for tourism. **International Thai Tourism Journal**, 10(2), 32-41.
- Lumsdon. (1999). **Motivation and Personality**. Bangkok : Express Net.
- McIntosh, Robert W. (1980). **Tourism : Principles, Practices, Philosophies**. New York : Wiley Press.
- Ministry of Education. (1998). **Educational Development Guide 1998**. Bangkok : Ministry of Education.
- _____. (1999). **National Education Act 1999**. Bangkok : Siam Sport Syndicate Company Limited.
- Nakphop, C. (2018, May-August). studied the model of participatory cultural tourism management of Kei Chai Community, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province. **Walai Alongkorn Journal Review (Humanities and Social Sciences)**, 8(2), 71-80.
- Nanthawan Na Ayutthaya, S. (2009). **Community-Centered Cultural Tourism Management. independent research Master of Arts (Political Economics)**. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Northern Bureau of Economic and Social Development Office of the National Economic and Social Development Board. (2018). **The result of the brainstorming meeting Driving the Integrated Northern Development (Northern Forum)**. Bangkok : Northern Bureau of Economic and Social Development Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the Ministry of Culture of Tak Province. (2013). **Carrying out missions assigned by the Cultural Surveillance**. Tak : Office of the Ministry of Culture of Tak Province.
- _____. (n.d). **Tak Province History**. [Online]. Available : <https://www.m-culture.go.th/tak/main.php?filename=index> [2016, November 9].

Piwpun, K., et al. (2018, January-June). Knowledge management of cultural tourism in Phetchabun province to enhance competitiveness and cooperation in supporting the integration of the ASEAN Community. **Journal of the College of Asian Studies**, 8(1), 27-33.

Rojanasunthorn, T. (1999). **Summary of the Seminar on Northern Tourism Development**. Bangkok : Tourism Authority of Thailand.

Srisurak, C. (2018) **studied the integration of local education management based on wisdom and educational institutions in the development and solution of education in the community of Muang Pattana Municipality**. Chiang Mai : Chiang Mai Rajabhat University.

Sriphan, A. (2018). **Education based on life and community When people rise to reform education**. Bangkok : Daxax Inter corporation.

Suwanphimol, K. (2005). **Meaning of tourists**. Bangkok : Pearson Education, Indochina.

Thongpheng, J. (2011). **The opinions of tourists towards the cultural tourism management of Sothon Wararam Wihan Temple Chachoengsao Province**. Master of Public Administration Thesis, Burapha University, Faculty of Public Administration, Department of Public and Private Management.

Wongwipak, C. (2002). **The benefits of cultural tourism. Teaching documents, Professional Experience Program in Tourism Management**. Bangkok : Sukhothai Thammathirat Open University.

ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ :

กรณีศึกษาชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

Attitudes and Participation of Tourists on the Smoke Free Beach Project:
a Case Study of Bangsaen Beach, Chon buri Province

ทวีทรัพย์ แสงนุภาพ*

Thaweasap Saengnuphab

กัลยา วัฒนยากร**

Gullaya Wattayakorn

Received : July 29, 2020

Revised : August 17, 2020

Accepted : September 22, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่บริเวณชายหาดบางแสน สุ่มเลือกนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามและในจำนวนนี้นักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน จำนวน 40 คน จะถูกเก็บแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติมระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 วันที่สำรวจเป็นวันหยุดสุดสัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ (1) นักท่องเที่ยวใช้ตู้สูบบุหรี่สำหรับสูบบุหรี่และทิ้งก้นกรองบุหรี่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจที่พบก้นกรองบุหรี่ร้อยละ 46.19 ตามริมถนนและทางเดินริมชายหาด ร้อยละ 36.49 ในตู้สูบบุหรี่และร้อยละ 17.32 บริเวณแนวชายหาด (2) การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการสำนึกรับผิดชอบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านทัศนคติ ด้านความรู้ และด้านความตระหนักโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการรับรู้ข่าวสารและการเห็นแบบอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3) การทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศและอายุต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อ

*นักศึกษาลัทธิสุตรวิทยาสาสมหาบัณฑิต สหสาขาวิชาการบริหารกิจการทางทะเล บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Master of Science in Inter-Department of Maritime Administration, Graduate School, Chulalongkorn University

**อาจารย์ประจำสหสาขาวิชาการบริหารกิจการทางทะเล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Lecturer at Inter-Department of Maritime Administration, Graduate School, Chulalongkorn University

โครงการแตกต่างกัน (4) ในหกปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการ พบว่า มีเพียงสี่ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ความรู้ การรับรู้ข่าวสาร การสำนึกรับผิดชอบและการเห็นแบบอย่าง ตามลำดับ โดยสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวจากปัจจัยทั้งสี่ปัจจัยได้ร้อยละ 15.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ชายหาดบางแสน / การมีส่วนร่วม / โครงการชายหาดปลอดบุหรี่ / ขยะชายหาดประเภทกันกรองบุหรี่ / การสูบบุหรี่และทิ้งกันกรองบุหรี่

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine the attitudes and the participation of Thai tourists towards the smoke-free beach project in Bangsaen beach area. In this study, 400 tourists were randomly selected and answered questionnaire, and out of there 400 tourists, 40 smokers on the beach were selected and answered additional parts of questionnaire. The study period ran from December 28th, 2019 until February 22th, 2020 with the survey days being on weekends. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics. The findings could be summarized as follows: (1) The tourists used the smoking box for smoking and discarding the cigarette butts at a moderate level, which was consistent with the survey results of 46.19% cigarette butts found along the roadside and the beach pathways, 36.49% was inside the smoking box and 17.32% was on the beach areas. (2) The participation of tourists on the smoke-free beach project overall was at a moderate level, with consciousness overall being at the highest level. Regarding attitude, knowledge, and awareness overall were at a high level, while the aspect of information perception and role model overall were at a moderate level. (3) Hypothesis results indicated that tourists with different sexes and ages had different levels of participation in the project. (4) Of the six factors used for the analysis, it was found that only four factors namely; knowledge, information perception, consciousness and role model which can be best explained the relationship of the tourist's participation in the project by 15.2% with the statistical significance at the level of 0.05

Keywords : Bangsaen Beach / Participation / Smoke-Free Beach Project / Cigarette Butts / Smoking and the Discarding of Cigarette Butts

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาการสูบบุหรี่และการทึงกันกรองบุหรี่บริเวณชายหาดของนักท่องเที่ยวนำไปสู่ปัญหาปริมาณขยะชายหาดประเภทกันกรองบุหรี่ในประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล ตลอดจนคุณภาพอากาศบริเวณชายหาด ซึ่งก่อให้เกิดความรำคาญ การทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยว และสุขภาพของนักท่องเที่ยวคนอื่นๆ ทั้งนี้จำนวนกันกรองบุหรี่เป็นประเภทของขยะทะเลที่พบมากที่สุดบริเวณชายหาดท่องเที่ยวหลายแหล่ง จากการประมาณพบว่าทั่วโลกมีการขายบุหรี่จำนวน 6 ล้านล้านมวนต่อปี และมากกว่า 4.5 ล้านล้านชิ้น (Araújo & Costa, 2019) หรือคิดเป็น 2 ใน 3 ของจำนวนบุหรี่ต่อปีที่ถูกทิ้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างไร้จิตสำนึก

ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในชายหาดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมแห่งหนึ่งในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 2,846,339 คน เป็นชาวไทยจำนวน 2,707,726 คน และชาวต่างชาติจำนวน 138,613 คน (Saen Suk Municipality, 2019) โดยในอดีตที่ผ่านมาการพัฒนาของประเทศไทยนั้นอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ ที่มุ่งเน้นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวโดยขาดการคำนึงถึงความพร้อมด้านการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ด้วยแผนการพัฒนาดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความยากลำบาก และขาดความระมัดระวังในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเป็นระยะเวลานาน จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชายหาดบางแสนให้เสื่อมโทรมลงและเกิดขึ้นด้วยความรวดเร็ว อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในปัจจุบัน เช่น การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ ปัญหามลพิษทางน้ำ (Huangsrri, 2002) และหนึ่งในปัญหาที่เป็นประเด็นที่สำคัญ คือ การสูบบุหรี่ และทึงกันกรองบุหรี่บริเวณชายหาดของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาของขยะประเภทกันกรองบุหรี่จำนวนมากบนชายหาดบางแสน กันกรองบุหรี่ที่ถูกทิ้งลงสู่สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรง คือเป็นขยะที่อุดตันทางระบายน้ำก่อปัญหาน้ำท่วมขัง หรือถูกพัดพาลงสู่ทะเล และลงสู่ทะเล เมื่อกันกรองบุหรี่สัมผัสกับน้ำจะปล่อยสารเคมีที่เป็นพิษออกมาสะสมอยู่ใต้พื้นทราย หรือน้ำทะเล ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต และระบบนิเวศ (Department of Marine and Coastal Resources, 2017) นอกจากนี้ปัญหาการสูบบุหรี่บริเวณชายหาดยังทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยวสร้างความรำคาญ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยว อีกทั้งต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของชายหาดบางแสน ด้วยเหตุนี้ปัจจุบันประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของ “โครงการชายหาดปลอดบุหรี่” ภายใต้การบริหารจัดการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกับเทศบาลท้องถิ่นในบริเวณชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั่วประเทศไทย ซึ่งมีชายหาดบางแสนเป็นหนึ่งในจำนวนชายหาดนำร่องจาก 24 ชายหาดใน 15 จังหวัด (Marine and Coastal Resources Management Promotion Act, 2017) ทั้งนี้จึงได้มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้สูบบุหรี่หรือทึงกันกรองบุหรี่บริเวณชายหาด เพื่อเป็นการลดปริมาณของขยะชายหาดประเภทกันกรองบุหรี่ แต่ในขณะเดียวกันก็อนุญาตให้สูบบุหรี่ได้ในพื้นที่ที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานราชการ สำหรับชายหาดบางแสนได้มีการกำหนดจุดที่ติดตั้งตู้สูบบุหรี่จำนวน 3 ตู้

และจุดสูบบุหรี่จำนวน 18 จุด ตลอดแนวชายหาด (Saen Suk Municipality, 2019) เพื่อจำกัดพื้นที่การสูบบุหรี่ และจุดทั้งกันกรองบุหรี่ ซึ่งจะถูกนำไปกำจัดได้อย่างถูกวิธี ดังนั้นจากที่มาและความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีความสนใจกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวชายหาดบางแสนนี้ต่อทัศนคติ การมีส่วนร่วม และความคิดเห็นต่อ “โครงการชายหาดปลอดบุหรี่” ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ และปัญหาขยะที่เกิดจากการทิ้งกันกรองบุหรี่บริเวณชายหาดของนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสน รวมถึงชายหาดท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดี และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่
2. เพื่อสำรวจการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสนต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ ตลอดจนเก็บข้อมูลเบื้องต้นพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่
3. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลการดำเนินโครงการชายหาดปลอดบุหรี่

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชายหาดบางแสนชาวไทยที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ทั้งเพศชาย และหญิง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสนชาวไทยเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561 จำนวน 2,234,004 คนต่อปี มาคำนวณตามสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องสำรวจความคิดเห็น และเก็บแบบสอบถาม จำนวน 400 ตัวอย่าง (คน)
2. การสุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ซึ่งเป็นลักษณะการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวออกตามพื้นที่ ซึ่งจำแนกตามจุดกิจกรรมนันทนาการหลักของชายหาดบางแสน ได้แก่ บริเวณริมถนน และทางเดินริมชายหาด จำนวน 200 คน และบริเวณแนวชายหาด 200 คน รวมแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนจำนวน 400 ฉบับ และในจำนวนนี้ นักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน จำนวน 40 คน จะถูกเก็บแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
 - 3.1 กระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เก็บข้อมูลเบื้องต้นตัวแทนนักท่องเที่ยวจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในช่วงเวลา 1 ชั่วโมง (14.00 น.-15.00 น.) โดยจำแนกตามตำแหน่งที่ตั้งตู้สูบบุหรี่ 3 จุด และแบ่งขอบเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลในแต่ละจุดออกเป็น 2 บริเวณ ทั้งนี้ทั้ง 3 จุดของตำแหน่งที่ตั้งตู้สูบบุหรี่จะเป็นจำนวนซ้ำของข้อมูล โดยเก็บข้อมูลเช่นนี้จำนวน 3 ครั้งในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ระหว่างวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึง 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 นำมาหาค่าเฉลี่ย โดยมีรายละเอียดของกระบวนการเก็บข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ จำแนกตามจุดที่ตั้ง
ตู้สูบบุหรี่ 3 บริเวณ

จำนวนซ้ำ	บริเวณ	พื้นที่	รายละเอียดของกระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น
ตู้สูบบุหรี่ที่ 1,2,3	ริมถนน และ ทางเดินริม ชายหาด	4,400 m ²	1. ตรวจนับจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละบริเวณ (ต่อชั่วโมง) 2. ตรวจนับจำนวนนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ในแต่ละ บริเวณ (ต่อชั่วโมง)
	แนวชายหาด	8,000 m ²	3. ตรวจนับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ใช้ตู้สูบบุหรี่ (ต่อชั่วโมง) 4. ตรวจนับจำนวนก้นกรองบุหรี่ในตู้สูบบุหรี่และ บริเวณที่ศึกษา (ต่อวัน)

ทั้งนี้เพื่อให้ผลการสำรวจจำนวนขยะประเภทก้นกรองบุหรี่มีจำนวนของก้นกรองบุหรี่ตกค้างจาก
วันอื่นปะปนอยู่ ก่อนวันที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นนั้น จึงมีการเก็บก้นกรองบุหรี่ตกค้างดังกล่าวก่อนเสมอทุกครั้ง

3.2 การเก็บแบบสอบถามสำรวจทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วยคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
เลือกเพียงหนึ่งคำตอบ ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ถิ่นที่พักอาศัย จำนวนครั้งในการมา
เที่ยวชายหาดบางแสน และบุคคลที่นักท่องเที่ยวมาด้วย

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ แบ่ง
ออกเป็น 6 ปัจจัย ได้แก่ ทัศนคติ ความรู้ ความตระหนัก การรับรู้ข่าวสาร การเห็นแบบอย่าง และการสำนึก
รับผิดชอบ ทั้งนี้แบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า มีเกณฑ์การให้คะแนน และมีช่วงคะแนนเฉลี่ย
ของระดับความสำคัญในการแปลผล 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด หมายถึง 4.51-5.00 คะแนน มาก หมายถึง 3.51-
4.00 คะแนน ปานกลาง หมายถึง 2.51-3.50 คะแนน น้อย หมายถึง 1.51-2.50 คะแนน และน้อยที่สุด หมายถึง
1-1.50 คะแนน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ แบบสอบถามเป็น
ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า มีเกณฑ์การให้คะแนน และช่วงคะแนนของระดับความสำคัญในการแปลผล
เช่นเดียวกับตอนที่ 2

ตอนที่ 4 ข้อแสดงความคิดเห็น ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่
คำถามแสดงความเห็นด้วยหรือไม่กับมาตรการการกำหนดรูปแบบการสูบบุหรี่ของโครงการชายหาดปลอดบุหรี่
และคำถามปลายเปิด ได้แก่ การแสดงความเห็นเกี่ยวกับข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขของโครงการชายหาดปลอดบุหรี่

ตอนที่ 5 แบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม สำหรับนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ขณะอยู่ที่ชายหาด
บางแสน จำนวน 40 คน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดแบบตรวจสอบรายการ เลือกเพียงหนึ่งคำตอบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยจากจำนวนซ้ำของบริเวณที่ศึกษาและจำนวนครั้งในการเก็บข้อมูล

4.2 ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามสำรวจทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ ทั้งหมด 5 ตอน จะถูกนำมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ผลตามข้อสมมุติฐาน โดยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (Analysis of Variance) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประชากรศาสตร์กับตัวแปรตาม และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ และตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ทั้ง 6 ปัจจัย และคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด ตลอดจนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระให้เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสน ในระยะ 1 ชั่วโมง โดยจำแนกตามตำแหน่งที่ตั้งตู้สูบบุหรี่ 3 จุด และแบ่งขอบเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลในแต่ละจุดออกเป็น 2 บริเวณ ทั้งนี้ทั้ง 3 จุดของตำแหน่งที่ตั้งตู้สูบบุหรี่เป็นจำนวนซ้ำของข้อมูล โดยเก็บข้อมูลเช่นนี้จำนวน 3 ครั้ง และนำมาหาค่าเฉลี่ยตลอดจนรายงานผลเป็นช่วงจำนวน (ต่ำสุด-สูงสุด) ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสน

กระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น	บริเวณ			
	ริมถนน/ทางเดินริมชายหาด		แนวชายหาด	
	ช่วงจำนวน (ต่ำสุด-สูงสุด)	ค่าเฉลี่ย	ช่วงจำนวน (ต่ำสุด-สูงสุด)	ค่าเฉลี่ย
นักท่องเที่ยว (คน/ชม.)	58-102	86	448-834	633
นักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ (คน/ชม.)	6-20	12	2-6	5
กั้นกรองบุหรี่ (ชิ้น/วัน)	179-200	190	61-75	70
กระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น	ช่วงจำนวน (ต่ำสุด-สูงสุด)		ค่าเฉลี่ย	
นักท่องเที่ยวที่ใช้ตู้สูบบุหรี่ (คน/ชม.)	5-16		11	
กั้นกรองบุหรี่ภายในตู้สูบบุหรี่ (ชิ้น/วัน)	87-158		112	

2. วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามสำรวจทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ จากผลการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ชายหาดบางแสน จำนวน 400 ตัวอย่าง (คน) ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ถิ่นที่พักอาศัย จำนวนครั้งในการมาเที่ยวชายหาดบางแสน และบุคคลที่นักท่องเที่ยวมาด้วย ได้ผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (N=400)

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (%)	ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (%)
1. เพศ		5. ถิ่นที่พักอาศัย	
1.1 ชาย	167 (41.7)	5.1 ถิ่นที่พักอาศัยในจังหวัดชลบุรี	128 (32.0)
1.2 หญิง	233 (58.3)	5.2 ถิ่นที่พักอาศัยในจังหวัดอื่น	272 (68.0)
2. ช่วงอายุ		6. รายได้ (บาทต่อเดือน)	
2.1 อายุ 15-30 ปี	237 (59.2)	6.1 รายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท	59 (14.7)
2.2 อายุ 31-45 ปี	94 (23.5)	6.2 รายได้ 10,001-20,000 บาท	181 (45.3)
2.3 อายุ 46-60 ปี	62 (15.5)	6.3 รายได้ 20,001-30,000 บาท	119 (29.8)
2.4 อายุ 60 ปีขึ้นไป	7 (1.8)	6.4 รายได้ 30,000 บาท ขึ้นไป	41 (10.2)
3. ระดับการศึกษา		7. จำนวนครั้งในการมาเที่ยวชายหาดบางแสน (ต่อปี)	
3.1 ประถมศึกษา	4 (1.0)	7.1 มาเป็นครั้งแรก	71 (17.7)
3.2 มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	57 (14.2)	7.2 จำนวน 2-4 ครั้ง	198 (49.5)
3.3 ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	290 (72.5)	7.3 จำนวนมากกว่า 5 ครั้ง	131 (32.8)
3.4 ปริญญาโท หรือสูงกว่า	49 (12.3)		
4. อาชีพ		8. บุคคลที่นักท่องเที่ยวมาด้วย	
4.1 ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	52 (13.0)	8.1 เพื่อน	252 (63.0)
4.2 พนักงานเอกชน	233 (58.3)	8.2 คู่สมรส หรือแฟน	42 (10.5)
4.3 กิจการส่วนตัว	27 (6.7)	8.3 ครอบครัว	
4.4 รับจ้าง / ค้าขาย	48 (12.0)	- พ่อแม่ บุตรหลานญาติ พี่น้อง	35 (8.7)
4.5 นักเรียน / นักศึกษา	34 (8.5)	- พ่อแม่ บุตรหลานญาติ พี่น้อง ซึ่ง	62 (15.5)
4.6 ไม่ได้ประกอบอาชีพ	4 (1.0)	ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ หรือ เด็ก	
4.7 ประกอบอาชีพอิสระ (Freelance)	2 (0.5)	8.4 คนเดียว	9 (2.3)

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ แบ่งออกเป็น 6 ปัจจัย ได้แก่ ทักษะคิด ความรู้ ความตระหนัก การรับรู้ข่าวสาร การเห็นแบบอย่าง และการสำนึก รับผิดชอบต่อ จากระบวนการเก็บแบบสอบถาม นำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาแปลความหมายระดับความสำคัญ ได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การสำนึกรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการสูบบุหรี่ หรือทิ้งก้นกรองบุหรี่	4.55	0.56	มากที่สุด
ความตระหนักต่อการสูบบุหรี่ หรือทิ้งก้นกรองบุหรี่บริเวณชายหาด	4.48	0.58	มาก
ทักษะคิดต่อการสูบบุหรี่ หรือทิ้งก้นกรองบุหรี่บริเวณชายหาด	4.35	0.62	มาก
ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ หรือทิ้งก้นกรองบุหรี่บริเวณชายหาด	4.34	0.70	มาก
การเห็นแบบอย่างจากบุคคลรอบข้าง	3.49	0.72	ปานกลาง
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ หรือทิ้งก้นกรองบุหรี่บริเวณชายหาด	3.46	0.79	ปานกลาง

2.3 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ จากปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ ซึ่งสามารถนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายระดับความสำคัญ โดยมีรายละเอียดของการมีส่วนร่วมรายชื่อ ได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีส่วนในการรับผลประโยชน์จากโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ เช่น ได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ บรรยากาศในการท่องเที่ยวที่ดี ความสะอาดของชายหาด และคุณภาพของน้ำทะเลที่ปลอดภัยต่อกิจกรรมสันทนาการทางน้ำ	4.19	0.84	มาก
2. มีส่วนในการลดปริมาณขยะชายหาดประเภทก้นกรองบุหรี่ เช่น เก็บขยะชายหาด ใจจุด หรือตู้สูบบุหรี่ ทิ้งก้นกรองบุหรี่ในที่ เป็นต้น	2.84	0.80	ปานกลาง
3. มีส่วนในการแนะนำ และตักเตือนเมื่อพบเห็นบุคคลใกล้ชิด หรือนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่สูบบุหรี่ หรือทิ้งก้นกรองบุหรี่ลงบนชายหาด	2.72	0.55	ปานกลาง
4. มีส่วนร่วมในการณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์โครงการชายหาดปลอดบุหรี่	2.71	0.57	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.12	0.69	ปานกลาง

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อสมมุติฐาน สรุปผลข้อสมมุติฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์ค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ข้อสมมุติฐานระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวดังโครงการขายหาตลอดบูทรี (ตัวแปรตาม) โดยการหาค่าความแปรปรวนด้วยวิธีต่าง ๆ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 6 และ (2) ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทั้ง 6 ปัจจัย (ตัวแปรอิสระ) กับการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรี (ตัวแปรตาม) และคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด ตลอดจนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระให้เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ได้ผลดังตารางที่ 7 และตารางที่ 8

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อสมมุติฐานระหว่างตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ กับการมีส่วนร่วม

ข้อสมมุติฐาน	สถิติที่ใช้	ผลการทดสอบสมมุติฐาน
1. เพศต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	t-test	ยอมรับสมมุติฐาน (t-test = 2.40, Sig.=0.02*)
2. ช่วงอายุที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	One Way ANOVA	ยอมรับสมมุติฐาน (F-test = 19.07, Sig.= 0.00*)
3. ระดับการศึกษาต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	One Way ANOVA	ปฏิเสธสมมุติฐาน (F-test = 0.48, Sig.= 0.70)
4. อาชีพที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	One Way ANOVA	ปฏิเสธสมมุติฐาน (F-test = 1.17, Sig.= 0.32)
5. รายได้ที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	One Way ANOVA	ปฏิเสธสมมุติฐาน (F-test = 0.71, Sig.= 0.55)
6. ถิ่นพักอาศัยต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	t-test	ปฏิเสธสมมุติฐาน (t-test = 0.18, Sig.= 0.86)
7. จำนวนครั้งในการมาเที่ยวขายหาบางแสนต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	One Way ANOVA	ปฏิเสธสมมุติฐาน (F-test = 2.06, Sig.= 0.13)
8. บุคคลที่มาเที่ยวด้วยต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการขายหาตลอดบูทรีต่างกัน	One Way ANOVA	ปฏิเสธสมมุติฐาน (F-test = 0.12, Sig.= 0.97)

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 7 รูปแบบ (Model) ของชุดปัจจัย (ตัวแปรอิสระ) ที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ข้อสมมุติฐาน	Model	R	R ²	R ² adj.	SEE
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อโครงการขยายตลาดปลอดบุหรี่ต่างกัน	1. (ความรู้)	.319 ^a	.102	.100	.402
	2. (ความรู้, การเห็นแบบอย่าง)	.373 ^b	.139	.135	.394
	3. (ความรู้, การเห็นแบบอย่าง, การสำนึกรับผิดชอบ)	.385 ^c	.148	.142	.392
	4. (ความรู้, การเห็นแบบอย่าง, การสำนึกรับผิดชอบ, การรับรู้ข่าว)	.401 ^d	.161	.152	.390

จากตารางที่ 7 พบว่า สามารถคัดเลือกตัวแปรอิสระ หรือชุดของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการขยายตลาดปลอดบุหรี่ได้ดีที่สุด จาก 6 ปัจจัย เหลือเพียง 4 ปัจจัย ได้แก่ รูปแบบที่ 4 ซึ่งประกอบ ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยการเห็นแบบอย่าง ปัจจัยการรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร โดยปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย ได้ผลเป็นยอมรับสมมุติฐาน และสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการขยายตลาดปลอดบุหรี่ได้ร้อยละ 15.2 ($R^2 \text{ adj.} = 0.152$) ทั้งนี้จากค่าร้อยละความสัมพันธ์ดังกล่าวมีค่าที่ต่ำ เป็นผลมาจากสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก จึงส่งผลให้ค่า $R^2 \text{ adj.}$ มีค่าต่ำตามไปด้วยเช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์เพิ่มเติม ด้วยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเช่นกัน ดังตารางที่ 8 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ ($\text{Beta} = 0.193$) รองลงมาคือ ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ($\text{Beta} = 0.137$) ปัจจัยด้านการสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ($\text{Beta} = 0.135$) และปัจจัยด้านการเห็นแบบอย่าง ($\text{Beta} = 0.128$) ตามลำดับ ขณะที่ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 4 ปัจจัย (Multicollinearity) พบว่า ค่าความทนทาน (Tolerance) ของตัวแปรอิสระ มีค่าเข้าใกล้ 1 ซึ่งเป็นอิสระจากกัน และค่าอัตราความแปรปรวนเพิ่ม (Variance Inflation Factor; VIF) มีค่าน้อยกว่า 2 จึงสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 8 ผลสรุปการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ปัจจัย	B	S.E.	Beta
ค่าคงที่	1.139	.251	
ด้านความรู้ (Knowledge)	.147	.043	.193

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ปัจจัย	B	S.E.	Beta
ด้านการเห็นแบบอย่างจากบุคคลรอบข้าง (Model)	.122	.055	.128
ด้านการสำนึกรับผิดชอบ (Consciousness)	.134	.055	.135
ด้านการรับรู้ข่าวสาร (News)	.088	.036	.137
R ² adj. = 0.152 SEE = 0.390 F = 18.935 Sig. = 0.000*			

*ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.5 ผลการวิเคราะห์การตอบแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องเก็บแบบสอบถาม 400 ตัวอย่าง (คน) ในจำนวนดังกล่าวนี้ นักท่องเที่ยวที่สูญบุหรณ์ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสนจำนวน 40 คน จะถูกเก็บแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม ซึ่งได้ผลดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการตอบแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยวที่สูญบุหรณ์ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน(N=40)

แบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม	จำนวน (%)	แบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม	จำนวน (%)
1. เพศ		5. บริเวณที่เลือกสูญบุหรณ์	
1.1 ชาย	29 (72.5)	5.1 จุดสูญบุหรณ์ หรือตู้สูญบุหรณ์	13 (32.5)
1.2 หญิง	11 (27.5)	5.2 แก้วผ้าใบ หรือแนวชายหาด	5 (12.5)
2. ชนิดของบุหรณ์ที่เลือกสูบ		5.3 ริมถนน หรือทางเดินริมชายหาด	21 (52.5)
2.1 บุหรณ์ซอง	34 (92.5)	5.4 อื่นๆ (หน้าร้านสะดวกซื้อ, ร้านคาเฟ่)	1 (2.5)
2.2 บุหรณ์ชนิดอื่นๆ (ยาสูบ, ซิการ์)	6 (7.5)		
3. จำนวนครั้งการสูญบุหรณ์		6. บริเวณที่เลือกทิ้งก้นกรองบุหรณ์	
ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน		6.1 จุดสูญบุหรณ์ หรือตู้สูญบุหรณ์	13 (32.5)
3.1 จำนวน 1-2 ครั้ง	25 (62.5)	6.2 พื้นหาดทราย	4 (10.0)
3.2 จำนวน 3-4 ครั้ง	12 (30.0)	6.3 พื้นที่สาธารณะ (ถนน, ทางเดิน)	19 (47.5)
3.3 จำนวนมากกว่า 5 ครั้ง	3 (7.5)	6.4 ที่เขี่ยบุหรณ์บริเวณอื่นๆ (ขวดพลาสติก, ขวดแก้วที่ทำขึ้นเอง, ถังขยะ, ร้านอาหาร)	4 (10.0)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

แบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม	จำนวน (%)	แบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติม	จำนวน (%)
4. เวลาเฉลี่ยที่ท่องเที่ยว		7. ความถี่ในการใช้จุด หรือตู้สูบบุหรี่	
4.1 เฉลี่ย 1-2 ชั่วโมง	9 (22.5)	7.1 ทุกครั้งที่สูบบุหรี่	6 (15.0)
4.2 เฉลี่ย 3-4 ชั่วโมง	27 (67.5)	7.2 ใช้เป็นบางครั้ง	11 (27.5)
4.3 เฉลี่ย มากกว่า 5 ชั่วโมง	4 (10.0)	7.3 ไม่เคยใช้เลย	23 (57.5)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยว ในระยะเวลา 1 ชั่วโมง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักทำกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณแนวชายหาด (สูงสุด 834 คน) มากกว่าบริเวณริมถนน และทางเดินริมชายหาด (สูงสุด 102 คน) แต่ทั้งนี้นักท่องเที่ยวกลับมีการสูบบุหรี่มากที่สุดบริเวณริมถนน และทางเดินริมชายหาด (สูงสุด 20 คน) และน้อยที่สุดในบริเวณแนวชายหาด (สูงสุด 6 คน) ขณะที่การใช้ตู้สูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง (สูงสุด 16 คน) ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนขยะประเภทกันกรองบุหรี่ ได้แก่ จำนวนสูงสุด 200, 158 และ 75 ชิ้น ณ วันที่สำรวจ ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.19, 36.49 และ 17.32 ของจำนวนกันกรองบุหรี่ ณ วันที่สำรวจ ตามลำดับ หรือราว 1,610 ชิ้นต่อวัน ของจำนวนขยะประเภทกันกรองบุหรี่เฉพาะบริเวณพื้นที่แนวชายหาดที่ได้จากผลการคำนวณในขนาดพื้นที่ทั้งหมดของชายหาดบางแสน 171,742 ตารางเมตร เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจ ในปี พ.ศ. 2560 ของ Department of Marine and Coastal Resources (2017) ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน ถึง 13 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ก่อนมีการเริ่มบังคับใช้กฎหมายห้ามไม่ให้สูบบุหรี่ หรือทิ้งกันกรองบุหรี่บริเวณชายหาด พบว่า มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ เฉลี่ย 1,522 ชิ้นต่อวัน ทั้งนี้จากผลของจำนวนกันกรองบุหรี่ปีก่อน และหลังการบังคับใช้กฎหมายมีจำนวนใกล้เคียงกัน อาจเป็นผลมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ยังคงจำนวนกันกรองบุหรี่ในจำนวนที่ไม่มากไปกว่าเดิมเท่าไรนัก จึงไม่ถือได้ว่าโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ที่ดำเนินโครงการอยู่นั้นไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ขยะประเภทกันกรองบุหรี่ที่ถูกทิ้งลงสิ่งแวดล้อมโดยนักท่องเที่ยวที่มีการสูบบุหรี่และทิ้งกันกรองบุหรี่ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บริเวณแนวชายหาด และบริเวณริมถนน หรือทางเดินริมชายหาด มีจำนวนมากกว่ากันกรองบุหรี่ที่ถูกทิ้งเป็นที่ภายในภาชนะรองรับของโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 27.02 แต่ทั้งนี้การเปรียบเทียบกับดังกล่าว ยังไม่รวมจำนวนกันกรองบุหรี่ที่นักท่องเที่ยวอาจมีการเลือกทิ้งกันกรองบุหรี่ยเป็นที่ภายในภาชนะรองรับประเภทอื่น ๆ เช่น ถังขยะ หรือที่เขี่ยบุหรี่ในบริเวณร้านอาหาร ซึ่งเป็นการทิ้งกันกรองบุหรี่ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อนึ่ง การทิ้งกันกรองบุหรื่อดังกล่าวจะถูกนำมาศึกษาเพิ่มเติมผ่านกระบวนการเก็บแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติมสำหรับนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจจำนวนขยะประเภทกันกรองบุหรี่ในปี พ.ศ. 2561 ของ Kungskulniti, et al. (2018) ซึ่งเป็นปีเดียวกับการเริ่มบังคับใช้กฎหมายห้ามไม่ให้สูบบุหรี่ หรือทั้งกันกรองบุหรี่ บริเวณชายหาด พบว่า มีจำนวนน้อยกว่า หรือคิดเป็นร้อยละ 3 ของจำนวนกันกรองบุหรี่จากผลการสำรวจของ Kungskulniti, et al. (2018) ซึ่งมีจำนวนเฉลี่ย 19,900 ชิ้นต่อวัน เมื่อคำนวณในขนาดพื้นที่ทั้งหมดของชายหาด บางแสนเช่นเดียวกัน ทั้งนี้มีจำนวนมากกว่า เนื่องจากอาจเป็นจำนวนของกันกรองบุหรี่เก่าที่ถูกทิ้งสะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณใต้พื้นหาดทราย จึงมีจำนวนขยะประเภทกันกรองบุหรืมากกว่าในงานวิจัยนี้ ซึ่งมุ่งเน้นตรวจนับจำนวนกันกรองบุหรืที่เกิดขึ้นจริงที่สัมพันธ์กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่บริเวณชายหาด บางแสน ณ วันที่สำรวจ

2. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ สรุปผลข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชายหาด บางแสน จำนวน 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 15-30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน รายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาท มีถิ่นที่พำนักอาศัยในจังหวัดอื่นที่ไม่ใช่จังหวัดชลบุรี มีจำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยวชายหาดบางแสนเฉลี่ย จำนวน 2-4 ครั้งต่อปี และส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวชายหาดบางแสนกับเพื่อน

3. ปัจจัย และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ จากผลการวิเคราะห์ปัจจัย ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการสำนึกรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความรู้ และปัจจัยด้านความตระหนัก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยด้านการเห็นแบบอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และส่งผลให้การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบคำถามส่วนใหญ่เป็นบุคคลซึ่งไม่สูบบุหรี่ จึงมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากโครงการชายหาดปลอดบุหรืมากที่สุด ได้แก่ การได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ บรรยากาศในการท่องเที่ยวที่ดี ความสะอาดของชายหาด และคุณภาพของน้ำทะเลที่ปลอดภัยต่อกิจกรรม สันทนาการทางน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัย Chaisongkram. & Leelakitpaisarn. (2017) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการร่วมได้รับประโยชน์จากการดำเนินงาน โดยประชาชนส่วนใหญ่ พบว่าตนมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ปราศจากมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ขณะที่การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการชายหาดปลอดบุหรืของนักท่องเที่ยวด้านอื่นๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะชายหาดประเภทกันกรองบุหรื ผ่านกิจกรรมการเก็บขยะชายหาด หรือใช้จุด หรือตู้สูบบุหรี่ และการมีส่วนร่วมในรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์ถึงโครงการชายหาดปลอดบุหรื มีส่วนร่วมรองลงมาจากการมีส่วนร่วมในได้รับประโยชน์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yuekyen. (2012) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม รองลงมาจากด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ จากการดำเนินกิจกรรมเช่นเดียวกัน

4. สมมติฐาน สรุปผลข้อสมมติฐานระหว่างข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ พบว่า เพศ และช่วงอายุที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ ทั้งนี้ พบว่า เพศชายมีระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรืมากกว่าเพศหญิง ขณะที่สำหรับช่วงอายุนั้น พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของช่วงอายุรายคู่ ด้วยวิธี Post Hoc แบบ Scheffe พบว่า นักท่องเที่ยวชายหาดบางแสนที่มีอายุต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ช่วงอายุ 15-30 ปี กับช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป ช่วงอายุ 31-45 ปี กับช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป และช่วงอายุ 46-60 ปี กับช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรืต่างกัน เท่ากับ 1.15, 1.12 และ 1.10 ตามลำดับ สำหรับข้อมูลประชากรศาสตร์ด้านอื่น ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ถิ่นที่พำนักอาศัย จำนวนครั้งในการมาเที่ยวชายหาดบางแสน และบุคคลที่นักท่องเที่ยวพามาด้วยที่ต่างกัน พบว่า ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรื ด้วยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด พบว่า จากปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย สามารถคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด เหลือเพียง 4 ปัจจัย และสามารถเรียงลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ รองลงมาคือ ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ปัจจัยด้านการสำนึกรับผิดชอบ และปัจจัยด้านการเห็นแบบอย่าง ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย กับการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 15.2 สอดคล้องกับ Phenpinant. (2001) สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการเปิดรับข่าวสาร ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านความตระหนัก และปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการได้ร้อยละ 22 โดยพบว่า มีปัจจัยด้านการเปิดรับข่าวสารเป็นปัจจัยที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดีที่สุด ดังนั้น จากผลวิเคราะห์ร้อยละความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้นักท่องเที่ยวจะมีความรู้ การรับรู้ข่าวสาร การเห็นแบบอย่าง การมีสำนึกรับผิดชอบ ความตระหนัก และทัศนคติในทางบวก อาจไม่ได้ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมมากเท่าที่ควร ส่งผลให้ค่าระดับความสัมพันธ์มีค่าร้อยละที่ต่ำ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรื มีค่าเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 3.12 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ Promphitak. (2015) กล่าวว่า แม้ว่าบุคคลจะมีความคิด หรือทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะแสดงออกอันเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมเสมอไป ทั้งนี้ยังคงมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลนั้น ๆ เช่นเดียวกับทฤษฎีความขัดแย้งทางความคิด (Cognitive Dissonance) ของ Festinger. (1957) กล่าวคือ บุคคลจะมีการปรับ หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมเพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในกรณีบทความนี้อาจกล่าวได้ว่านักท่องเที่ยวมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรื ได้แก่ ทัศนคติ ความตระหนัก ความรู้ การรับรู้ข่าวสาร การเห็นแบบอย่าง และการสำนึกรับผิดชอบในเชิงบวก เพื่อลดทอนความขัดแย้งต่อการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ ($R^2 \text{ adj.} = 0.15$) ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวอาจรู้สึกถึงความยุ่งยากในการมีส่วนร่วม

5. แบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติมสำหรับนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน สรุปผล การตอบแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ขณะอยู่ที่ชายหาดบางแสน จำนวน 40 คน พบว่า นักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สูบบุหรี่ประเภทซอง มีจำนวนครั้งการสูบบุหรี่มากที่สุดเฉลี่ย 1-2 ครั้ง ขณะที่ใช้เวลาท่องเที่ยวที่ชายหาดบางแสนมากที่สุดเฉลี่ย 3-4 ชั่วโมง จึงมีความสอดคล้องกับจำนวนขยะ ประเภทกันกรองบุหรี่ต่อวันที่ได้จากกระบวนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เมื่อคำนวณผลคูณระหว่างจำนวนคนสูบบุหรี่ใน 1 ชั่วโมง กับจำนวนครั้งการสูบบุหรี่ และระยะเวลาในการท่องเที่ยว พบว่า มีจำนวนขยะประเภทกันกรองบุหรี่ใกล้เคียงกับผลการเก็บจำนวนกันกรองบุหรี่จริง คือ บริเวณริมถนน และทางเดินริมหาด มีกันกรองบุหรี่จำนวนสูงสุด 160 ชิ้น รองลงมาคือ ภายในตู้สูบบุหรี่ มีจำนวนสูงสุด 128 ชิ้น และน้อยที่สุดในบริเวณแนวชายหาด จำนวนสูงสุด 48 ชิ้น ขณะที่ผลการเก็บจำนวนกันกรองบุหรี่จริง เท่ากับ บริเวณริมถนน และทางเดินริมหาดมีจำนวนสูงสุด 200 ชิ้น รองลงมาคือ ภายในตู้สูบบุหรี่ จำนวนสูงสุด 158 ชิ้น และน้อยที่สุดในบริเวณแนวชายหาด จำนวนสูงสุด 75 ชิ้น ณ วันที่สำรวจ ในพื้นที่เฉลี่ยรวม 12,400 ตารางเมตร นอกจากนี้จากผลการตอบแบบสอบถามพิเศษเพิ่มเติมยังพบว่านักท่องเที่ยวอาจมีการสูบบุหรี่ หรือทิ้งกันกรองบุหรี่ในบริเวณอื่น ได้แก่ ร้านอาหาร คาเฟ่ และทิ้งกันกรองบุหรี่ในถังขยะ ขวดพลาสติก หรือขวดแก้วที่ทำขึ้นเอง ซึ่งเป็นการทิ้งขยะเป็นที่ไม่ถูกต้องให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวอาจใช้จุด หรือตู้ข้างในบางครั้ง และในจำนวนดังกล่าวนี้มีนักท่องเที่ยวที่ใช้ตู้สูบบุหรี่เป็นประจำทุกครั้งที่สูบบุหรี่

6. ข้อเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเห็นด้วยกับมาตรการของโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ ในการอนุญาตให้สูบบุหรี่ได้เฉพาะในพื้นที่ที่กำหนด และเห็นด้วยอย่างยิ่งให้สมควรมีต่อไป เนื่องจากเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ และมีส่วนช่วยลดผลกระทบอันเกิดจากการสูบบุหรี่ และทั้งกันกรองบุหรี่ของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมชายหาด แต่ทั้งนี้อาจต้องมีข้อปรับปรุง และพัฒนา เช่น การรักษาความสะอาด การบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่อาจชำรุดเสียหาย การเข้มงวดในบทลงโทษตามกฎหมายต่อผู้สูบบุหรี่ หรือทิ้งกันกรองบุหรี่ยังบนชายหาด การเพิ่มจำนวนตู้ หรือจุดสูบบุหรี่ ตลอดจนการมีป้ายบอกตำแหน่งที่ตั้ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อสมมุติฐาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ และปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย พบว่า สามารถคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด เหลือเพียง 4 ปัจจัย และสามารถเรียงลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ รองลงมาคือ ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ดังนั้น จึงเห็นสมควรว่า ควรเน้นการเผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ ผ่านช่องทางสื่อที่นักท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น สำนักข่าว เว็บไซต์ หรือเฟซบุ๊กของหน่วยงาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวชายหาดบางแสนที่มีจำนวนมาก สามารถเข้าถึงข่าวสารได้ง่าย ถูกต้อง และรวดเร็ว ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอาจส่งเสริมให้ระดับปัจจัยด้านที่เกี่ยวข้องกับความรู้ นึกคิด อื่น ๆ เช่น ด้านทัศนคติ ความตระหนัก และการสำนึกรับผิดชอบ ให้อยู่ในระดับที่ดีมากขึ้น สำหรับปัจจัยด้านการเห็นแบบอย่างจากสรุปผลการวิจัย พบว่า ควรมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเป็นแบบอย่างต่อการเคร่งครัดรักษากฎหมาย และการระวางโทษ

2. จากข้อปรับปรุง และพัฒนา ตามข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยว จึงมีข้อเสนอแนะให้ควรมีการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ที่อาจชำรุดเสียหาย และตลอดจนต้องหมั่นรักษาความสะอาด อีกทั้งควรติดตามผลการดำเนินโครงการผ่านการรับฟังข้อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะเป็นการได้เห็นมุมมอง และปัญหา เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

3. เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาผลการดำเนินงานของโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ให้ประสบผลสำเร็จ ควรมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

หน่วยงานของรัฐ (1) ระดับประเทศ ขยายขอบเขตอำนาจ บังคับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมจำนวนชายหาดท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ตลอดจนมีหน้าที่ดูแล จัดสรรงบประมาณ และรับเอารายงานผลการดำเนินโครงการจากหน่วยงาน หรือเทศบาลท้องถิ่น นำมาพัฒนาประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายให้ดียิ่งขึ้น (2) ระดับท้องถิ่น นำข้อบังคับที่ได้ประกาศใช้นั้นมาใช้อย่างเข้มงวด ตลอดจนจัดสรรกำลังพลตรวจสอบผล รายงานผลการดำเนินโครงการ และข้อควรปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานของรัฐที่บังคับบัญชา ทั้งนี้รวมถึงต้องรายงานผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อหน่วยงานของรัฐที่บังคับบัญชาด้วย เนื่องจากในระดับเทศบาลท้องถิ่นนั้นมีความใกล้ชิดกับภาคประชาชนมากที่สุด ย่อมได้รับรู้สถานะปัญหาจากนักท่องเที่ยวโดยตรง

ภาคเอกชน ส่งเสริม และสนับสนุนมาตรการของภาครัฐ ผ่านการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมทั้งภายในองค์กร และสาธารณประโยชน์ ที่เห็นว่าเหมาะสมกับทรัพยากรของตน ภาคประชาชน (1) ท้องถิ่น ร่วมเป็นหูเป็นตา ประชาสัมพันธ์ และบอกกล่าวตักเตือนเมื่อพบเห็นนักท่องเที่ยวที่ละเมิดกฎระเบียบข้อบังคับ (2) นักท่องเที่ยว เคารพกฎระเบียบ และให้ความร่วมมือต่อมาตรการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาโครงการชายหาดปลอดบุหรี่เพียงแห่งเดียวในจำนวน 24 แห่ง ดังนั้น สำหรับการศึกษาครั้งต่อไป อาจต้องเก็บข้อมูลการศึกษามากกว่า 1 แห่ง เพื่อเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมต่อโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ในสถานะแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้จะทำให้ผู้วิจัย ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นภาพรวมของปัญหา อุปสรรคการดำเนินโครงการ ทิศทาง และผลการปฏิบัติงานของโครงการชายหาดปลอดบุหรี่ ซึ่งจะถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. สำหรับผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาวิจัยในหัวข้อที่คล้ายคลึงกันนี้ อาจต้องศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่บริเวณชายหาด ทั้งผู้ที่ละเมิด และปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ทราบถึงมุมมอง และทัศนคติของกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าว

References

Araújo, M.C.B. & Costa, M.F. (2019). A Critical Review of The Issue of Cigarette Butt Pollution in Coastal Environments. *Environmental Research*, 172, 137-149.

- Chaisongkram, N. & Leelakitpaisarn, Y. (2017). Citizen Participation in Environmental Conservation of Sampran Town Municipality, Nakhon Pathom Province. **Romphruek Journal**, 35(2), 81-98.
- Department of Marine and Coastal Resources. (2017). **Smoking Free Beach Project on 24 Beaches in 15 Provinces**. Bangkok : Information Communication Center Department of Marine and Coastal Resources.
- Festinger, L. (1957). **A Theory of Cognitive Dissonance**. San Francisco: Stanford University Press.
- Huangsi, P. (2002). **The Participation of Tourists in the Conservation of Tourism Resources on Bangsaen Beach**. Master of Public Administration (Public Policy), Burapha University.
- Kungskulniti, N., et al. (2018). Cigarette Waste Popular Beaches in Thailand: High Densities that Demand Environmental Action. **International Journal of Environmental Research and Public Health**, 15(4), 630-641.
- Marine and Coastal Resources Management Promotion Act, Pub. L. No. 22-24, 134 stat. 269 (2017).
- Phenpinant, P. (2001). **Media Exposure, Knowledge, Awareness, Attitude and Participation in Environment Conservation of People in Bangpoo Industrial Estate, Samut Prakarn Province**. Master of Arts (Development Communication), Chulalongkorn University.
- Promphitak, P. (2015). **How do People Make Decisions for the Environment**. Bangkok : S.Paiboon Publishing.
- Saen Suk Municipality. (2019). **Tourism Statistics Bangsaen 2014-2018**. [Online]. Available : <https://www.saensukcity.go.th/news/tourism-statistics.html> [2019, September 19].
- _____. (2019). **Smoking Box Location and Smoking Area**. [Online]. Available : <https://www.saensukcity.go.th/จุดสูบบุหรี่ที่หาดบางแสน.html> [2019, September 19].
- Yamane, T. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. (3 rd ed.). New York : Harper and Row Publication.
- Yuekyen, W. (2012). **People's Participation of Natural Resources and Environment Conservation in Hua Hin Municipal, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province**. Master of Arts (Applied Sociology), Kasetsart University.

การค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
Cross-national Prostitution of Migrant Women a Case Study of Mueang
Mukdahan District, Mukdahan Province

สาลิณี สิงห์สร*

Salinee Singorn

อลงกรณ์ อรรคแสง**

Alongkorn Akksaeng

Received : May 15, 2020

Revised : July 15, 2020

Accepted : August 4, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าสู่อาชีพ 2) แรงผลักดัน และศึกษากระบวนการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) การเคลื่อนย้ายถิ่น 2) เครือข่ายเชื่อมโยงของการค้าประเวณี การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยดังต่อไปนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิควิจัย คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม มีผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หญิงขายบริการจำนวน 13 คน ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขการเข้าสู่การค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ ได้แก่ 1) ต้องการให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม 2) ต้องการเงินเพื่อไปใช้ปลดหนี้เลี้ยงดูพ่อแม่และลูก 3) การเข้าสู่อาชีพค้าประเวณีจากคำชักชวนของคนรู้จัก โดยกลุ่มหญิงผู้ประกอบอาชีพค้าประเวณีมีแรงผลักดันในการค้าประเวณี คือ ครอบครัว เศรษฐกิจ/รายได้ สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว รายจ่ายในครอบครัวไม่สอดคล้องกับรายรับทำให้เกิดหนี้สิน ภาวะความกดดันจากสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และผลการศึกษาด้านกระบวนการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ คือ ช่องทางการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย คือ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว จังหวัดมุกดาหาร และช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้หนังสือผ่านแดนแบบชั่วคราว หนังสือเดินทางของนักท่องเที่ยว กลุ่มหญิงค้าประเวณีที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยโดยวิธีการผ่านนายหน้ามีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 7,500-9,000 บาท ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้นายจ้างที่ประเทศไทยจะเป็นคนออกให้ก่อน และนายจ้างจะหักจากเงินเดือนในแต่ละเดือนตามที่ตกลงกันได้

คำสำคัญ : การค้าประเวณี / หญิงค้าประเวณีข้ามชาติ

*นักศึกษาลัทธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Master of Arts Program in Political Science Politics and government branch Maha Sarakham University

**อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Instructor of Master of Political Science Program Mahasarakham University

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study the conditions of prostitution for migrant women in 2 areas -1) entering into a career and 2) driving force and (2) to study the process of cross-national prostitution of migrant in 2 areas-1) mobility and 2) network linkage. This qualitative research was conducted by using in-depth interview and participation observation method. Thirteen prostitutes were selected to participate in the study. The results of the study revealed that the conditions for entering into prostitution were 1) needing money for their families to live a better life and 2) needing money to pay off debts for raising parents and children and 3) being persuaded by acquaintances. Migrant women were driven into prostitution by family, economic/income, social and environment conditions, such as poverty, family violence, family expenses exceeding an income, and pressure from society and surrounding environment. Regarding the process of cross national prostitution, the study revealed that migrant women entered into Thailand via Thai-Laos Friendship Bridge in Mukdahan Province and Chong Mek (a border city) in Ubon Ratchathani Province by using a temporary border pass or a passport as a tourist. A migrant woman entering into Thailand with the assistance of an agent had to pay 7,500 to 9,000 baht. This expense was paid in advance to the agent by the migrant woman's employer, and the employer deducted an amount of money as agreed from the migrant woman's monthly salary.

Keywords : Prostitution / Cross-National Prostitute

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านการท่องเที่ยว การเจริญเติบโตทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหากลุ่มคนข้ามชาติลักลอบเข้ามาทำงานโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มแรงงานข้ามชาติจะอยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ติดชายแดนของไทยหรือหัวเมืองใหญ่ๆ ของประเทศไทย เหตุผลที่มีกลุ่มคนต่างชาติดังกล่าวลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันได้มีการพัฒนามากขึ้นตามลำดับในแต่ละยุคแต่ละสมัย ทั้งในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี จึงทำให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นฐานของผู้ด้อยโอกาสหรือคนระดับล่างในประเทศต่างๆ เข้ามาเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมและได้รับค่าแรงที่สูงกว่าในประเทศของตน อันมีสาเหตุมาจากความยากจนและความด้อยโอกาสทางสังคม และความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มคนข้ามชาติเดินทางเข้ามาทำงานและพำนักอยู่ในประเทศไทยทั้งที่เข้ามาอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก

ในปัจจุบันลักษณะการประกอบอาชีพของกลุ่มคนต่างชาติ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่อาชีพที่ใช้แรงงานหรืองานฝีมือแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่กลับขยายวงกว้างออกไปในธุรกิจอื่นๆ ด้วย เช่น งานบริการตามร้านอาหาร หรือสถานบันเทิงต่างๆ เช่น เป็นพนักงานตามร้านคาราโอเกะหรือเป็นหมอนวดแผนโบราณ ทั้งนี้เพราะงานลักษณะดังกล่าวเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานมาก รวมถึงได้รับค่าตอบแทนที่มากกว่าการเป็นลูกจ้างซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานตามโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากกลุ่มอาชีพที่กล่าวในข้างต้น ยังมีอาชีพที่กลุ่มคนข้ามชาติหันมาประกอบอาชีพกันเป็นจำนวนที่มากขึ้นนั่นก็คือ อาชีพค้าประเวณี โดยแยกได้เป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ การค้าประเวณีแบบสมัครใจและไม่สมัครใจ แต่ในปัจจุบันการค้าประเวณีแบบสมัครใจในกลุ่มหญิงต่างชาติได้มีมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพนี้เป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก และทำรายได้เป็นอย่างดีให้กับกลุ่มหญิงข้ามชาติ ทำให้กลุ่มหญิงดังกล่าวสามารถใช้จ่ายได้อย่างสะดวกสบาย และมีเงินเก็บเพื่อส่งกลับไปยังภูมิลำเนาในประเทศของตนเองได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มหญิงข้ามชาติดังกล่าวหันมาประกอบอาชีพขายบริการทางเพศในประเทศไทยมากขึ้น โดยรูปแบบและลักษณะของการค้าประเวณีในกลุ่มหญิงข้ามชาติดังกล่าวจะมีทั้งที่เป็นการขายบริการทางเพศแบบตรง และการบริการทางเพศแบบแอบแฝง โดยลักษณะการขายบริการทางเพศแบบตรงก็จะเป็นลักษณะของช่องที่เป็นสถานที่ขายบริการแบบเปิดเผย ส่วนการขายบริการทางเพศแบบแอบแฝงก็จะเป็นการขายบริการทางเพศโดยแฝงในรูปแบบของธุรกิจบันเทิงประเภทต่างๆ เช่น นวดแผนโบราณ ร้านคาราโอเกะ ผับ บาร์ รวมถึงธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น

จากการศึกษาในเรื่อง “ธุรกิจนอกระบบ : ศึกษากรณีการค้าบริการทางเพศในสังคมไทย” ของ Kamolwisit. (2008, p.1) ที่ระบุว่าผู้ให้บริการทางเพศในประเทศไทยประมาณ 229,000 คน แบ่งเป็นหญิงให้บริการทางเพศ 85,000 คน บวกกับจำนวนหญิงบริการต่างชาติ 36,000 คน โสเภณีเด็กอีกประมาณ 60,000 คน กับกลุ่มที่ทำงานอิสระบางเวลา (Part time) และนักศึกษาขายบริการทางเพศอีก 48,000 คน รายได้จากธุรกิจการบริการทางเพศในสังคมไทย ในเอกสารนี้ได้แบ่งการประมาณการ รายได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การประมาณการรายได้จากกลุ่มผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศ 2) การประมาณการรายได้จากกลุ่มผู้ชายที่ให้บริการทางเพศ ในส่วนของการประมาณการรายได้จากกลุ่มผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศ พบว่า สถานบริการที่มีจำนวนหญิงให้บริการทางเพศมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ บาร์เบียร์ ที่มีจำนวนประมาณ 50,289 คน คาราโอเกะ 37,032 คน นวดแผนโบราณ 32,380 คน อาบอบนวด 27,549 คน และบาร์อะโกโก้ 21,626 คน ผลตอบแทนที่สูงจากการประกอบอาชีพ จากการประมาณการรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้หญิงให้บริการทางเพศ 1 คน จะได้ผลตอบแทนต่ำสุด 31,250 บาท (ในกรณีสำหรับบังกะโล เกสท์เฮาส์ ดิสโกเธค ค็อกเทลเลาจน์ และร้านตัดผมชาย) จนถึงผลตอบแทนสูงสุด 125,000 บาท (ในกรณีสำหรับสำนักหรือช่อง) ถ้าเปรียบเทียบแล้วรายได้ต่ำสุดที่หญิงบริการได้รับมากกว่าคนทำงานที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและโท จึงเป็นเหตุจูงใจให้คนมาทำอาชีพนี้กันมาก ในปี พ.ศ. 2559 จัดเก็บภาษีสถานอาบอบนวด มียอดรวมรายได้ประมาณทั่วประเทศปีละกว่า 122.64 ล้านบาท

จังหวัดมุกดาหารนับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มคนข้ามชาติเข้ามาทำงานจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่มีแนวเขตแดนขนานไปกับแขวงสะหวันนะเขตของสาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว ตามลำแม่น้ำโขง เป็นระยะทางประมาณ 72 กิโลเมตร แขวงสะหวันนะเขตเป็นแขวงที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ ราษฎรประสบปัญหาในด้านการประกอบอาชีพ เพราะอาชีพด้านการเกษตรที่สามารถทำได้เพียงตามฤดูกาล ขาดการส่งเสริมการลงทุนภายใน ประชาชนมีหลายเผ่าพันธุ์ ดังนั้น จึงมีการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายเข้าสู่ประเทศไทย โดยใช้จังหวัดมุกดาหารเป็นทั้งเป็นพื้นที่ต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ เป็นจำนวนมาก และยังคงส่งผลให้เกิดกระบวนการค้ามนุษย์หญิงและเด็ก ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้หญิงและเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จากการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในอุตสาหกรรมการค้าประเวณีในประเทศไทย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การค้าประเวณีหญิงข้ามชาติมีหญิงข้ามชาติที่เข้ามาขายบริการทางเพศทั้งที่มาแบบสมัครใจหรือมาแบบไม่สมัครใจนั้น เป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานมากแล้วยังทำรายได้เป็นอย่างดีกับกลุ่มหญิงข้ามชาติ การค้าประเวณีในกลุ่มหญิงข้ามชาติอาจส่งผลกระทบต่อสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรม การล่อลวง การเอารัดเอาเปรียบ อาจเกิดปัญหาเรื่องโรคติดต่อทางเพศ อันได้แก่ กามโรค โรคเอดส์ หนองใน ซิฟิลิส ฝิ่นมั่ว่ง เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะศึกษาว่ากระบวนการค้าประเวณีของหญิงต่างชาติ ในอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร มีลักษณะอย่างไร อีกทั้งจะศึกษาเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้หญิงข้ามชาติเข้าสู่อาชีพค้าประเวณีว่าเกิดจากสาเหตุใด ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีของกลุ่มโสเภณีหญิงข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้เกิดการค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติในอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษากระบวนการการค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติ ในอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อเสนอแนะข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์หญิงข้ามชาติจากแขวงสะหวันนะเขต และหญิงข้ามชาติจากเมืองปากเซแบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างใกล้ชิดและตรงตามวัตถุประสงค์ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่นำมาศึกษาเป็นหญิงขายบริการในสถานบริการนวดแผนโบราณ สวนอาหาร ร้านอาหารโอเอซิสและสถานเริงรมย์ โดยทำอาชีพนี้จำนวน 13 คน ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการศึกษาโดยการอ่านหนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเก็บข้อมูลภาคสนามต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิควิจัย คือ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าสู่สนามวิจัยในฐานะเด็กเชียร์แขกในสถานบริการนวดแผน

โบราณ สวนอาหาร ร้านคาราโอเกะ และสถานเริงรมย์ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร เป็นระยะเวลา 8 เดือน

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กระทำด้วยการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์เป็นเวลาพอสมควรก่อนการสัมภาษณ์ ผ่านการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจให้เกิดกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น การไม่เปิดเผยชื่อจริงให้ผู้ใดทราบ การตะล่อมกล่อมเกลาเพื่อให้พูดอย่างละเอียดและลึกในประเด็นที่ต้องการ ไม่ใช่ชื่อจริงในรายงานการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ดังกล่าวมีเนื้อหาที่ศึกษาถึงเงื่อนไขการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ 2 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าสู่อาชีพ 2) แรงผลักดัน และศึกษากระบวนการการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ 2 ด้าน ได้แก่ 1) การเคลื่อนย้ายถิ่น 2) เครือข่ายเชื่อมโยงของการค้าประเวณี

สรุปผลการวิจัย

1. เงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้เกิดค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติ

1.1 การเข้าสู่อาชีพ

เงื่อนไขที่สำคัญในการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติ คือ 1) ความต้องการให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม 2) ต้องการเงินเพื่อไปใช้ปลดหนี้และเลี้ยงดูพ่อแม่และลูก 3) เข้าสู่อาชีพค้าประเวณีจากการชักชวนของคนรู้จัก จะเห็นว่าการเข้าสู่อาชีพค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติเพียงต้องการหาเงินเพื่อไปใช้เลี้ยงครอบครัวที่ยากจน ต้องการยกฐานะความเป็นอยู่ทางครอบครัวให้ดีขึ้น เพื่อรับผิดชอบตนเองและภาระครอบครัว บางคนพบทางตามสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยพึ่งพาสามีต้องเปลี่ยนมาพึ่งพาตนเอง จึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงต้องการหางานทำโดยที่ขาดความรู้ และไม่รู้ทางที่ดีกว่าในการที่จะหาเงินมาจำนวนมาก กลุ่มหญิงเหล่านี้จึงเลือกเข้าสู่อาชีพการค้าประเวณีโดยไม่คำนึงถึงหลักของศีลธรรม จริยธรรม และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

1.2 แรงผลักดัน

แรงผลักดันในการค้าประเวณีเกิดได้จากหลายปัจจัย เพราะปัจจัยของแต่ละบุคคลนั้นไม่เหมือนกัน เช่น การมีปัญหาครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวมีปัญหาการใช้ความรุนแรง และครอบครัวมีหนี้สิน ต้องเป็นเสาหลักให้กับครอบครัว รายจ่ายกับรายได้ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป แบ่งออกเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ ดังนี้

1.2.1 ครอบครัว

1) ปัญหาความยากจน เนื่องจากภูมิหลังทางครอบครัวส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำนา ทำไร่ รายได้หลักๆ ที่มาจุนเจือครอบครัวโดยทั่วไปมาจากพ่อ แม่ รับจ้างทำนา ทำไร่ ตัดไม้ แต่ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเพราะรับค่าจ้างทำงานเป็นรายวัน บางครอบครัวมีสถานะหนี้สินที่เกิดจากการทำนาหรือจากการนำไปจำนองกับนายทุน เช่น เช่าที่นาทำนา ลงทุนทำนาทำไร่แล้วผลผลิตไม่คุ้มกับที่ลงทุนจึงก่อให้เกิดหนี้สิน ดังนั้น กลุ่มหญิงค้าประเวณีจึงตัดสินใจออกมาหางานทำ เพื่อให้ครอบครัวมีสถานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นปัญหาความกดดันที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งมีปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งภายในครอบครัว และสร้างความกดดันให้กับกลุ่มหญิงค้าประเวณี เช่น 1) ปัญหาครอบครัวแตกแยก จากการศึกษาพบว่า กลุ่มหญิงค้าประเวณีที่ผ่านการมีครอบครัวหรือแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่จะผ่านการมีบุตรมาแล้วเมื่อเลิกอยู่กับสามีจึงทำให้ขาดเสาหลัก จึงเป็นเหตุให้ผู้หญิงกลายมาเป็นเสาหลักและต้องดิ้นรนเพื่อทำงานหาเงินเพื่อมาจุนเจือครอบครัวและเลี้ยงดูบุตร 2) ปัญหาจากความไม่มั่นคงภายในครอบครัว ได้แก่ พ่อเป็นคนที่เมา ชอบบอละวาด ชอบบ่น ชอบด่า ถูกทำร้ายร่างกาย ผู้นำครอบครัวกลายเป็นคนไม่มีเหตุผล ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และขาดความเอาใจใส่ต่อครอบครัว ด้วยเหตุนี้กลุ่มหญิงค้าประเวณีจึงเลือกที่จะออกมาทำงานและใช้ชีวิตข้างนอกเอง

1.2.2 เศรษฐกิจ/รายได้

รายได้เดิมก่อนเข้าทำงานค้าประเวณีส่วนใหญ่จะมีรายได้ค่อนข้างต่ำประมาณ 5,000-10,000 บาท สาเหตุที่เป็นแรงผลักดันให้หญิงข้ามชาติตัดสินใจค้าประเวณี คือ ส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหาความยากจน ปัญหาสถานะเศรษฐกิจฝืดเคือง ปัญหาการเลิกรากับแฟนหรือสามี จากปัญหาที่กล่าวมาจึงทำให้หญิงสาวต้องเป็นเสาหลักให้ครอบครัว ทำงานเพื่อจุนเจือหาเลี้ยงบิดา มารดา และบุตร รายได้จากการทำงานปกติถือว่าน้อย เงินเดือนไม่พอกับค่าใช้จ่ายครอบครัว เมื่อก้าวเข้าสู่อาชีพค้าประเวณีรายได้มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับรายได้เดิม เป็นรายได้ที่มากกว่าจะเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้ในระดับหนึ่ง ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวหญิงค้าประเวณีมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และนั่นจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้หญิงหลายๆ คนเลือกทำงานค้าประเวณี เพราะเงินเป็นแรงจูงใจและเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อความสะดวกสบาย เพื่อช่วยเหลือให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นั่นจึงเป็นเหตุที่ทำให้หญิงสาวจากประเทศเพื่อนบ้านบางกลุ่มตัดสินใจก้าวเข้าสู่อาชีพค้าประเวณี แม้จะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นอาชีพที่ไม่ดี อาจถูกรังเกียจจากสังคมเพื่อนบ้านหรือญาติและอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา เพราะเหตุนี้กลุ่มหญิงที่ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพค้าประเวณี จึงเลือกที่จะปกปิดอาชีพของตนเองเพื่อไม่ให้ครอบครัวและคนรอบข้างได้รู้ จะมีเพียงบุคคลที่ชักชวนกลุ่มเพื่อนที่ทำอาชีพเดียวกันเท่านั้นที่รู้ว่ากลุ่มหญิงสาวทำงานค้าประเวณี

1.2.3 สังคมและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ภาวะความกดดันจากสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะความกดดันต่อกลุ่มหญิงค้าประเวณี ซึ่งปัญหาภาวะความกดดันจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซ่อนอยู่ในวิถีชีวิต เช่น การถูกนิทรวักกล่าว การถูกข่มขืน การถูกล่อลวง การถูกคนอื่นดูถูก การถูกเอาเปรียบ จากสภาวะความกดดันและต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคมจึงทำให้กลุ่มหญิงค้าประเวณีเลือกที่จะขายบริการทางเพศ เพราะมองว่าค่านิยมในการวัดความสำเร็จคือสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น การที่เขามีเงิน มีวัตถุนิยม ก็จะได้รับ การดูแลอย่างดีจากสังคมและคนรอบๆ ข้าง

2. กระบวนการการค้าประเพณีของหญิงข้ามชาติ

2.1 การเคลื่อนย้ายถิ่น

เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมี 2 เส้นทาง ดังต่อไปนี้ 1) สะพานไทย-ลาว จังหวัดมุกดาหาร 2) ช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มหญิงค้าประเพณีเลือกเข้าสู่ประเทศไทยแบบถูกกฎหมาย โดยใช้หนังสือเดินทางในนามนักท่องเที่ยว หนังสือผ่านแดนแบบชั่วคราว กลุ่มหญิงค้าประเพณีส่วนใหญ่เข้ามาทำงานแบบถูกกฎหมายมากกว่า เพราะมองว่าการเข้ามาแบบถูกกฎหมายนั้นปลอดภัยมากกว่าไม่ต้องหลบๆ ซ่อนจากตำรวจและไม่ต้องเสี่ยงถูกตำรวจจับ ถึงแม้ว่าการเดินทางเข้ามาทำงานแบบถูกกฎหมายต้องใช้เวลาในการดำเนินการเรื่องเป็นเวลานานก็ตามแต่ทุกคนก็เลือกที่จะทำให้อายุต้องตามกฎหมาย

2.2 เครือข่ายการเชื่อมโยงกระบวนการการค้าประเพณี

จากการศึกษาพบว่า มีคนในหมู่บ้านตั้งตัวเป็นนายหน้าจัดหาเด็กสาวคนที่สนใจไปทำงานกับร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ ร้านนวด เด็กเสิร์ฟ ก็จะบอกเด็กว่ามีสวัสดิการด้านที่พักให้ มีอาหารให้กินฟรีหนึ่งถึงสองมื้อ รายได้ค่าหัวก็จะอยู่ที่ 200-300 บาท/วัน แต่ก็ถามความสมัครใจของเด็กว่าอยากขายบริการทางเพศไหม โดยมีข้อเสนอให้ว่ามีรายได้ที่มากกว่า ถ้าคนไหนสนใจว่าตกลงจะขายบริการทางผู้จัดหาที่จะติดต่อกับนายหน้าที่ฝั่งไทย โดยจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 7,500-9,000 บาท/คน ค่าใช้จ่ายส่วนนี้นายจ้างจะเป็นคนออกให้ก่อนแล้วค่อยหักจากรายได้ของกลุ่มหญิงค้าประเพณีจนกว่าจะครบตามจำนวน

จากการศึกษาพบว่า เงื่อนไขที่มีผลผลักดันให้ผู้หญิงค้าประเพณีเกิดจากปัญหาความอยากจน ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม จากสถานการณ์ความกดดันจากสถานะต่างๆ ที่กล่าวมา การขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการมีหนี้สินซึ่งเป็นสาเหตุของความอยากจน ผู้หญิงต้องเผชิญกับสถานะความกดดันจากปัญหาและเพื่อลดความกดดันที่มีต่อตนเอง จึงนำไปสู่การแยกตัวจากสภาพความเป็นอยู่เดิมสู่สภาพแวดล้อมใหม่ กลุ่มผู้หญิงจึงเลือกตัดสินใจเข้าสู่อาชีพการค้าประเพณี ดังนั้นอาชีพค้าประเพณีจึงควบคู่มากับการอพยพย้ายถิ่นของคน โดยเกิดจากปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่เดิมเพื่อแสวงหาแหล่งรายได้หรือโอกาสที่ดีกว่าในเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นฐานข้ามชาติเกิดจากคำชักชวนหรือการบอกต่อจากเพื่อน เครือญาติหรือคนรู้จักที่ย้ายมาอยู่ก่อน เช่น การชักชวนหรือการบอกเล่าถึงโอกาสมีงานทำในประเทศไทยโดยมีปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง เช่น ความแตกต่างของอัตราค่าจ้างแรงงาน การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ความนิยมของนายจ้างคนไทยในการจ้างแรงงานต่างชาติ จะเห็นได้ว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ แต่การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานข้ามชาติไม่สามารถทำได้ง่ายๆ เนื่องจากมีข้อจำกัดที่เข้มงวดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานข้ามชาติของประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นจึงต้องพึ่งพาผู้ที่ทำงานในประเทศไทยเป็นผู้ช่วยเหลือหรือนายหน้าในกระบวนการย้ายถิ่นฐานข้ามชาติ ซึ่งนายหน้ามีทั้งผู้ที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์และเป็นผู้ที่มุ่งหวังผลประโยชน์จากผู้ย้ายถิ่น จึงทำให้ผู้ย้ายถิ่นบางส่วนถูกควบคุมและถูกแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะหรือวิธีการต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มหญิงค้าประเวณีส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สาธารณูปโภคและความสะดวกสบาย ยังเข้าไม่ถึง ด้วยเหตุนี้กลุ่มหญิงค้าประเวณีจึงเลือกที่จะเข้ามาทำงานที่ประเทศไทยเพื่อทำงานหาเงินตามค่า ชักชวนของคนรู้จัก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีการติดต่อสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มหญิงค้าประเวณีตั้งแต่ก่อนเข้า ทำงาน ดังนั้น แล้วกลุ่มหญิงค้าประเวณีจึงมีพฤติกรรมเลียนแบบจากบุคคลที่คบหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Siripreechapong. (1999, p.95) จากการศึกษพบว่า เด็กหญิงที่เข้ามาทำงานขายบริการทางเพศ เกิดจากการคบ หาเพื่อนที่ทำอาชีพเกี่ยวกับการขายบริการทางเพศ บุคคลดังกล่าวจึงมีบทบาทในการชักจูงให้กลุ่มหญิงเหล่านี้ เข้าสู่อาชีพค้าประเวณี เนื่องจากรายได้ที่สูง งานสบาย สามารถมีเงินใช้จ่ายโดยไม่ต้องพึ่งใคร จึงทำให้หญิง ค้าประเวณีเห็นประโยชน์หรือข้อดีของอาชีพ และเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้กลุ่มหญิงสาวตัดสินใจเข้าสู่การค้าประเวณี

กลุ่มหญิงค้าประเวณีบางคนมาจากครอบครัวแตกแยก เป็นเหยื่อของความรุนแรงภายในครอบครัว ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chak Chulkarat, 2004, cited in Rabiab, 2012) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทำให้ เด็กหญิงเป็นโสเภณี : ศึกษากรณีสถานบันเทียงยานรอยัล ซิตี อเวนิว กรุงเทพมหานคร โดยจากการศึกษาพบว่า กลุ่มหญิงที่มาขายบริการทางเพศโดยส่วนใหญ่ จะเป็นบุคคลที่มีปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัว ซึ่งส่งผล กระทบต่อกลุ่มเด็กหญิงดังกล่าว เพราะครอบครัวไม่มีความสมบูรณ์ก็จะทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและไม่ยึด เหนี่ยวทางจิตใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Punyopatdam. (2018, p.20) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดี การค้ามนุษย์และคดียาเสพติด ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีที่มีลักษณะเป็น การค้ามนุษย์ในประเทศไทย พบว่า สาเหตุที่ผู้หญิงต้องมาเป็นโสเภณี คือ สภาพครอบครัวไม่ได้รับความสุข บิดา มารดาทะเลาะเบาะแว้งกัน สภาพครอบครัวอยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด การไม่ได้รับความสุขเช่นนี้ก็เป็น มูลเหตุที่ทำให้กลุ่มหญิงค้าประเวณีขาดความอบอุ่นด้านจิตใจ กลุ่มหญิงจึงต้องออกไปหาความสุขนอกบ้านหรือหนี ออกจากบ้านทำให้ถูกชักจูงหลอกลวงไปเป็นผู้หญิงขายบริการทางเพศได้ง่ายๆ

การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มหญิงค้าประเวณี ส่วนใหญ่จะใช้หนังสือเดินทางแบบนักท่องเที่ยว และหนังสือเดินทางแบบชั่วคราว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Political Science Association, Kasetsart University. (2015, p.109) ที่ศึกษาเรื่องการค้าประเวณีหญิงจากประเทศในแถบอนุภูมิภาคน้ำโขง พบว่า การเดินทางเข้ามาทำงานค้าบริการทางเพศในประเทศไทย โดยใช้หนังสือเดินทางผ่านแดนชั่วคราวเข้ามายัง ประเทศไทย ณ จุดผ่านแดนบริเวณจังหวัดตามแนวชายแดน และนอกจากนี้ยังพบข้อเท็จจริงที่น่าสนใจเกี่ยวกับ วิธีการเข้าสู่วงจรการค้าประเวณี คือ การมีตัวกลางหรือนายหน้าเป็นคนชักชวนหญิงชาวต่างชาติให้เข้ามาทำงาน บริการทางเพศในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษพบว่า เสนอแนะให้มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้เข้าสู่การค้าประเวณี คือ การต้องการให้ ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อปลดหนี้ให้ครอบครัว และเลี้ยงดูพ่อแม่และลูก และเข้าสู่อาชีพค้าประเวณี

ตามคำชักชวนของคนรู้จัก ดังนั้น ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำหญิงข้ามชาติที่เข้ามาทำงานค้าประเวณีว่า การทำงานค้าประเวณีเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในประเทศไทยตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และภาครัฐควรจัดหางานให้กับกลุ่มหญิงค้าประเวณีทำใหม่ เพื่อให้กลุ่มหญิงข้ามชาติเลิกทำงานค้าประเวณี

2. จากการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นฐานข้ามชาติของกระบวนการการค้าประเวณีของหญิงข้ามชาติ ใช้เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมี 2 เส้นทาง ดังต่อไปนี้ 1) สะพานไทย-ลาว จังหวัดมุกดาหาร 2) ช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้น ภาครัฐควรออกมาตรการการตรวจสอบการเดินทางเข้าออกตามแนวชายแดนของประเทศไทยให้เข้มงวดมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการลักลอบเข้าประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายของคนข้ามชาติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับของหญิงข้ามชาติในระหว่างที่อยู่ในประเทศไทย
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเจ้าของประกอบการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าประเวณี เพื่อศึกษาหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไข และปราบปราม

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกัน และการช่วยเหลือหญิงข้ามชาติที่เข้ามาค้าประเวณี

References

- Siripreechamong, P. (1999). *Girl Prostitution in the District of Nakornpanom*. Thesis Master of Social Work Program Thammasat University.
- Political Science Association, Kasetsart University. (2015). *Final Report of Research Project on Modern Slavery: Inside the Business of Sex Trade of GMS Women Entering into Thailand*. Bangkok : Kasetsart University.
- Rabiab, T. (2012). *Prostitution of Female Immigration Workers : A Case Study in Samutsakorn Province*. M.A. (Criminology and Criminal Justice) Mahidol University.
- Punyopatdam, A. (2018). *Research Report on a Study on Guidelines for Solving the Problem on Prostitution in the Manner of Human Trafficking in Thailand*. Department of Special Investigation.
- Kamolwisit, C. (2008). *Informal Enterprise : A Case Study of Prostitution in Thai Society*. Term Paper, Master of Political Science Program in Politics and Government, Thammasat University.

อิทธิพลของกระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี
และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

The Influence of Internal Control Processes Affecting Quality of Accounting
Information and Efficiency in the Operation
of the Organization

สาวิตรี พรหมรักษา*

Sawitri Promraksa

ดารณี เอื้อชนะจิต**

Darane Uachanachit

Received : July 1, 2021

Revised : September 13, 2021

Accepted : December 3, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) อิทธิพลของกระบวนการควบคุมภายใน ที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชีและ 2) อิทธิพลของกระบวนการควบคุมภายใน ที่ส่งผลประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบัญชีของของบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย จำนวน 400 ราย โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุในการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า กระบวนการควบคุมภายใน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลวิจัยยังพบว่า กระบวนการควบคุมภายใน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : กระบวนการควบคุมภายใน / คุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี /
ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

*นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Master of Accounting students, Faculty of Accounting, Sripatum University

**อาจารย์ประจำคณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Lecturer at the Faculty of Accounting Sripatum University

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) The influence of internal control processes that affecting to the Accounting Information Quality and 2) The influence of internal control processes that affecting to the Operational Efficiency. This research collected data by using questionnaires from 400 executive accountants of the Limited Companies registered at the Department of Business Development of Thailand. While using Percentage, Mean, and Standard Deviation for data analysis and using multiple regression to test the hypothesizes. The results of this research found the internal control processes had a positive influence on the Accounting Information Quality statistically significant at 0.05 and also found the internal control processes had a positive influence on the Operational Efficiency statistically significant at 0.05.

Keywords : Internal Control Process / Accounting Information Quality / Operational Efficiency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภาคธุรกิจต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งการวางแผนการดำเนินงาน การบริหารจัดการจำเป็นต้องมีความซับซ้อน และรัดกุมมากขึ้นตามไปด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ลดความผิดพลาด หรือลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ซึ่งปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดทำบัญชี โดยอยู่ในรูปแบบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี จากผลการวิจัยในอดีต พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี ระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการรายงานทางการเงิน (Dolrudee & Vichit, 2018) เนื่องจาก ผลของรายงานทางการเงินที่ดี ถูกต้องเหมาะสม ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องภายในและภายนอกองค์กร สามารถที่จะใช้ประเมินสถานการณ์จริง และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาสนับสนุนการตัดสินใจ เพื่อแก้ไขให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กร จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการเพิ่มความสามารถในการบริหารงาน และการวางแผนกระบวนการควบคุมภายใน หากองค์กรขาดการวางแผนกระบวนการควบคุมภายในที่ดีให้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การออกรายงานทางการเงินและรายงานทางการเงิน ที่ใช้ในการบริหารองค์กรเกิดความล่าช้า ไม่น่าเชื่อถือ และเกิดความผิดพลาดได้ง่าย ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น อาทิเช่น องค์กรรับความเสี่ยงต่อทรัพย์สินที่จะสูญหาย หรือการทุจริตที่อาจจะเกิดขึ้นภายในองค์กร เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมข้อมูลทางการเงิน ซึ่งกระบวนการควบคุมภายในถือเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้บริหาร สามารถนำข้อมูลมาใช้ตัดสินใจ วางแผนหรือควบคุมการปฏิบัติงานได้ถูกต้องรวดเร็ว ช่วยให้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีขององค์กรมีคุณภาพ และที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ลดความเสี่ยงและความผิดพลาด ที่อาจจะเกิดขึ้น (Nutthanun, et al., 2021) และจากผลการวิจัยในอดีตยังพบว่า ปัจจัยระบบการควบคุมภายในส่งผลต่อลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานและลักษณะเชิงคุณภาพเสริม

ของรายงานทางการเงิน และปัจจัยระบบการควบคุมภายในเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนารายงานทางการเงินให้มีคุณภาพ (Siriphan & Phichet, 2020)

นอกจากนี้ Mary., et al. (2016) ชี้ให้เห็นว่าบริษัทที่นำกระบวนการควบคุมภายในมาใช้ในการดำเนินงานมีนัยสำคัญต่อคุณภาพรายงานการตรวจสอบภายใน โดยแนวคิดเรื่องการควบคุมภายใน ได้มีการกำหนดไว้โดยหลายสถาบันทั้งในและต่างประเทศ แต่ละสถาบันมีแนวความคิดและให้คำจำกัดความไว้อย่างต่างกัน จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2528 คณะกรรมการที่เรียกว่า Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission หรือที่เรียกว่า COSO ได้รวมตัวกันเพื่อศึกษาและหาทางปรับปรุงคุณภาพของการรายงานทางการเงิน โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อศึกษาถึงปัจจัย ที่มีส่วนก่อให้เกิดการทุจริตในรายงานทางการเงิน

การควบคุมภายใน (Internal Control) จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยคณะกรรมการบริหาร ผู้บริหาร และทุกคนในองค์กรที่ออกแบบมาเพื่อเป็นการประกันการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการลดหรือบรรเทาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน สารสนเทศทางบัญชีหรือรายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ และเกิดการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการตัดสินใจขององค์กร (Konthong & Ussahawanitchakit, 2010, pp.43-67)

กระบวนการควบคุมภายใน ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการบริหารภายในองค์กร ทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน ไม่ว่าขนาดองค์กรเล็กหรือขนาดองค์กรใหญ่ หากมีกระบวนการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้มีการควบคุม และลดความเสี่ยงขององค์กรให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในอดีตกระบวนการควบคุมภายในขององค์กรอยู่ในรูปของกฎ ระเบียบ และส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในด้านการควบคุมด้านบัญชีและการเงิน จึงไม่สามารถสะท้อนถึงผลการดำเนินงานในภาพรวมขององค์กรได้ เนื่องจากกระบวนการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพจะต้องครอบคลุมงานทุกด้าน โดยคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีของสมาคมนักบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (American Institute of Certified Public Accountants) หรือ (AICPA) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการควบคุมภายใน คือ แผนการจัดแบ่งหน่วยงาน วิธีปฏิบัติที่ประสานสัมพันธ์กัน และมาตรการต่างๆ ที่กิจการกำหนดขึ้นและถือปฏิบัติภายในองค์กร เพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สินของกิจการ รวมทั้งสอบทานความถูกต้องและเชื่อถือได้ของสารสนเทศทางบัญชี เพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามนโยบายที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดไว้ (Changchit, et al., 2001, pp.437-449)

คุณภาพของสารสนเทศทางบัญชี หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานภายใต้แนวคิดทฤษฎีกระบวนการควบคุมภายใน ที่เรียกว่า COSO เป็นสารสนเทศที่เก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงานขององค์กรมาทำการบันทึก วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ซึ่งจะนำเสนอผลลัพธ์ที่ได้ในรูปแบบของงบการเงิน ซึ่งคำนึงถึงลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินที่กำหนดไว้ในกรอบแนวความคิด ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ที่นำมาวัดคุณลักษณะของคุณภาพสารสนเทศทางบัญชี ประกอบด้วย ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านการเปรียบเทียบกันได้ ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความทันเวลา ด้านความเข้าใจได้ (Tianwan., et al, 2020)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของกระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชีและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทดสอบว่า กระบวนการควบคุมภายในตามแนวคิดทฤษฎี COSO มีอิทธิพลกับคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชีหรือไม่ อย่างไร ภายใต้ข้อกำหนดของกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ซึ่งจะทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก บริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือ ปรับปรุงกระบวนการควบคุมภายในทางการบัญชีขององค์กรให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้สารสนเทศทางการบัญชีมีคุณภาพ มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ ส่งผลให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และกำหนดทิศทางของธุรกิจในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ กระบวนการควบคุมภายใน ที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ กระบวนการควบคุมภายใน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ H1 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมภายใน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี

สมมติฐานที่ H2 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านการประเมินความเสี่ยง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี

สมมติฐานที่ H3 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี

สมมติฐานที่ H4 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี

สมมติฐานที่ H5 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านการติดตามและการประเมินผล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี

สมมติฐานที่ H6 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมภายใน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สมมติฐานที่ H7 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านการประเมินความเสี่ยง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สมมติฐานที่ H8 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สมมติฐานที่ H9 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

สมมติฐานที่ H10 กระบวนการควบคุมภายใน ด้านการติดตามและการประเมินผล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย จำนวน 589,696 บริษัท (Department of Business Development, 2021) ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีการแจกแจงแบ่งตามพื้นที่ของภูมิภาคในประเทศไทย จำนวน 400 บริษัท โดยผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ใช้วิธีการสุ่มแบบใช้ความน่าจะเป็นโดยเลือกตัวแทนบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทยจนได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืนครบจำนวน 400 ชุด โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบัญชีของบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย ได้แก่ ผู้จัดการฝ่ายบัญชีหรือฝ่ายการเงิน ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีหรือฝ่ายการเงิน ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชีหรือฝ่ายการเงิน Chief Financial Officer (CFO) หรือรองกรรมการผู้จัดการฝ่ายบัญชีและฝ่ายการเงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบการเงินของบริษัท

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งกลุ่มตัวอย่างเขตพื้นที่ของบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทยตามภูมิภาคในประเทศไทย

ภูมิภาคในประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ	กลุ่มตัวอย่าง
กรุงเทพมหานคร	256,781	43%	172
ภาคกลาง	136,304	23%	92
ภาคตะวันออก	68,605	12%	48
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	29,504	5%	20
ภาคเหนือ	32,471	5%	20
ภาคใต้	50,861	9%	36
ภาคตะวันตก	15,084	3%	12
null	86	0%	0
รวมทั้งสิ้น	589,696	100	400

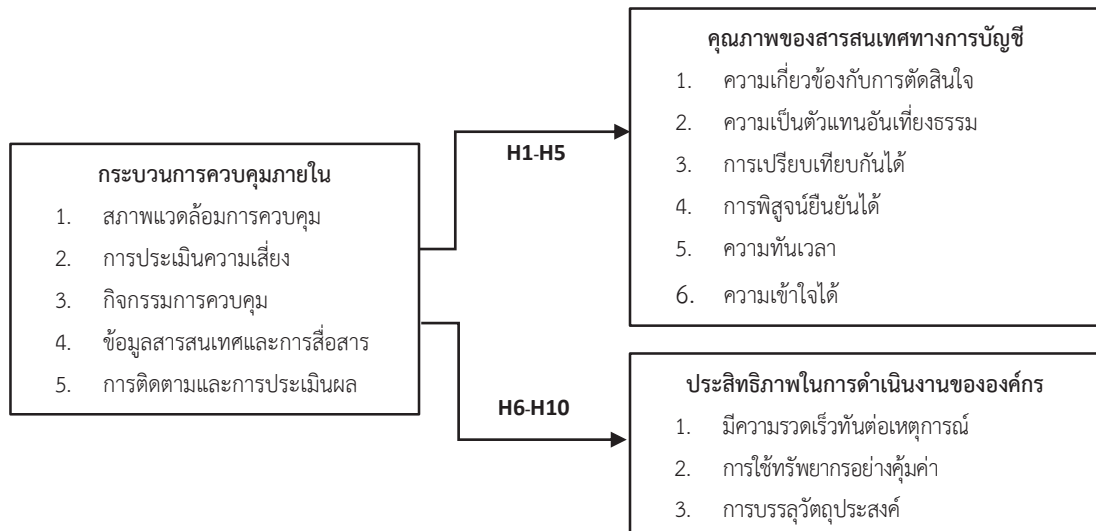
ข้อมูล ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ที่มา : กองข้อมูลธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินงานตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ(Independent Variables)

ตัวแปรตาม(Dependent Variable)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การเก็บข้อมูลที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ Check lists ส่วนที่ 2 กระบวนการควบคุมภายใน ส่วนที่ 3 คุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร เป็นแบบประเมินค่าคะแนนมีลักษณะของการใช้มาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale (Narisa, 2013) ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น

3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.9816 และทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่นและอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (Nunnally, 1978) ทั้งนี้งานวิจัยนี้มีค่าอยู่ที่ 0.951 อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบัญชีของของบริษัทจำกัดที่ จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย ผู้วิจัยได้รับตอบกลับมาครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 400 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยสถิติพรรณนา ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือค่าจำนวนและร้อยละ ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ตัวแปรงานวิจัย ประกอบด้วย กระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางบัญชี และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุमान ส่วนที่ 3 ทดสอบสมมติฐาน อิทธิพลกระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชีและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประเภทธุรกิจอุตสาหกรรม โดยมีทุนจดทะเบียนมากกว่า 2,000,000 บาท และมีจำนวนพนักงานในองค์กร 51-100 คน
2. สรุปผลความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการควบคุมภายใน

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อกระบวนการควบคุมภายใน

กระบวนการควบคุมภายใน	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม	3.71	0.84	มาก	3
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	3.62	0.88	มาก	5
3. ด้านกิจกรรมการควบคุม	3.77	0.84	มาก	1
4. ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	3.74	0.86	มาก	2
5. ด้านการติดตามและการประเมินผล	3.68	0.94	มาก	4
รวม	3.70	0.87	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อกระบวนการควบคุมภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.70 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดในด้านกิจกรรมการควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 รองลงมา คือ ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ด้านการติดตามและการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และด้านการประเมินความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ตามลำดับ

3. สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสารสนเทศทางบัญชี

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี

คุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	3.79	0.88	มาก	5
2. ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม	4.07	0.88	มาก	1
3. ด้านการเปรียบเทียบกันได้	3.70	0.85	มาก	6
4. ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้	3.93	0.85	มาก	3
5. ด้านความทันเวลา	3.97	0.91	มาก	2
6. ด้านความเข้าใจได้	3.82	0.75	มาก	4
รวม	3.88	0.85	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดในด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 รองลงมาคือ ด้านความทันเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ด้านความเข้าใจได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และด้านการเปรียบเทียบกันได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

4. สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D)	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านมีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์	3.83	0.79	มาก	2
2. ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	3.92	0.87	มาก	1
3. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์	3.83	0.79	มาก	2
รวม	3.86	0.82	มาก	

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย 3.86 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 รองลงมาคือ ด้านมีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ กระบวนการควบคุมภายใน ที่มีผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี ประกอบด้วยสมมติฐาน 5 ข้อ ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	คุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี			
	Standardized coefficients beta	t-value	p-value	VIF
H1ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	.070	.800	.024*	5.225
H2ด้านการประเมินความเสี่ยง	.650	1.597	.000***	1.537
H3ด้านกิจกรรมการควบคุม	-.140	-.807	.420	2.248
H4ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	.015	.094	.025*	1.198
H5ด้านการติดตามและการประเมินผล	.006	.116	.008**	1.583
ค่าคงที่ (Constant)= 2.935, n = 400, R ² = 0.414, F = 55.724, Sig. = 0.000 Durbin = 1.850				

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบ พบว่า กระบวนการควบคุมภายใน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ คุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี ($\beta=0.070, P<0.05$, $\beta=0.650, P<0.001$), $\beta=0.015, P<0.05$), $\beta=0.006, P<0.01$), ส่วนด้าน กิจกรรมการควบคุม ($\beta=-0.140$) ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) กระบวนการควบคุมภายในที่ดี จะช่วยให้องค์กรนั้นสามารถสร้างรายงานทางการเงิน ที่มีความถูกต้องสมบูรณ์และเชื่อถือได้และยังสามารถลดความเสี่ยงของทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (Yuwadee, 2017) การควบคุมภายในจะต้องมีการแสดงให้เห็นว่าระบุปัจจัยเสี่ยง ปัจจัยเสี่ยงของหน่วยงานสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือผลการดำเนินงานในหน่วยงาน ทั้งนี้กระบวนการควบคุมภายในที่มีคุณภาพจะช่วยให้การปฏิบัติงานด้านบัญชีและการเงินเป็นไปตามหลักการบัญชี กฎเกณฑ์และระเบียบที่ใช้ภายในองค์กร เพื่อให้สามารถสร้างสารสนเทศทางการบัญชีที่น่าเชื่อถือและสามารถใช้ในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ (Edmund, et al., 2015) ซึ่งเห็นว่าการควบคุมภายในถือเป็นนโยบายหรือขั้นตอนที่จะช่วยให้องค์กรมั่นใจได้ว่าจะบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กระบวนการควบคุมภายในเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สนับสนุนการทำงานของระบบสารสนเทศทางการบัญชีและเกิดคุณภาพของการรายงานทางการเงิน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ

ควบคุมภายในเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินที่เชื่อถือได้ จึงมีอิทธิพลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการเงินการบัญชี ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรมีกระบวนการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (Job Description) เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งได้ระบุหน้าที่ ความรับผิดชอบแก่พนักงานแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน ด้านการประเมินความเสี่ยง ผู้บริหารและพนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการระบุความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง ร่วมหาสาเหตุและป้องกันความเสี่ยงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ด้านข้อมูลสารสนเทศทางการเงินการบัญชี มีช่องทางการสื่อสารกันภายในด้วยระบบสารสนเทศภายในองค์กรโดยพนักงานสามารถเสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะและ ข้อร้องเรียนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงด้านการติดตามและการประเมินผลโดยผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเป็นธรรมและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลการประเมิน จึงมีอิทธิพลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการเงินการบัญชีให้สามารถรายงานข้อมูลทางการเงินการบัญชีได้ อย่างน่าเชื่อถือ (Paul & Elder, 2010) รายงานทางการเงินที่น่าเชื่อถือต้องเกิดจากการกำกับดูแลในการจัดทำทางการเงินที่ดี มีผู้รับผิดชอบในการควบคุมภายในบริษัท โครงสร้างการบริหารจึงมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการควบคุมภายในของบริษัท (Hall, 2011,p.7) ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Konthong. & Ussahawanitchakit. (2010) พบว่า การบูรณาการสารสนเทศอย่างสมบูรณ์ การเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศภายในองค์กร ความถูกต้องในการประมวลผลข้อมูล และการนำเสนอสารสนเทศทางการเงินการบัญชีอย่างครอบคลุม มีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการจัดการของการจัดเตรียมสารสนเทศ เพื่อการบริหารประสิทธิภาพการควบคุมภายในและการปฏิบัติงานบัญชี นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าประสิทธิภาพการควบคุมภายในและการการปฏิบัติงานด้านงานบัญชี มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการตัดสินใจ และความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน ดังนั้นผลการทดสอบจึง สนับสนุนสมมติฐานที่ H1,H2,H4,H5

2) กระบวนการควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการเงินการบัญชี ซึ่งไม่สอดคล้อง กับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า การพิจารณากำหนดนโยบายและกระบวนการควบคุมให้รอบคอบ ว่าสิ่งที่กำหนดขึ้นมานั้น สามารถช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการควบคุม คือ นโยบายและวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้นั่นใจว่าคำสั่งของฝ่ายบริหารได้นำไปปฏิบัติ ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ คุณภาพของสารสนเทศทางการเงินการบัญชี ให้สามารถรายงานข้อมูลทางการเงินการบัญชีได้ อย่างน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เนื่องจาก ในการบริหารจัดการ กระบวนการควบคุมภายในขององค์กรได้ให้ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์กรให้ความคิดเห็นในด้านกิจกรรมควบคุมอยู่ในระดับมาก โดยองค์กรมีการแบ่งแยกหน้าที่และตำแหน่งงานที่ชัดเจน ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงาน ทั้งฝ่ายระบบสารสนเทศทางการเงินการบัญชีและฝ่ายปฏิบัติการด้านต่างๆ ทุกฝ่าย มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง กับแผนงานที่วางไว้โดยการสอบถามการทำงานของพนักงานสม่ำเสมอ และให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยในเรื่องการกำหนดนโยบายและระเบียบวิธีในการปฏิบัติงานที่ระบุในคู่มือการปฏิบัติงานรวมทั้งสื่อสารให้พนักงานทุกระดับทราบ สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรมีกระบวนการควบคุมภายใน แต่อาจจะยังไม่ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบาย และระเบียบคู่มือคุณภาพของสารสนเทศทางการเงินการบัญชี เพื่อทำให้นั่นใจว่าสามารถรายงานข้อมูลทางการเงินการบัญชีได้ อย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งผู้บริหารและผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชี ไม่เชื่อว่ากระบวนการควบคุม

ภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม จะครอบคลุมหรือไม่ครอบคลุม ไม่ได้มีผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการเงินบัญชีที่จัดทำขึ้นตามกรอบแนวคิดมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 1 เรื่องการนำเสนองบการเงินฉบับปรับปรุงปี 2563 (TFAC, 2020) ยังคงสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจให้กับผู้ใช้งบการเงินทุกกลุ่ม (Wright, et al., 2012) คุณภาพของสารสนเทศทางการเงินบัญชีที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีการเงินสามารถช่วยให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องทันเวลาและชัดเจน มีผลต่อคุณภาพของการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Somdej, et al., 2011, pp.75-78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพรายงานทางการเงิน หมายถึง งบการเงินที่มีลักษณะที่ทำให้ข้อมูลมีผลประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ถูกต้องและยุติธรรม ตามมาตรฐานการบัญชีเพียงพอที่จะให้ผู้ใช้งบการเงินใช้ประโยชน์ได้ คุณภาพของสารสนเทศทางบัญชีอาจกล่าวได้ว่าสารสนเทศทางบัญชีที่สร้างขึ้นจริงสะท้อนถึงสถานการณ์และเงื่อนไขนโยบายการเปิดเผยสารสนเทศทางบัญชีการสร้างข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายคุณภาพของสารสนเทศที่ดีจะไม่ทำให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจเข้าใจผิดเมื่อจัดการองค์กรและสามารถตรวจจับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ในช่วงต้น เหตุนี้ กระบวนการควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม จึงอาจไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการเงินบัญชี ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Siriphan, 2020) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจวิสาหกิจในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยกระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อลักษณะเชิงคุณภาพเสริมของรายงานทางการเงินของธุรกิจวิสาหกิจในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยกระบวนการควบคุมภายใน

ด้านกิจกรรมการควบคุมไม่สามารถอธิบายลักษณะเชิงคุณภาพเสริมของรายงานทางการเงินของธุรกิจวิสาหกิจในประเทศไทย ได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผลการทดสอบจึง ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ H3

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ กระบวนการควบคุมภายใน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ประกอบด้วยสมมติฐาน 5 ข้อ ได้ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร			
	Standardized coefficients beta	t-value	p-value	VIF
H6ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	.491	5.931	.000***	5.225
H7ด้านการประเมินความเสี่ยง	.414	.921	.008**	1.537
H8ด้านกิจกรรมการควบคุม	.660	4.047	.000***	2.248
H9ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	.485	3.226	.001**	1.198
H10ด้านการติดตามและการประเมินผล	.097	2.135	.033*	1.583
ค่าคงที่ (Constant)= 2.107, n = 400, R ² = 0.483 , F = 73.585 , Sig. = 0.000 Durbin = 1.797				

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบ พบว่า กระบวนการควบคุมภายใน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ($\beta=0.491, P<0.001$, $\beta=0.414, P<0.01$), $\beta=0.660, P<0.001$), $\beta=0.485, P<0.01$), $\beta=0.097, P<0.05$) สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

ในการบริหารงานองค์กรควรมีกระบวนการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม การจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสม กับการปฏิบัติงาน เพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่น สามารถบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้ตามที่ต้องการ สภาพแวดล้อมที่สำคัญ ด้านประเมินความเสี่ยงการตระหนักถึงและจัดการกับความเสี่ยงที่องค์กรต้องเผชิญ โดยต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่บูรณาการขององค์กร ด้านกิจกรรมการควบคุมมีการพิจารณากำหนดนโยบายและกระบวนการควบคุมช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารการที่องค์กรมีข้อมูลข่าวสารและระบบการสื่อสารที่ดีย่อมช่วยให้ผู้บริหารได้สอบทานสถานะของความเสี่ยงและแผนการดำเนินงาน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการบอกกล่าวข้อมูลที่สำคัญ และทำให้เกิดการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพได้อย่างทันเวลา ด้านการติดตามและการประเมินผล สามารถลดความสูญเสียของทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (Ashbaugh-Skaife, et al., 2009, pp.1-49) กระบวนการควบคุมภายในด้านการเงินและการบริหารที่เหมาะสม ย่อมส่งเสริมให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งสนับสนุนฝ่ายบริหารในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและควบคุมดูแลให้องค์กรมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า (Wilkinson, et al., 2009) จึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้เนื่องจาก ในการดำเนินงานขององค์กรมีการบริหารจัดการ กระบวนการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (Job Description) เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้ระบุหน้าที่ ความรับผิดชอบแก่พนักงานแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน และมีการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงตามตำแหน่งงาน และมีการฝึกอบรมพนักงานปัจจุบันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ด้านประเมินความเสี่ยง ผู้บริหารและพนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการระบุความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยงร่วมหาสาเหตุและป้องกันความเสี่ยงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ด้านกิจกรรมการควบคุม องค์กรมีการแบ่งแยกหน้าที่และตำแหน่งงานที่ชัดเจน ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงาน ทั้งฝ่ายระบบสารสนเทศทางบัญชีและฝ่ายปฏิบัติการด้านต่างๆ ทุกฝ่าย และผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง กับแผนงานที่วางไว้โดยสอบทานการทำงานของพนักงานสม่ำเสมอ ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร องค์กรมีช่องทางการสื่อสารกันภายในด้วยระบบสารสนเทศภายในองค์กรโดยพนักงานสามารถเสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะและข้อร้องเรียนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานภายในและภายนอกองค์กร ด้านการติดตามและการประเมินผล ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเป็นธรรมและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลการประเมิน จึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Samukri, 2015, pp.156-167) พบว่ากระบวนการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของสารสนเทศทางบัญชีและผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร ทั้งในด้านคุณภาพของการตัดสินใจ ด้านความคุ้มค่าและการบรรลุ

วัตถุประสงค์ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม อิทธิพลเหล่านี้เกิดจากกระบวนการควบคุมภายในที่เพียงพอและความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลง ทำให้ธุรกิจสามารถทำกำไรได้มากกว่าเดิม หากใช้กระบวนการควบคุมภายในที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานด้วยทรัพยากรทางกายภาพทั้งหมดและข้อมูลจะได้รับการตรวจสอบและควบคุม โดยองค์กรจะบรรลุเป้าหมาย ความเสี่ยงจะลดลงและผลลัพธ์ของข้อมูลน่าเชื่อถือ (Sari, et al., 2016, pp.188-196) พบว่าการประมวลผลข้อมูลให้กลายเป็นสารสนเทศที่สามารถใช้ในการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถควบคุมการบริหารสินทรัพย์ขององค์กรได้ดี ดังนั้นผลการทดสอบจึง สนับสนุนสมมติฐานที่ H6-H10

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยในครั้งนี้ บริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการควบคุมภายใน ที่มีผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชีและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารเชิงเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

1. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ปรับปรุงคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี ในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาแผนกระบวนการควบคุมภายใน การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (Job Description) โดยระบุหน้าที่ความรับผิดชอบแก่พนักงานแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน ผู้บริหารและพนักงานทุกระดับต้องมีส่วนร่วมในการระบุความเสี่ยงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งต้องมีช่องทางการสื่อสารกันด้วยระบบสารสนเทศภายในองค์กร ที่พนักงานสามารถเสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ และข้อร้องเรียน รวมถึงผู้บริหารจำเป็นต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเป็นธรรมและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลการประเมินได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของสารสนเทศทางการบัญชี สามารถรายงานงบการเงินได้อย่างน่าเชื่อถือใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ให้กับผู้ใช้งบการเงินทุกกลุ่ม

2. สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารองค์กรโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน และมีการฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ด้านการประเมินความเสี่ยงโดยผู้บริหารและพนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมหาสาเหตุและป้องกันความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ผู้บริหารจำเป็นต้องประเมินผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง กับแผนงานที่วางไว้ โดยการสอบทานการทำงานของพนักงานสม่ำเสมอ ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารมีช่องทางการสื่อสารข้อเสนอแนะและข้อร้องเรียนจากพนักงานเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานภายในและภายนอกองค์กร และด้านการติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเป็นธรรม และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลการประเมิน จะช่วยให้องค์กรแก้ไขปัญหาในการทำงานและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเพียงกลุ่มตัวอย่างเดียว คือ บริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเทศไทย

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของกระบวนการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินบัญชีและประสิทธิภาพขององค์กร เพื่อให้สามารถการแก้ไขปัญหาในการทำงานและประเมินความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาตัวแปรควบคุมที่นำมาควบคุมผลการวิจัย ซึ่งยังมี ตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเภทอุตสาหกรรม และขนาดของกิจการ เป็นต้น

References

- Ashbaugh-Skaife, Hollis, Collins, Daniel W., JR Kinney, William R., Lafond, Ryan. (2009). The Effect of SOX Internal Control deficiencies on Firm Risk and Cost of Equity. **Journal of Accounting Research, Volume 47**(1), 1-49.
- Changchit, C., Holsapple, C.W., & Madden, D.L. (2001). Supporting managers' internal control evaluations: an expert system and experimental results. **Decision Support Systems, 30**(4), 437-449.
- Department of Business Development. (2021). **Information on the number of registered limited companies**. [Online]. Available : https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid= 1415 [2021, February 28].
- Dolrudee, T. & Vichit, Uo. (2018). Causal Relationship of Factors Influencing Accounting Report Efficiency and Performance of Small And Medium Enterprises In Thailand. **RMUTT Global Business and Economics Review, 12**(2), 137-158.
- Edmund, K., Collins, O.K. & Donkor, F.(2015). Budgets and Budgetary Control as a Management Tool for Ghana Metropolitan Assemblies. **Journal of Finance and Accounting, 3**(5), 159-163.
- Hall, J. (2011). **Accounting Information System 7th**. The United States of America : Sorth-Western Cengage Learning.
- Konthong, K. & Ussahawanitchakit, P. (2010). AIS Competency, Accounting Out-comes, and Firm Performance: An Empirical Study of Thai-Listed Firms. **Journal of Internal Management Studies, 10**(3), 43-67.
- Mary, J.L., et al. (2016). Internal control weaknesses and evidence of real activities manipulation. **Advances in Accounting, 33**, 47-58.
- Sari, N. Z. M., Se, M., & Purwanegara, H. D. (2016). The effect of quality accounting information system in Indonesian government (BUMD at Bandung area). **Research Journal of Finance and Accounting, 7**(2), 188-196.
- Narisa, T. (2013). **Auditor's Characteristics Affecting on Audit Quality and Audit Success of CPAs in Thailand**. Master's thesis Songkla University.

- Nunnally, J.C. (1978). **Psychometric theory**. New York : McGraw-Hill.
- Nutthanun, U., Kittayawadee, G. & Warawan, C. (2021). The Relationship between Accounting Control and Accounting Information Quality of Logistics Businesses in Thailand. **Journal of Accountancy and Management**, 13(1), 138-150.
- Paul, R. & Elder, L. (2010). **The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools** Dillon Beach : Foundation for Critical Thinking Press. [Online]. Available : https://www.criticalthinking.org/files/Concepts_Tools.pdf [2021, February 05].
- Samukri. (2015). Influence Effectiveness of Internal Control System and Implementation of Financial Accounting Information System on the Quality of Accounting Information. **Research Journal of Finance and Accounting**, 6(11), 156-167.
- Siriphan, K. & Phichet, S. (2020). Factors Affecting the Quality of Financial Reports of the State Enterprises in Thailand. **Christian University Journal**, 26(2), 46-59.
- Somdej, R. et al. (2011). **Solving the problem of prohibited expenditure and prohibited purchase tax as Income and Revenue Acceptance**. Bangkok : Dharmniti Press
- TFAC. (2020). **Conceptual Framework Project Summary**. [Online]. Available : <https://www.tfac.or.th/upload/9414/TiadgqggkP.pdf> [2021, March 20].
- Tianwan, M., Sirisom, J. & Tantrabondit, P. (2020). The Relationship between Good Accounting System Design and Accounting Information Quality of Beverage Businesses in Thailand. **Journal of Accountancy and Management**, 12(2), 161-173.
- Wright, DE, et al. (2012). **Histone ubiquitylation and chromatin dynamics**. [Online]. Available : <https://www.fbscience.com/Landmark/articles/pdf/Landmark3973.pdf> [2021, March 20].
- Wilkinson. (2009). **The Globalization of Agribusiness and Developing World Food Systems**, **monthly review.org**. [Online]. Available : <https://monthlyreview.org/2009/09/01/globalization-of-agribusiness-and-developing-world-food-systems/> [2021, February 15].
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory Analysis**. (3 rd ed.). USA : Harper & Row.
- Yuwadee, N. (2017). **Internal control model**. [Online]. Available : <http://www.chaiyaphum1.go.th/control-online60> [2021, March 05].

พัฒนาการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี

Development Worship Dance for Thao Suranaree

วีรพงษ์ ตามกลาง*

Weerapong Tamklang

ณัฐภรณ์ รัตนชัยวงศ์**

Nataporn Rattanachaiwong

Received : July 20, 2020

Revised : October 27, 2021

Accepted : December 3, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา ประเพณีประเพณี พิธีกรรม พัฒนาการ และการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรมของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี ดำเนินการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐาน ลงพื้นที่ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2539 เป็นประเพณี ประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นผ่านพิธีกรรม ถูกปลูกฝังและทำซ้ำ มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกได้ทั้งหมด 4 ยุค คือ ยุคแรกเริ่ม ยุคค้นหาอัตลักษณ์ ยุคฟื้นฟูอนุรักษ์ และยุคดำรงอยู่ยุคสมัย ประเพณีการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี มีองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ ทำรำ เนื้อร้องและทำนองเพลง ดนตรี ภูบ่าว เครื่องแต่งกาย และผู้แสดง มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการแตกต่างในแต่ละปี แก่นสำคัญที่สุดของประเพณีที่ไม่เปลี่ยนแปลง คือ เนื้อร้องและ ทำนองเพลงสภานุญในขณะท้องร้องประกอบอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อหาจุดเด่น ความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะตนของความเป็นโคราช อดีตจนถึงปัจจุบัน จนเป็นที่ยอมรับของสังคม ชาวนครราชสีมาต่างให้ ความสนใจและต้องการที่จะเข้าร่วมการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเพิ่มมากขึ้นในทุกปี

คำสำคัญ : รำบวงสรวง / ท้าวสุรนารี / พัฒนาการ

*นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Master of Arts Program Performing Arts Suan Sunandha Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Performing Arts Teacher Suan Sunandha Rajabhat University

ABSTRACT

This research aimed to study the history of the tradition, development and cultural resource management of worship dance for Thao Suranaree. The research was conducted from evidence data collecting, fieldwork and interview with those related. The result found that the first worship dance tradition was established in 1996 created through the ritual that has been embedded and repeated. The dance was divided into 4 eras – beginning, identity seeking, conservation and existing era. The tradition of worship dance for Thao Suranaree composed of dance gesture, lyrics and melody, music, line shape, costume and dancers. There were changes and different development each year. The important cores of the for the tradition that has not changed were the lyrics and Sarapanya rhythm while other components were altered to seek for significance, Korat identity from the past to present until well-known for the society. People in Nakhon Ratchasima are interested and wanted to join the worship dance for Thao Suranaree tradition more and more each year.

Keywords : Worship Dance / Thao Suranaree / Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดนครราชสีมา มีประวัติศาสตร์มายาวนาน หนึ่งในประวัติศาสตร์และความเชื่อที่ยาวนานนั้นคือ เรื่องราวของวีรสตรีของเมืองนครราชสีมาและของชาติไทย คือ ท้าวสุรนารี (Art and culture center, Nakhon Ratchasima collage, 1994, p.43) นามเดิม ว่าคุณหญิงโม ได้ประกอบคุณานุการแก่ประเทศชาติบ้านเมือง ในรัชสมัย รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปี พ.ศ. 2369 เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ เมืองเวียงจันทน์ ยกทัพยึดเมือง นครราชสีมา คุณหญิงโมได้รวบรวมกำลังพลประชาชนชายหญิงต่อสู้ ด้วยความเสียสละ กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว จนมี ชัยชนะ เป็นเหตุให้กองทัพลาวระงับไม่ไปตีกรุงเทพมหานคร รัชกาลที่ 3 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนา คุณหญิงโมให้ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “ท้าวสุรนารี” พร้อมทั้งพระราชทานเครื่องยศทองคำเป็นบำเหน็จ ซึ่ง ปรากฏในพงศาวดารมาจนทุกวันนี้ (Jianjunpong, 1967, p.1)

วีรกรรมดังกล่าวถูกเล่าขานและเป็นความภาคภูมิใจของชาวนครราชสีมา สืบมาจนถึงปัจจุบัน ชาวนครราชสีมา จึงขนานนามด้วยความเคารพนับถือว่า “ย่าโม” และต่อมา กลายเป็นสัญลักษณ์ของชาวนครราชสีมา กระทั่งเรียกชื่อจังหวัดนี้ว่า “เมืองย่าโม” เพื่อระลึกถึงและยกย่องคุณงามความดีของวีรสตรี “ท้าวสุรนารี” ในปี 2476 จึงริเริ่มสร้างอนุสาวรีย์ หล่อด้วยทองแดงรมดำ สูง 1.85 เมตรหนัก 325 กิโลกรัม ตั้งอยู่บนฐานไพที สี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองซึ่งบรรจุอัฐิของท่าน แต่งกายด้วยเครื่องยศพระราชทาน ในทำยืน มือขวากุมดาบ ปลายดาบจรดพื้น มือซ้ายท้าวสะเอว หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นทิศที่ตั้งของกรุงเทพมหานคร และมีพิธี เปิดอนุสาวรีย์เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2477

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวนครราชสีมา สำหรับผู้ทุกขใจไม่สมหวังกราบไหว้ขอพรเป็นสิริมงคล บนบานศาลกล่าว เมื่อได้ในสิ่งที่สมปรารถนา ก็ตอบแทนด้วยการบวงสรวงบูชา จนนำไปสู่พิธีกรรมและการแก้บน เชื่อว่า เมื่อครั้งยาโม มีชีวิต ท่านมีความโปรดปรานเพลง โคราชมากที่สุด ซึ่งถือเป็นเพลงพื้นเมืองที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ต้องอาศัยไหวพริบ ปฏิภาณของผู้เล่น เพลงโคราชมี่ท่วงทำนองการขับร้อง สัมผัสเป็นภาษาพื้นบ้าน (ไทยโคราช) เมื่อประสบความสำเร็จจึงมักทำการแก้บนด้วยการเล่นเพลงโคราช กระทำขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม ของทุกปี และในคืนถัดมา คือ คืนวันที่ 23 มีนาคม จะเป็นการรำบวงสรวงจากสตรีผู้เป็นตัวแทนของชาวโคราช

ต่อมาพิธีกรรมดังกล่าวจึงถูกกำหนดให้เป็นงานฉลองชัยชนะของท้าวสุรนารีประจำปีของจังหวัดนครราชสีมา ที่บริเวณอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี และสนามหน้าศาลากลางจังหวัด เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติประวัติแห่งชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของท่านท้าวสุรนารี (Nicharat, 2015, pp.13-14) ในระหว่างวันที่ 23 มีนาคม ถึง 3 เมษายนของทุกปี รวมเวลา 12 วัน 12 คืน เริ่มต้นจัดในครั้งแรกในปี พ.ศ. 2477 มีการจัดกิจกรรมต่างๆ และมีกิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ การรำบวงสรวงท้าวสุรนารี

การรำบวงสรวงท้าวสุรนารี เป็นการแสดงออกถึงความเป็นมา และรูปแบบพิธีกรรมของการบวงสรวง รวมถึงความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารี ได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรก ในเมื่อปี 2539 จนถึงปัจจุบัน ณ บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ในยุคแรกการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเป็นการริเริ่มสร้างและคิดประดิษฐ์ขึ้นมา ยังไม่เป็นที่นิยมของชาวจังหวัดนครราชสีมามากนัก ค่อนข้างที่จะหาผู้แสดงมารายกเนื่องจากไม่ค่อยมีผู้สนใจ ทั้งกระบวนการรำดนตรียังไม่เป็นที่น่าพอใจของชาวจังหวัดนครราชสีมา ในยุคแรกนี้จึงมีจำนวนผู้เข้าร่วมการรำน้อยกว่าคน

ต่อมามีการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้มีความชัดเจนในรูปแบบของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีมากขึ้น ในด้านท่ารำ เนื้อร้อง ทำนองเพลง ดนตรี รูปแถว เครื่องแต่งกาย และผู้แสดง โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อสร้างความโดดเด่นเป็นของตนเองในการรำบวงสรวง

หลังจากนั้นในแต่ละปีการรำบวงสรวงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเห็นได้ชัดเจน คือ จำนวนผู้แสดงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุก ๆ ปี ซึ่งชาวจังหวัดนครราชสีมาหรือจังหวัดที่ใกล้เคียงต่างให้ความสนใจพยายามที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความรักความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารี

ต่อมาในปัจจุบัน การรำบวงสรวงท้าวสุรนารีได้นำบริบทสังคมสถานการณ์บ้านเมืองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการรำ แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นแสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวนครราชสีมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปี 2561 มีผู้เข้าร่วมการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี เป็นจำนวน 4,337 คน (“Korat held a large celebration of the victory of Thao Suranaree, 4,337 lives, worshipping the heroines of Thailand” 2017, PP 4) ซึ่งยังคงทำให้มีผู้ที่ให้ความสนใจเพื่อจะเข้ามามีส่วนร่วมในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี

รูปแบบและองค์ประกอบของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี ประกอบด้วย เนื้อร้อง ทำนองเพลงท่ารำ เครื่องดนตรี การจัดรูปแถว เครื่องแต่งกาย และผู้แสดงที่ใช้ในการรำบวงสรวง การรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเป็น

ประเพณีที่ถูกสร้างขึ้น รับรู้ผ่านพิธีกรรมความเชื่อของท้าวสุรนารีกลายเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวนครราชสีมา

การศึกษาการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีในฐานะที่เป็นประเพณีที่เกิดการประดิษฐ์ผ่านระยะเวลาการจัดการทางวัฒนธรรมหรือการรื้อสร้างประเพณีดั้งเดิมขึ้นใหม่ โดยอาศัยเอกลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมพื้นฐานเป็นหลัก ซึ่งมีการขับเคลื่อนวัฒนธรรมการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีให้คงอยู่ด้วยกลวิธีการต่างๆ ในการสร้างตั้งแต่เริ่มต้น และมีการสืบทอดต่อกันมาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและสังคมจนเกิดความเข้าใจและการยอมรับทางสังคมจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกัน จึงเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจศึกษา

อีกทั้งการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเป็นงานใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนหรือประชากรเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้นำมาศึกษา อีกทั้งการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีได้มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีการขยายและเติบโตมากขึ้นจากผู้ที่ไม่ให้ความสนใจ กลายเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่เข้ามาเที่ยวชมหรือร่วมกิจกรรมต่างๆ ของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีในจังหวัดนครราชสีมา

จากความสำคัญที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องประวัติความเป็นมา ประเพณีประติษฐ์ และการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา เพื่อบันทึกข้อมูลของพิธีกรรมอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมนี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้ผู้สนใจสามารถศึกษาและเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมในท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี
2. เพื่อศึกษาประเพณีประติษฐ์และพัฒนาการการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี
3. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่มาจาก หนังสือ เอกสาร บทความ สิ่งตีพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพิธีกรรม ความเชื่อ ของพิธีการรำบวงสรวง นำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อที่จะสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง พัฒนาการการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี กำหนดกรอบความคิด ต่อจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ สร้างโดยใช้นิยามแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับนาฏศิลป์ นาฏยประติษฐ์และแนวคิดการประติษฐ์ทำำเป็นแนวทางในการสร้าง ลงพื้นที่เพื่อสำรวจพื้นที่ และสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษา ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้อง เพื่อใช้ในการ

เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป และแบบบันทึกการวิเคราะห์จากวีดิทัศน์ ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่เพื่อสำรวจเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบบันทึกการสังเกตเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปรับปรุงแก้ไขตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องอีกครั้ง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 1 เรียกว่า การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ สอบถามข้อมูลจากชุมชนและเอกสารแนวกิตติคุณและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การสังเกตการณ์จากวีดิทัศน์เทปบันทึกภาพต่างๆ และการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 เรียกว่า การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ อย่างเป็นทางการ (Formal Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์ในกลุ่มเป้าหมายคือ วัฒนธรรมจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้อำนวยการฝึกซ้อมในการร่ายวงสรวง ศิลปินพื้นบ้าน ผู้มีความรู้เกี่ยวกับการร่ายวงสรวง และปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารี โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วีดิโอบันทึกภาพและเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประเพณีประเพณี และการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงการสังเกตการณ์ในงานร่ายวงสรวงท้าวสุรนารีในปี พ.ศ. 2561 นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ประกอบด้วยวิธีการร่วมกันแบบเก็บข้อมูลและเอกสารประกอบการเพิ่มเติมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการร่ายวงสรวง โดยทำการวิเคราะห์ในส่วนขององค์ประกอบของการร่ายวงสรวง ซึ่งประกอบไปด้วยท่ารำที่ใช้ เนื้อร้องทำนองเพลง เครื่องดนตรี การจัดรูปแถว เครื่องแต่งกาย และผู้แสดงที่ใช้ในการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารี 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารี โดยทำการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ เนื่องจากการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารีมีความเกี่ยวข้องกับจำนวนคน สังคม เศรษฐกิจ และงบประมาณที่ได้รับในการจัดงาน โดยจะกระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลในพื้นที่ มีการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทำการทบทวนข้อมูลที่ได้วางแผนการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมให้ครบถ้วน วิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงโดยใช้สถานการณ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงการสัมภาษณ์และการบอกเล่าของบุคคลต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารี เริ่มต้นครั้งแรกใน ปีพุทธศักราช 2477 ในรูปแบบการจุดพลุสุมเมือง เพื่อระลึกถึงความกล้าหาญในวีรกรรมของท้าวสุรนารี ต่อมาในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2539 มีการจัดการร่ายวงสรวงท้าวสุรนารีขึ้น โดยการริเริ่มของผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น คือ นายสุพร ศุภักษร

และ และนางฉวีวรรณ ศุภักษร (นายกเหล่ากาชาด) โดยประสงค์ที่จะให้มีการสักการะถวายสักการะในวีรกรรม คุณย่าโม โดยใช้แนวคิด การร้องรำทำเพลงประกอบกับมโหรีฉิ่งฉับกรับโหม่งตามท้องถิ่นในช่วงเทศกาลงานบุญที่ มักมีสตรีชาวโคราชออกมารำรำกันอยู่เสมอ จึงได้นำเอาสตรีมารำบวงสรวงเพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นการรำลึก ถึงชัยชนะของสตรีที่เป็นวีรสตรีของชาติของนครราชสีมา

การรำบวงสรวงท้าวสุรนารีในครั้งแรกนั้น เริ่มต้นจากคุณแม่เพ็ญทิพย์ จันทุม ได้ประสานกับคุณพ่อ ประจวบ สว่างพลกรัง ผู้มีความสามารถในการประพันธ์เพลงพื้นบ้าน ได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับ คณะกรรมการการรำบวงสรวง ทำให้ได้แนวคิดการใช้เพลงรำสำหรับการรำบวงสรวง จากการนำท่วงทำนอง สรภัญญะที่ชาวบ้านในภาคอีสานใช้สำหรับสวดเพื่อบูชาพระพุทธรูป การบูชาด้วยบทร้องบูชาเทพเจ้า การบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการบูชาสิ่งที่จะเป็นพิธีกรรมที่เป็นมงคล นำมาประกอบบทร้องบวงสรวง ทำให้เกิดเป็นเพลง บวงสรวงทำนองสรภัญญะบรรเลงโปงลางตีโปงลาง และใช้เป็นเพลงประจำในการรำบวงสรวงสืบมา โดย ปิยพร มิ้มคัง เป็นผู้ขับร้องครั้งแรก และมีคณะครูอาจารย์ ประกอบด้วย อาจารย์สยามรัฐ กำไลนาค อาจารย์จุไรรัตน์ สุนันทราภรณ์ และอาจารย์พนารัตน์ ศิลแสน เป็นผู้คิดประดิษฐ์ทำรำบวงสรวงท้าวสุรนารีขึ้นมา คัดเลือกผู้นำ ของแต่ละอำเภอมาให้ได้จำนวนอำเภอละ 4 คน ซึ่งได้แก่กริยานายกั้ง กริยานายอำเภอ และผู้มีตำแหน่งต่าง ๆ ในอำเภอนั้น ๆ ทำให้ในปีแรกมีสตรีชาวนครราชสีมามาร่วมรำบวงสรวงท้าวสุรนารีจำนวน 100 กว่าคน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทเพลงที่เป็นเพลงพื้นบ้านในโคราช และท่วงทำนอง มโหรีโคราชเพิ่มขึ้น โดยเลือกศึกษาค้นคว้าเพลงเชิดซึ่งเป็นเพลงที่ใช้ละเล่นของโคราช ประกอบด้วยเพลงเชิดนาง อึ่ง นางกระด้าง และนางไซ อีกทั้งคณะกรรมการการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี จึงได้นำกลุ่มเพลงเชิด เป็นเพลง เก่าแก่ของโคราชเข้ามาเป็นบริบทในการรำประกอบกับเพลงท่วงทำนองสรภัญญะซึ่งเป็นทำนองหลัก และมีการ ปรับปรุงการรำออกโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการรำออกด้วยเพลงโชน และศึกษาเกี่ยวกับดนตรีเพิ่มเติม ใช้วงมโหรี ปีแก้ว ซึ่งเป็นวงปีแก้วที่มีปีแก้วเป็นตัวหลัก มีซอ มีกลองทั้ง มีฉิ่ง ฉับ กรับ โหม่ง บรรเลงประกอบการรำ บวงสรวง

การพัฒนาปรับปรุงการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของการรำบวงสรวง และความเป็นชาวโคราชเอาไว้ มีการนำเอาบริบทของยุคสมัย เหตุการณ์บ้านเมืองเข้ามารวมในการรำบวงสรวง ท้าวสุรนารี เช่น ในปี พ.ศ. 2551 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้สิ้นชีพิตักษัย มีการเปลี่ยนจากการรำรื่นเริงเป็นการรำบถถวายอาลัยแด่พระองค์ท่านควบคู่ไปกับการ รำบวงสรวงท้าวสุรนารี ในปี พ.ศ. 2555 ได้มีการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีควบคู่ไปกับการรำถวายพระพร พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ให้พระองค์มีพระพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ และในปี พ.ศ. 2559 เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) เสด็จสวรรคต มี การรำบถถวายความอาลัยแด่พระองค์ท่านร่วมกับการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี และในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นปีมหา มงคลมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เสด็จเถลิงถวัลย ราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์พร้อมทั้งเฉลิมพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์จักรีอย่างสมบูรณ์ตามโบราณราชประเพณี จึงมีการรำถวายพระพร และมีการรำรื่นเริง โดยการรำสี่ภาครวมกับการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีในปี พ.ศ. 2562

การรำบวงสรวงท้าวสุรนารีในสมัยแรกนั้น เกิดขึ้นเพื่อบวงสรวงท้าวสุรนารี และฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารี ในเวลาต่อมาด้วยความศรัทธาของชาวจังหวัดนครราชสีมาทำให้แนวคิดในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีปรับสู่การรำเพื่อถวายเป็นการสักการบูชา และระลึกถึงคุณงามความดีของท้าวสุรนารี ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีนั้นเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารีที่ร่วมกับแนวคิดในการประดิษฐ์และพัฒนาท่ารำบวงสรวงท้าวสุรนารีให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป การรำบวงสรวงท้าวสุรนารี มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

1) ท่ารำใช้ท่ารำประกอบบทสร้อยเป็นหลัก ซึ่งยึดหลักแบบแผนมาจากท่ารำของนาฏศิลป์ไทย นำมาจากแม่บทต่าง ๆ ร่วมกับแม่บทพื้นบ้านอีสาน เป็นการรำที่ใช้ท่าตีบทตามเนื้อร้องให้ความหมายตรงกับคำประพันธ์ สอดแทรกเป็นท่ารำพื้นบ้านโคราชเป็นท่ารำเฉพาะอยู่ 4 ท่า คือ ท่าปลาไหลพันพวง ท่าช้างเทียมแม่ท่าประจัญบาน และท่าหมอลงโคราช

2) เนื้อเพลงสื่อถึงคุณงามความดี และความสามารถของท่านท้าวสุรนารี แสดงถึงการสดุดีท้าวสุรนารี ร้องเป็นภาษากลางสำเนียงอีสาน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าใจความหมายได้ ประกอบทำนองสร้อยเป็นหลัก มีไว้สวดเพื่อบูชาพระพุทธคุณ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของทางอีสาน

3) เครื่องดนตรีเดิมใช้วงโปงลาง ต่อมาจนถึงปัจจุบันปรับเปลี่ยนมาใช้วงมโหรีโคราช ใช้ปีแก้วเป็นเครื่องเดินทำนองหลัก ผสมผสาน ซออู้ ซอกลาง ซออู้ เครื่องทำจังหวะ คือ กลองทั้ง ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก รวมบรรเลงประกอบ

4) การจัดกระบวนรูปแบบแถวในปัจจุบันนั้น จัดตามสภาพถนน แถวเรียงตอนลึก บริเวณหน้าลานย่าโม จะจัดเป็นแถวละ 8 คน กระบวนรูปแบบจะจัดพื้นที่รำบวงสรวงให้อยู่บนถนนเป็นหลัก ในส่วนของผู้รำที่เป็นกิตติมศักดิ์ จะถูกจัดอยู่ในบริเวณฐานของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ไม่มีการแปรแถว เนื่องจากผู้รำมีจำนวนมาก และพื้นที่จำกัด

5) เครื่องแต่งกายปัจจุบันนั้น จะเป็นเครื่องแต่งกายในชุด ไทยบรมพิมาน สื่อความหมายของสตรีสมัยโบราณ คือ สตรีผู้สูงศักดิ์ที่มีความงดงามและสง่า ซึ่งประกอบด้วย เสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่นจีบหน้านาง และสไบคาดทอง ผู้แสดงต้องทัดดอกปีบ สีเครื่องแต่งกายในแต่ละปีจะถูกกำหนดให้แตกต่างกัน สื่อความหมายและสอดคล้องกับเหตุการณ์บ้านเมือง

6) ผู้แสดงรำบวงสรวงปี 2562 มีจำนวน 5,700 คน โดยประมาณ เป็นสตรีเพศเท่านั้น ไม่กำหนดคุณลักษณะอื่น ๆ เข้าร่วมตามความศรัทธา สามารถเข้าร่วมการฝึกซ้อมรำบวงสรวงได้ตามปฏิทินที่กำหนด สามารถเสียสละเวลาและกำลังทรัพย์ที่ใช้จ่ายตามที่คณะกรรมการรำบวงสรวงกำหนดไว้

ประเพณีประดิษฐ์ : พัฒนาการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี สามารถแบ่งการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีตามการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงการรำ แบ่งออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 ยุคแรกเริ่ม พ.ศ. 2539 - พ.ศ. 2542 ใช้แนวคิด จากวัฒนธรรมที่สำคัญ ดั้งเดิมของเมือง นครราชสีมา ได้แก่ การรำรำ การละเล่นท้องถิ่น มีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ นำสตรมารำบวงสรวงท้าวสุรนารี เพื่อให้เป็นสิริมงคล และน้อมรำลึกถึงวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ของท้าวท้าวสุรนารี ใช้ท่ารำจากแบบแผนการรำแม่บท ทางด้านนาฏศิลป์และแม่บทพื้นบ้านอีสาน มาใช้ในการตีบทใช้บท เครื่องดนตรี จะใช้วงโปงลางบรรเลงใส่ ท่วงทำนองสรภัญญะ เนื้อเพลงและทำนองเป็นเพลงสรภัญญะร่วมกับการบรรเลงโปงลาง จัดกระบวนรูปร่างเป็น แถวเรียงตอนลึก แถวละ 10 คน เครื่องแต่งกายสวมเสื้อแขนกระบอก และนุ่งโจงกระเบน ห่มตะเบงมาน ทัด ดอกป๊อบ และผู้แสดงทั้งหมดเป็นเพศหญิง ประกอบด้วย ผู้มียศศักดิ์และประชาชนทั่วไป รวมทั้งสิ้น ประมาณ 100 คน

ยุคที่ 2 ยุคค้นคว้าอัตลักษณ์ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2550 เป็นยุคแห่งศึกษาค้นคว้าหาตัวตนที่เป็น เอกลักษณ์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่โดยเฉพาะเพลงพื้นบ้านโคราช เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับการรำ บวงสรวง สื่อความหมายจากวัฒนธรรมของตนเองให้ชัดเจนและเด่นชัดขึ้นให้กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะการรำ บวงสรวงท้าวสุรนารีเท่านั้นใช้ท่ารำสรภัญญะ ร่วมกับท่ารำพื้นบ้านโคราช เนื้อเพลงและทำนองสรภัญญะเป็น หลัก ประกอบเข้าด้วยกันกับเพลงพื้นบ้านโคราช โดยใช้เครื่องดนตรีวงมโหรีปี่แก้ว จัดกระบวนรูปร่างเป็นแถว เรียงตอนลึก แถวละ 10 คน ส่วนเครื่องแต่งกายแบบสตรีที่งดงามและสง่างามตามแบบไทยนุ่งผ้าซิ่นป้าย ใส่เสื้อ แขนกระบอก ห่มสไบ และทัดดอกป๊อบ และผู้แสดงทั้งหมดเป็นเพศหญิง ประกอบด้วย สตรีผู้มียศศักดิ์และ ประชาชน จำนวน 400-1,500 คน

ยุคที่ 3 ยุคฟื้นฟูอนุรักษ์ พ.ศ. 2551-พ.ศ. 2559 เป็นยุคที่มีการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านโคราช ให้มี บทบาทสำคัญเพื่อไม่ให้สูญหาย นำกลับมาฟื้นฟูอนุรักษ์คนได้รู้จัก ด้วยกลวิธีต่าง ๆ โดยการสอดแทรกหรือด้วย การปฏิบัติ ให้ยังคงอยู่ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผ่านกระบวนการสืบทอดอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น ใช้ ท่ารำตามบทสรภัญญะ ร่วมกับท่ารำพื้นบ้านโคราช เนื้อเพลงและทำนองเป็นเพลงสรภัญญะ ประกอบเข้า ด้วยกันกับเพลงพื้นบ้านโคราช ใช้เครื่องดนตรีวงมโหรีปี่แก้ว จัดกระบวนรูปร่างเป็นแถวเรียงตอนลึก แถวละ 8 คน เครื่องแต่งกายด้วยชุดไทยบรมพิมาน สื่อถึงสตรีผู้สูงศักดิ์ สวมใส่เสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่นจีบหน้านาง และห่ม สไบคาดทอง ทัดดอกป๊อบ และผู้แสดงทั้งหมดเป็นเพศหญิง ประกอบด้วย สตรีผู้มียศศักดิ์และประชาชนทั่วไป จำนวน 1,500-4,000 คน

ยุคที่ 4 ยุคดำรงอยู่กับยุคสมัย พ.ศ. 2560 ถึง ปี 2562 มีการนำบริบทของประเทศมาเป็นตัวที่มี อิทธิพลหรือตัวแปรสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนจากเหตุการณ์บ้านเมือง จึงนำเข้ามาเป็นแนวคิดหรือวิธีการ ปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องเข้ากับบริบทสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โดยนำท่ารำทางด้านนาฏศิลป์นำมา ปฏิบัติประกอบกับท่ารำสรภัญญะ ท่ารำพื้นบ้านโคราช เนื้อเพลงมีการเพิ่มบทการถวายความอาลัย หรือการรำ ถวายพระพร ในช่วงของการไว้อาลัย หรือการรำถวายพระพร ประกอบกับทำนองเป็นเพลงสรภัญญะ เพลง พื้นบ้านโคราช ใช้วงมโหรีโคราช มีปี่แก้วเป็นหลัก เพิ่มการบรรเลงของวงดนตรีไทยเข้ามาประกอบด้วย มีการจัด กระบวนรูปร่างเป็นแถวเรียงตอนลึก เครื่องแต่งกายที่ใช้เป็นเสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่นจีบหน้านาง และห่มสไบ

ตาดทอง ทัดดอกปีบ และผู้แสดงทั้งหมดเป็นเพศหญิง สตรีผู้สูงศักดิ์และประชาชนทั่วไป จำนวน 5,000 คนขึ้นไป

ดังนั้น การรำบวงสรวงท้าวสุรนารี จึงเป็นประเพณีประติมากรรมที่ถูกสร้างขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจสังคมหรือตอบสนองสังคมที่มีการยอมรับการต้องการความเป็นอดีต นำไปสู่กระบวนการรื้อฟื้นทางวัฒนธรรม โดยการอ้างอิงความสัมพันธ์ดั้งเดิม ถูกสร้างขึ้นผ่านพิธีกรรม องค์ประกอบ ได้แก่ ทำรำ เนื้อร้องและทำนองเพลง ดนตรี รูปแถว เครื่องแต่งกาย และผู้แสดง ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานในแต่ละช่วงปีที่แตกต่างกันไป แต่มีสิ่งเดียวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ถือว่าเป็นแก่นสำคัญที่สุดของประเพณีการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี คือ เนื้อร้องและทำนองเพลง สรภัญญะ ซึ่งชาวนครราชสีมาต่างให้ความสนใจและต้องการเข้าร่วมการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีเพิ่มมากขึ้นในทุกปี

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี

การบริหารจัดการของคณะกรรมการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี แบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายหลักๆ ประกอบด้วย

1) ฝ่ายบริหารจัดการและการวางแผน อยู่ในส่วนของสำนักงาน และทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีทั้งหมด รวมถึงวางแผนงานในการจัดการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี จำนวนผู้แสดง ให้เป็นไปตามแนวทางและวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2) ฝ่ายบัญชีและการเงิน รับผิดชอบการจัดการเรื่องรายรับและค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี โดยรายรับนั้นได้จากการจัดเก็บเงินจากสตรีชาวโคราชสีมาที่ต้องการเข้าร่วมรำบวงสรวงท้าวสุรนารี และบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการร่วมรำบวงสรวง 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายวัสดุและอุปกรณ์ ค่าเครื่องเสียง ค่าตอบแทนคนดูแลเครื่องเสียงในระหว่างการจัดรำ ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่สำหรับดูแลทำความสะอาดพื้นที่ส่วนที่ใช้ในการซ้อมรำ พรหมสำหรับปูในวันบวงสรวง ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย สำหรับการสั่งซื้อและตัดเสื้อผ้าที่ใช้ในการรำบวงสรวง เรียกว่า “ค่าจำหน่ายผ้า” เนื่องจากเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการรำบวงสรวงต้องมีเนื้อผ้าและมีสีที่เหมือนกัน คณะกรรมการและผู้รับผิดชอบการรำบวงสรวงจึงเป็นผู้จัดการเรื่องการตัดชุดราตรี ส่วนที่ 3 ค่าตอบแทนวิทยากรอาจารย์ผู้ฝึกซ้อมรำบวงสรวง เนื่องจากการฝึกซ้อมรำบวงสรวงท้าวสุรนารีในทุกๆ ปีต้องมีการฝึกซ้อมรำ ส่วนที่ 4 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มระหว่างฝึกซ้อม เนื่องจากผู้ฝึกซ้อมต้องใช้เวลาในการซ้อมหลายชั่วโมง จึงต้องมีการจัดอาหารว่างและเครื่องดื่มให้กับผู้ฝึกซ้อมด้วย

3) ฝ่ายการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่เชิญชวนบุคลากรเพื่อเข้าร่วมรำบวงสรวงในแต่ละปี แจกหนังสือไปยังหน่วยงานราชการ และบริษัทห้างร้านเอกชนให้ช่วยกันประชาสัมพันธ์รวมไปถึงการทำกรประชาสัมพันธ์เชิงท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงประเพณีและการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีที่กำลังจะจัดขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดแรก ๆ หรือต้นแบบในการจัดประเพณีการร่ายรำบวงสรวง ในแถบจังหวัดทางภาคอีสาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การร่ายรำบวงสรวงนี้เป็นการสร้างขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรมบวงสรวงเดิมที่มีอยู่แล้ว และการเกิดขึ้นนั้นเป็นดำริของ ผู้ว่าราชการ หรือผู้นำในจังหวัด ดังนั้นแล้วการร่ายรำบวงสรวงที่มีรูปแบบชัดเจนไม่ใช่ประเพณีดั้งเดิมแต่เป็นการสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านประชาสัมพันธ์ระดับจังหวัด โดยการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ ปรับปรุงสร้างขึ้นใหม่โดยอาศัยเอกลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างองค์ประกอบกับการร่ายรำ ประกอบกับการเกิดการร่ายรำในยุคแรกนั้น เป็นช่วงยุคสมัยของการปลูกไร่ด้านวัฒนธรรมในสังคม จะเห็นได้ว่ามีการก่อตั้ง วิทยาลัยนาฏศิลป์ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมในภูมิภาคนั้นๆ การร่ายรำจึงถูกจัดทำให้เกิดเป็นรูปแบบยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องมาจนเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมามากกว่า 20 ปี ดังนั้นแล้วการร่ายรำบวงสรวงท้าวสุรนารีไม่ใช่เป็นเพียงการรำเพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีของวีรสตรีเท่านั้น แต่นัยแฝงนั้นเป็นวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในลักษณะวาระเชิงท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านงานผลิตและตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับการร่ายรำบวงสรวงท้าวสุรนารี งานทอผ้า งานผลิตดอกป๊อป งานปักสไบ งานฝีมือต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างรายได้จากสินค้า OTOP ผลเกษตรต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ แนวคิด ของ Disakul. (2010, p.8) ประเพณีประเพณีที่ยังนำไปสู่การทำความเข้าใจถึงกระบวนการรื้อฟื้นทางวัฒนธรรม ทั้งจากการอ้างอิงความสัมพันธ์ดั้งเดิมในอดีต รวมทั้งการผลิตสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ในขณะเดียวกันประเพณีประเพณียังเป็นเครื่องมือในการใช้รับกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทางวัฒนธรรม Baonid. & Tepsuriyan. (2010, pp.14-16) กล่าวถึง การนำทรัพยากรวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในสังคมเรื่อง การแปรรูปวัฒนธรรมเพื่อให้พร้อมขายและซื้อได้สะดวกนั้นปัจจุบันมีด้วยกันหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของผู้ขายและผู้ซื้อที่มีต่อวัฒนธรรมในปัจจุบันการแปรรูปวัฒนธรรมที่เห็นชัดเจนได้ทั่วไป คือ การจัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ประกอบแสง เสียงภายในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ทั้งตามวาระงานเทศกาลหรือความต้องการเชิงท่องเที่ยวการจำลองวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและสัมผัสได้โดยไม่ต้องไปถึงสถานที่จริงหรือรอคอยการจัดงานเทศกาลหรืองานประเพณีต่าง ๆ ให้อยู่ใหญ่อลังการเกินกว่าที่เคยมีมาในอดีต เน้นความรื่นเริง สนุกสนานตื่นตาตื่นใจมากกว่าการทำบุญเพื่อสร้างความสงบในจิตใจ ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงการแปรรูปวัฒนธรรมให้ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นนั้น ๆ อยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดการทางวัฒนธรรมหรือการรื้อสร้างประเพณีดั้งเดิมขึ้นมาใหม่โดยอาศัยแนวคิดดั้งเดิมเป็นหลักนั้น ไม่ได้ถูกสร้างพัฒนาปรับเปลี่ยนไปโดยชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไปแต่เป็นการใช้อำนาจในการสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่โดยชนชั้นผู้นำ ที่เป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมการร่ายรำบวงสรวงท้าวสุรนารีให้คงอยู่ ด้วยกลวิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยอำนาจในการสร้างตั้งแต่เริ่มต้น และสืบทอดกันมาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเห็นว่าปัจจุบัน หน่วยงานที่ขับเคลื่อนการร่ายรำบวงสรวงให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางต่าง ๆ นั้น คือ เหล่ากาชาดจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา และหน่วยงานระดับจังหวัดใช้

อำนาจในการสั่งการ ดังนั้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่าการร่ำวงสรวงท้าวสุรนารีถือสร้างขึ้นใหม่จากวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยอาศัยอำนาจของชนชั้นปกครองในการขับเคลื่อนจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและสังคม

การพัฒนาองค์ประกอบการร่ำวงสรวงท้าวสุรนารี ไม่ได้ถูกกำหนดว่าเมื่อครบกี่ปีจะมีการปรับเปลี่ยน 1 ครั้ง แต่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงนั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำในการควบคุมดูแลการร่ำวงสรวง การพัฒนานั้นจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการแสดงอยู่เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด เมื่อมีการพบข้อมูลใหม่ ๆ ย่อมมีการนำมาปรับเปลี่ยนพัฒนาการร่ำวงสรวงอยู่เสมอ ถึงจะมีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางต่าง ๆ ในด้านขององค์ประกอบ แต่ก็ยังดำรงจุดประสงค์หลัก หรือแก่นของการร่ำวงสรวง ที่ว่า เพื่อยกย่องบวงสรวงวีรสตรีท้าวสุรนารี และผู้เข้าร่วมต้องสตรีเพศเท่านั้น และสิ่งที่ยังคงอยู่คือ ความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นโคราชที่ยังคงอยู่ สิ่งที่ยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อมีการสร้างบทร้อง ทำรำขึ้นและถูกถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น แผ่ขยายไปในวงกว้าง ซึ่งจะเห็นได้ว่า จำนวนคนเข้าร่วมการรำมีจำนวนมากขึ้น เมื่อทำรำถูกขยายออกไปแล้วเกิดการเรียนรู้ถ่ายทอดกันแหล่งต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้ว ทำให้การถ่ายทอดทำรำนั้นอาจถ่ายทอดในระบบครอบครัวกันเองก่อนในเบื้องต้นจากผู้มีประสบการณ์เดิมถ่ายทอดสู่รุ่นใหม่ ดังนั้นหากเกิดการเปลี่ยนแปลงทำรำขึ้นใหม่ หรือ บทประพันธ์ใหม่ โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ในภายหลังจะส่งผลต่อการถ่ายทอดหรือแผ่กระจายทำรำออกไปสู่ชุมชนและผู้เข้าร่วมจำนวน หลักพัน ค่อนข้างลำบาก ความยุ่งยากอาจเกิดขึ้นกับหน่วยงาน อีกทั้งการดำรงบทสรรเสริญ ทำรำใช้บทนั้นยังเป็นการบ่งบอกเอกลักษณ์ยึดเหนี่ยววัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ด้วย เนื่องจากบทเพลงทำรำใช้บทได้ถูกยอมรับเสมือนเป็นวัฒนธรรมในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติไปแล้ว สอดคล้องกับ (Arpornsuwan, 2005, pp.78-81) ประเพณีที่ถูกสร้างขึ้น หมายถึงแบบฉบับของการปฏิบัติชุดหนึ่ง โดยปกติจะรับรู้กันผ่านพิธีกรรมหรือสัญลักษณ์มุ่งปลูกฝังคุณค่าด้วยการทำอย่างซ้ำ ๆ ซึ่งมีนัยสัมพันธ์กับอดีต เพื่อความจริงแท้ของประเพณีทั้งที่ความจริงอาจเกิดจากความขัดแย้งระหว่างสิ่งเก่าและใหม่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าบางครั้งประเพณีเก่าไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมใหม่ที่เปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องเกิดกระบวนการที่ทำให้กลายเป็นที่ยอมรับของสังคม ด้วยการสร้างประเพณีใหม่ซึ่งพบว่าบางประเพณีเกิดขึ้นอย่างเงียบ ๆ และไม่ได้ตั้งใจแต่เมื่อเป็นที่รู้จักและมีคนนำไปปฏิบัติกันมากก็กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกัน แม้ว่าในปัจจุบัน บท และทำร่ายยังได้มีการเปลี่ยนแปลงไปแต่ก็ไม่ได้เป็นเครื่องหมายการันตีความมั่นคงถาวร บท และทำรำอาจถูกปรับเปลี่ยนไปได้อีกในอนาคต เพื่อให้เกิดประเพณีหรือรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นได้ แต่ต้องอาศัยบุคคลที่มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อน และเป็นเรื่องที่ต้องเห็นดเห็นน้อยพอสมควรกับการเผยแพร่วัฒนธรรมขึ้นใหม่ในขณะที่คนในสังคมได้ยึดถือวัฒนธรรมเดิมนั้นอยู่แล้วในระยะเวลาที่ยาวนาน ก็เสมือนกับการไปเริ่มต้นนับ 1 อีกครั้งสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ายังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงบท และทำรำใช้บทในการร่ำวงสรวง แต่ก็มีความพยายามที่จะพัฒนาและสร้างความแปลกใหม่ให้กับการร่ำวงสรวง ในยุคถัดมาที่เริ่มมีการรำเข้ารำออก ก่อนการร่ายรำใช้บทสรรเสริญ และหลังบทสรรเสริญ คือการรำออกโดยเพลงโคราช และ การรำออกหลังจบการรำบวงสรวง ท่อนขยายดังกล่าวเพิ่มเติมในส่วนต้น และส่วนท้ายของการรำ โดยใช้เพลงพื้นบ้านโคราชที่มีอยู่มา

บรรเลงประกอบ การคัดเลือกเพลงนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำ ดังนั้นแล้วการกระจายความรู้จึงใช้รูปแบบถ่ายทอดกับตัวแทนชุมชน หรือหน่วยงานในเบื้องต้น โดยแทรกทำเพลงโคราชตามวาระที่เหมาะสมเป็นทำรำที่ง่าย เพื่อให้ตัวแทนดำเนินการถ่ายทอดสืบทอดไป ดังนั้นแล้ว ทำรำที่ถูกเพิ่มเข้ามาเป็นทำง่าย ๆ ในการร่ายรำพื้นเมือง จะเห็นได้ว่า ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสัดส่วนใดก็ตาม แต่ยังมีแกนเรื่องของงานคือ การนำเสนอวัฒนธรรมพื้นเมืองชาวโคราช หรือ ชาวจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับแนวคิดประเพณีประดิษฐ์ (Giddens, ๒๐๐๕, p.6) กล่าวไว้ว่า การจัดงานประเพณีต่างๆ เกิดจากการสร้างสรรค์ประเพณีใหม่เป็นลักษณะของการรื้อสร้างประเพณี (Detraditionization) ที่มีลักษณะของการรื้อฟื้นประเพณี (Retraditionization) ขึ้นมาใหม่ทำให้ประเพณีคงอยู่ และการสร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่เป็นการปกป้องเนื้อแท้ของตัวประเพณี

ในขณะที่บางครั้ง การรำบวงสรวงท้าวสุรนารี จะถูกเพิ่มเติมสัดส่วนของการรำบวงสรวงตามเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่นการรำถวายพระพร การรำถวายความอาลัย ซึ่ง เหตุการณ์ส่วนใหญ่ที่ถูกนำมาเกี่ยวข้อนั้นจะเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ปัจจุบันในปีนั้นๆ หรือ มีความเกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเมื่อมีการนำเหตุการณ์ต่างๆ เข้ามาส่งผลต่อการรำรำแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการคิดสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย ด้านรูปแบบที่คงที่ในรูปแบบสตรีสูงศักดิ์แล้วจะถูกนำมากำหนดเรื่องของเครื่องแต่งกายหรือรูปแบบ ผู้วิจัยพบว่า การนำเหตุการณ์บ้านเมืองเข้ามาเกี่ยวเนื่องกับการรำบวงสรวงนั้น เป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจ โดยการสร้าง เรื่องราวความน่าสนใจ ทำให้มีผู้คนสนใจเข้าร่วมงานการรำบวงสรวงจำนวนมาก อาจเนื่องด้วยผู้เข้าร่วมนั้นได้มีโอกาสเข้าร่วมรายการที่ถูกจัดขึ้นตามกระแสสังคมสอดแทรกผ่านการรำบวงสรวง ทำให้เกิดคุณค่าของงานเป็นที่สนใจของการรำบวงสรวง

การเปลี่ยนแปลงพัฒนาองค์ประกอบการแสดงต่างๆ เข้ามาร่วมกับการรำบวงสรวงนั้นเสมือนเป็นการตกแต่งวัฒนธรรมประเพณีการรำบวงสรวงด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ตามยุคตามสมัยเท่านั้น เป็นเรื่องของกระแสนิยมที่เกิดขึ้นชั่วคราว แต่แกนแท้เป้าประสงค์หลักของการรำรำในอดีตก็ยังคงอยู่ คือ ความมุ่งมั่นที่จะรำรำเพื่อบวงสรวงท้าวสุรนารีด้วยบทประพันธ์ดั้งเดิม และเพลงพื้นเมืองโคราช แม้จะพัฒนาอย่างไรในองค์ประกอบต่างๆ แต่ท้ายที่สุดแล้ว ก็มีเป้าหมายเดียวคือ การรำบวงสรวงท้าวสุรนารี เท่านั้น สอดคล้องกับ Baonid. & Tepsuriyan. (2010, pp.14-16) กล่าวถึง การจัดการเพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Value) คือการสร้างภาคภูมิใจ (Proud) ในการมีอยู่ของระบบวัฒนธรรมนั้นๆ ที่คนในสังคมมีส่วนร่วม ทำให้คนในสังคมอยากจะทำปฏิบัติ สืบทอด บอกเล่าให้ผู้คนในสังคมอื่นๆ ที่มีวัฒนธรรมต่างรูปแบบทางวัฒนธรรมออกไปได้รับรู้ด้วยความเต็มใจ และเป็นเรื่องปกติที่รูปแบบวัฒนธรรมหนึ่งๆ เมื่อผ่านกาลเวลาที่ยาวนาน ย่อมมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่คงไว้ซึ่งคุณค่าของวัฒนธรรมและเรียนรู้กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดและสืบทอดอัตลักษณ์ในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีไว้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อเป็นการสืบทอดอย่างมีระบบ ให้กับคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ รวมถึงเผยแพร่ให้กับคนทั่วไปได้เข้าใจถึงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

2. ควรมีการพัฒนากระบวนการค้นคว้าและจัดเก็บข้อมูลที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบในการรำบวงสรวง ประเพณีประเพณี พิธีกรรม พัฒนาการ และการอนุรักษ์ สืบสานการรำบวงสรวงวิธีสตรีในท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีความโดดเด่นทางด้านอัตลักษณ์ในการแสดงของท้องถิ่น อันจะสามารถนำมาพัฒนาการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีได้ต่อไป

2. ศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน และการถ่ายทอดวัฒนธรรมเกี่ยวกับการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน รวมถึงจัดเก็บเป็นชุดความรู้ที่สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังในจังหวัดนครราชสีมาได้

References

- Art and culture center, Nakhon Ratchasima collage. (1994). **Korat's heritage**. Bangkok : TT print Co., Ltd.
- Arpornsuwan T. (2005, November). Tradition creation : Present's history. **Cultural art journal**, 21, 77-83.
- Baonid, S. & Tepsuriyan, W. (2010). **Migrating Mon identity creation : Case study of international labour in Samut Sakhon**. Master thesis of Anthropology. Chulalongkorn University.
- Disakul, Y. (2010). **Klong Hae Community's tradition and identity**. Master of Sociology and Humanities Thesis Thammasat University.
- Garnjanadtiti, K. (2009). **Preservation of architectural heritage of the community**. Bangkok : Chulalongkorn University press.
- Jianjunpong, P. (1967). **Commemorative of Thao Suranaree Monument, 1967**. Nakhon Ratchasima : Ruamjit Rachasima Co., Ltd.
- Korat held a large celebration of the victory of Thao Suranaree, 4,337 lives, worshipping the heroines of Thailand. (2017. March.24). Matichon press. pp 4.

Nicharat. (2015). **Thao Suranaree (Ya Mo) : Siam's heroine**. Bangkok : Sahathammik Co., Ltd.

Srisupan, P. (2005, May-August). Tradition creation : The change of rocket fire in the globalized world. **Journal of the Mekong River Basin Society**, 7, 27-48.

Tourism Authority of Thailand. (2011). **Nakhon Ratchasima**. Bangkok : Bophit Printing Co., Ltd.

ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

Creative Drama for Understanding in Gender Diversity

อารีวัลย์ บุญยัง*

Areewan Boonyang

สรรร ถวัลย์วงศ์ศรี**

Sun Tawalwongsr

Received : July 1, 2020

Revised : September 28, 2020

Accepted : December 3, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ระหว่างก่อนและหลังการใช้ละครสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง คัดเลือกจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำการสอนและความสนใจ ร่วมกิจกรรมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบวัดความเข้าใจ 2) แบบการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน t-test ผลการวิจัยพบว่า 1. การใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศมากขึ้น 2. เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้จากการใช้ละครสร้างสรรค์ จำแนกเป็นรายบุคคล มีค่าเพิ่มขึ้น 3. เปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ก่อนการใช้แผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ค่าเฉลี่ยก่อนเรียนข้อคำถามเชิงบวก เท่ากับ 3.85 และก่อนเรียนข้อคำถามเชิงลบ เท่ากับ 2.11 4. คะแนนความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ หลังการใช้แผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ค่าเฉลี่ยหลังเรียนข้อคำถามเชิงบวก เท่ากับ 3.26 และหลังเรียนข้อคำถามเชิงลบ เท่ากับ 1.88

คำสำคัญ : ละครสร้างสรรค์ / ความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

*นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Arts program students Performing Arts Suan Sunandha Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปการแสดง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer of Performing Arts Department Faculty of Arts Suan Sunandha Rajabhat University

ABSTRACT

The purpose of this research is to compare understanding of gender diversity. Between before and after using the creative drama the target group used in this study is Primary School 6 students in under Pathum Thani Primary Educational Service Area 1, in the academic year 2019, 20 people were obtained by purposive random sampling. Selected from observing student behavior during teaching and voluntary participation in the research instruments. 1) Understanding. 2) Interview Form The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. and t-test The research findings were as follows: 1. The use of creative dramas for understanding gender diversity of Primary School 6 students under Pathum Thani Primary Educational Service Area 1, resulting in students having more sexual diversity. 2. Comparison of gender diversity scores after using learning management plans from creative dramas. Classified by individual Have an increase 3. Compare scores of understanding in sexual orientation Before using the creative drama activity plan to create an understanding of gender diversity The mean before studying the positive question was 3.85 and before the negative question was 2.11 4. Understanding of gender diversity After using the creative drama activity plan to create an understanding of gender diversity The mean after studying positive questions was 3.26 and after studying the negative questions equal to 1.88

Keywords : Creative Drama / Understanding of Diversity

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความหลากหลายทางเพศเป็นลักษณะการณํสำคัญพื้นฐานที่มีความสำคัญในการก่อเกิดสังคมของมนุษย์ขึ้น ความหลากหลายทางเพศมีความซับซ้อนทำให้คนรับรู้และตระหนักในสิทธิความเป็นพลเมือง Archavanitkul. (2011, p.48) กล่าวว่าเมื่อรูปจิตกรรมฝาผนังของหญิงรักหญิงในวัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี และในตำนานไทยเก่าแก่เรื่องกำเนิดมนุษย์ได้กล่าวไว้ว่า โลกประกอบด้วยสามเพศ คือ ผู้ชาย ผู้หญิง และกระเทย สังคมทุกวันนี้จึงเต็มไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มคน ซึ่งในแต่ละกลุ่มคนนั้นก็มียุติชีวิตที่แตกต่างกันออกไป แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศมาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ทุกเพศได้มีโอกาสที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ดังที่กล่าวว่าประชาชนในสังคมจะขับเคลื่อนในความเท่าเทียมกันตามพระราชบัญญัติทางเพศก็ตาม แต่ก็ยังไม่เกิดผลในการปฏิบัติอย่างแท้จริง เพราะสังคมยังยึดติดกับเพศที่ถูกตอตามกรอบคือ เพศชายและเพศหญิงเท่านั้นและยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ในเรื่องเพศสภาพทางกาย และสถานะของบุคคลไว้อย่างกว้างๆ (มาตรา 30 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) และสามารถใชสิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ของประชาชน นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นอีกหนึ่งกลุ่มเยาวชนที่จัดได้ว่ามีความหลากหลายทางเพศเป็นจำนวนมากที่เห็นเด่นชัด คือมีเด็กนักเรียนที่มีบุคลิกคล้ายกับบุคคลหลากหลายทางเพศในคนเดียวอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์จะช่วยลดกรอบความคิดของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและบุคคลรอบข้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในตัวตนบนฐานความคิดแบบเดิมๆ ให้ลดลงไป จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้รับรู้ถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจริงภายในสถานศึกษา จึงนำปัญหานี้มาเป็นประเด็นในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศให้กับเด็กนักเรียนได้เข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อนความคิดการยอมรับเรื่องความหลากหลายทางเพศได้ในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ระหว่างก่อนและหลังการใช้ละครสร้างสรรค์

สมมติฐานในการวิจัย

ผลการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศสูงขึ้นกว่าก่อนใช้ละครสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องละครสร้างสรรค์สร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ โดยกำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 90 คน
 2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง คัดเลือกจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำการสอนและความสมัครใจร่วมกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 การรู้จักตัวตน
- กิจกรรมที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ชาย/หญิง
- กิจกรรมที่ 3 บทบาทชายหญิง
- กิจกรรมที่ 4 เพศในสังคมไทย
- กิจกรรมที่ 5 ความหลากหลายทางเพศ
- กิจกรรมที่ 6 อัตลักษณ์ทางเพศ

กิจกรรมที่ 7 คำนึงกับความหลากหลายทางเพศ

กิจกรรมที่ 8 การเห็นคุณค่าในตนเอง

2. แบบวัดความเข้าใจ

3. แบบการสัมภาษณ์

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือชุดนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา โดยนำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อขอข้อเสนอแนะและนำไปปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับข้อเสนอและนำ แผนการจัดการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศที่สร้างขึ้น เสนอต่อ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ให้คำแนะนำใน ส่วนที่บกพร่อง และนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข จึงนำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ระยะก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อขออนุมัติการ

เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3. แบบประเมินความเข้าใจ เรื่องความหลากหลายทางเพศ ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. ตรวจสอบบันทึกคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test)

ระยะทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ซึ่งจัดกิจกรรมตั้งแต่เดือน กรกฎาคม-เดือนกันยายน พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลา 3 เดือน

ระยะหลังการทดลอง

1. แบบประเมินความเข้าใจ เรื่องความหลากหลายทางเพศ ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) โดยใช้แบบประเมินฉบับเดิม ตรวจสอบบันทึกคะแนน (Post-test)

2. นำคะแนนที่ได้จากการประเมินความเข้าใจ ก่อนการทดลอง (Pre-test) และหลังการทดลอง (Post -test) มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการ เปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ระหว่างก่อนและหลังการใช้ละครสร้างสรรค์

ส่วนที่ 1 ผลแบบวัดความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลแบบวัดความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศก่อนและหลังการวิจัย ใช้สถิติ t-test โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน เป็นเพศชาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40 เพศหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 60 อายุ 11 ปี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15 อายุ 12 ปี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 85

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

1. ก่อนการใช้แผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ซึ่งวัดได้จากค่าเฉลี่ยก่อนเรียนข้อคำถามเชิงบวก ($\bar{x} = 3.85$) และก่อนเรียนเรียนข้อคำถามเชิงลบ ($\bar{x} = 2.11$)

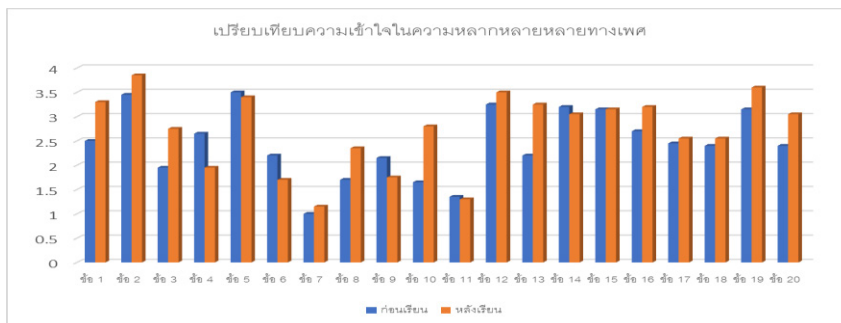
การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	20	3.85	.35	2.739	.013
หลังเรียน	20	3.26	.48		

2. การใช้แผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ซึ่งวัดได้จากค่าเฉลี่ยหลังเรียนข้อคำถามเชิงบวก ($\bar{x} = 3.26$) และหลังเรียนเรียนข้อคำถามเชิงลบ ($\bar{x} = 1.88$)

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	20	2.11	.28	2.415	.026
หลังเรียน	20	1.88	.32		

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบผลแบบวัดความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

1. ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้จากการใช้ละครสร้างสรรค์ จำแนกเป็นรายบุคคล คะแนนความเข้าใจก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียนในข้อที่ 4,5,6,9,11,14 คะแนนความเข้าใจก่อนเรียนเท่ากับหลังเรียนในข้อที่ 15 และคะแนนความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในข้อที่ 1, 2, 3, 7, 8, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ในข้อคำถามเชิงบวกคะแนนความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ ในข้อคำถามเชิงลบ คะแนนความเข้าใจหลังเรียนต่ำกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างกว้างขึ้นในความเป็นเพศที่หลากหลายไม่เลือกปฏิบัติ หรือรู้สึกว่าการที่สามแยกแยก นักเรียนที่มีเพศสามมีความมั่นใจ ภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต เชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากบทบาทการแสดงละคร ที่นักเรียนได้แสดงออกต่อหน้าเพื่อนๆ และบุคคลรอบข้างอย่างมั่นใจ ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในร่างกายแสดงบทบาทสมมติและการใช้จินตนาการ ทุกคนต่างยอมรับซึ่งกันและกันร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติตามแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ แม้ว่าในแผนแรกๆนักเรียนยังมีการสับสนในตัวตนพฤติกรรมทางเพศที่ถูกเก็บอยู่บ้าง แต่กระนั้นการใช้ละครสร้างสรรค์ในแผนต่อมาจนถึงแผนท้ายๆ สามารถละลายความรู้สึกนั้นออกไปอย่างง่ายดาย ดังจะเห็นได้จากแผนที่ 5 บันทึกหลังสอนจะเห็นว่านักเรียนนั้นเข้าใจว่าความหลากหลายทางเพศนั้น มีมากมายไม่เฉพาะเพศกำเนิด เพศชาย เพศหญิงเท่านั้น นักเรียนสามารถมองภาพและบอกได้ว่าภาพใดเป็นเพศอะไรบ้าง พร้อมกับอธิบายความต้องการของเพศนั้น ทำให้นักเรียนมีแนวคิดองค์ความรู้ ทางสังคมและบทบาททางเพศเท่ากัน ตามสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศที่กว้างและเสรี ไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตามควรได้รับสิทธิและเสรีภาพในการคุ้มครองสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควรจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และกลุ่มบุคคลมีจำนวนนับแสนชีววิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์แล้วว่า บุคคลที่มีกายเป็นอย่างหนึ่งแต่ใจและฮอร์โมนเป็นอีกอย่างหนึ่ง โครโมโซมเป็นอีกอย่างหนึ่งไม่ใช่ความผิดปกติทางเพศ นอกจากนี้ละครสร้างสรรค์ได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบ Active learning ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเคลื่อนไหวร่างกาย ส่งเสริมจินตนาการในการแสดงบทบาทสมมติ สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างทางเพศได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Suwannakita. (1998) ที่ใช้ละครสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนมีความจำและ

เข้าใจเนื้อเรื่อง เมื่อเปรียบกับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.01 โดยนักเรียนที่ผ่านกิจกรรมละครสร้างสรรค์มีความจำและความเข้าใจเนื้อเรื่องสูงกว่านักเรียนที่ใช้ขั้นตอนตามคู่มือครู

2. การเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้จากการใช้ละครสร้างสรรค์ จำแนกเป็นรายบุคคล พบว่า คะแนนความเข้าใจหลังเรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศสูงขึ้นได้นั้นเป็นผลมาจากการใช้แผนการเรียนรู้โดยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จึงมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

3. การเปรียบเทียบความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องละครสร้างสรรค์สร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ พบว่า ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศสูงขึ้นได้นั้นเป็นผลมาจากการใช้แผนการเรียนรู้โดยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นักเรียนมีความเข้าใจอย่างคงทน สอดคล้องกับ Prautnam. (1998) ปรากฏข้อที่ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านและความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์โดยใช้ขั้นตอนการสอนตามคู่มือครู นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมโดยใช้ละครสร้างสรรค์มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่า แสดงให้เห็นว่า การใช้ละครสร้างสรรค์สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจความหลากหลายทางเพศของนักเรียนได้

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ละครสร้างสรรค์สามารถทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศได้เป็นอย่างดีทำให้เข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศที่มีความกว้างขึ้นตามบรรทัดฐานบริบทสังคมโลก ที่มีความหลากหลายทางเพศและทางวัฒนธรรม เข้าใจในอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างกันนำไปสู่ในการเข้าใจในความหลากหลายทางเพศต่อค่านิยม ความเชื่อ โลกทัศน์ ขนบธรรมเนียมประเพณีในโลกยุคปัจจุบัน มีความมั่นใจในการใช้ชีวิตมีสิทธิเสรีภาพ ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเรื่องความแตกต่างทางเพศ เห็นคุณค่าในตนเอง มีความสุข มีทัศนคติที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า การใช้ละครสร้างสรรค์สามารถทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องความหลากหลายทางเพศสูงขึ้น จึงควรให้ผู้ที่มีความสนใจนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้กับเยาวชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรนำละครสร้างสรรค์ไปใช้เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ในรายวิชาอื่นทุกสาระการเรียนรู้
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องความหลากหลายทางเพศในการจัดกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

References

- Archavanitkul, K. (2011). The changing sexuality in Thai society. *Population and Society Journal*, 15(1), 43-65.
- Prautnam, A. (1998). *Studied Reading Comprehension and Memory Persistence of Primary School Students 2*. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Suwannakita, N. (1998). *Studied the Effect of Creative Drama Activities on Memory and Understanding of the Story*. Phitsanulok : Naresuan University.

คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วารสารสังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรมเผยแพร่แก่นักวิชาการ และ บุคคลทั่วไป ปีละ 4 ฉบับ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารจะต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน/บทความ โดยใช้การ Peer-review เป็นแบบ double blinded หากมีความเห็นว่ามีข้อบกพร่อง แก้ไขทางกองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อแก้ไขและขอสงวนสิทธิ์การพิจารณาไม่ลงพิมพ์เมื่อไม่ผ่านการพิจารณา ผู้ที่มีความประสงค์จะส่งบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ให้ปฏิบัติตามข้อแนะนำ ดังต่อไปนี้

การส่งต้นฉบับและการพิมพ์บทความ

หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับและการพิมพ์บทความ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ตามรูปแบบและข้อแนะนำในการเขียนบทความของวารสารนี้
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. เอกสารอ้างอิงข้างท้ายบทความให้แปลจากภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ โดยแยกเป็นส่วนเอกสารอ้างอิงภาษาไทย และเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ (References)
4. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะพิจารณาการตอบรับการลงตีพิมพ์เมื่อบทความผ่านตามขั้นตอนการปฏิบัติงานของวารสาร
5. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่องรวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อ่านบทความ
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการของผู้เขียนไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนต้องรับผิดชอบบทความของตน
7. บทความที่ได้ผ่านการพิจารณาแล้ว ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับเอกสารพร้อมไฟล์ข้อมูลมาที่ <http://www.tci-thaijo.org/index.php/tgt> และสามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา อาคาร 1 ชั้น 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 ติดต่อสอบถามได้ที่นายทวิช ปิ่นวิเศษ โทรศัพท์ 08 4593 9223, 0 5570 6555 ต่อ 4231

รูปแบบการพิมพ์บทความ

1. ให้พิมพ์ลงบนกระดาษ ตั้งค่ากระดาษเป็น B5 (JIS) โดยจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ใช้รูปแบบของ Word ตัวอักษร TH Sarabun PSK และแต่ละหน้าไม่เกิน 30 บรรทัด

2. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่อง/บทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ชนิดหนา ว่างกึ่งกลางหน้ากระดาษ
2	ชื่อผู้เขียนบทความ	ระบุชื่อผู้วิจัยผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ชนิดหนา ว่างกึ่งกลางหน้ากระดาษ
3	สังกัดผู้เขียนบทความ	ถ้าเป็นนักศึกษา ให้ระบุผลการศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา และชื่อสถาบันการศึกษา ถ้าไม่ใช่ นักศึกษา ให้ระบุผลการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และชื่อหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี) ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา ว่างที่เชิงอรรถท้ายหน้า
4	บทคัดย่อ (Abstract)	บทคัดย่อบทความวิจัย บทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 10 บรรทัด และบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 250 คำเขียนโดยสรุปซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย บทคัดย่อบทความวิชาการ บทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 10 บรรทัดและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 250 คำเขียนโดยสรุปสาระสำคัญจากเนื้อหา
5	คำสำคัญ (Keywords)	ระบุคำสำคัญ 2-5 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ท้ายบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
6	เนื้อหา (Content)	บทความวิจัย หัวข้อที่เสนอในเนื้อหา ประกอบด้วย 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem) 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) 3. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis) 4. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) (ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัย (Research Design) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) หรือแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล (Source of Data / Informant) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument / Tool) และการหาคุณภาพ (Quality Testing) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยเขียนแยกหัวข้อ) 5. สรุปผลการวิจัย (Conclusion) (ระบุผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปซึ่งอาจมีตารางหรือภาพประกอบ) 6. อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) (ระบุประเด็นที่เป็น

(ต่อ)

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
		ผลการวิจัยที่สำคัญในแต่ละวัตถุประสงค์ และอภิปรายโดยมีการอ้างอิงทฤษฎีหรืองานวิจัย 7. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) (ระบุนรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปโดยนำเสนอแยกหัวข้อ) หัวข้อเนื้อหาทั้ง 7 หัวข้อ ไม่ต้องระบุนหมายเลข ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดหนา ส่วนรายละเอียดเนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดธรรมดา บทความวิชาการ หัวข้อที่เสนอในเนื้อหา ประกอบด้วย บทนำ (Introduction) เนื้อหา (Content) และสรุป (Conclusion) ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดหนา ส่วนรายละเอียดเนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดธรรมดา
7	ตาราง (ถ้ามี)	ใช้ตารางแบบเส้นคู่ เปิด-ปิดตาราง
8	ภาพ (ถ้ามี)	รูปภาพประกอบ บันทึกเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์
9	การอ้างอิงในเนื้อหา	ลงรายการตามรูปแบบ APA ทุกรายการเป็นภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา
10	เอกสารอ้างอิง (References)	ลงรายการบรรณานุกรมตามรูปแบบ APA ดังตัวอย่างรูปแบบรายการบรรณานุกรมในเอกสารอ้างอิง ข้างทำยี่นนี้นำเสนอเฉพาะรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ให้ครบทุกรายการ และแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษด้วย

ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. หนังสือ

1.1 ผู้แต่งคนเดียว

(Wilson, 2007, p.67)

1.2 ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

(Crouhy, et al., 2006, pp.75-78)

1.3 ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน

(Ministry of Education, 2002, pp.70-71)

2. วิทยานิพนธ์

(Waranusast, 2018)

3. รายงานการประชุม

(Paitoon Sinlarat, 1995, p.217)

4. วารสาร

(Bekerian, 1993, pp.574-575)

5. หนังสือพิมพ์

(Krishman, 2007, pp.1, 12)

6. จุลสารแผ่นพับ แผ่นปลิว

(Research and Training Center on Independent Living, 1993)

7. โสตทัศนวัสดุ

(Yupadi Phaknakapan, 1987)

8. ซีดีรอม

(Social Science Index, 1999)

9. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

9.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

(Abell, 2002)

9.2 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

(Kenneth, 1998)

9.3 หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

(Zoom, (penname), 25 October 1999)

9.4 เอกสารจากเว็บไซต์เร็ว (www.)

(Ministry of Education, 2005)

10. การสัมภาษณ์

(Page, 1991, March 5)

ตัวอย่างรูปแบบรายการบรรณานุกรมในเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

1.1 ผู้แต่งคนเดียว

Wilson, K. (2007). **Smart choice**. (2 nd ed). London : Oxford University Press.

1.2 ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

Crouhy, M., et al. (2006). **The essentials of risk management**. New York : McGraw-Hill.

1.3 ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน

Education, Ministry of. (2002). **Chiangmai : NopBueri Si Nakon Ping**. Bangkok : Ministry of Education.

2. วิทยานิพนธ์

Almeida, D.M. (1990). **Father's participation in family work : Consequences for fathers' stress and father child relation**. Master's thesis, University of Victoria.

3. รายงานการประชุม

Sinlarat, P. (1995). Success and failure of faculty in Thai university. In Somwang Pitiyanuwat, et al. (Eds), **Preparing teachers for All the World's Children : An Era of Transformation Proceedings of International Conference, Bangkok 1992**. (pp. 217-233). Bangkok : UNICEF.

4. วารสาร

Bekerian, D.A. (1993, June). In search of the typical eyewitness. **American Psychologist**, 48, 574-576.

5. หนังสือพิมพ์

Krishman, E. (2007, June 26). Rebuilding self-esteem **Bangkok post**, p.1, 12.

6. จุลสาร แผ่นพับ แผ่นปลิว

Research and Training Center on Independent Living. (1993). **Guidelines for reporting and writing about people with disabilities**. [Brochure]. Lawrence : Research and Training Center on Independent Living.

7. โสตทัศนวัสดุ

Shocken, M. (1992). Over the waterfall. **Arkansas traveler**. [VCD]. New York : Polygram Music.

8. ซีดีรอม

Social Science Index. (1999). [CD-ROM]. Available : UMI/Social Science Index. [2005, June 26].

9. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

9.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

Abell, S.K. (2002). **Science teacher education : An international perspective**. [Online]. Available : <http://ebook.Springerlink.com/Search/SearchResults.aspx?> [2007, June 30].

9.2 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

Kenneth, I. (1998). A Buddhist response to the nature of human rights. **Journal of Buddhist Ethics**. [Online], 2, (9). Available : <http://www.cac.psu.edu/Jbe/twocont.html>. [2006, August 12].

9.3 หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

Education, Ministry of. (2005). **The Regional Seminar on Higher Education in Southeast Asian Countries**. [Online]. Available : <http://www.inter.mua.go.th/news/News%20January%202005.htm>. [2006, January 5].

10. การสัมภาษณ์

Page, O. (1991, March 5). President, Austin Peay State University. Interview.

**แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. สถานะภาพของผู้ส่งบทความ ☐ อาจารย์ ☐ บุคคลทั่วไป
4. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์.....E-mail.....

5. ประเภทบทความ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

6. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

7. บทความฉบับนี้มีการอ้างอิงบทความจาก สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
จำนวน.....บทความ โดยเป็นบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน.....บทความ
หรืออ้างอิงบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากวารสารอื่นๆ จำนวน.....บทความ
8. บทความฉบับนี้มิได้คัดลอกผลงาน มิได้ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่ขัดต่อกฎหมายใดๆ ซึ่งผู้เขียนบทความเขียนโดย
ใช้ความรู้ ความสามารถและการสังเคราะห์ของตนเอง
9. ผู้เขียนบทความยินดียิตใช้ค่าเสียหายใดๆ ที่อาจมีผู้เรียกร้องหรือฟ้องร้องตามกฎหมายทุกประการ โดยไม่
เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีพิมพ์บทความของกองบรรณาธิการหรือเจ้าของวารสาร
10. กรณีบทความที่มีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ผู้เขียนบทความทุกคนได้ลงชื่อยืนยันการเป็นผู้เขียน
บทความ โดยยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของวารสารนี้ทุกประการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงานสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ
รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างยื่นขอตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงใน สัปดาห์ : วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการนี้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ตามรูปแบบการเขียนบทความที่
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตาม
รายการตรวจสอบบทความ และข้าพเจ้าได้ส่งบทความในระบบ Online ที่
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index> เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนบทความ

แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความเพื่อนำส่งตีพิมพ์ในวารสาร

“สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คำชี้แจง : ผู้เขียนบทความโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้ารายการที่ท่านได้ตรวจสอบบทความของท่านในรายการที่พบว่ามีความถูกต้องครบถ้วนถูกต้องแล้วตามคำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความที่วารสารได้กำหนดไว้

- ☐ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ☐ ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบที่ตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของ Word และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- ☐ รูปภาพประกอบต้องเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG เท่านั้น

บทความวิจัย มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)
- ☐ วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)
- ☐ สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis)
- ☐ วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ☐ สรุปผลการวิจัย (Conclusion)
- ☐ อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)
- ☐ ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการ มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ บทนำ (Introduction)
- ☐ เนื้อหา (Content)
- ☐ สรุป (Conclusions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

หมายเหตุ บทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ จะไม่ดำเนินการในขั้นตอนใดๆ จนกว่าจะมีการส่งรายการตรวจสอบบทความดังกล่าว ผู้เขียนบทความสามารถ download แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>

**แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
☐ ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....
2. สถานะภาพของผู้ส่งบทความ ☐ นักศึกษา
3. (สำหรับนักศึกษา) ปีที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
4. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์.....E-mail.....

5. ประเภทบทความ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

6. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

7. บทความฉบับนี้มีการอ้างอิงบทความจาก สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 จำนวน.....บทความ โดยเป็นบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน.....บทความ
 หรืออ้างอิงบทความของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากวารสารอื่นๆ จำนวน.....บทความ
8. บทความฉบับนี้ไม่ได้คัดลอกผลงาน มิได้ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่ขัดต่อกฎหมายใดๆ ซึ่งผู้เขียนบทความเขียนโดย
 ใช้ความรู้ ความสามารถและการสังเคราะห์ของตนเอง
9. ผู้เขียนบทความยินยิตดใช้ค่าเสียหายใดๆ ที่อาจมีผู้เรียกร้องหรือฟ้องร้องตามกฎหมายทุกประการ โดยไม่
 เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีพิมพ์บทความของกองบรรณาธิการหรือเจ้าของวารสาร
10. กรณีบทความที่มีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ผู้เขียนบทความทุกคนได้ลงชื่อยืนยันการเป็นผู้เขียน
 บทความ โดยยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของวารสารนี้ทุกประการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
 รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างยื่นขอตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในสักทอง : วารสาร
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการนี้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ตามรูปแบบการเขียนบทความที่
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตาม
 รายการตรวจสอบบทความและ ข้าพเจ้าได้ส่งบทความในระบบ Online ที่
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index> เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ความคิดเห็นของประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

“พิจารณาบทความแล้วเห็นสมควรเผยแพร่ได้”

ลงชื่อ.....
 (.....)

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ (ถ้ามี)

ลงชื่อ.....
 (.....)

ลงชื่อ.....
 (.....)

ลงชื่อ.....
 (.....)

ผู้เขียนบทความ

แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความเพื่อนำส่งตีพิมพ์ในวารสาร

“สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คำชี้แจง : ผู้เขียนบทความโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้ารายการที่ท่านได้ตรวจสอบบทความของท่านในรายการที่พบว่าไม่ปรากฏในบทความของท่านอย่างครบถ้วนถูกต้องแล้วตามคำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความที่วารสารได้กำหนดไว้

- ☐ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ☐ ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบที่ตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของ Word และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- ☐ รูปภาพประกอบต้องเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG เท่านั้น

บทความวิจัย มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)
- ☐ วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)
- ☐ สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis)
- ☐ วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ☐ สรุปผลการวิจัย (Conclusion)
- ☐ อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)
- ☐ ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการ มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ บทนำ (Introduction)
- ☐ เนื้อหา (Content)
- ☐ สรุป (Conclusions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

- หมายเหตุ**
1. ถ้ามีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ขอให้ลงชื่อเป็นผู้ส่งบทความทุกคน
 2. บทความที่ส่งมาโดยไม่มีการตรวจสอบบทความหรือไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ จะไม่ดำเนินการในขั้นตอนใดๆ จนกว่าจะมีการส่งรายการตรวจสอบบทความดังกล่าว ผู้เขียนบทความสามารถ download แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>

แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์บทความเพื่อเผยแพร่ในวารสาร
สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1. ข้อมูลผู้ส่งบทความ

ชื่อ นางสาว/นาง/นาย

อาชีพ.....

เบอร์โทร..... e-mail

2. ที่อยู่สำหรับจัดส่งเล่มวารสาร เลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

3. ค่าดำเนินการตรวจประเมินบทความ บทความละ 4,500 บาท โดยผู้ส่งบทความได้รับวารสาร 1 เล่ม

4. ผู้ส่งบทความประสงค์จะซื้อวารสารเพิ่มราคา 500 บาท จำนวน.....เล่ม เป็นเงิน.....บาท

5. ค่าสมัครสมาชิกวารสาร ปีละ 1,000 บาท

☐ มีความประสงค์สมัครสมาชิก ☐ ไม่มีความประสงค์สมัครสมาชิก

6. การชำระเงิน

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย สาขาชาชักงาว จำนวน.....บาท

เลขบัญชี 347-0-60979-9

ชื่อบัญชี สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

☐ แจ้งหลักฐานการชำระเงินทางระบบส่งบทความ

ลงชื่อผู้ส่งบทความ.....

(.....)

...../...../.....

หมายเหตุ : กรณีบทความไม่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ลงใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ทางกองบรรณาธิการจะไม่คืนค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ของท่าน

จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร “สัททอง” (Publication Ethics)

การเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานสร้างสรรค์ในปัจจุบันมีหลายลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการสอน งานแปล บทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ งานวิจัยที่นำเสนอในการประชุมวิชาการ งานประดิษฐ์หรืองานสร้างสรรค์ วารสาร “สัททอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมทั้งพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ และทันสมัยอยู่เสมอ
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และจะต้องไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ และนำไปเป็นผลงานของตนเอง
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการพิจารณาคุณภาพของบทความอย่างเคร่งครัด
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อขอลงตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา กับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนตีพิมพ์
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่แก้ไขผลการประเมินบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความ ผู้พิมพ์ และสังกัดของผู้พิมพ์
8. หากบรรณาธิการและกองบรรณาธิการตรวจสอบพบว่าบทความที่ตรวจพิจารณา มีการคัดลอกผลงาน บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องแจ้งให้ผู้พิมพ์ทราบทันที และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้น
8. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้พิมพ์ ให้แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการจะไม่รับบทความที่เคยตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก โดยพิจารณาบทความด้วยหลักการและเหตุผลทางวิชาการ โดยปราศจากอคติ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์
2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาในการตรวจประเมินตามกรอบเวลาที่กำหนด และไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญโดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความวิจัย
4. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทความที่ตรวจประเมินโดยเด็ดขาด
5. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่ตรวจพิจารณา มีการคัดลอกผลงานจากที่อื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบทันที หรือปฏิเสธบทความนั้น โดยการประเมินให้ “ไม่ผ่าน”

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. บทความของผู้นิพนธ์ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการเรียบเรียงบทความนี้จริง
3. ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาและทำบทความของตนเอง ถ้าวารสารทราบว่าบทความของผู้นิพนธ์มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ทางวารสารจะไม่ยอมรับตีพิมพ์ และให้เอาผิดจากผู้นิพนธ์ทุกประการ
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในบทความ
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้ในคำแนะนำของวารสารอย่างถูกต้อง รวมทั้งต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในบทความ
6. ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำบทความไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว

<https://research.igps.ac.th>

runnsw : EOIguide